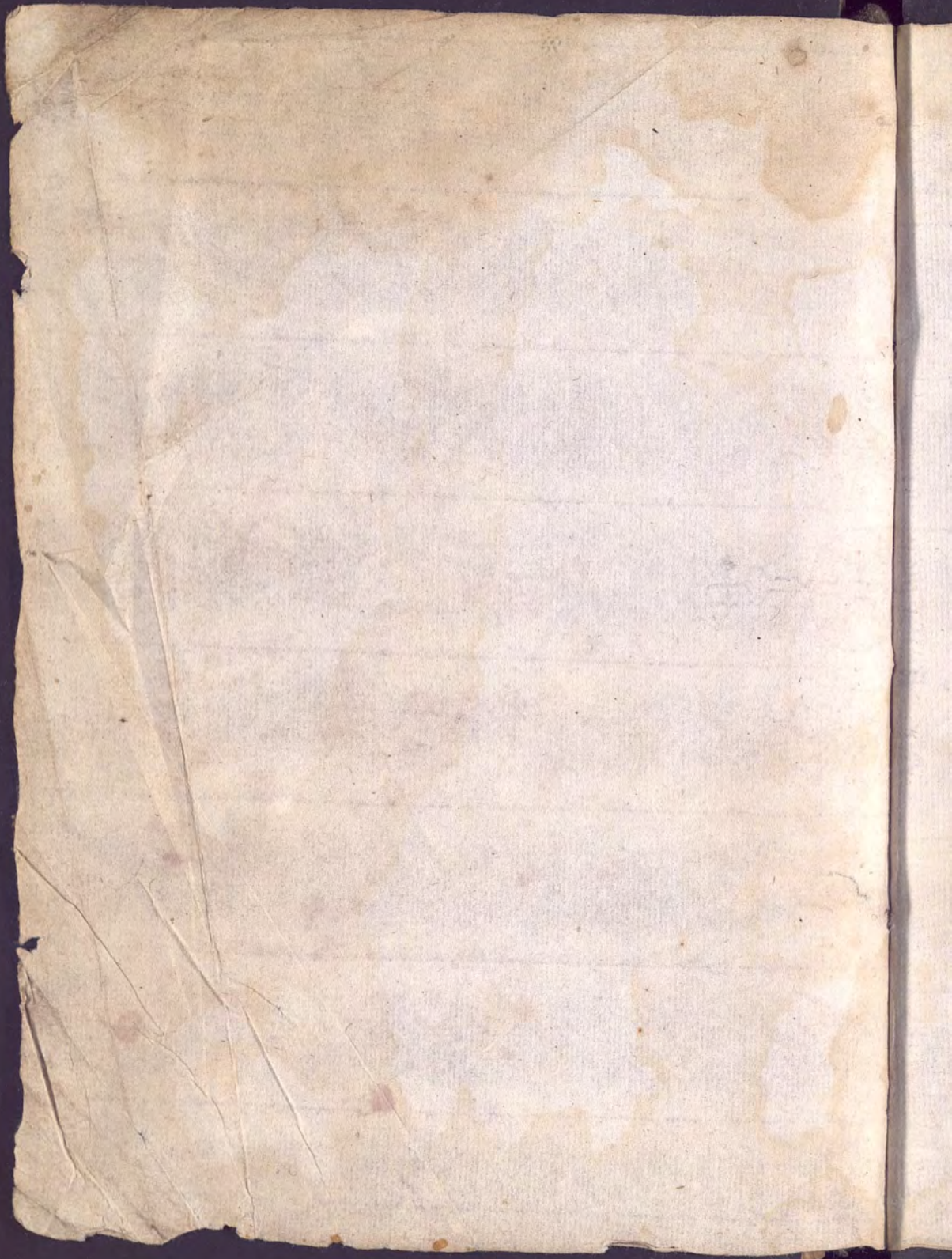
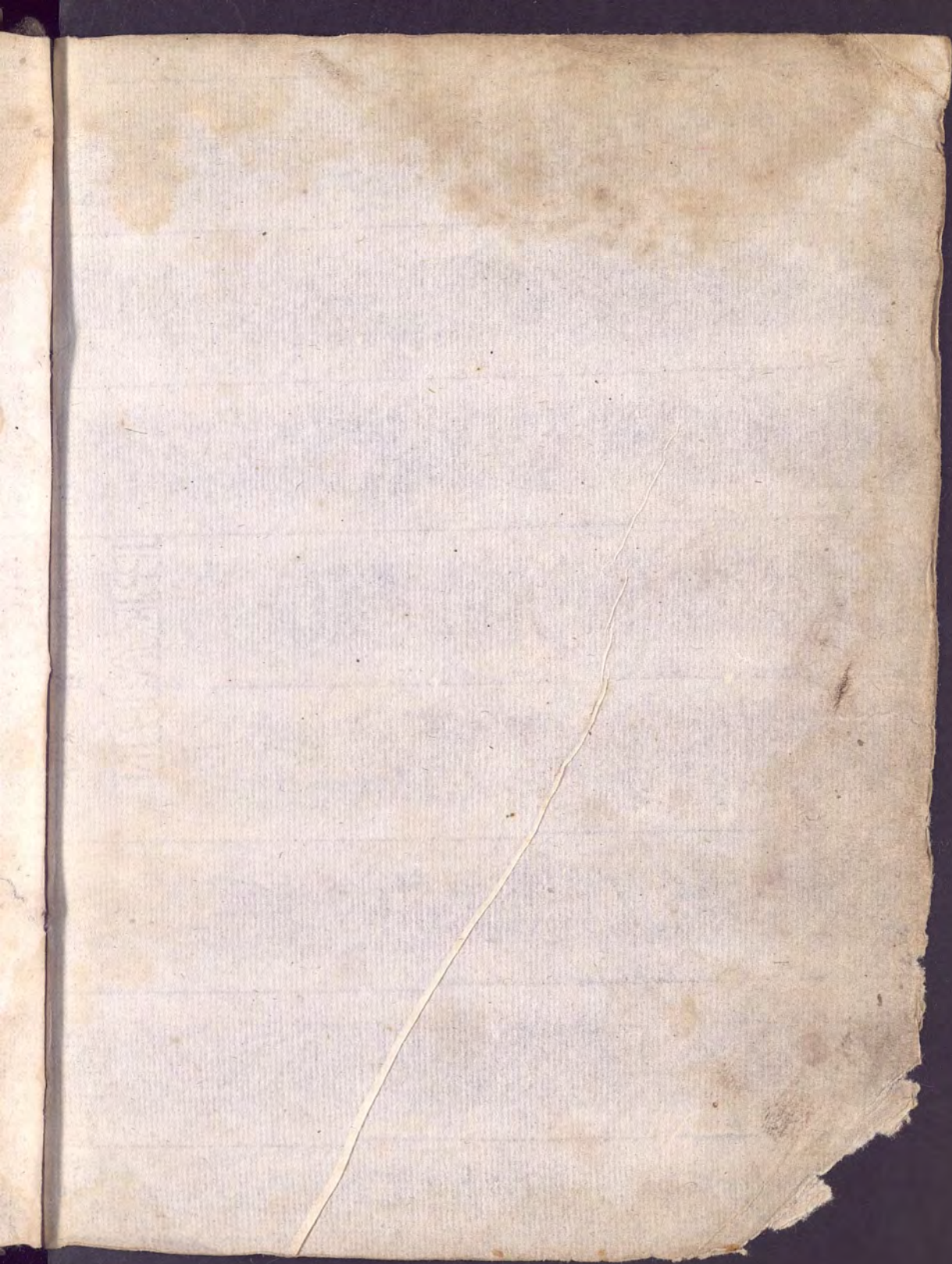

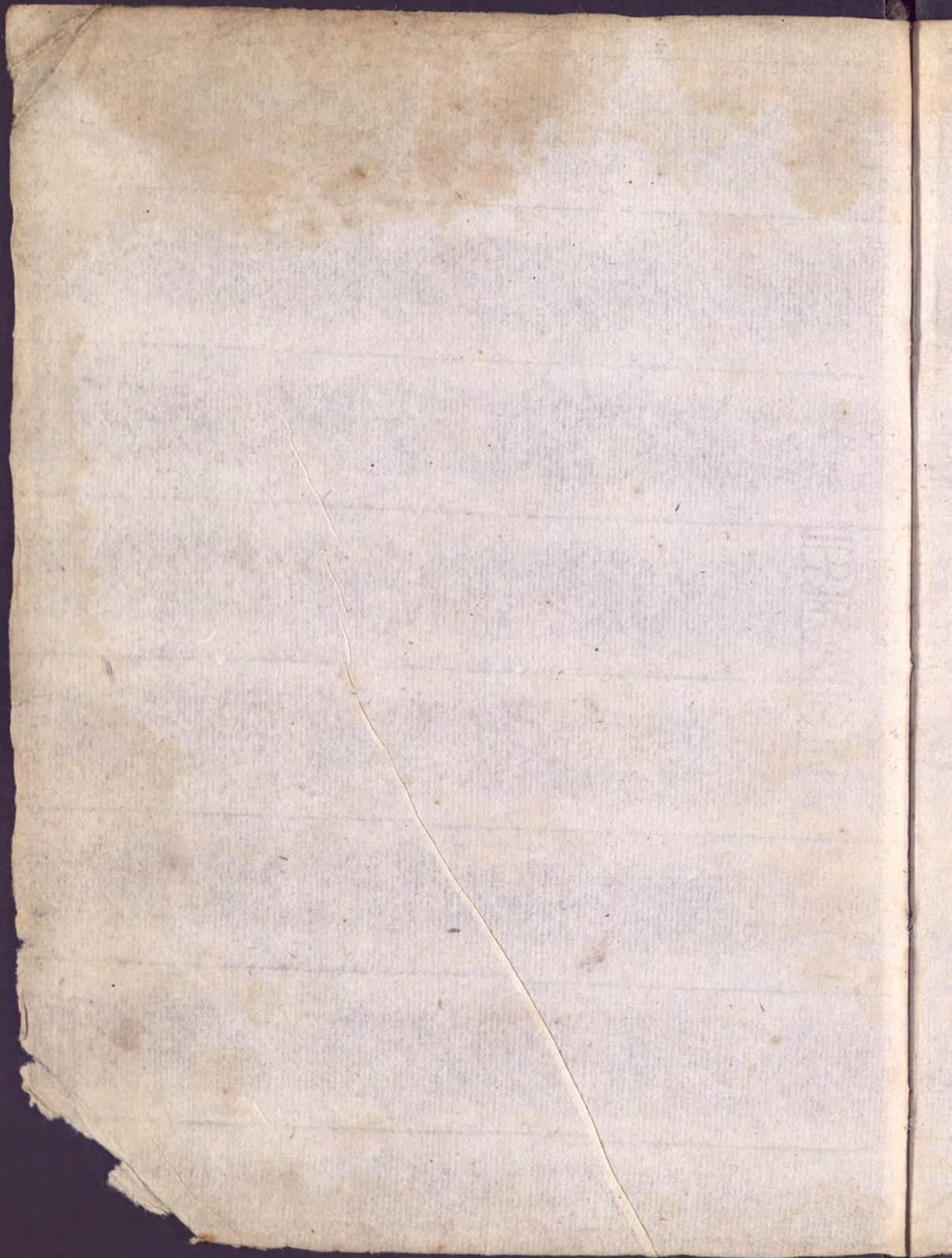
M 142

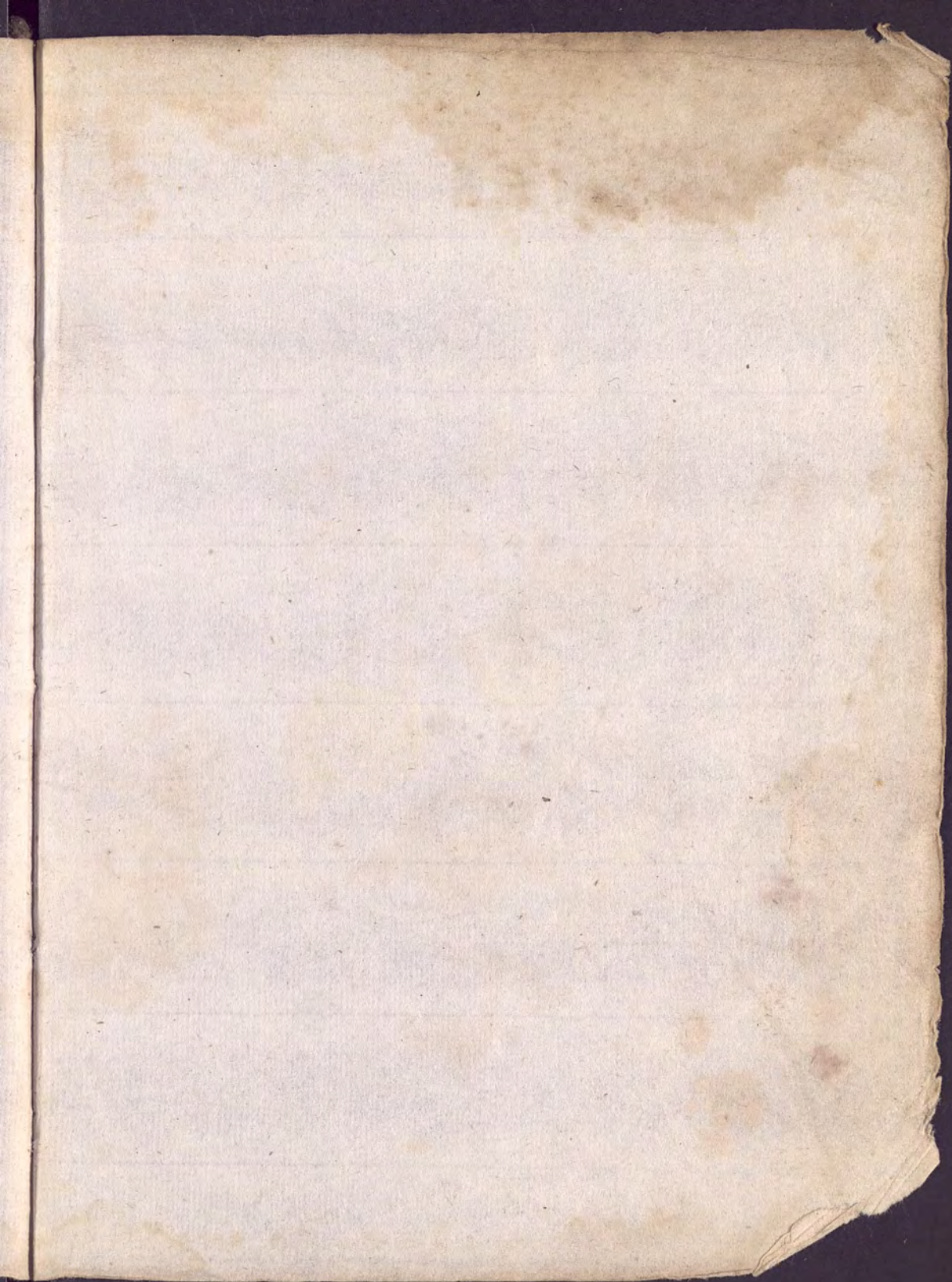

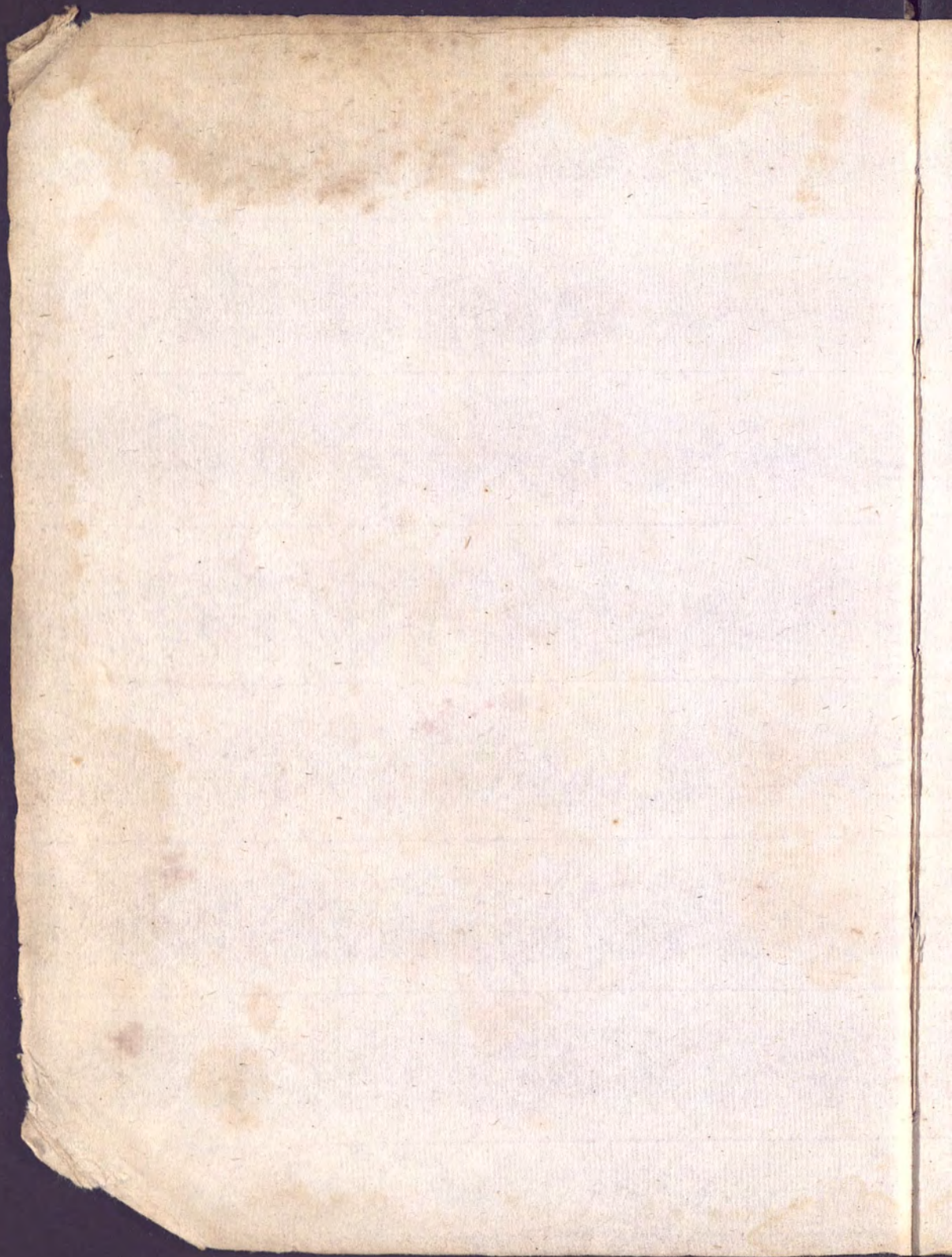
M-142

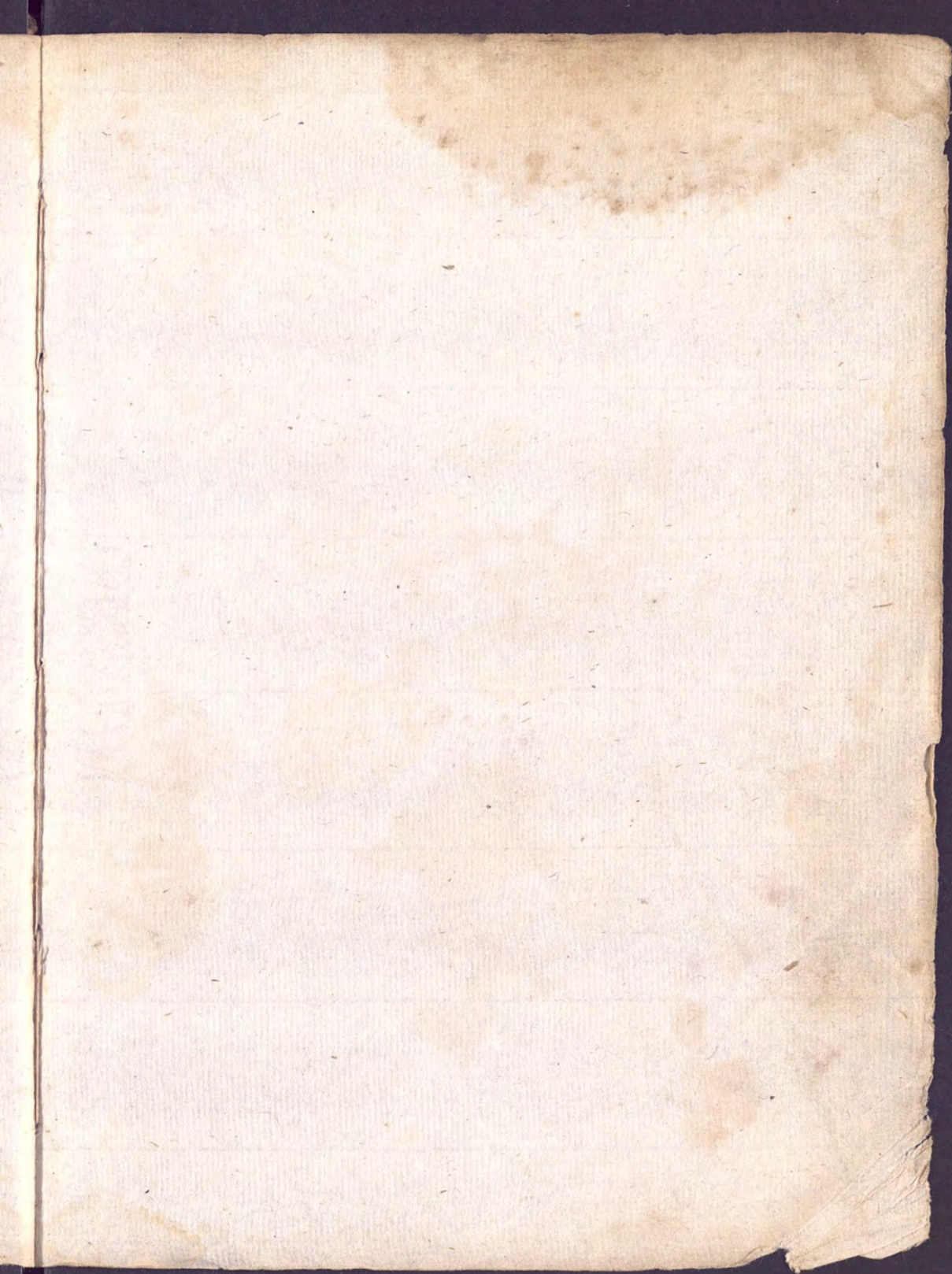

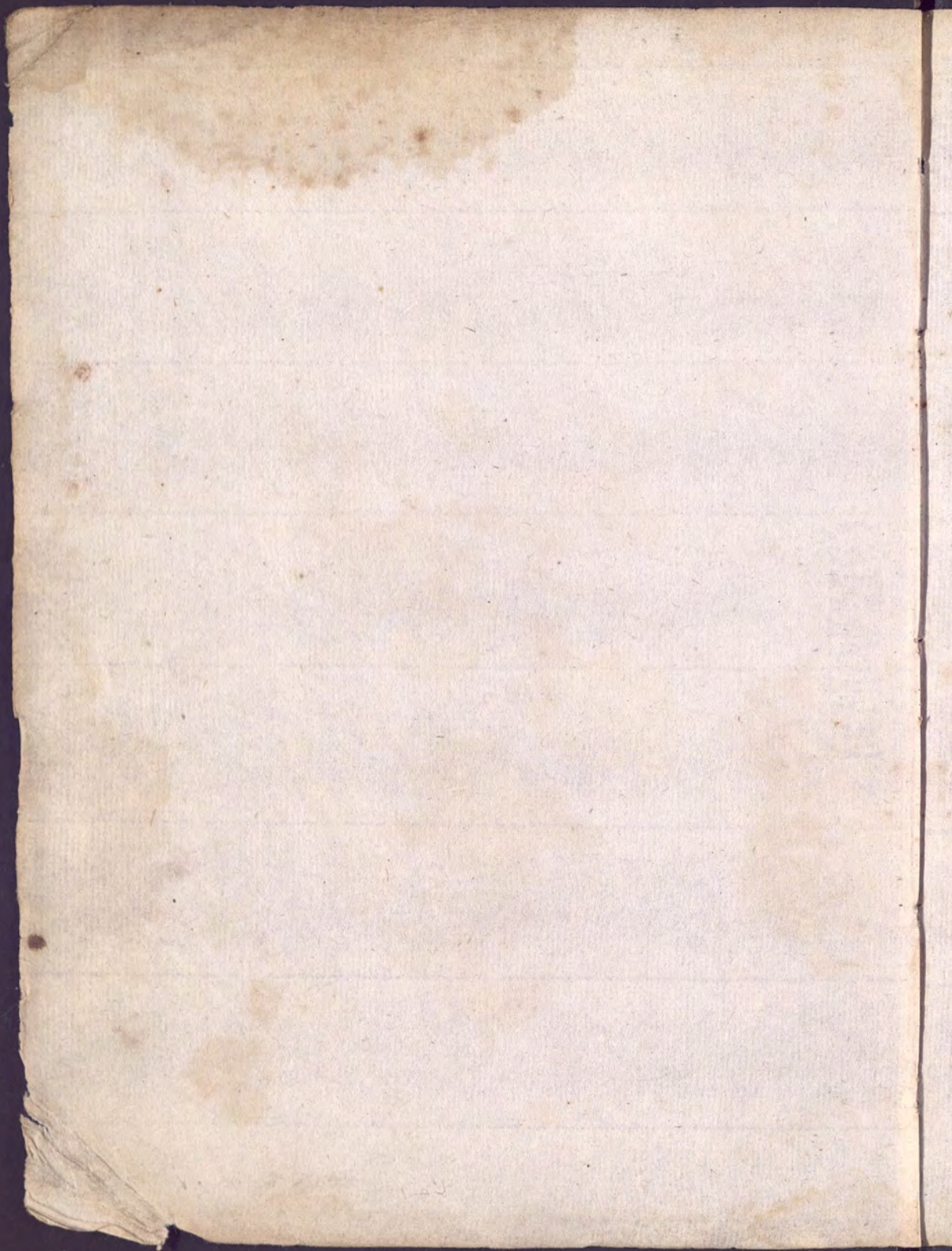

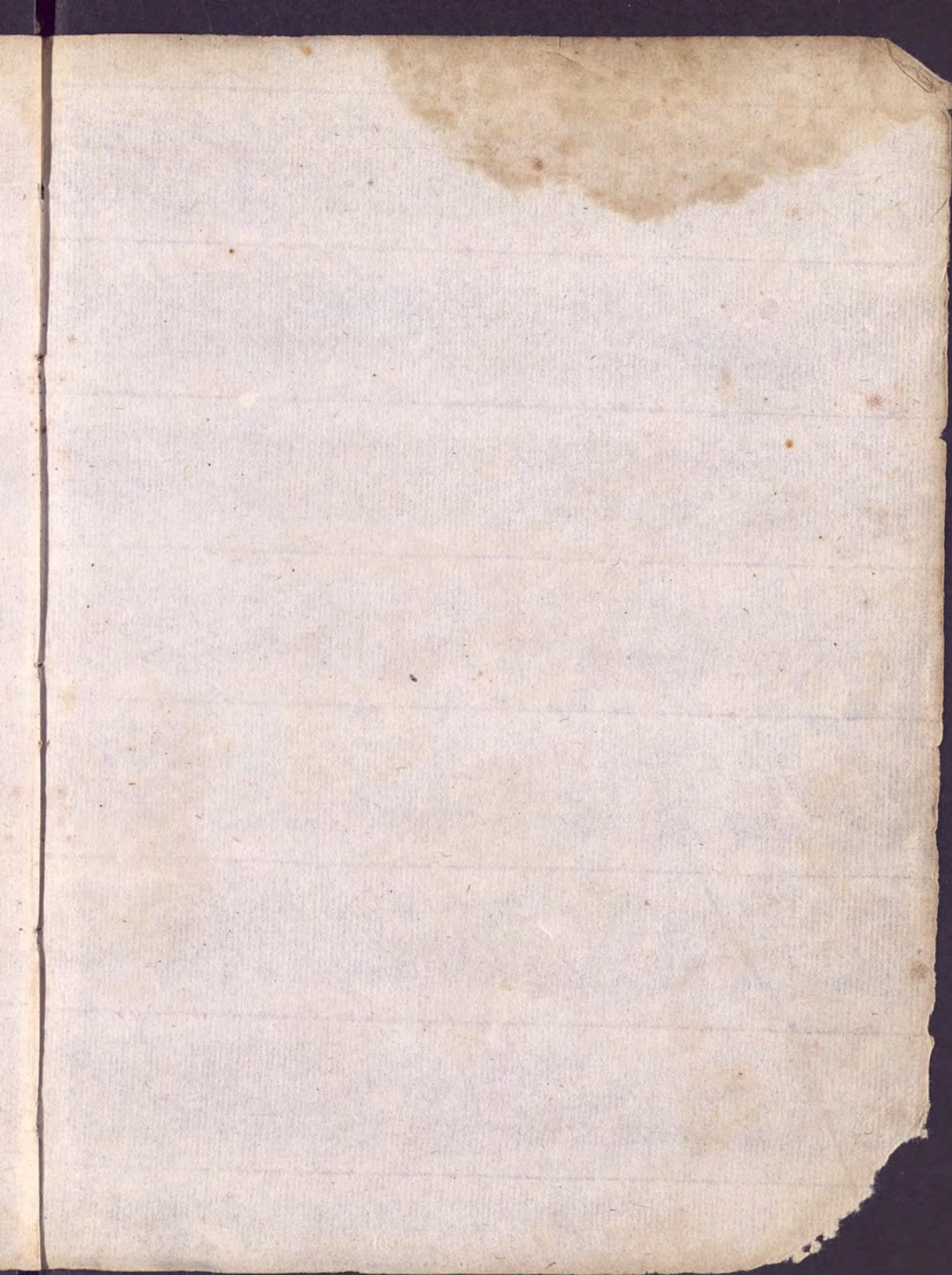

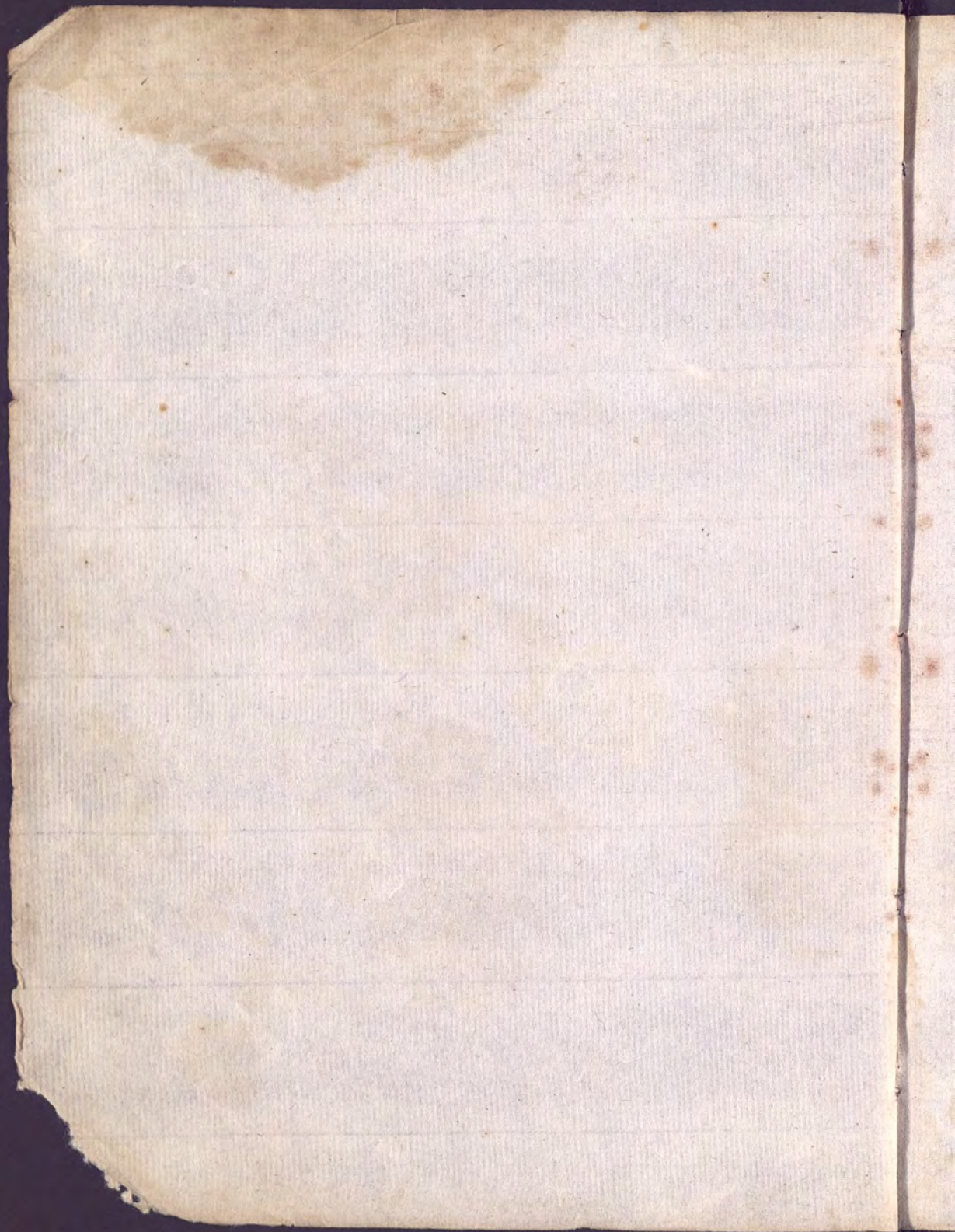

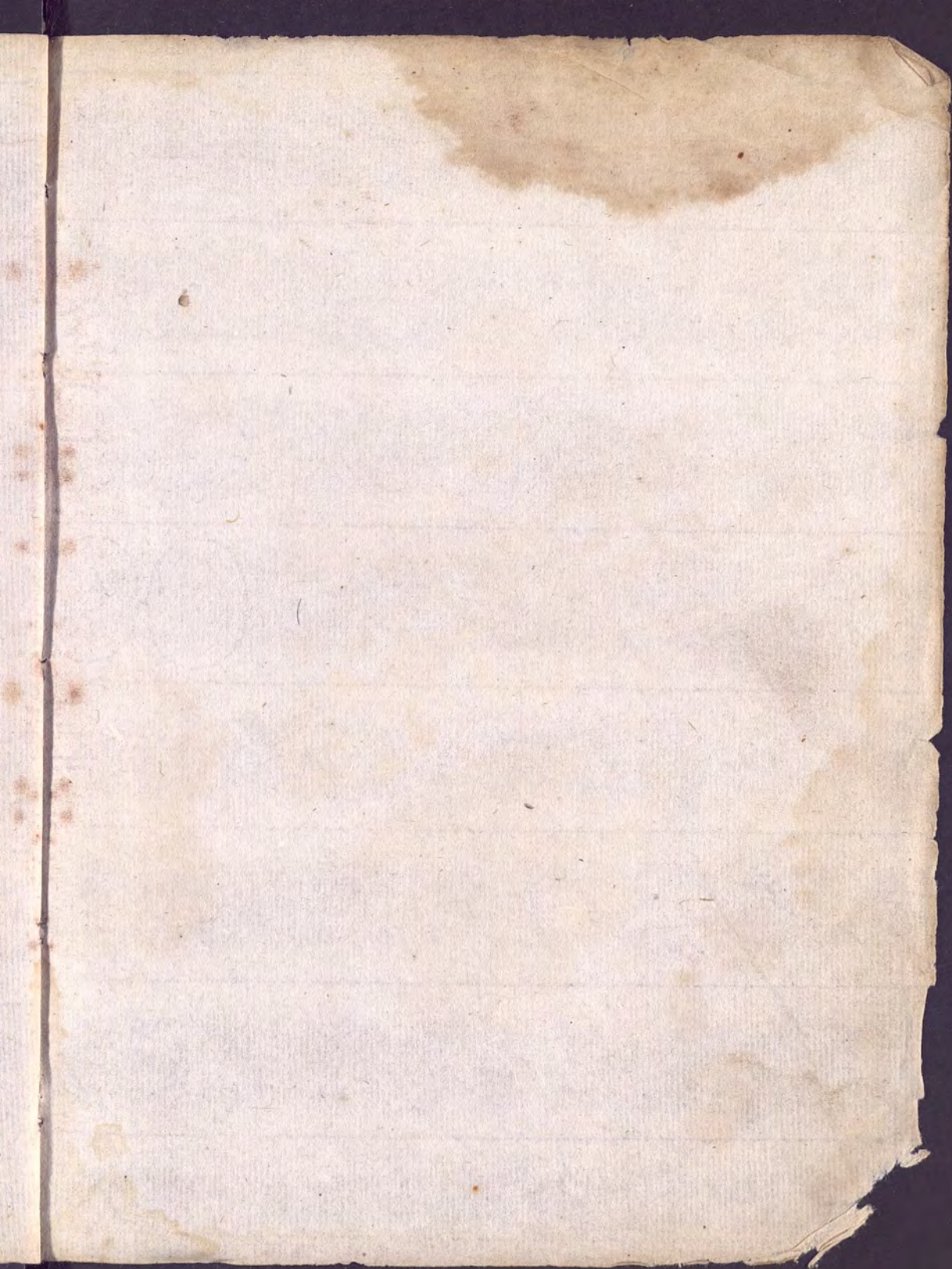

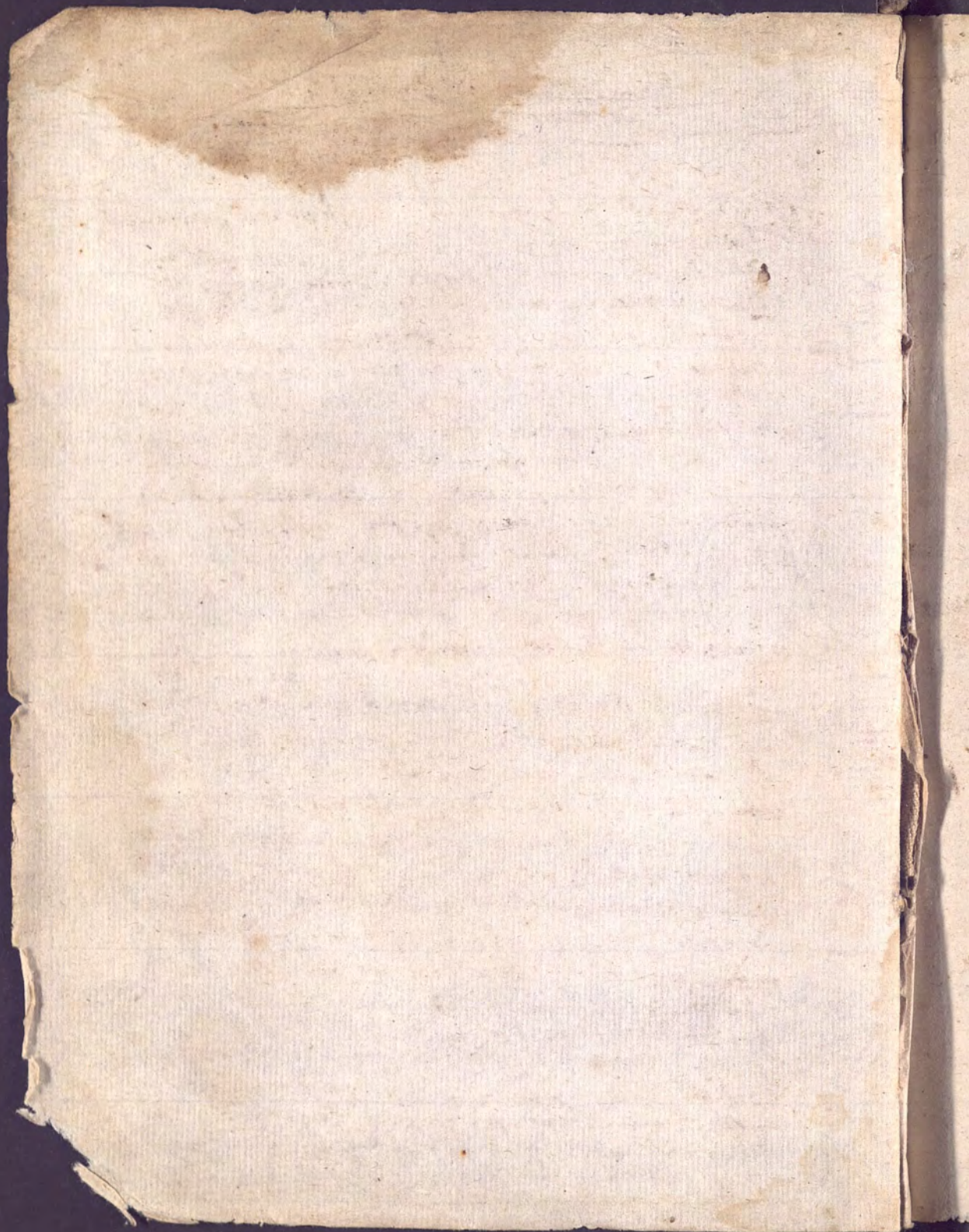

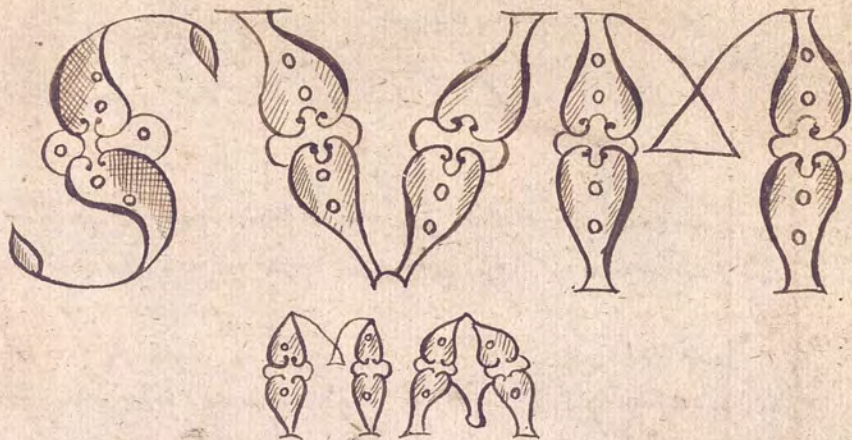

Phisice,
seu naturalis philosophiæ

Tractus. 1.
De octo libris phisicorum.

Præfatio

Lecturæ, et mensæ phisicæ de pura ombra que
audaci ingenii dicuntur abstractiones, mansuetis,
arrogantibus philosophis campum præteritum quem omnia
tum, rerum varietate decoratum, infirmitate propria de
hege affluens, felici fato perstringimus; divisionis
et opulentiam miram mentem nobis philosophia patet,
in qua dapes dulcissimæ inveniunt sese aperient delectan-
tes, panduntur nostræ arcana, et quod quid est in universa
in mirabile percreverunt aperitur et intelligitur.
sic mens abstractionibus fatigata, sibi paulisper indulget,
et varietate corporum recreata sive novæ sumet;
hic enim latissima patet philosophandi via.

magis rationem fieri nec ex quibus uocabitur nec modico
spati possunt. et quidem spatio parum vaget, et uix
(largiente factor) est prescribendum improprie sunt acaemia

Verum enim uero pro modo nostro, quoniam
oportunitate philosophicam probabiliam non posse sequi
nec tractari, sed cum philosophia mechanicis et cogitationem
salubrem conuinciam, pro capite pro se dabitur, et
ut res uero cogitationem in se producat. nam neque iussu
in uerba antiquorum licet, neque uoluntate factu omne
seruare uicere, omniaque uera amplecti uix specialiter ratione,
Philosopho dignum uideretur. maxime cum sola eque
aeris uita philosophia ueritas et nobis uera, aequalentia
autem nulli ut systemati adhaerere. Nam cogitationem
suum quodam cum eam res ad factum minime omnino
amplendum est, systema uero quodcumque solum uisum
ciendum ut uicere quidam cauam agita ad uerum
communem philosophia dicitur nec tractanda. Systema enim
majori ex parte, idem et probabilibus uerum rationibus
unum, idem nullum omnino certum et indubabile.

Nam Systema per galileum non est omnino
certum, sed et probabilium sequitur, cum cogitatione
suum predicantem, et si quam uerum immutatum
uicem quae uerum ad predicantem uerum est, et ad
uicem uerum uerum mechanicum corporum, non
inducant et eadem schematizatum, plus uerum de
sunt figuras, ad philosophiam Americae pertinent Euclidis
et haec uerum uerum, subiectum ad uerum uerum uerum
habere: uerum enim, aut uerum quod haec haec uerum
haec uerum uerum uerum uerum uerum uerum uerum

2

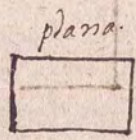
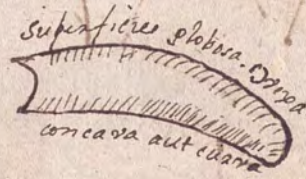
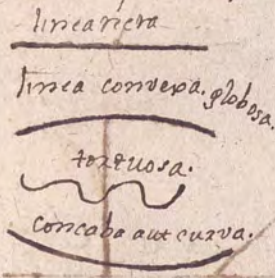
156

cum forte etiam ipsas ut res parum in hac occurrerit
 ut ignoretis maia. sed cap.

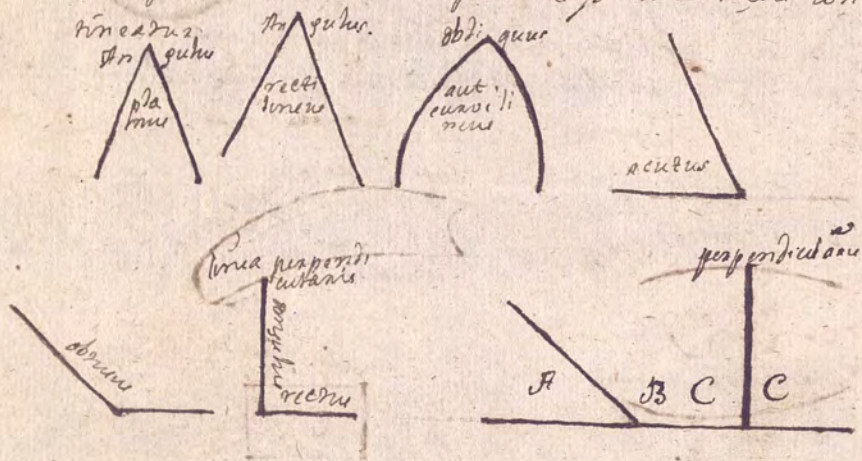
2

Notitia previa ad Physicam Explicantur quedam elementa Euclidis.

Linea seu cymum est cuius pars, ut nulla linea
 longitudo eodem latitudine cuius extremitates sunt duo
 puncta. recta linea est ab una puncto ad aliud brevissima
 et sensio in extremitate sua eam recipiens. Alia autem
 dicitur linea curva, alia ~~convexa~~ alia convulsa, qua
 eum dimidio ~~confususum~~ ~~dimidio~~ ^{ut} exprimitur. su-
 perficie que longitudinem et latitudinem tantum
 habet, cuiusdem rei sunt linee. superficies plana
 ut ab una linea ad aliam brevissima existensio in extre-
 mitate sua eam recipiens. Dicitur etiam alia glo-
 bosa, aut convexa alia convulsa, alia curva aut con-
 cava, alia denigrosa, quarum dimidio tantum
 ratione fit ut exprimitur

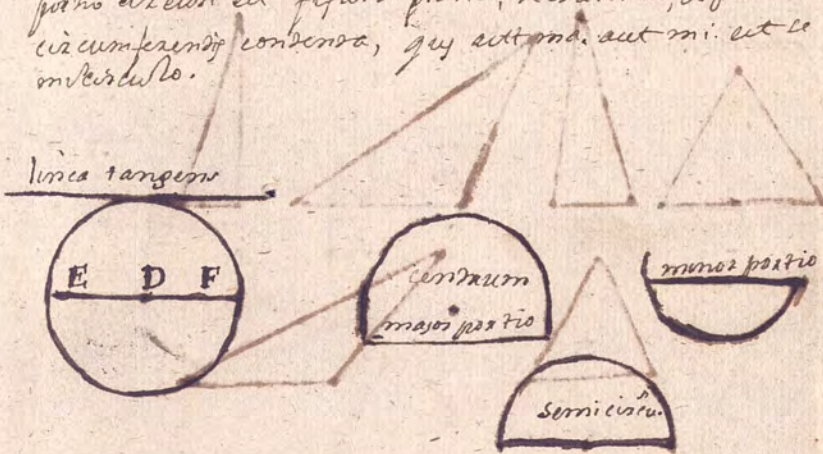

Angulus planus est quatuor linearum ab se
 mutuo, seu recto seu contractis, quarum quatuor et
 super superficiem seu planum, applicatio non directa.
 Quod autem dicitur quod angulum contractis recto fuerit, re
 e. dicitur angulus nominatus, id est angulus planus potest
 etiam esse curvus aut minor. Quod si recta linea supra rectam
 ducatur, duo anguli in eodem fuerint aequales, eorum unus
 rectus erit, linea quoque linea super eam, eam supererat
 perpendiculari ut dicitur. Angulus rectus maior est di
 citur obtusus. Quod si deo et minor recto acutus apella
 tur. Id est angulus rectus idem non est ac recedens,
 hic enim ~~pro~~ dicitur esse obtusus et angulus, quia recti h
 nec precise nominatus praeterquam si lineam rectam con
 tinuetur.

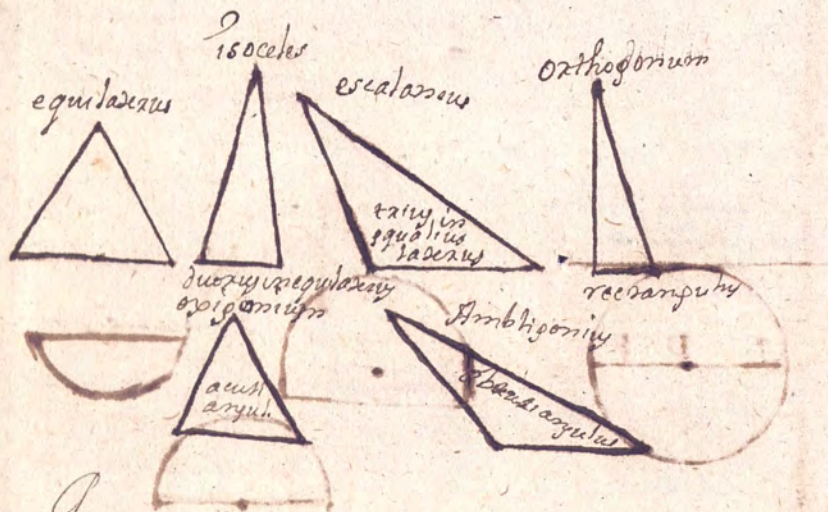
3

Figura dicitur ^{est} quae non habet terminum continuam. Circulus
 aut figura plana unaquodam linea condensata, quae circum
 ferentia nominatur. in eius medio ponitur ut aquae.
 omnes hinc rectae ad circumferentiam occurrentes sibi
 invicem sunt aequales. et huiusmodi punctum dicitur cen-
 trum circuli ut D . et diametrum circuli ut EE .
 linea quae super eum versatur manens, et ex unaquodam parte
 in circuli circumferentia determinata circulum in duo
 media dividit, ut EE . Semi-circulus figura plana
 diametrum circuli et medietatem eius circumferentiae continens.
 portio circuli est figura plana, restat linea, et parte
 circumferentiae condensata, quae addenda aut mihi. et le-
 viter circulo.

Figurae rectilineae sunt quae rectis lineis continentur.
 tria. quarum quaedam trilatae, quae tribus rectis lineis,
 quaedam quadratae quae quatuor rectis lineis, quaedam multi-
 laterae quae pluribus quam quatuor rectis lineis continentur.
 figurarum trilatarum una est triangulus equi-
 laterus, habens tria latera aequalia; alia triangulus
 isosceles, sed habens latera aequalia; alia triangulus
 scalenus aut cecidivus, cuius inaequalium laterum
 trium unum alio est triangulus orthodivus

aut reetangulis, vtrum scilicet reetum angulum habent;
 alia triangula amblygonia, aut obtus angula, aliquem
 obtusum angulum habent. alia deniq; tri angula oby
 gonium aut acutum angulum in quo tri angulus vult
 acuti

Quadratum est qd equilaterum et reerangulum
 est habetq; quatuor latera. Tetragonum longum est
 qd reerangulum est et equilaterum non est. Rombus
 vult est figura qd equilaterum est et reerangulum non est
 Romboidei dicuntur figura qd ex opposito latera et angu
 la habent equalia, neq; equilatera neq; reerangula et
 praeter hoc autem in relique quadrilatera appellatur tra
 pezia. hinc parabolis sive equi distande dicuntur qd
 reetilineis qd in eodem esidente plano et ex vna parte
 in infinitum productis, in nulla parte concurrunt

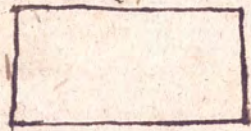
linea diagonali dicitur quae quadratum secat in duos
 triangulos equales. Alia recta figurae alia etiam
 dicitur parallelogrammum quae est superficies equi
 distantium laterum frequenterque coincidit cum tetragono
 longo. Alia dicitur pentagonum quae habet 5 latera. alia
 hexagonum quae 6 latera habet. haec autem nomina com
 munita corporibus tribuuntur, id est corpus dicitur
 superficies corporis pentagonum aut hexagonum et etiam
 septangulum octogonum &c. figurae cilindrica conuenit
 cum columna rotunda, cubica vero cum lapide quadrato
 quae nomina etiam propria sunt corporum, id est corpus
 dicitur conicum seu pyramidalis, cubicum cilindricum
 &c.

Quadratum

Pentagonum longum

Rombus

etiam
 superficies

Romboides.

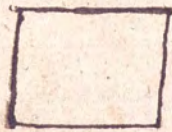
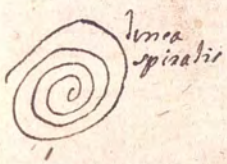
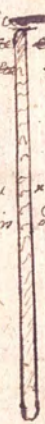

figura
 cylindrica

cubica
 amara
 de vnde

Provenit ut figura facilius efformari possit, breviter
 explicabo modum quo difficultate efformari possunt. ipsa
 ut supra hanc rem reseruat perpendicularare, prout for-
 manda est linea recta conformiter ad aliquam regulam,
 unde designandum est punctum supra quod cadere debet,
 et hinc et inde ea utraq[ue] habere duplex alicui puncto equi-
 distans apertis punctis designari in medio, et distantia
 uniusq[ue] laterali puncti erit aequalis eae cuius puncto
 eas abesse pede circini immutabilis in quolibet puncto la-
 terali erit, distantia duplex porro circuli in parte
 superioris, et in ea parte in qua duplex circuli porro erit
 am reat designari punctis, a quo ad alium punctum in me-
 dio designatum, applicata regula, extendenda linea recta
 quae perpendicularari erit linea triangulum equilaterum
 facere potuerit, apertis illo superioris ad unumq[ue] punctum
 lateralium applicata regula, lineam rectam adducere et
 ita efformabit.

Linea spiralis

Quadratum perfectum equilaterum et equian-
 gulum faciet, si facta perpendicularari, aliam hinc parte
 sedam seu equilaterum partem ducentem efformet, quod
 dicitur: sumis equalem distantiam, ac distat utraq[ue] la-
 terali punctis, a quolibet puncto laterali ad alium nodum
 designandum, in quoque medio cadet linea perpendicularari
 facta modo explicata, quaedam dicitur parallela, et hinc
 ab una ad aliam uniusq[ue] extremitate lineam rectam, succubendo
 fiet quadratum. Ob id faciet, si duplicem circulum
 efformet se invicem secantem, et una duplici parte in quo
 se secant puncto pedem circini immutabilem, alium pedem
 extendendo ut ad partem superioris circuli, et sic
 efformando eorumq[ue] parte porro hinc ab utroque circuli con-
 iuncto puncto, fiet globus sive toni, per se sive. Insuper dicitur
 duorum circulorum, et dicitur, regit figura facilius efformari.

De Natura et obto Physice

Physicam etiam esse eamque speculativam
per se omnes faterentur; multas enim habet demon-
strationes namque corpus esse corruptibile, ipsum esse in-
amovibile sicut etiam illud esse quod nullas vias penetrare habet
et alia huiusmodi: similes demonstrationes omnes que
experimentum debentur, et aliquam causam naturalem no-
bi manifestam fuerunt, ad physicam attinent. spe-
culativam esse constat quia obitum eorum conde-
rat quin aliquid circa illud operatur nisi ex accidenti,
ut accidit in seque mathematicis, quia sicut iste variis
formant figurarum ut in mediis quibus suum obitum con-
templentur, ita etiam physica per experimentum querit
veritatem propriam obitum, eorumque naturam contemplanda.

Circa

Obitum Physice parum dicendum est. frequenter autem
sua esse corpus aut esse naturale ut tale, seu ut mobile est;
natura enim est proprium motus et quiesque eorum in quibus
ut hic maxime physica investigat quod est proprium
motus unicusque corporis individuum. occupata enim
circa naturam seu proprium et causam individuum
motus et quiesque eorum esse naturale ut tale seu ut mobile
est obitum Physice. corpus etiam accipitur per se ipsum,
sive ut concipitur ad physicam periturnum attinet,
nam sicut omne corpus, ut ad hanc definitionem
pertinet: deo Physice et eorum obitum praevidetur
ampla singulari sicut omnia alia scilicet; considerata
natura enim esse mobile, quoad essentialia ut unum
alibi et necesse est, non vero praevidetur a modo concipitur

sed per hunc obitum conuenienter in ordine ad eum

Libertatis philosophicae

Capitulum I.

De principis Entis naturalis in Diuina.

Non loquimur in praesenti de principiis eorum, sed robur
in ratione, ex quibus re fiunt seu in ratione eorum, ut
dicitur in dicitur, ut dicitur communiter ex illis. Defi-
nitionibus: qui neg esse se neg esse alij fiunt, sed omnia
are defiunt si enim esse aut esse alij fiunt, potius
participare possunt quam propria, dabo namque indolere subit
propria et naturalis rebus nequeant: et quidem de materia
1° conserat quod esse alio non fit, cum edum conserat per
alium in rebus, quorum quilibet indolere aliquid
quam materia. De materia vero ma. et difficultas, se deam
proprie non fita infra dicemus: non fita non indolere
ut ma sed enim mundum neque per conserat
ad compositionem, sed edum dicimus per fieri
et materia tanquam ex praesupposito subit eoque educitur,
non vero tanquam ex parte physica aut physice compositionem
de parte ipsam.

Celebriora Philosophorum placita exa Verum, priya referuntur.

Hic est cease inuicem humanae equi ad conditum mentem
quam prima verum priya, qui quidem coniecturam san-
tum, non demoustrare asequuntur, et quo huc occlusa
sunt, eo influant ac diuersas philosophos ceperunt
alioque sentias, nisi indubitate est omnium philo-
sophorum num antiquorum, num m. opinionones referat.
paequae san non impuendi exponat. Difficile enim
est cogitare est quid omnibus uiderent philosophi
antiqui quorum sentias uiderentur ab iis quibus uia
doceant, aliorum opinionones non ut d' oportet, ut de
discrepancia proponunt! hec, dum uiderent, necdum
ad se omnium iussum, et admirationem uiderent, sed
etiam propriam quod opiniononem hanc et probati-
hironom absurdus offerebat rationibus.

+
talies

Sab umbra, uigua,
talem quod est Mater Mille uel duemagnum est:
quod est h' proxime dum acesum solum; quod est
Craclius dum solum ignem: quod demum Pytha-
gorice sententiam sum in numeris, seu alij dum
in hie et con cordia; quod se alij dum in flens et
uacuo, priya docuunt surem reatum. hic ipse
paequae, celebriores opinionones referant et
~~At mir.~~
nati utique natale componunt. Non modo, so canua!
eplo seu quot quot a uis paequae hie sum

affuerunt sicut eo abest & ante et consequenti conque
nasale componant, Cartesiani dicuntur: cum vero collo
a Cartesiani dicunt rigidi Atomis, ut infra patebit.

Systema

Atomistarum

Sicut Atomis paucis Moderni dicuntur,

Leucippum et Democritum, Anaxagoram. Epi
curum et Lucretium, quorum quoniam per
catholicam, superiore seculo a beatorum infide
Gallia Petrus Gassendus curae systema etiam
per omnia sequuntur eo ordine M. M. M. M. M.
Emanuel Maignan et Joannes Sagueur, et
eo in Hispania nra Thomas Vincentius theol.
clericus regularis salentinus, q. sus. conpendio
philosophiae nuper inducit edito, Atomistarum
philosophiam sic Mueirat, ut nihil in eo accidere
ingenti, expandis, modernis

Haec ergo Philosophia pau
cere ut dogma est nihil fit nec in nihil
aliquid reseritur. unde dicitur D. seu creatis nullam
entitatem quantumvis partidem de novo producant.
cuius antea nihil praesens erat, alioque ex nihilo sui
f. ca. et per conge. ca. etur; simili dea neque quam
in nihilum seu annihilare queunt. hinc (excepto anima
rationali quam conuat per creationem produci a deo D.)
omnes rejiciunt pra. subdantales et accidentales
At. , qui toties perunt voluit nascuntur: quia cum
nihil earum praesens est, nihil remanet earum post con-
quiditatem, sequitur ab agente ca. etur et omni
de. agnoscunt solum sibi communiter modernum
modificaciones et de. et. et. subd. et. subd. et.

7
161
quos negant ab omni substra distinguui.

Dicunt etiam
hos modos propagare non fieri nec produci, quia essent tunc
causa ex nihilo, et si ex nihilo aliquid fieret, tunc ex quo
libet nasceretur quilibet, nec necessarius esset semina, nec
ordo nascendi. 1° quia motus erga cuncta corpora
fiunt sunt atomi, qui eodem indivisibiles et undivisibiles
sunt nec ulla esset percipi queunt: sunt tamen partibus
extensione, soliditate, duritie, viscositate, et impetibus
bitritate, quia sine his omnibus, ajuunt, motus percipi non possunt.
Itaque atomi non sunt puncta mathematica quia figuram
et extensionem localem habent, sed sunt puncta phy-
sica indivisibilia et essentialia; speciali etiam modo atomi
diversa solida, ut a corporibus et hinc componitur de
quantitate, qui eodem divisibilia sunt. 2° prope vacua et
inter partes relicta, et multum placet, 1° prope quod sunt
eae compositionum de indurionem et de separabilibus,
quod omnibus atomi casent.

H^o atomi vocantur etiam
corporecula, partes minime, seu particulae physicae, ungue
sensu eae magnasque partem admittit, ne undi-
visibile continui in infinitum propaganda, de magis infini-
tum in actu atomorum esse esse et odiorum respicit
per se. eo hinc componenda minima ita ut esse habita
sunt, molecule numerantur, nulla autem res quan-
tumvis minima datur, qui sensibus percipi possit, quam
construi, iam sit millionibus atomorum composita,
quod enim oculi vix parvum est, sat namque magnitudine
fidem dunt in corpore ad inuenit: quia prae nimis
minima, ungue nullatenus sufficere liceret, videretur
veritas prae habere fluxu angulos et latera

Similitudo in inveniuntur animalibus quae suis oculis conspiciuntur, a caeteris uel quae uisus pueri & ingenia, in caeteris oculis observata, inveniuntur eorum uel pictura, et somnia: et caetera cognoscuntur hae animalia habere nervos et ossa, sensus, arterias, aut huiusmodi analogia quibus functiones praestant. contradictiones; et omnes istas partes atomis componuntur; quanto ergo erit magnitudo atomi? multo minus tamen ponuntur atomi alijs alijs majoris et mi., si deus, si proinde extensionis et figurae, nam aliqui sunt sphaerici, alij plang, cubici, angulati, triangulares &c.

Haec figurarum diversitas ex experimentis comprobatur, nam a eodem compositum, eum eodem genere, albumen, aliter sales in sale aqua flexu conijctis, et ad eadem evaporari renascent, saltem omnes infundo et lacte abie Nariae ut videbis, et naturam suam dimittunt una grana, figuram tamen. sic manam uel compositum salis grana figuram cubicam, albumini octaedricam, salis piperis pyramidalis fecit, aliter etiam diversae figurae praedivertuntur salium: eo variatae aromatum figurarum et diversitate ostenduntur quamplurima namque ~~frangit~~ sive effertur per plures; uel non se eo penetrant fulmineum ignis, quaeque aliter non penetrare non possunt; cum eorum quo non acui uel aqua praeibit uel penetrant, uel acui in eis in duntur uel in eis; ex quibus colligitur diversitas atomorum figurarum et inaequalitas, quarum causa alijs proculis. conforam quae praesentant apparet, alijs non ita.

Eodem ergo parent quod alia corpora sunt solidiora, et fixa, alia non ita compacta, uel magis volatilia; nam ad omni in se magis aut minus duntur uel reoruntur, et copulantur; eoque ostendit quod aequalitatem cogit non videtur sicut plumbum et mercurium, et quod aequum

+
 octaedricas
 & facies

Ca.
 3a

+
bosse
Canni
Dad

partes eas ut videtur et rursus igne parti
culis. Nam atomi, compositi, qd dicitur fures sunt,
namque alii rotundi, oblongi alii, depressi, plani, gibbi,
vnicati, hamosi, spicatos, pellici, ramosi, scabii, his
pids, rana edig, pusa et dicitur. qd dicitur, qd atomi
hinc multipariem rursus coordinatis natis, inest amul
mudine, cessate dicitur. rursus dicitur omnia compo
sita substantia sicut pa nihil aliud est quam situs
puporeo, coordinas, et dicitur atomorum. In eam
modum easundem, aut ois moris, quam eorum
identificant, omnia eorum coeque no temperata

In fine nihil adit in rursus dicitur atomi
et subina atomorum, sed modo dicitur, seu mot
dicitur atomorum. qd et dicitur exemplum eade
facturum, et organ, et organ, horologi, idemdem incul
cant. igitur corpora naturalia, duo eorum pusa
rum et dicitur sunt causa, pusa inde dicitur
pusa substantia; pusa quia eorum pusa dicitur
motu eorum, organigat, et alia sunt eorum
dicitur; cum nihil eie pusa insit pusa motu
hinc aut eorum eorum eorum atomi indivisibilibus,
et variis figuratis, qus sunt motu dicitur et dicitur
atomis eorum eorum moleculis componitur, cum motu
dicitur et dicitur.

Itaqz qd dicitur rursus inmediate com
ponitur ex moleculis hinc, qus hinc pusa de
mentur vulgarij aqua, igne, aere, et dicitur,
trahi, pusa, alii qd dicitur. hinc dicitur; alii de
vras rursus conat moleculis ex alii dicitur
moleculis conat. pa vras eorum vras apud
dicitur conat in atomi qd dicitur

qui per motum sibi innatum et a D^o impetum, per
 radunt omnia, tribunt quibusdam vim, virtutem, ac presentiam
 agendi; Ideoque in eis, consistit verum natura et primum motus.
 etiam hinc. Certe videtur consistat atomos omnes equales
 eis in massa praebitae motus, tamen aliquos dicit, hoc magno
 indium sunt subjectis pluribus refectionibus, et impedi-
 mentis; hoc irregularem figuram sunt in motu ceteris
 et immobilitate, praeterquam in eis non consistit per se.

Magister vero dicitur atomis hunc motum
 per se in eis et ab initio in eis; sed tamen eis tri-
 buit praecipuam et naturalem facultatem activam mo-
 vendi se et movendi alia res, quae quidem facultas cum alio
 motum natura identificatur: nam caliditas convulsiva in
 horologio portatili, dum in se redit rotas omnes movet,
 movet etiam sine dubio se ipsum; cum aliud aquae mo-
 veatur non adori; unde ab dubio erit plurimum motus esse.
 beneque itaque omnibus omnino mundi esse in natura
 vim activam et movendi in hanc partem
 loci, prout eum commodum est naturae, prout dixerunt
 natura fuerit; nisi enim hoc accideret natura corpora solvi-
 erit primum primum, non activum motus esse inquit.

Hic itaque de motu in eis prout remota co-
 allecit ex atomis essentiae ut pra subiectis res;
 nam vis illa sit homogenea et in elementis prout, non
 dicenda pra subiectis. alij vero dicunt, prout rei esse
 atomorum combinationem impossibilitatem in natura figu-
 ram, naturam situm, naturam sem atomorum motu
 hinc dicitur cum aliam naturam, naturam comph-
 ceonem, praerogationem, armoniam et quae omnia
 quae naturalia sunt. Porro veritas in hac parte Casserium
 agens ait atomos exa esse in diversitate et appa-
 ad motum et quietem, motumque prout esse ab alio est in eis

Ceterum sub eumq[ue] motu perveniat omne Atomu[m]
manens in ea lentum in nata non aliquid ad motu[m]
p[er] se localem.

Congr. isof est ex hac doctrina omnia cor
pora quae videtur qui cecide, quoad partes in se ana
me impetibus motu locali, et p[er] in parte perpetuo
conari ad distensionem et corruptionem motu, eodem
motu in se inuicem vastum solet appellari: ideo huius
in se in motu, potest haberi ex plumbis suis: q[ui]o partes
ipso impetibus inuicem plumbum, sepe ceciderunt, et ob
iniquitatem denuo p[er] se duriora h[ab]eant in se ducuntur
commoveant p[er] se partes plumbi, et ~~commoveant~~ quantum a
temp[or]e durant partes ipso, durat ita commotio e[st] h[ab]e
que factio. hinc similitudo accidit motus in se inuicem,
et t[ame]n ad eo ceciderit non sit quoad partes in se ana.

Primum dicitur et in se Atomorum angu
inordinatu atomi subtiliter differant aut se esse?
Parandum quem forma et alij sequuntur, aut esse
motu esse homogenea seu eodem specie, sed h[ab]eant differant
in motu et figura; quia motu cum atomis ut omnes
motu confusorum, et motu omni in se inuicem p[er] se
in se inuicem figura, magnitudo, et dicitur atomorum,
diversitas motu ab h[ab]eant motu in se inuicem, sicut, et
ut v[er]o diversa corpore naturalia ex atomis eorum in
anima; nec enim ex 22 h[ab]eant sunt in numero
composita, p[er] se in se inuicem, ac lib[er]e dicitur et simi, sic et
atomis magnitudine, figura, motu, sicut, et combina
one diversis, nascuntur omnia; ideoq[ue] 3 ON. 6. 2.
q. 10. portione diversa diversam habent cum regni
h[ab]eant

Magis autem vobis et cum ipso fluxu alij sentit
atomis esse heterogeneas seu diversas partes et specie sub-
stantias, ubi non possunt differre substantialiter quatuor elemen-
ta vulgaria, ignis, aer, aqua, terra; ut septem multi-
plices proportionibus commixtis constringuntur diversa
corpore que dicuntur mixta. huiusmodi sunt lapides,
medalla, ptarmic, et haec in quibus omnibus nihil est
paucis elementa varie combinata: itaq; quaedam atomi
sunt aquae, alij ignis, aereus, alij &c; et quia vulgaria
quatuor elementa non videntur simplicia, sed com-
binantibus diversis, quos sunt mixta omnia et disom-
nia, quaedam autem quantum elementum immo-
natum, ex nobilitate atomi coalitum, quod per
vires huius et ptarmic constringuntur in seorsum, inque
aliam hanc conueniunt supra Magis autem.

Astrum A. i. i. i.

in immensa parte ad nihil elementa, videntur saltem
quos sunt diversae corporum elementum confluxus,
quia huiusmodi esse putat ad compositionem corporum
substantiarum cum alijs quatuor elementis, simul per
modum magis concurrere multam efficiuntur copiam
ad stellis et planetis fixis &c. vnde sicut a sole ignis
spiritus, sic a sole joviales, a Marte maethales, et sic
de ceteris, quos succendere putat et hinc colligitur
cuius insali regione, et sub quodam parte celi, lectus alia
pearmicent sata, que sub alijs, exque aut multitudine ge-
minas sunt. ex huius elementis alia plebea, alia nobi-
lissima stant et huiusmodi, que per se sunt activiora esse
nam per se mixta movent, perficiunt, actuant, et infors-
mant. Sagueni 38 alia elementa super addit que immo-
nata et anonyne relinquit

Itaq; apud alio miedae compositura sub moleculari
 ut aliud quam mole quidam artificialis et constructa
 ex atomis sive complicatis (veliam ex moleculis ex
 primis diatibus atomi constabit) in ea quant. ut eodet
 sensibilib; generas meaus ut motus localis quo eci
 ramur colliguntur, coordinantur, et flexuntur atom
 seu moleculis in unam motem sensibilem, quae nunc
 aua nonn alioque speciei phisicis, ut ligni lapidis,
 aut ferri &c. nulatio et augmentas plantae et ali
 enormet motus localis, quae nosq; ad unam partem,
 quatenus gemen illud qd. emine continetur, et primas
 parte videturna completitur, quid sibi simile
 invenit, id sibi conat; similes se alii et partes
 cu. hanc tenuissima parte alimentis sibi similes eod
 da evoluit, atq; in eas gnis paulo suo coordinata
 habitus.

Alteas et corras l'inductio localis novo
 ay corpusculorum, qua sensibilib; mutatua illa
 mole, quon adhuc cum nonn amittat, ut altea
 sua vinum, dum caesit per corpuscula ignea, non
 rament adeo, ut notabiliter immutetur et ex se dis
 parat atomorum armonia; hunc enim corras
 per se sed solum propter ignea corpuscula partem
 h'vini committit et cians et devescentiam, edulici
 onem et fiamoniam onem, sed rament adhuc reti
 nent nonn onem, viniq; speciem praestat. Deniq;
corras ut motus localis atomorum conjuga
 rarum, quo adeo disperguntur et per vrbaban
 tua, ut jam non onereat illa mole, sub eodem no
 mine, sed alia succedat diverse speciei, ob diver
 sam combinatorem, expeaduatorem atomorum sermo
 ordinata; ideoq; corrasionem unius committitur generas
 alleat.

magis ^m est dignum dum comburatur, in eo con-
sistit, quod totum unum confluent ignea corpuscula,
et resoluta compage liquorem atomorum, huiusmodi
celestia dissipari, suadat ibidem ventis usque motus ignea,
seu ignis et huiusmodi. Similiter motus illi proprii
regerantur et altum, scilicet ventatio, Denam
motus localis in huiusmodi organa animantium esse
certus, unde sentas ut ipse particulas organa cum
motu locali commotio; auditio ut et locali commotio
tympani auditus in huiusmodi atomis aëris laterum
magis particulis corpore sonoro motis, et in tympanum
vibratorio motu impingentibus, et sic de ceteris.

Generatim ergo causa efficiens corporea nullam
activitatem habet nisi ad motum localem, cuius ope
corpuscula varia conjungendo datur generatio laterum,
et alia corpuscula dissipando datur corruptio laterum,
hinc quod procedat emendo ex parte sive effluvia corpuscu-
lorum, que passim adherent, et in eo excident cognatas
atomos inibi latentes atque passim ab aëre laterum
firmiter, quatenus atomi inchoant, absolute resoluti
oritur ex inchoantibus insensibiles. hinc Thomae omnes
abundantia relegant animas ab atomis seu atomis motu
distinguitur; unde causa animantium quaedam sunt vera
anthropoda, seu machinae a Deo ad hunc finem factae,
quarum ratio sua consistat in organizatione, proportionem,
ac dispositionem atomorum seu partium motu, que eo ipso
ad hunc finem ad totam varietatem motuum quos
deprimimus in huiusmodi.

Ad hoc autem motu determinatur
partim ab organizatione, subtiliori de magis particulis
per organa & ceteris motu concitatur uno

partium et ob hanc causam esse effusivorum ab alijs esse
 dicendum. motus autem isti apud Cartesianum sicut
 omnes alij incipiunt ab extrinsecis, id est a parte
 sua dandi vitam in brutis. at tamen apud Cartesianum
 motus innatus et animi subactionibus parentibus
 omnibus, et supradictis est; proindeque pro sententia
 intelligitur ab extrinsecis animantibus, esse firmamentum
~~et~~ sive in ipso agente examinatur. ideo structuram
 partium et in horologio notato, alijsq; authoris;
 horologium namq; ab alijs facta quem artificis et
 dispositione, combinatione q; partium, reliquarumq;
 partium, suos efficit motus, notat horas, lunationes
 invenit, mensis diem ostendit, et so^{luta} plurimumq; mutis
 ordinatos edit.

Idem hoc evenit esse motus labi cloteris
 vulgo resolvi, sicut ~~et~~ causam motus Tamina est
 bea, scilicet muella, incipientia; et hoc in instru-
 tum est in horologio. Veluti anima in bruto. Magis
 namque vere bruto concedit animam et vitam, aut
 enim, in brutis praeter hanc partium combinationem,
 quam vocat partem generalem omni corpori, referri
 aliam, quae dicitur partem specialem. haec est quaedam atomorum
 nobilissimum partem, subtilior, actuosior, et mobilior,
 via sua praedominantem in corpore partibus; nam
 partem haec ut ipse valde subtilis, et motu celerissimo
 agitata (sive concitata in partibus quos vocant vita
 et alia, sive in partibus ignis defecationum aut
 aliam in nobiliori elementum) perveniat et arterias, ve-
 ros et fibras toto corpore celeriter, ac divergens, variisq;
 motu membrorum causat, prout sane movetur, tum
 ex vi sua commotione partium, tum ex unione ob-
 staculum exlesive occasionum, et motuum organorum.

Haec itaq. mag. potius dicimus et est sp. specialis
bruti, quia ex seipso bruti partes movet, et quae acrius
ac perficit, uno et vivificat; cum sit primum unum
secum actuum inmanentium per quas se movet,
quae ut definitio in se actus: atq. proinde hanc
ipsum et nihil aliud esse animam bruti, seu actum
corporei spiritus organici potentiam habentis, sumi
hinc ingrossi mixta elementum predominans alijs
pp. sua naturam activitatem et mobilitatem et progressum
mixti sp. parformis alij cum force equivoca
Magnanum concedunt bruti sensationem, nonq. dem
complexam, sed in complexam, in eo consistens qd
ob medijs effluvijs movent organa sensuum corporeo
num tremula natura, q. statim communicat in per
nervos et fibrillas ad commune sensuum in cerebro
sorum, inde diffunditur per organa potentis loco
movere, visum et audire et de varietate ad fugam ad
prosecutionem obli.

Ceterum Magnanus percipit H.
hujus sensus in ore hominum liberatio est ex se,
concedit bruti sensationem complexam, cognitionem,
voluntatem, cogitationem memoriariam, immo dicendum
moralium, et imbecillam quamdam, ac lucis simulacrum debet
ab hujus humani; secum linguae medii nomine non aliud
significatum attribuit, nisi ex quodam speciali motu
locali incantatum partium magis animantibus, quo pro
exerit bruta gaudent. ipsum visum nata corporea mul
tam entitatem agnoscunt quae magis non sit, anima ra
onati ex cepta, quam catholica et spiritualis et divina
nam a magis facientibus; nullam idem incantatum nata
entitatem agnoscunt quae non sit substantia in se, habet idea
superiorum aliorum usque accidentia, non en hoc accipit
res supra definitio Porphyrij qd poset ad ad ad ad ad
obli substantia et supra rationem

Traj q^{do} una substantia sic admiscetur alteri ut possit idem
 autem segregari quia alia^m corruptiva sive amittat
 illam incorruptibilem et expavitatem; sicut eius
 habet tale nomen q^o ligni pomii, &c.; nam substantia
 admiscram vocant accidentia locius. sic, agunt, huius
 substantia est, et tamen dum per acaem diffunditur, dicitur
 accidere aeri, quia procedit ad aere et ab aere &c. unde
 accidentia omnia non sunt immixta et alia dicitur
 ab omni substo, sed tantum modificationes subst: calor
 q^o consistit in motu rapidissimo atomorum sphericorum
 autem substantia, et estum distinetur ab igne
 per hoc qd in igne partes sunt liberiores et rapidiores;
 sique conciliant unam r^o p^ognantia dicitur quia conciliant
 quia huius figura unguis est ad motum, et sic agunt de
 aere.

Item nullam immixtionem novam acant. Quam
 spiritibus produci posse volunt, et non tam earum aere
 viderem concordant ad modificationes et viderem, id est
 si aere p^ocedendo et conjungendo rem maiorem con
 siblem efficiunt, imaxime scribitur in immiscione,
 dicitur componitur substantiale; necesse parum immiscione
 aut substantia altera, dicitur effectus accidentalis.
 Namque item omnes admiscione dicitur quasdam ato
 mos tenuissimas, solidissimas, omnibus potu eger
 tes: huius quodam unum componunt fluidissimum, qd est
 medium ut commune cui ex aere quoniam mundorum
 corpora immiscione. hoc unum fluidissimum rapidi
 simo, conciliantur q^o inducet, omnibus corpore
 bus potu et in ea cap^o dicitur pervadit et rep^odit.
 licet

autem in huius modo ne libet. Itemque cum car
 teris non consentiant, ut ex aere videmus; omnes
 tamen vales unum dicitur admiscione, illud sapienter
ether, maam, phasem, imaxim substantiam. dicitur autem
 ether ~~admixtionem~~ debet admiscione, quia corpore fluidissimum

porulos, et meatus per sad ea autem aca non potest,
 nec enim aca marmoris aut vitri, aut metasth, sub
 ea potest ceca foraminula: unde necesse est hanc
 aethera reflexa, & eum plura penitus vacua et immota
 praesentia: quia nihil rationem tubi pariter praesentia sub
 hilem maam implere potest, ubi hydragyrum seu argen
 tum vivum ad concusam altitudinem ascendit.
 Denique quis per hoc aethera plura optime explicari por
 sunt metaphisica, non da deo, quod sicut corpora per viae rurs
 mas subdit, aca, lateri magis horum atomorum in
 nu recipiendo, ita in eam ex se emittunt, per unum flu
 gu versa fundunt effluvia per unum orbem non
 piamorem et eorum enna consistat.

Ceterum cum hoc
 aethera vaporum aethera corpora imbibitur, nec omnes
 corporum minutissimi meatus per sad ea possint et
 aliunde necesse est, quod congru illud subtilissimum, quod
 aethera nominatur, componatur ex atomis vacue figurae
 tis, quae ab figurarum rarioritate non ita conjungan
 tur, ut foraminula non intercipiant; idem Atomis
 de praecipue Epicurus, Democritus, et Laetentur as
 scerunt dari vacuola inter atomos, seu spatia quaedam
 intermedia omnino omni corporis expectata: ad quae nota
 hae vocantur vacuum intermedium et insensibile,
 unde vacuum pura atomi sunt et immota. Haec acciden
 di est quia sine his vacuolis non posset dari quicquid;
 vacuo enim non admitter, quo recedent corpora a se
 deum lineam directam motu.

Sed nec circuitari motu
 dari posset, et aegre apicibus motus; quia nulla aegre
 quata motum incipere posset, siquae cum ante motu
 undium iam debeat ipse in illi, spatium unguis corpus
 motum eadee posset. ostenditur item Laetentur
 vacuum, quia aqua sale communi ~~composita~~
 potest ~~composita~~ ^{spatiata}

pot. aliquot dies tenuis diuolvi alumen, nitrum,
 salern ammoniacum, et saccharum. qd ides evendit
 quo sal ut figurat cubus, alumin octoedrus, nitrum
 pyramidalis &c. adeoq' licet non superent spatia
 pro cubis, superant pro octoedris. Demum componit
 subtilissimam aetheris copiam non potest condensatio
 et rarefactio, vacuo non admittit: et certe et aether
 et vacuum determinatum admitti debere, ponat,
 quia plura phaenomena et effectus perspueat explicari
 aut vix aut nullatenus possunt nisi ad hoc pateat
 recessus.

Hoc deinceps Gasendum omnium motum
 partium, deorum esse ab extrinseca accensione. prout
 enim terram omnem, excepta extrema extrema cum
 magnetem. sicut mag' magnetis ferrum attrahit,
 ita necesse est (ait) a terra aliquid advenire lapidi-
 di, qd illum attrahat et magnetis ferrum. nam
 si deinceps unum versum uno modo excepto lapide,
 hic vix ab extrinseco non moveretur: ergo motus
 lapidis ab extrinseco est. cumq' pulvis aere ambientis
 omni lapidem equaliter undiq' sit, necesse est abesse
 aliquid advenire qd attrahat lapidem. apparet
 mag' terrae formam hoc fit modo: qd terra perpetuo
 perpendiculariter emittat radios: igitur unus radius
 transibit perpendiculariter per medium corporis gradis:
 et huiusmodi radij partem suam respicientium, et videntur cor-
 pus versus perpendiculariter. unde caelae acrio corpus
 aum gravium fit per nostrum visum impulsus quo
 incipit a partibus attrahentibus

Systema de natu Descartes.

Renatus Cartesius Gallie de natu de lo
caute, huiusmodi diomata de natu de lo caute in
bibliotheca quoniam huius sequitur de lo caute sequitur
systema propositum. 1^a veritas certissima ego co
puro ego sum. ex hoc ipso sequitur diuinitatem
tu et corporis quod enim in hunc cogitat de cuius
veri sententia certus est hunc dum cogitat, mentem
voco; quia hinc hunc fortis am dubitet de omnibus non
tamen dubitabit si dubitaret, si proinde cogitare et
existere, itaque veritas prima prope erit. Deo copio
ego sum: corpus vero meo id quod circumscriptura
loca figura, motu localis, situ, magnitudine, et
et huiusmodi veri sententia dubitare potest hunc etiam
dum putat se illud sentire: igitur mens et corpus
diuini sunt.

Mens igitur se colligens inuare se,
dum seipsum statuit coram se, et videt intra se
varias rerum ideas, inuenit quaedam rerum
notiones, et ex his varias de ratione ratione componit.
inter alias inuenit ideam enim summe intelligen
tie omnipotenti, summeque perfecti; et ex hoc con
ferre potest necessario existere. D^m, et ex ista
va cognoscere. D^m itaque huiusmodi infans nascitur quaedam
veritates istas nobis inuis formandae et expandit.
ipsum omne illud verum est quod quod clare distincte
et evidenter percipimus: quia alioquin ista huius
non falleret D^m; quicquid vero animo obicere dependet iudicio

hoc potest esse falsum. hinc Cartesiani quicquid
 unquam et expressas negant ab obno emitti ut res
 esse et certo experientia, quia unum tumore
 denique id quod esse percipimus et rerum ideam in
 nobis metipsis habemus, vide P. Malebranche lib.
 2. de inveniendis veritatibus.

Itaque quod consequitur em-
 trum subiectum sanctorum dari duo generosa nempe
 subiecta cogitare et subiecta experire, quia nullius al-
 terius habemus etiam ideam. modi subiecti cogitan-
 ti sunt cogitatio, volitio, sentatio, voluptas, dolor,
 amor, odium, et ira; item modi cogitandi, nempe
 duratio, ordo, numerus, et similitudo, quae omnia
 dependunt a modo concipiendi. modi vero subiecti
 experientiae sunt figura, motus, essentia secundum
 longum, latum et profundum, soliditas, impenetr-
 bilitas &c. unde qualitates sensibiles nempe calor, frigus,
 durities, color, odor, sapor, sonus, visus, et
 dolor non sunt modi subiecti experientiae sed experientiae;
 quia sunt modi et sensationes mentis, cum sine
 perceptione intelligi non possunt, et licet ab obno exci-
 tentur, actiones sunt etiam mentis et affectiones
 ipsius animae.

Constat quoque anima variis afficiatur modis
 per diversa motuum corporum: sic ductio calamum in
 Chama excitata concitum belli et pacis appropinquatio
 ad bellum excitat dolorem, quamvis dolor non sit in
 gladio, immo nec in baccho sp: qui dormiens per se
 cum rerum ignorare ageretur sectione erat bacchi non
 ad huc ob idem diversam motuam cerebrae compun-
 dit ad dolorem diversam modo ad huc modo alteratur: eas
 autem quare hunc uti qualitates debent habere

pro modo ipse subiectus ex se est: quia una infan-
tia cum idea figurat, motus, ac subiectus ex se est, motus
in mente accitabantur affectiones solas et aliarum
quodammodo sensibilibus; quia vero in illa parte ex se
fieri sufficienti occasione modo illos non dicitur esse
id est eam qualiter ad eandem substantiam referat concubitus,
et qui in natura phantasia semel conjuncta sunt et nunc
manent.

Terminus est mundus seu substantia condensata
et corporea, quia hoc clarissime nobis constat. natura
corporis seu motus consistit in tria dimensione per se
longum, latum, et profundum; et quantum a modo non di-
ferat nisi per modum concipiendi: ubi ergo datur tria
dimensionis ubi datur corpus. hinc sequitur vacuum
quantumvis minimum impossibile esse; cum enim
omne spatium tria dimensione constat et corpus
aut plenum corpore: quare qui ex tra hunc mundum
spatio imaginatione depingimus, et imaginaria voca-
mus, hoc ipso sunt corpora quod essentia concipiuntur.
unde et mundus non dicitur ut infinitus, sed indefini-
tus, quia nullis eum nisi per modum definiat; et hinc
efficitur naturam esse totam sui corporales substantiam quam
ibi non est totam sui naturam, nam per se enim ad tra-
naturam pertinet; sic ferarum est tota gladii substantia
sed non tota illius essentia.

Una itaque ut per substantiam
omni invasive divina anima nempe rationalis
qui per se existit et operatur; reliqua corporum per
nihil sunt per se certam affectionum et accidentium
conferentem, aut variorum operationum modus. haec autem
affectiones, aut bimodi: corporum per se omnia orientia
sunt motus, quies, figura, situs, et magnitudo, juxta
Audi: memi, memi

Mōtus, mensurae, quae, motus, potestas, figurae,
sunt cum materia cunctarum primordia rerum.

Atque per materiam nihil est praeter locum ac
 sensum fluxum, quatenus rei continentur et certis
 actionibus et excedit ad accommodatum, cum forma
 esse in se sit, et nullius actionis compati, vim omnem
 suam ab his actionibus mutuat, sicut subiecta
 ut suorum accidentium et qualitatum operentur, non
 contra.

Quia qualitates istae magis dem cadunt, sed
 rei quem continentur sunt essentiali, ut figura et
 auditus, et ad quos datus secundum partem.
 extrinsecis affectionibus primis tenet motus, praeterquam
 motus sui, hic autem ad impressionem est motum
 di praeter et ignem magis, qui indifferens esse est ad
 motum et quietem, et non inclinat nisi ad motum
 unum; motus autem semel impressus magis per se
 durat, quia nulla magis parte motum amittit nisi
 deficiente ac manifestando veluti carinam in alia
 puerula; unde idem motus a D^o magis impressus in se
 per se manet semper in contrariis leges autem motus ex
 Causis sunt sequentes: 1^a unaquodque remouet tempore
 in eodem statu, nec unquam mutabitur nisi a causa
 extrinseca, ideo cum remouet, ex se ipsa non mouebitur,
 et cum mouetur semper moueri pergit, nisi ab ali
 quo rictat aut remoueat.

2^a omnis motus et rectitudinis,
 hinc aliorum corporum secus se esse recto dicitur
 reflectere compellitur. 3^a ad motum communem
 hinc, et quia multiplex esse potest motus, quod motus
 non ut proprie contrarius motus, sed quia motus ad
 rectitudinem, reflectit, dicitur, determinat idem a
 determinatione; itaque corpus est ab aliis secus se non
 mouetur aut minuit, aut suam dicitur mirationem mutat
 unde si corpus motum ab aliis occurrat quod habet
 cum adhibendum, cum prius reflectit in aliam partem

et motum suum retinendo, sedam armittit motus de
serminamorem; si vero corpus movens habeat ma
viam, quam ^{sem}, et impulsorem, nunc alterum corpus scilicet
movet, et quantum ei dem dat deus motu, tantum de
perdit, et vix sic corpus agitarum in aliud molle incurvat,
nam in illud omnem suum motum manifestat arpen
de virtute ^{ga}

2° corpus qd movetur in vacuo in via a centro
recedere, et per tangentem discedere ut patet ex funda
5^a et 6^a diversima frangit corpore qm nullo modo fecerit ponent,
et medium qd movetur corpus nihil adjuvet aut resistet
quies ut qdam in viciu in alia potius, et non ita manu
ponas. figura alia ut exteriora qm ad natam re non
perstinet, alia in viciu, partium nempe in sensibilibus
configuras, qm ad natam sui quodam modo perstinet.
viciu et magnitudo corporu ipis innotescunt. omnia itaq
divisa est in via sem intra. Elementa aut em dicunt
tur ex eo qd in parte minutionis et in sensibilibus exibus
alij magis est elementa et sensibiles; negramen de
sunt Democriti atomi; non enim omnes sunt partes
compacte et solide, sed incoerentes, sed ponuntur divisi
de infinitis aut saltem indefinitis, ideo qd multu dicunt
sua corporecula.

1° 2° qd Elementum ut maca quaedam
subdivisa particione agitata, fluida, nullu spum
tenax, sed qm corpus ad partium spum facile im
tuit; et hoc Elementum in oleo, et tello, coque, et luci
div corporibus maxime regnat. 2° Elementum ex
minutione Globuli componitur, qd qdem nomen mole
in mas 1° maca corpus implet, sed p^o rationem
gheri et celi subriam efficit. nam hoc Elementu
eodem modo quo in pro mundi opaco fuit agitatum,
indivisum in viciu, vocatur maca subdivisa et ghera
de qua supra, et qd supra e Ceterum omne motus

omnibus generis omni, corruptionis et abrasioni
 opposit; corpus enim mutacionem nullam subijt quoniam
 una 1^a, aut 2^a elementis, seu quod idem est amata sub
 filii, movetur.

Itaque/ quando minus partes quibus consistit
 consistat corpus eundem ordine servant, tunc
 que altero idem, videtur res; at si partibus quibus con
 sistitur, aut novarum accerit, alijs ab alijs discedant
 aut e contra quibusdam expulsi, magis quam antea ac
 tenent, aut quocumque alio modo spiritus no ordine re
 cedant, tunc sane res aut corrupta, si nihil eorum
 sui sensu antea conpererat anmadvertit; aut talis
 alterata videtur, tamen si eodem forte partes, sed aliter
 dispositis et conformatis remaneant: motus quod partium
 eorum combinata hanc diversitatem inducit, quod eodem
 motu ab illo subtili corpore cuncta personarum pro
 ceunt; et tunc res unius nata perseverat dum
 subit hie subit hie sic remanet et disponit, et
 illius essentia et natura erigit, et e contra reconstruere
 accedat.

3° Elementum ex materia traxit, et particulis
 variis componitur; et hoc videtur, aqua, aer, ignis
 et quocumque corpore mixti formantur. quo autem modo
 hae materia elementa esse habent sui simili materia partibus
 erunt, breviter explicandum est. placuit sic Carte
 no mundi exordia mente concepit. materia creata fuit
 homogenea, haec quod unparter sibi equaliter et pene quadrata
 seu cubica fuit divisa, adeo ut nullum spatium vacu
 um reliquerent. deinde partes omnes determinavit
 a D^o fuerunt agitatae; plures itaque circa centrum commune,
 tunc singulis circa proprium centrum circuli fuerunt;
 nam licet motus impetus magis in rectum expediret,
 tamen oculis partium invicem mutari fuit circulo in cubica

et sic movebatur pars; non aliter fecit ac si aquam
impelleri baculo circumdaret, tunc enim aqua in
vortex movetur, et riget sunt partes circa suum
idem centrum quod descendunt.

Ex duplici causa
singulis particulis ob motum abinde, et cubitum in quodam
modo rotunde facte sunt; nam pro minoribus particulis
revertis; globos evascent; id est et elementum partem
sui autem seu visco. Ita ex particulis beccisus p. efficit
elementum, quoddem globulorum refert in dextro illo omnino
nunc impletur apparere vacua, ob hoc multum ut figuram
tenet, sed eam induit quae specialiter inspicitur et magis
dona. parte demig. exactione quae ex eodum remanent,
deficiunt elementum; hoc autem elementum sepe hinc
ex particulis elementum minus impletur ex orbita, nam
ubi motum suum amittunt hinc elementum particulis
tunc alig. alig. adherent, sicut et spuma in liquoribus
ferido, et deo abfluit duna, et ex demidie caelestium,
et hac vicinitudine eadem copia ex parte duna elementum
vorum manet in unum.

Hic nonni concet Castreius
ad ex duplici supra relato motu, et ex occurrere globu-
lorum et particulorum ad invicem orbitam et, ut motum
recursum in vicinitudine mutarent, ideoque in variis
partibus vulgo remotione orationem, omnia omni duna
ut; et eo ipso unum eorum jam intelligitur duna in-
numerosa. hinc calum terra, sol, planetas,
et stellas omnia sunt duna. circa horum motum
et dispositionem sua accipit Castreius, quae tunc
referre non sinit, terra eorum videri et eius duna
et sol ex moa subit conidant, reliqua vix ad duna
et 2. elementum, terraque moa ex parte ex 3. elementum comparat.

Hinc humen

Non enim hinc seu lux nihil est aliud quam partem
 elementari applicata globulis, quae glori in retina mo-
 dum nequidam excidat, huius concurrende flexibili-
 tate, seu elasticitate; nam cum globuli circa cornu
 munitur enim plerumque, si omnino a medio iuxta
 motuum leges recedere conantur vapores in funda,
 necesse est ut medium quantum hinc vocis hinc aut vocem
 distinguant, aut a 1° elemento occupentur.

Hoc autem

Elementum cum eadem aperitur, aut colorem
 aut extera in medio constituit; ex quo sequitur
 quod motum communicet recundo elemento, quoque
 detinetur nea centro per tangentem discedat, ideoque
 per 2° Elementum usque ad sensum continuatur motum.
 sequitur eadem nam elementum per se motum ab
 uno polo ad alium, aut recte apertum ad centrum
 hinc vocis quod est sol, aut stella. namque vocis
 apertum in circulo, ex quo patet in unum a centro
 recedere, et quo magis sublimior et mobilior est, eo lon-
 gius recedit a centro; sicut guttuli aquae proiciuntur
 a rota in circulum aera. hinc vocis quod magis ele-
 menti cui vocis hinc ut nulla, ex alij vocibus ex-
 cusa subeat per polos versus centrum dicitur vocis.

Hoc est generale unum unum mundi speculabi-
 lii systema; ex quo sequitur deorsum circa medium con-
 stare ex una 1° Elementi, in 2° parte ex partibus motu
 simili ex 1° Elemento in unum corpus solidum compactis;
 in 3° vero superiorum parte quae ad nos spectat ex materia
 mota, quae potest a una 1° et 2° Elementi generari et agi
 vari, et ab eodem vobis generari. productio omnium corpo-
 rum in hac parte respectu hinc ponitur dependet
 a quatuor diversis actionibus, 1° est motu globulorum
 elementum seu magis subtilis. 2° generata

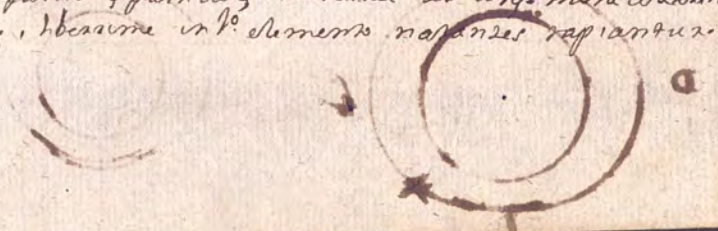
3^a hument, 4^a calor. motu generali magis subtili
seu globulorum penetrat ubiq; secundum lineam rectam.

1° effectus est ut corpora sensibilia liquida redat
pulchra, eod. sibi viam iterum, dum partes eorum
mouiles sunt. 2° effectus est ut heterogenea dissolvat,
et homogenea congreget, in quantum partes motu suo
separat et equat, et sic vult similia. 3° effectus est qd
partes aqve redat rotundas, eod. illae vult esse
mundo aequi innum, ad figuram sphaericam cogat.
Hinc provenit 2^a acrio seu gravitas, quae nihil est
aliud quam motu globulorum celerem viam rectam
molem vacuam centrum praeterit, in figuram sphaerica
cogent. cum enim motu subtili semper nitatur
a centro recedere, et non possit occupare spatium capax,
nisi ex illis expellendo corpora densiora, eo ipso huc deor
sum premittitur; hinc gravitas non tantum exquant
magis, sed etiam est vi corporis premittenti ad centrum
accidentem et vitari debet, et ob hanc rationem corpora
mixta videntur in proprio loco.

3^a acrio est hument. huc
autem nihil est aliud quam pressio secundum lineam
rectam a parte interiori expansa applicata particula
diaphanitate; hoc autem pressio fit motu particulae
globulorum nec enim omnes partes et plaga reflexio usq; ad
extremam vsupradictam est. 4^a acrio est calor qd nihil
aliud est nisi agitatio seu motus particulorum vix
vixum cu diaphanitate, proveniens a lumine tabula
causa. hoc agitatio movet sensum, et inducit affectionem
quam vocamus calorem; per se erat autem hanc causam
causa motrice, quia supra leges naturae corporis per se erat
motu movendi donec motu a contrario detineretur;
cumq; particulae eorum vi corporis magis spatum requirant
post agitationem, motum non est qd calor corpora vix
partes ac dicendat

Ceteri quatuor acronibus maxime ex gravitate
 nascuntur quatuor Elementa vulgaria. aer cujus par-
 ticulae fluidae appelluntur; aqua cujus particulae densiores;
 terra cujus partes diversissime ab invicem in partem eamque
 cohaerent; sed cum inferius in igne aeri et igni in
 hoc caussa omnia ageret, difficile caussa et cum partes
 eam ~~ad~~ aere cohaerere non possent, nata est inaequalitas
 in superficie terrae, et prope dixerunt montes et maria. in
 terris in diversis partibus ex varia combinatione rerum
 Elementorum nascuntur metalla et alia fortiter et in
 calorem subterraneum. Nascuntur vapores et cogit sursum
 accendere in ea cacumina montium, ubi sunt fornices
 seu montes deae, oriuntur ex bitumine aut sulphure
 vitru et coenae, et inde veniunt montes ignis domi et
 Bethrubium Montebellus &c.

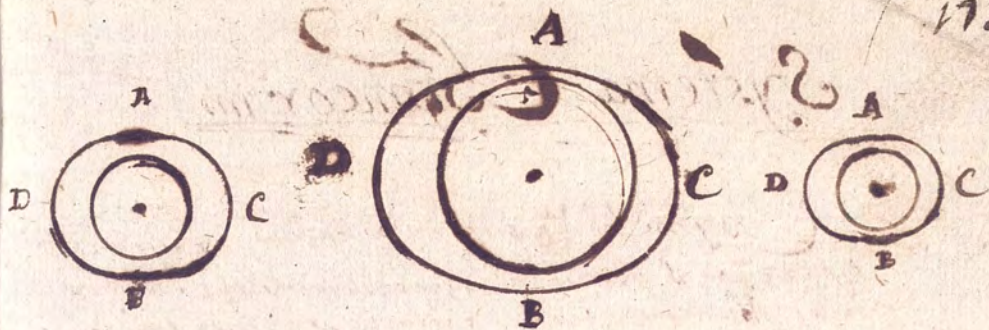
Haec cohaerent in partibus
 omnium varis figuris, progressionibus plumbeis, funiculis
 &c. fluidis. Miranda conigit ob eorum inderfusum
 sublimi mag. Bine si globuli illi et Elementi deest
 materia, aut eorum aere languidior fiat, aer manet
 in corpore fluidum exaritur, nempe aquam: et si adhuc
 magis densiora illis globulis, aut hi adhuc densiora
 agant, aqua manet in aere, quae recipere respersato
 more manet in aquam et aeraem. ignis constat
 ex partibus diversis cujuscumque magnitudinis et figuris,
 quae motum in Elementi sequuntur, sicut eadem in partem
 aeri produnt, quae sequuntur motum Elementi. ignis
 proin consistit in motu celerrimo et rapidissimo par-
 tium terrestrium, ad productionem esse requiritur, ut
 atque particulae particulae densiores ab aere manu celerrimo
 avulsi, hinc in Elementi nascentes rapiantur.

Hinc si illę particule separatz abas ad dissolutionem
 motu suo sufficunt, fit propagatio ignis. hoc modo etiam
 particule calidę et etiam lapidę aculeę ex silice partem ignis
 habent q^o uocantur unguis in igne. et hinc omnia phe
 nomena ignis explicantur: quomodo producantur in
 ignis succis ex collectione radiorum solis in foco speculi
 uersarij, ex reherentem motu, ex attritione, collisione,
 liquorumq; et corporum mixtura, ex exalationibus,
 influxionibus et roracionibus, cur aliqua incalescant et
 non deant, cur accendantur in caliditate uersarij, cur
 alia deant feruore humidum, cur spiritus uiri
 non accendantur in uersarij, cur aer aqua calida auget
 ignem; similiter patet cur ignis durat ac significat,
 exiit in durat et exulsiat faciat; hec enim omnia de
 pendent a motu particulatum respectum imperu mag
 nitudinis uoluntatum.

Fluxu et refluxu maris procedit sup
 ra cardium a pressione tubitri mag; hec enim eolla
 parte qua inuenit durat, inuenit impedimentum, et
 idio reflexio, ac exiit in aeternum uersarij uersarij,
 insea uersarij et lunam: et hac de causa aqua eodem
 tempore capitur ex aduersis partibus ascendere uersarij
 C. et D., que lo caduntur cendiunt indumentum
 aque, quam affluxum uocamus. cessante uero pressione
 ex parte illius meridiani, aqua refluit in locum uicinum
 uersarij A et B, et tunc refluxum dicimus. et hoc
 est dependens reliqua phenomena fluxu et refluxu
 que; cur in equinoctij, maximis cur in plenilunio et
 nouilunio solido magis. cur in uersarij uersarij
 dicuntur aut diuersis horis uersarij.

Circa alia ista sentit Cartesianus ut cadat ista

missa cui authoritas, seu quae dam aspectus inchoat
 nec a D. superno artefice probat casus, quorum tota pra
 consistat in combinacione et dispositione partium mag, qu
 ea ipse redimus apta ad omnes motus, ad quos debet omne
 que sunt ab obis exearis, cum a maâ subit, verum
 hic loquendi ordo du contra sensu totius generis humani
 repat bauris sensus omnes et visam, in velle biologia
 et visam et sensu habere et ceale Cartesiani huc hu
 sponibus aliquo habearit sequace, fere ab omnibus sensu
 lyderma improbaria, cum quo vobum raris et ex arti
 bus acceptum, dum quia in certis cabiles partibus duplici
 tate, cum deong quia nec ubi ipri nec vobu ex videntur
 (multis placet) cogit, licet aliunde A. et ingenio
 et docere ab omnibus judicetur. vide aris re. III.

Sigis praecipue domo 1.º discursu 23.º partium ma
 rime a rrom. 12 et D. Maadime Martinet in
 epistola ad Mum. Magnanum in phyloroptia raris
 cap. 22 prop. 2, et in phyloroptia nars cap. 235
 partium.

Systema Chymicorum

Chymia 14 pars mixtorum concurrens

dicunt in 5 Elementis: mercurius nemp̄e, sulphur, sal, phlegma, terra, quorum communia officia sic habet: mercurius qui ex igne dicitur liquor est salis subtilis, mobilis et non inflammabilis, gaudens odore et sapore. Sulphur q̄d et stium vocatur est etiam liquor pinguis, acutus atq̄ viscosus, inflammabilis habens odorem, sal est postrio magis phlegmatis, quo ceteris sal communis habetur. Phlegma est liquor seu humor aqueus et insipidus. Terra est magis postrio exara et friabilis in sua terra siccoris, hanc etiam terram damnatam et copulatores agellam. Inca hęc sic officia parsuuntur, et sal in comitione mixti sit p̄moa, mercurium propha, sulphur pro unione, quia cum viscosus id est resal passu congluimat, phlegmam autem et terram veluti unctua clamentia, vix of officium aliqd obcurra nō nup̄t.

Hanc delementi certam inde probant q̄ illa quinq̄ semper extrahuntur ex mixto q̄libet in igne analyti seu resolutione, quę per alembicum et alia instrumenta per apertam actione ignis. 3° p̄cipue sunt genera salium. 1° acida, 2° solabilia, 3° alkali, seu alkalis pura aut fixissima. salia acida sunt liquore accidit aceram. salia solabilia sunt passu resal seu solubile cum humido sublimatis ac evaporare, quę rationem d̄ insumitate alembici per congelationem concurrens acquirunt, aut liquore, in quo nascantur fūor ex oriso, et parte eo ad unam suę per modum glaci, et ab humido recessu in unum ab alkali seu salis alkali. Inca cura salia pro a quę in capite nostro ex parte sublimatis

et igne consumitur et remanent, ita ut v. adu debeat
aqua.

Itaqueque salina per congelationem condensantur
in partes glaciales, et ab humido separantur, quae congelatae
vocantur crystallisatione, et salina hae glaciales vocantur
crystalli; dantur sumpta sua varia sulphurum genera.
1° olea; 2° spiritus; 3° sulphurum consistens. sulphurum
autem a mercurio distinguitur, quia mercurius est
non inflammabilis, et sulphurum inflammabile. Itaque
liquor hae non distinguitur odore et sapore mercurius
vocatur dum modo non sit inflammabilis, unde ad mercu-
rium resocantur omnes liquores quae sulphurum et
phlogiston resocari non possunt; itaque argentum vi-
vum mercurius compositum, aut oricalcum dicitur.

Sydera physica quae chymici sunt praeferunt
non unum est; multiverso consentiunt in hoc: 1° quod
ita praeferunt ex omnibus mixtis dici posse, nempe ex metal-
lis, lapidibus, plantis, et animalibus. 2° hae praeferunt saltem physica
sunt quae ad nos et quae suum esse redolent ad invicem,
esse simplicia, ingenerabilia, et incorruptibilia, supposito
quod praeferunt ab heterogeneis vide separantur. ~~hanc~~ ^{an} vero
quae se continent alij partibus, et hanc componantur
ex omnia et sua peripatetica, an ex alarum, an ex ste-
mure Cartesij, et hanc ab odore in aliquo casu errora
ordinario in alia praeferunt chymica resolvit consumpti,
et dividit potest similitudinem et generari? Hae non
multum sunt adhibiti; dum modo eis concedamus
omnium mixtorum immediata physica seu simplicia
praeferunt et quae nos simplicia esse elementa chymica.

3° an passu hae subalteris in qua ad libet horum
mixtorum subdividi potest, ac in rationali casum
defiant, ita ut omnes hae species in unam speciem

phlog. ce et quo ad unum eorum, nihil esse pro
 nunciare possunt. sed nec nos de esse ponunt ampara
 in specie infima sunt quomodo, aut veas innumera, ita
 ut aliud sit mercurium metallicum, aliud ydanturum,
 aliud lapideum, et aliud alium: similiaque alia in aera,
 aliis in humore &c. vasa experimentis et fluxionum
 eorum de monitibus in modo esse sal, sulphur, mer-
 curium &c; non veas ita esse in omnibus eisdem
 speciebus, nec esse prima principia: nam ea potius videtur
 in aliis rubri parte de monitibus experimentis specie
 chymericis alibi.

Notandum tamen quod multi chymericorum
 rarum duo in rigore admodum parva acris, sepe
 duo unum acris, alterum parvum, sunt quod acidum et
 alkali. per acidum intelligunt spiritus sulphurei acidi,
 et per alkali salia fixa; seu ut ait D. h. bohemus acidum
 omnia regia annis 1708 acidum voco quod hucusque compa-
 quorum acris, alkali vero omne id quod recipit acida
 cum ebullitione et effervescencia, ita ut mixtura horum
 existerentia in rationem rubriam. atamen quomodo chy-
 mi vult sui experimentis fidant, non multum illis fide-
 dum, quod per omnia experimenta immutant corpora, et quod
 per se potius confundunt, quam inducere possunt; ac erig
 chymerica omnia composita per ignem in una parte reducit,
 et nova corpora ea commixtione novarum corporum.

Hæc
 raone aut Franciscus Baconus de veritate phy-
 losophi experimentis primis &c. in suo perpolitio officii.
 ubi novus novum organum scienciarum, lib. 2º aphorismo
 7 loquendo de ydanturum corporum similia ydanturum
 1º ferri, et partium similia ydanturum aut plantis, 2º
 radicibus, foliis, caulis, ossibus &c., ait inquam nihil com-
 3º et chymericorum experimentis per hoc verba: 4º separatio cor-
 5º porum similia ydanturum per distillationes, et alia rubricarum modis,
 6º ut distillationis compositi per condensacionem partium
 7º hinc per se autem: sequitur res fallax est.

- 1) quia complexu vnde super aeri imputantur et a tribu
- 2) unius, ac si pauca cuberint in corpore, quare
- 3) vera ignis et calor, et alij modi agerentur per se in.
- 4) duum et super inducuntur.

Itaq; experientia suis demone
 radice non possunt omne id qd post reuolutionem aparet esse
 compo di partem, similiter nec demone nare possunt se huj
 et partem partem figuram in hunc, seu latens em cor
 poris schematicum; quia schematicum compositi
 us ut longe subitior et accuratior, et ab experientia
 poris confunditur quam exiuit et elucet; unde per
 eisdem lib. 1° a foris 13. ait: Chymicorum experientia
et pauca experientia formae phlogistonem conuenientem
phantasiam et ad pauca experientiam. et eadem demone
sa chymica non esse prima pars rerum omnium phy
losophica ipsi chymici et manifestum.

Conciliatio Systematum.

Non ut animus super aera retata in partem
 orarum refellere, quia nec offusisimil, nec ad hoc vix
 suspensus. nunc tandem qua potes claritate prae
 mecaica, seu experientia aon fare et prae per parte
 tici conciliabo. erant qd qd ea conciliari potes supans;
 acut exant phare per partem illi scholastici qd phyllo
 phiam atomisticam tanquam mexas nugas respiciunt;
 sed hic saepe non mi quis eam non audierunt, non mris
 resunt, i doceri et audire nollunt. hi certe dum audient
 ab omni combinationem eorum partem veritatem, figuram
 affuria, subalem partem et auras continent, et consenti
 ne non modica hae omnia degreunt. sed nec ab omni
 sunt ut in me exaone illi qd ita sunt ad id atomie ut
 uniceant omni esse eum omnia phenomenon a nare.

prae atomistici demonstrentur.

Ceterum haec & illa veritates
aut certa, quae experimentis debentur, et cuiusvis aut adp-
tissimi systemati, deesse omnes systematici equaliter
nebula circa praesa laboramus; quia systematico quoque
prae sua praesa sibi fugit, et pronuntiat de certa, per illud
postmodum omnia minima explicare: ideoque et opinio
aut postaudare Baconius omnes perceptiones emanantur,
quam mentis sunt et analogia hominis, non ex analogia
universi; cuiusmodi huiusmodi inrae speculati inaequalis ad
vadem orationem, quae suam orationem natis rerum unius est,
eamque deservit et inficit; hoc autem non est irritum
regni et percaudax hanc orationem, sed hanc unum ad
causa.

Quamvis ego gloriemur Modicum magno offere
dicant se fixisse praesa fundata in experimentis, nomines
certum systema proponunt; quia non sit postaudare
Baconius systema inpericulis experimentorum ab
causate fundatum est: Deficit etiam systema quia
a sensu et particularibus primo loco admaxime generalia
ad videri tanquam ad polos fixos circa quos disputa
tiones verdamus; ab illis deesse per modum dixi debentur;
atque ex his praesa eorum immota veritate iudicat et
decerit in his, consensitque a priori modis: via certe
compendaria, sed precipua. Unde systema quoque suam
habet probabilitatem, non a videtur, et certe per se
dicum et rationibus nihilis fortissimum, et contra rationem
aegre solide impugnat et dissolvit et infra videbitur.

Postquam systema hoc conformis est sacrosanctae
dogmatis et rebus fidei, quam certum etiam sit atomi
sitarum systema ab omni errorum habe hanc unum
conservari, et satis solide ostendunt. P. Maggioni
et Saquens. non ego peripateticum systema de ad
quendam infortis res quam saucius praesertim ratione
advocant. Iquin una melius est ad hoc Modicum
systema hoc verum certat quod praesertim sui praesertim

hinc sicut aliunde dicant prae multitudine non
 phy sicum etc; aliudq; praeinde sibi proponant proprii
 physice repae fundatum mechanicis prae et experimnti.
 sed esse periparum corpusum eius partium mechanicum
 concedit, praeq; mecnica non negat, sed amplectitur

Itaq; per sicut species per solum corpusum meca
 nicum explicari potest abiq; aliquo recurrere ad
 prae periparicac; nam omni veritati amato prae
 num effectum explicare recurrere debet ad mecani
 cum corpusum, non qdem ad prae ordiale et ele
 mentalem abomum, q; foram omni valit inveni
 gatione, ut in vni modo est fallendum; sed ad 2^m et quai
 exationem, q; aut ince aut offere in media tenu
 bilitate, eius inguanti specie ensis diversus. per
 hunc et non per prae mechanicum sicut effectum expli
 cant phy sicum experimntales; prae etiam in vni
 autem tibi obijciatur qd non sufficit ad omne effectum
 explicandum, nisi recurratur ad prae ordiale et prae
 vtiua causa, nunc casus mechanicum tanquam in
 mediam causam agna, et per modum prae subtile,
 accidensales tanquam prae ordiale et prae effali
 causa agna ad qua; dicunt mecnicae, varia
 organizatio et deura partium, et q; rorum hoc
 seluti apasaru prae periparicac;

Itaq; si dicitur hinc

omnibus de causis ad prae ordiale dicitur
 quam abomum, ad eorum dicitur valorem specifi
 cam, et sicut naly efficiunt effectum, quorum vni
 dicitur causa est mechanicum corpusum, cuius effe
 tu non debet ad prae recurrere? prae vni
 sicut q; causam occultam et vni ordiam designant,
 cum penicem aliquid in rebus explicandum est, vni
 pondent causa sub hinc vni: pendet hinc a corporeculis vni
 de vni duplici combinati, ne t ne duplici

Divide per m^ote elementa in quatuor vulgaria
 Chymica manere facticia in mixtis; dum modo unum
 ni perfectio supra adhaerentia alia specifica per subn^oalis q^d
 duobus modis permitti potest: 1° ut elementa in se con
 mixta purgantur minime sub^o respectu h^oz p^oprop^o mixti
 adhaerent ut in a^o elementis sui etiam subn^o h^oz p^oincep^o alio
 mixti, cui subordinentur h^oz elementorum tanquam partes
 integrales. 2° facilius, id est mixtum adhaerentem eorundem
 naturam et integritatem primariam erogat adus con
 servationem, et ad operationes sibi proprias, habere unum
 plura particulas elementales, videlicet igneam, terram,
 salivam, sulphuream Et per h^oz mixti ad integritatem
 secundariam mixti, quia ab h^oz p^oincep^o infor
 mentum; non aliter ac peripartitici pluvium continentis et
 sanguine, et tabis alijz humoribus, et lactaym, et s^oformi
 per succo humi corporum.

mixta per
 facta sunt
 para. 1° ani
 malia 2°
 vegetabilia
 3° mineralia
 seu fossila.

Imo praeter ha^o particulas in se gran
 tes fortiam pluraq^o mixta, citra exigentiam, pauim
 accipiunt unum potius unum exo corporeum per naturam
 substantiam, tum elementaria, tum abstractiva namq^o (que
 tamen semper concordent suo ma^o et p^oa) etque vi h^oz
 unumq^o contiguntate, communicant h^oz aliquid unum
 propria qualitate q^ou perditur sunt; modique h^oz per
 vicul^o in natura corporum occurr^o q^ou calor em communi
 cant^o hoc tradito et p^oeam iso, facile de expedire a^ouam
 et alambicis q^ou subn^o h^oz p^oincep^o h^oz p^oincep^o, quoniam oportet
 quaree causas occultae naturae effectuum producant;
 q^d enim mixtum si affertur mixti et ha^o h^oz h^oz
 mixta, actione ignis, seu vulgaria seu chymica, sicuti
 facticia continentur tanquam partes integrales
 tanquam adhaerentia corporeum.

Cum hoc autem optime
 colligit q^d p^oa mixti p^oincep^o h^oz, et p^oincep^o, et q^ou
 propria ma^o (si alii elementa solum p^oincep^o ad
 integritatem secundariam) videtur ignis nunc p^oincep^o

11
relijat novam partem substantiam odorei atque
spiritus: nam essentia corporum omnibus non in
partibus, non ad sensum, eripue magis partio remanet
in mirro; et ab hunc ipse virtutem non referat nova
producio rubri odorei. ni cum Bacono dicamus per
ipso ignis immutata corpuscula et etiam seruo aliqua
introducuntur que in composito antea non erant.

Concedi
in super amixto plurimum affundi solet de semper effluvia
corporum. his effluviis plurimum delectantur et
omnes, atque in eis collucant electum corporum vestu
mentis, et omne influere agentium naturalium ad
aliquid producendum. verum ea non negant per se fieri,
sed prout supponunt eandem rem sub nomine vaporum,
aerum, spirituum, subtilium multigenorum, maxime
producentium a corporibus diversis, aut materiis et ab
omnibus odoriferis. effluvia ista derivari, seu originari
possunt ab ista corporum copia in dependente a ditione
vita, et spiritibus; accidentibus namque propriis partibus, que
minime admittunt actione caloris naturalis honorariorum
agentium.

Quomodo autem in eorum exeret tot corporum
partem, in brevi seruo evanescat, explicare aliter
esse non quomodo effluvia istiusmodi solo modo et a quibus
en quibusdam species causare valent saltem in ditione
vita et spiritibus, eorum propria corpuscula et
senti et conservanda; negandum tamen omnino est per
vita concidat sola naturalium agentium actio, seu
effluvia virtutis: nam quia in dependente ab effluviis plurimum
effluvia causantur, nam quia species plurimum non
aliter dependunt ab effluviis, nisi quatenus hec sunt velle
cultum qualiterumque, tamquam vis virtutis in ditione
vita, operatur agens corpusculum ex quo procedunt
ista effluvia. Summadie per omnia effluvia ista hec non
omnes, ad quos tamen effectus operari, et illis in ditione
seruum exercitum consistunt.

Cum enim multum ut in convenienti in eod[em] h[ab]et afectio
 una esse qualiter abstrusus regimus cum Arist. in Meteor
 superiorum lib. 2° cap. 8. et dicitur: album enim et odoratum
ae sonorum et dulce in ratione afficiendi sensus aliquos
construit. et lib. 2° de anima cap. 3. textu 31. ait: non
 dicitur multis exteriorum sensus esse at ipse sensus non esse
in eis. quia uno concedit acubria nondum quia plura
 qualiter quia in ratione patiendi consistunt, ita dicitur dicitur
 Aristoteles loco allegato meteorologico cum per hoc scilicet
 alia magis proprii affectionibus. dicuntur, quae obvia-
onem patiendi, radi luminis, quale dicitur, obliquabile,
congestibile, flexibile et alia id genus, et concavabile
inconcavabile; obliquabile non obliquabile; immobilitate
in immobilitate; simile non dissimile, flexibile rigidum,
compressibile non compressibile, fragile non fragile, incompressibile non
incompressibile; fragile non fragile, compressibile (ut stana)
non compressibile (ut dappi) tractabile (ut stilli et rari)
non tractabile (ut aqua) ductibile (ut aurum) nonductibile
(ut ferrum) fixibile non fixibile, durabile indurabile
tennabile; inflammabile non inflammabile, ignisibile non ignisibile;
supernagnum super in ignem cum aqua per se
non ignem (ut aqua) aut ignisibile (ut album)
et omne primum.

Haec autem omnia per se per se in
 minimum est, et dicitur in cap. 3. sequenti per se
 tum per variam dispositionem et capitalem positorum
 et in eorum corporum, tum per unum aut inaequalem
 densitatem et concatenationem partium, et alia huiusmodi
 ubi nec verbum habet aequalibus dicitur, occupat. hoc
 est supra quam. et haec illa qualiter dicitur, quae scilicet
 instrumentum operis operis, quae specialiter dicitur tum
 in ignisibile qualiter dicitur, tum in meteorologico adhibetur
 cum dicitur super se dicitur, dicitur in ignem per se
 non multum tenuas concedere plura alia acubria non
 dicitur per se

Denique concede dicitur subtilem in modum fluiditatem
 motus pernicitatem agitatem, que ether seu rubino est hanc
 vocatam aqua supra, per hanc fluxus certe potest
 explicari nate est. Itaque formatur hinc et amplexu
 unquam in meteorologicorum (lib. 1. cap. 2. per hanc
et hanc per dicitur in hanc non igitur edum afferimus, sed
et hanc in hanc iudicium fuit eorumque referentia mem-
ria solum sunt: nam q. ether dicitur solum admodum
appellare signatur est: sicut dicitur concede aeris per dicitur
 signatur hanc hanc, vacuum dicitur in hanc, et hanc
 fluxus que id est et hanc dicitur et hanc eorum
 eorum in hanc hanc, quos id est eorum eorum
 in appellatur. hanc per hanc facile de eorum hanc
 dicitur hanc

Quaestio III

Quanam sint prima entis na-
 talis tum in fieri, tum in facto esse?

SI.

Cuius natale in fieri idem est ac eum quatenus
 incipit esse, seu quatenus transit a non esse ad esse.
 in idem est fieri corporis ac generari, seu gene-
 ratio non a se et causaliter, sed ex hanc et hanc.
 generari autem seu fieri hoc concipitur vocatur mutatio
 q. per fieri in hanc transit a parva in hanc ad hanc; dicitur
 in hanc q. in hanc manifestatur ab hanc in hanc;
 denique appellatur hanc generalis seu simplex generatio
 q. simul hanc hanc et ex hanc educitur hanc, quia
 tunc in hanc hanc hanc hanc hanc hanc hanc hanc
 hanc, id est hanc hanc hanc hanc hanc hanc hanc hanc

seu naturas: hęc enim deamissive et specialiter accepta
 consistit in eo qđ subtrahitur nunc habeat formam quam in-
 mediase antea non habebat. corpus in faere esse appellatur
 quatenus et complete in ream nata cum partibus
 quibus cum dicitur procedendo ab eo qđ sit vocem id primum
 productionm.

Assertio 3^a

§ II

Præcipua entis naturalis infieri sunt materia prima
 et privatio; a tamen in faere esse tantum sunt materia
 prima quoad 1^{am} partem suaderet ratione: corpus infieri
 per mutationem nihil est aliud quam corpus ut in se
 esse, ipso ut in se in se infieri de non esse ad esse: sed
 in omni natura materia sunt necessaria et essentialiter
 requiruntur, videlicet materia aqua recedunt, quoniam
 one substantiali est privatio, tamen ad quem, qđ est ipsa
 acquisita, aut demum subtrahitur, mutatione qđ materia
 vocatur: ego materia hęc sunt præcipua corporis naturalis infieri,
 non fluxus aut privatio. ipso tamen materia substantiali
 hi tribus requiritur concepti, et quamvis extra mente de ma-
 teria, hęc materia tamen manentem et mutationem con-
 tituent: ego.

Confirmatio: concepta materia cum privatio
 facta in uno individuo, et materia cum privatio in alio qđ in
 dea requiritur, plene intelligitur materia substantiali
 consistit, quam deficiere intelligitur accipit illorum
 defectu: ego. 2° materia ista præcipua requiritur et consistit
 in materia substantiali manentem, materia aqua, et ad quem manentem:
 sed ad seam mutationem nihil amplius requiritur, nam
 ut hi manentem et non deo in deo requiritur hęc
 ut subtrahitur manentem, materia deo ut materia aqua, et
 ipsa deo ut materia ad quem: ideo per mutationem
 subtrahitur consistit in alio statu in quo non erat
 antea: ego.

Quoad 2 partem suadentis auctoris: corpus in
 seipso esse ut corpus utinam permanenti consistit: sed
 sed pro ut sic solum continetur ex materia et forma: ergo
 una potest, quia corpus in seipso esse supponit multo magis
 plene abstrusam per se posse rationem. pro mi: corpus in
 esse permanenti ut videtur substantiale: ergo solum componi
 tur ex parte substantibus, videtur materia et forma quibus solum
 convenit definitio propria. Ad id quod primo vocatur esse substantiale,
 nec ut accipi esse potest cum forma qua praesentat. probatur
 hoc supponit dari materiam primam et formam substantialem,
 quod solum in seipso monstrabitur contra Modestus in proprio
 subiectum asserentes corpus ex materia et forma consistat, licet ali-
 qua forma possit esse ut supra dicitur et cetera.

Solvuntur Arguta

§ III

Arguta 1° pro fit ex materia: ergo non est proprium entis
 materialis, neque ante non enim proprie fit aut generatur
 pro, sed educitur ex materia, et solum compositum quod pro
 fit et generatur. in materia: ergo pro non est tunc generatum
 sed compositum: et solum dicitur proprium entis materialis
 in seipso quatenus est tunc ad quem generatur: ergo dicitur
 non 1° compositum: non tunc generatur solum, et tanquam ge-
 neratum esse conceditur: pro utinam neque compositum et dicitur
 compositum: quatenus est tunc generatum in se multo magis proprie
 et factum conceditur: in seipso pro esse generatum et mutatum
 oportet neque compositum et compositum. pro enim ut proprium
 esse per se ad quem materia manet, ideo pro compositum in
 seipso generatum deum in materia et forma: quam dicitur
 sequitur ad materiam, non ut illud tunc dicitur aut effectus,
 quia hoc compositum compositum: sed solum ut tunc pro
 tunc per quem materia manet factum deum esse ad esse
 factum, in quo tunc generatur active obit mundi educitur.

Arguta 2° pro non est propria mutatione aut genera-
 tione, cum habeat esse per se: sed proprium habet esse pro
 proprio: ergo

Dicitur una: non est priora generatione aut mutatione
 seminatae subiecta nego una.) contra sumpta subiecta;
 si generas cum una pro. duentia conc.; si accipiat
 propriae ratione et productione totius ut in patienti cum una
 nego ma et concessa mi conc. pro namq. priora est muta
 one facti et seminatae accepta respectu cuius tantum
 est prius et pariter in principio; quoniam autem pars
 quodammodo priora est aut prius intelligitur quam dicitur;
 ut dicitur pro posteriora mutatione causali, scilicet
 actione generativa; si accipiat in usu educationis; quia
 per illam educitur pro op ma; procedit autem animi
 ipsam actionem generativam, quatenus hanc producit
 totum compositum; prius enim concipitur pro ducta
 quod totum genitum.

Argue 2° prius est nihil.

sed ex nihilo nihil fit ab agente creato iuxta commune
 axioma: ergo. 2°: prius non est prius mutationis seu
 erroris infieri, q^o est, quia nunc adhuc non adest mutatio;
 a subiecto inquam non est; quia qd non est prius esse re
 quit: ergo nullatenus est prius. respondeo ex nihilo nihil
 fieri qd sit adequare positivum et permanens: fieri da
 men potest aliq^d concessivum, qd sit partim positivum, et
 partim negativum; cuius modi est corruptio infieri ma
 rationis; praeter si enim continui per transivum de
 non esse ad esse: unde non esse est constitutum mutationis
 facti per modum sui aquo, et quatenus actu dicitur in quibus
 et amittitur a subito, qd qdem est de ratione erroris successivi
 omnem desahingentis et aliud assumendis; ideo prius
 prius est q^o nondum, seu quatenus fuit et jam non
 est, seu ut dicitur aquo.

Argue 3°: pro corrupta est non aquo

ma non est: ergo est prius erroris naturalis infieri. dicitur
 uno: accidentaliter et exigentia mag. concess. ante; factiter
 et exigentia mutationis nego ante, et di. di. concess. erroris infieri
 compositionis concess. concess. infieri mutationis nego concess. corruptio
 infieri compositionis differtim habet mutatio et ad quem;

transit enim a praeparata ad eum privationem, et a
 privatione non per se ad eum posteriorum: ad hanc eorum infirma
 mutatione de quo in presenti solum intelligitur transire de non
 esse ad esse per se, replicabit: praeparata corrupta ex igne mutatione
 seu generatione et rari aquo: caput ruit solutio: pro ans: gene
 raso unum et corruptio alterius: ego. nego ante ad proba.
 dicitur. ans: et concomitantia corruptio alterius coner;
 patet. nego ans. et con.

Generas enim ad privationem conceptu
 solum praeparata exigit copiam magis non esse per se ducendo,
 quo praeparata dicitur non mutuo salvatur: quod vero generacionibus
 comitatur corruptio alterius, et quod alia praeparata praeparata in
 una, contingit quidem per se a tertia conditione magis, quia in
 nullo inservit naturaliter potest evidenti sine praeparata: sed con
 tingit per eandem a tertia conditione mutationis et genera
 tionis per eandem praeparata a tertia fuerit si in ea praeparata
 existit ab ipsa omni praeparata. insisteret generas cadaverem ex
 proprio conceptu et ex praeparata praeparata: ego.
 nego suppositum, quia nondum praeparata cadaverem hoc enim
 si comitatur corruptio potius quam praeparata et praeparata per se.
 admittit tamen solum sequitur quod ad generacionem huius
 praeparata per se sequitur praeparata praeparata, non vero ad con
 ceptum communem generacionis de quo in presenti.

Argumento

in 2. partem. Ideo privatio et privatum corpori infirma per
 modum sui aquo, quia una praeparata sic transit de non esse
 ad esse: sed in factu esse una et iam dicit praeparata esse man
 sactam de non esse ad esse: ergo pro mi: corpus in factu
 esse est corpus et generatum, seu ut subest motui gene
 rativo: solum namque praeparata sic ut obrem physicis: sed corpus
 et generatum dicit praeparata in eam esse mansactam de non
 esse ad esse, quod ab ipsa privatione intelligibile est: ergo. conata
 una. nego mi et ma. proba., nam corpus in factu esse est
 corpus ut in eum permanenti, ideoque praeparata ab eo quod sit pro
 ducendum in 2. aut alio inservit: et quomodo repugnat
 sit in eodem inservit pro ducendum in quo ut fieri dicit, tamen
 de qua praeparata sit privationem, nec hoc. Praeparata, qui mutationem
 est plene absoluta et rari in una, quod intelligitur corpus in factu esse
 et hoc ab ipsa praeparata sit in eum ut in eum remanere potest generacionem.

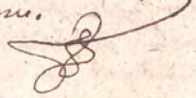
num etiam in partem aliorum inueniuntur.

De fabrica et adia

que esse infirma nisi quod nondum est completum et abstractum, sed ut in via et transire ad suum esse, quod procedit alio aquo, sed non dum accedit ad terminum ad quem: ergo corpus in faeco esse dicit complete esse mutatum et transactum a non esse ad esse. Respondo locutiones illas debere infirmi ascribere et successive in Dorni quam sunt dicimus esse infirmi cum nondum est perfecta sed solum incipit: sicut aliam infirmi nasci resum maxime subriahium quod est per aeris in uisitationem; in his enim idem est fieri seu incipere esse ac omnino esse: non enim dicitur, erit seu mutas palidea quo ad uisitas habet formam, et tunc iam ut complete generat a partem. que nullatenus existit cum pa qua parat: ideo corpus in faeco esse supponit palidea pene modum intelligendi totam mutationem abstractam et completam.

Aque ultimo unio magis cum facta est conuenit ad fieri et ad factum esse unio nasci, idem accidit in subsidemina unio ergo erit partem unio nasci. 2° etiam conuenit diuisione preparanda ad factum: ergo idem quod prius ad actum respondet unio est subsidemiam conuenit ad corpus nasci quo illud inuincere conuenit; cum autem prima sanguinem unio partium 2° uas et complementum illud componant, unio erunt unio et complementum prius, non uas partem componentia: ideo non se habent ut quod unio corpus nasci, sed ut quo parat. Nunc uerum tua et comple^{et} ad 2° proba. diu, dispositiones unio generat conditionis nasci per requisitis, non uas unum partem conuenit; inuincit corpus subriale conuenit ac accedentibus.

+ Complementum

De Quiditate Existentia
Māz primaz
S

Māz 1^a est subdum illud cogno fit qd libet corpus.
omnia enim corpora sunt realiter comeni subto variis
receptione spāc. atamen hūc in dēclarando qdnam hoc
subdum dicit acaidē pugnem veteres et v. phylosophi
et videmus supra, omne in pte sōdā dari comune con
positum subdum accerunt, paucissimi ex egyptis q multo
sectatores habuerunt merito qd em fornicum nam qd
constrat rationibz dari in rebz physicis aliqd 1^m subdum.
1° ex cotidiana corporum transmutatione, quorum alia ex
alijs fiunt; et cum ex ligno fit ignis, ex igne cinis, ex et
vase deasa &c. vnde in omnibus datur comune quodam
subdum, qd unam spm amittit et aliam recipit; alioquin
ignis generasset sine patulo, et non augetur ex con
sumptione patuli, qd est aperte falsum, cum ma. sit ignis
quo sibi augetur patuli.

De resurrectione viuentium; non
enim alio fine cibos et carnes mēgna aliqd alimenti
in nobis remanet, qd qdem cum nobis vana et ab omni
informata, et constrat ex corpore in excremento: ex qda
vna comune subdum qd variis mutat spāc. 3° ex vniuersū
animarū vbi māz eadē qz erat in corpore viuo post mor
tem vana sub induit spāc, et qd cum reuoluitur in carne
aut aut in pte eadē illud corpus; cineres autem vbi
quis sunt viuentium ut constrat ex doctrina et paxi
ecclesie catholice circa sanctorum reliquias. 2° quia
pā ignis, ideo pignat cum pā ligni et carne pēllat et post
deat illud subdum; si enim nihil ligni remaneret ignis
defuisset; idē qd dicitur esse vnde dicit in vniuersum cui. Deniqz
quā ab opone creat ex nihilo fit nihil fit: omnia autē p p
sunt ex alijs: ergo hoc fit ex alio et alio vniuersum, d
spondendum in aliquo 1° subto.

Propositur et explicatur Definitio magis prima

§ II

Homine magis 1° apud peripateticos intelligitur em-
 ptas substantialis, simplex, et in completa, que naturalis
 transmutationum primum subitum est. substantiarumq[ue]
 alteri subit[us] pariter simplici et in completa, nuncq[ue] fit
 substanti, que consistit compositum substantiale in speci-
 determinata ut lapidis aut arboris, estq[ue] 1° radice propter
 essentiam et operationum quidem compositi. Maa ergo bifa-
 riam explicatur ab Arist. 1° per negationem ita: quod neque
est quid, neque quantum, neque quale, neque quodquam
eorum generum determinatum. sic per remotionem que
 quod non est optime explicatur maa, res enim simplices
 per negationem designari solent; sic punctum definitur
 Euclides cu[m] parte nulla. sensus autem definitionis est
 quod maa esse non est aliquid esse completum ut arbor aut la-
 pis, necdem esse imperat aliquid actum aut partem acci-
 dentalem, sed est pura potentia physica ad omnes idem.

Hanc
 potentiam explicat Arist. in 2^a et positiva definitione
 magis, que huiusmodi est: maa est primum substantium
regius aliquid fit cum unicit et non secundum accidens.
 est igitur maa 1° substantium cu[m] corpus intrinsecum,
 seu inexistens et permanentes in eo, hoc enim per se
 per se cu[m] unicit et in hoc bilinguiva a privatione et.
et non secundum accidens denotat quod maa fit ens
substantiale non ens accidentale ut album. unde h[ic] defi-
nitio maa[m] secernit ab omni non ipsa, nempe a
fra, a privatione, et a causa extrinseca; deoq[ue] tanquam
optima ab omnibus admixta, apparet a modis ali-
qua et corporeis non oportet aliud partem in co-
ordinationem circum, et plerumq[ue] a materia ut de per se ab-
dicat maa isa ut 1° substantium, et sit substantiale

et in complexa simul cum aliis subiecta in complexa
poterit conuenire subiectum subiectale.

Diferentia tres continet
in re una est quomodo dicitur in subiecto. hoc e
autem quia non uno modo ab omnibus se ponitur, una
a subiecto significatur: entia in complexa posere consti
tueri hanc illam speciem entis per unionem per se et
etiam cum se, quod est propria differentia physica distincti
o totius seu corporis compositi. Hanc huius explanationis
partem subiecto ex eo decernitur, quod sic optime intelligitur
illud axioma aerum ut quod distinguitur aeri enim esse
se. conuenit iuxta naturam explanationis esse propriam
compositi distinctum: per se una vero seu partem subiecti
solum per determinationem ad hanc partem constituitur de
minationem compositionem. Idem sic apte congruit subiecto
specie formae: partem enim est quae quae, et haec ad hoc com
positi: unde tanquam in sigillo et symbolo recipi debet
in aliquo subiecto, quod ab ea perficiatur et determinetur in aliqua
specie entis, et intelligitur materiam esse non esse quod non quod.

Sed dicitur: materia est in communi opinione
et determinata esse ad hoc compositum. Illud est propria
distinguit sicut per se una subiecti non constat in arguere
indefinita. per se una materia est in esse et arguere
illam partem adhuc tamen propria differentia compositi est
partem per quam materia determinatur ad illam speciem entis;
materia enim esse non est speciem determinata entis quantum
per se determinatam arguere, quod est arguere quod si per se una
impossibile magis educti unum per se una est terra: ita ergo
esse non est differentia determinativa et distinctiva compositi.
atamen opinio est data quae dependentia aperit falsa, arguere
et materia et factis solis et planetarum; nam absque
aere et congregatione aliqua una phenomena explicari non
possunt, si autem datur generis nova jam materia celi terra
materia non est ad illam partem.

Inuenit dicitur intelligitur de una in eorum metaphy-
 sica a capite; est namq[ue] differentia metaphysica mag[is] 1^a q[uam]
 1^a subst et infallibilis. Neq[ue] n[on] impugnat Modum quia
 maam 1^{am} solum per generatione attributa esse, carnis, uel na-
 ram metaphysice exponitur. Hinc hoc autem tum caute
 namq[ue] Thomae et physice maam possunt, coarctant
 pro maam 1^a imo per tota naturalium rerum subna congruente
 inenitibilia daturus, eorum nota reuelat corporum carnis et
 per solum naturalem. Hinc, ordinatum, ac per se, abstracta
 per se super addita: non abscis ac ex lapidibus lignis et variis di-
 versis sunt adhi opes varia, quorum locum oportet ma-
 am et exordium infra impugnetur.

Ad maam q[uod] ardet impu-
 gnatur quia si adridetur Modum rationem 1^{am} subst et
 expiri, inegabile esset q[uod] maam sit subna in completa;
 alioqui non pot[est] impugnat[ur] recepta ad partem; maam n[on] q[uod]
 ad q[uod] q[uod] habet impotentia recepta non aut maxime inen-
 sufficit: ego maam agere ad partem super ad partem. Item quia
 multam partem copulat maam unicum primum in natura, et
 quoniam imo est in natura totum compositum, cum in hoc
 nihil praeter maam sit iuxta modum. Uterius: quod dy-
 stomi p[er] se et coordinata solum recipiunt partem
 ad partem n[on] p[er] se figuram coordinatam et p[er] se.
 ego atomi non erunt maam 1^a sed totum subna de q[uod]
 maam 2^a dicitur etiam a Modum. ego caute fig[ur]a corpora
 subna non deficiunt in parte.

Quare si a D[omi]no in
 h[uius] atomi corpus aliqd[ue] dicitur, q[uod] h[ab]et atomi
 indivisibilis naturaliter existeret p[er] se et in totum
 maam eadem dicitur ab omni n[on] ipso, et si ei non
 deficit aliqd[ue] subna erit eni desaminata species sua
 ego non erit totum subna? cur erit figura diversa
 nomen p[er] se non maxime, q[uod] ad modum diversa figura
 atomi compositum? ego volens dicitur q[uod]
 atomi p[er] se sic sit maam 1^a, sed potius est compositum
 aliqd[ue]: nam sicut differ[entia] non solum p[ro]ferunt diversa
 partem, q[uod] diversa figuram diversam cum signifi-
 candi dicitur sententiam, dum conjuncta et copulata
 sunt, sed etiam dum sunt separata; item dicitur et in atomi

apud Aristotem qd est differentiarum analogia physico-mathematica
circa motum.

Explicatur quid sit physice materia 1^a, & quoniam eius proprietates

§ III.

Rejeda ergo Modestorum explicatio circa
quid sit materia physica magis, exponitur in sensu eorum ad hoc.
At hinc explicatio hinc pendet a compositione continui, nunc
ut ab omnium peripateticorum opinionibus nos abstronamus
physicam quid sit materia magis? sic exponitur. Materia 1^a est substantia
physica incompleta, inextinguibilis et incorruptibilis, et est quae
potentia physica ad omnes partes, id est materia 1^a est quaedam esse
non quidem determinatae speciei, sed quod sit in potentia physica
et substantia ad quam vel speciem erit ut lignum vel plantam
ad quam speciem determinatur perfectam; quod demum explicatio
causa melius intelligitur si exponatur physice proprietates
res magis, quam explicatio in materiae substantiam.

Quod hinc
explicatio est quia magis potest sic conveniunt proprietates
eius et idem definitio data ab omnibus admittit, et jam pro
batur est: ergo materia 1^a est substantia in completa & c. confirmatur
in rebus dicitur aliquid primum quod sit in substantia seu 1^a potentia
ad aeternum 1^m: sed hoc primum ad substantiam in completa: ergo. ma
patet quia si quod sit in compositione metaphysice est potentia et
aeternum, ne in analysis metaphysice potest aeternum in infinitum,
idem debet affirmari in rebus physice, ne in resolutione
corporum physice idem sequatur inconveniens: si illud primum
non esset substantia in completa esset quod compositum est aeternum et
potentia et haec potentia idem est argutum in infinitum,
in illam in aliquo esse quod sit in potentia ad aeternum
1^m, sed hoc est substantia in completa: ergo.

Itaq[ue] quamvis hoc ens incompletum insensibile
 sit, dari tamen necessario insu[m]m[us] comp[os]it[us]: nam enim
 atomi et corpuscula sensus omnes fugiunt, et non habent
 rationem 1^{am} sub[st]anti[am], q[uo]d q[ui]d Atomus autem quoniam uno plus
 animalcula sensu omnes fugiunt, et tamen dari ratione per
 cipitur. q[uo]d ergo mixtum q[uo]d ma[ter]ia 1^a sit insensibile; et q[uo]d om[n]i
 vult velle respicere homin[em] in presenti statu, potest enim nobis di
 donare 6 sensum rebare ad miam et form[am] perijate ricam,
 Iritax ad atomos et a Mediaru[m] poridat: unde ma[ter]ia quantum
 est de se sensibilib[is] est, et ens p[ri]ncipium h[ab]et in comp[os]itum
 quia ma[ter]ia bestat h[ab]ere perfectio[n]em ad quam peccat in rancee ordi
 nativa et concludat comp[os]itum per experientiam ip[s]i, su
 buram ab St. n[ost]r[is], non datur ex se est. N[on] q[uo]d p[ri]ncipium et sit sub[st]anti
 1^{am}, pura potentia p[ri]ncipia, seu ma[ter]ia 1^a.

Ip[s]a ma[ter]ia v[er]o per
 ip[s]a h[ab]et in p[ri]ncipio et sub[st]anti[am] non modali sed absoluta,
 quia in rancee concludit comp[os]itum sub[st]anti[ale], et obij
 munit ma[ter]ia, q[uo]d e[ss]e[m] modo non convenit. deinde est simplex:
 alioqui non esset 1^{am} p[ri]ncipium: hoc tamen non prohibet q[uo]d
 sit comp[os]ita indig[er]e litera ex p[ar]tibus continuative essentia,
 seu non p[er]tinetario, inquam quolibet saltem ex rancee ma[ter]ia.
 idem est in comp[os]ita, id est in rancee ordinata ad con
 mendum comp[os]itum cum alia compare. proprietas
 h[ab]ere t[ame]n sunt impensabilis et incorruptibilis, quia
 nec ma[ter]ia producit ex sub[st]anti[am] nec dicitur esse sub[st]anti[am] permanen
 te; Ideo[que] tota ma[ter]ia est ad: in p[ri]ncipio creata in die mundi,
 illa excepta que semel creata eduxit generationes et corrupit
 fluctuans in speciebus.

Est enim naturaliter in amovibilitate
 et p[er]petua op[er]are post. juxta presentem p[ar]tem videntur quia
 omnia res naturaliter exigit defectum ma[ter]ia. est insuper ma[ter]ia
 sub[st]anti[am] corporea, et insuperabiliter naturaliter a quantitate.
 semel dicta vnicum p[ri]ncipium mutatio[n]is, seu generatio[n]is et
 corruptionis; quia v[er]o p[er] se ap[er]ta et indifferens ad omnes p[ar]tes
 aditum ap[er]it contrariis dispositionibus plus p[ar]te[m] a
 novis p[ar]te[m] generas, et p[ro]bat[ur] corruptio: ideo dicitur n[on] p[er] se
 mada et commune p[ri]ncipium, n[on] nos exca et adultera,
 etiam dicitur esse chaos et p[ro]pe nihil. h[ec] ip[s]a est
 ma[ter]ia 1^a permanenti, ad differentiam transeuntis et corruptive

quali est corpus si nunc preexistens quo per se esse fit
aliud ut ignis ex ligno; vocatur enim 1^a ad. dixerunt enim cor-
porum q^d dicitur ma^o 2^a.

Ex dictis constat quam imbecile
Cartesiano et Gassendo dicant nam jam perspicuum est
esse meum spectrum, licet q^d quis metaphysicum cujus
nulla datus explicatio physica; cum aliunde ipsi non darent
afuerant explicacionem atomorum aut corpusculorum, nam
sicut Cartesius ait q^d ma^o 1^a sunt tria elementa supra re-
fata indefinite distributa, variegata figurata et extensa; hoc
viam locum habet apud perspicuos. Mos q^d continuum com-
ponunt ex partibus infinitarum divisibilium et sicut in-
finita tanquam ma^o 1^a jam appropinquat atomos indivisibiles
et extensa variegata figurata; etiam plures perspicuos Ce-
nono. Aferunt omne corpus componi ex atomis, seu ex
minimis physicis, licet minima hec non sint extensa et
variegata aut inaequalia, sed parva sint indivisibilia
omnino et equalia.

Eadem hoc sufficit ad mechanicè explicanda
phenomena naturæ, nam ut diximus supra, non in carnis
primæ atomorum, et primigeniæ, sed quasi secundariæ
et crassior corporum ut causa effectuum illorum, quo per atomorum
variam distributionem et complicacionem explicari experimen-
tales. Atamen quia nec atomi nec corporcula aliquando
sine aliquo spatio existunt, sicut nec ma^o 1^a perspicua;
nam semper ma^o fuit conjuncta cum aliqua spacia ut in-
variabili consistat experientia; ideo sicut Madecant per aberra-
cionem videt ma^o 1^m concipiunt abiformi spacia, ut ita
physice explicent; ita equali ijs eorumque idem nobis facere
licebit.

Genera ma^o 1^a prout sic per unum alia separata est
physice subna incompleta, corporea, et inmediate essentia
per quam realiter ab ipsa distinctam, habet item propriam
existentiam incompletam tantum, estq^d variegata
et divisibilis in atomos equaliter et omnino visibiles seu
indivisibiles. Et hoc clarè percipitur ponamus D^m conca,
vix corpus humanum abiformi spacia nec dum animæ rationali,
sed etiam sine spacia oris, oculi, carnis, & cetera quæ sunt
corpus. Nunc est ma^o 1^a id est subna incompleta, materialis
divisibilis, per se videtur indifferens, unde oris ad indivisi-
bilitatem omnino tam, nam presentia Di. Ma^o 1^a videtur
ad atomos potest dividi.

Liquet q̄ sua atomus erit pura potentia, non
 tamen erit terra, aea, planta, haurum, aut aliud corpus
 determinatę speciei. Cum autem unumq̄ componatur
ex iis inq̄q̄ rebus, constat corpus huiusmodi componi
immediate ex partibus varie figuratis et extentis ratione
quantitatis abnaa distinctis, quę q̄dem quantitas per varias
configurationem suam dispositum ut sequantur alio die
positione, tum etiam ut sequantur varie fę; abam eni
quantitas ipse naturaliter consequitur ad suam nulla pro-
prio dispositione; constat deinde corpus 1° mediate et ra-
dicalter seu primordiallyter componi ex atomis indivisibi-
libus, quę negesse sint igni, aea &c, nec generabilia et
corruptibilia, sed quę habeant proprietates magis supra em-
oneatę; et sic manet phisicę explicata ma. 1^a

Invenienda

intelligitur de ma 1^a separata a fę & per innum,
 & per ^mvacuum; atamen ma potest regulariter reperiri
 in corporibus per experimentum et sensus non 1° sed 2°
 ma est; etenim universalis corporum naturalium ma sup-
 minima seu minima corpuscula, quę q̄dem generabilia et
 corruptibilia sunt, cum sint quędam tota constituta ex
 ma et fę; et in hoc differunt ab elementis Mediceorum,
 sicut quoad soliditatem, diversitatem figurę, et motum in
 fluiditate convenient. possunt tamen mutare figuram
 fluiditatem, et ordinem iuxta seriem effectuum; hęc
 autem ma generabilis quoad nos et quę sensibilibus
 constat ex resolutione corporum quę in pulvere minutis-
 simo, & in subtilissimo vaporis abeam, sicut ex vegetabi-
 libus et mineralibus extrahuntur sementa Arystoteli

**Explicatur quoniam in sensu
 ma sit pura potentia ad fęs
 illasque appetat.**

§ IV.

Ma 1^a cum sit 1° subrum omnium partium
 recipiunt, huius modi potentiam recipiam id emittat
 seculum, seu esse est ene. potentia ad omne fęs; hęc
 autem potentia recipiunt ut velas manent emittant

mag ad form qua conigitur materia in ere 1. sabri. hujus
occasione explicandis thesibus accedunt magam ita ere
quoad potentiam, et etiam actum metaphysicum ipse
negent; atq. suo licet metaphysicum concedant, omnes
vero actum physicum relegant a materia physica. non
suo quod nam eorum si pro ductu identificari cum
existentia propugnauerit, nec dum actum metaphysi-
cum, sed etiam physicum in materia agnoscimus, quod
idem etiam praevidendo ab illa semina manifestum est,
nam si materia habet defensionem essentialem et dicitur ex quo
definitione) habet etiam actum metaphysicum, defensionem
enim dicitur actus sicut genus appellatur potentia.

Constat

etiam materiam habere actum physicum entitativum,
quomodo non habeat formalem; nam actus entitativus
iuxta thesibus ut explicat Bayona est ille quo res, per
quod inat nihil, modo est aliquid. et huiusmodi actus est
duplex; alter existencialis, quo videlicet res ponitur esse
omni causa, alter essentialis, quo minimum res ponit
distinguitur ab existentia, est actus esse actualis realis
et actualis subiectum in quo recipitur existentia, huiusmodi
Bayona quam determinat omnes thesibus debent complecti,
quia omnes ere reale et initiale agnoscunt in materia sunt
ingradit re, proprio ad existentiam et quod omnia non
possent quod materia proprio ad formam sit actus esse productum
licet debite; unde actus habet suum ere tale quale, ingradit
dicitur habere actum entitativum, nisi vellet hunc facere
decolo nomine.

Primum hic actus entitativus iuxta anobis
dicitur identificari cum existentia rei; nam per actum
res distinguitur adaequate ab omni non ipsa, fit actus esse,
et ex causa causa. et licet materia nondistinguitur ab omni
non ipsa complecti id est tanquam esse completum in linea
physica seu esse de se terminat & specie, distinguitur tan-
quam adaequate tanquam esse in completum in linea
physica. et quod in se praesente magis nunquam amplius
distinguitur, cum forma non tribuat magis quod materia sit, sed
quod sit planta, bestia etc. nec dicitur materia proprio ad
formam non existere in se ere, quia nondum est ex se omni
suae causa, cum deficiat causa patris nempe forma; non
ingradit dicitur, materia in linea physica non habet causam

32
286
palem propriam, alio qui habet etiam causam
mealem et eret compositionem a materia et forma.

Tras per ipa

serici nam appellant puram potentiam ut excludant
opinionem eorum qd materia 1^a rerum statuerunt subtiliter
completam sp. aqua, aca 8^a, atq; etiam eorum qd p^o omne
actualiter in materia latere dicebant, et ex eis velut
ex oculo educi. asserunt non ita est pura potentia
ut non habeat ita actualis ad eum qd dicitur esse physicum et
producerum manentem. hinc magis de subtili dicitur ut
sit ens in actu enervato, sive in actu correspondente
potentiae obvio; dicitur tamen aliquid ei ut sit ens in actu
facti physico, qd correspondet potentiae receptivae ad
physica, ad hoc enim indiget forma qd eadem ut acere s.
dicitur et componere et perficere materiam, quo in sensu
loquitur, D. thom. pluribus in locis.

Exigenti solvitur lege

dicuntur in qua plerumq; de voce et dividuum praesertim
inter thomae. semel dicitur aperitur via ad aliam hanc
et utilem ostendam scilicet de aperitur magis in qua
applicatur quomodo materia facti omnes appetat. aperitur
autem aliter dicitur dicitur, aliter innatur. dicitur
inclinas in bonum praecognitum ab agente, et accidit
in rationabilibus, sive in bonum praesentem praesens, quod
est in brutis, et dicitur sensibilis. aperitur innatur
improprie et metaphorice dicitur aperitur, et est ex ipso
natura naturalis quam res omnes habent ad bona sibi con
sentientia, seu prout naturalis in bonum qd res appetit
et in cognitione pollet.

Exigentia haec sive appetitus iste
inquinatus re invenitur; quia unquam res habet contra
idcirco ad id qd est sibi conveniens secundum suam naturam.
Ideo ad appetitum innatum non sufficit capacitas, sed
requiritur etiam contrarietas seu exigentia naturalis; ita
nempe appetitus hic ex analogia ad dicitur dicitur gaudij
dum ut circa bonum praesens; deinde vero dum ex boni
num absente. materia ipsa equaliter omnes facti appetit
potentiam qd eam appetitur gaudij, reliqua vero omni appetitu
denderij. ratio est quia cum quod sit naturalis debito
magis, quia ab h. natura ordinata ut ad constituentem

ad presertim non dicitur appetere
 sed sic corrupta est puritas ego
 alii com ego illam non appetit

corporeum subornate, inde est qd moa aperat ~~omni~~ suam.

Et qdem non magis suam quam aliam aperit, sed equaliter omnes, quia cum aperat suam durationem, omni sape aperit et sub aliqua rem per ducet; qd vi namq' corpo situm esse corruptibile est, et amissibile quivis fia; itaq' moa exigens sui durationem licet gaudium habeat de sa possessa magis onq' de possessione, quia tamen huc deservibile est et defectuosa, ideo aliam aperit, que illam compleat ut ita con-caveat cum illa. unde appetitu et innatu mag' intensius satietate respectu cuius si fia et adequate intensius satietate quavis pe, ex omnino vero nulla, sicut non satietate oculis visu, nec auris audire imperia.

Quest. Vnica.

An moa la nataliter l. saltem divini-
 tus possit existere absque omni fia?

§ 1

Cum appetitu mag' sit exigentia natalis, sine con-natalitate ad suam, con-nationem utiq' habere debet cum illa. ex positionibus autem natalibus alij sunt videlicet per natalem causam, et con-natio agens cum frigiditate, et animus cum facultate vitiosa; alij insuperabiles sive miraculo, et con-natio accidenti cum subro; alij demq' essentialiter omni no insuperabiles et con-natio actionis unioni alteriusve accidenti imperfecti cum subro. quicquid ergo an moa vallem habeat con-nationem cum fia ut non possit violari per natalem causam robustiorent. Inorum primum quaerit per absolutam disproportionem? duplex potentia e nobis in Deo distinguitur, una absoluta, qua supra remum exigentias potest generari ut absolute Dominus, terti dum facit miracula; alia ordinaria qua operatur iuxta remum exigentias.

Similiterea in creatura duplex potentia con-se-ponidet, alia natalis ad apendum et recipiendum id quod qu exigentiam et riae non excedit alia obedientia

qua suprema D^{no} subditur et in ea q^d caetera q^d q^d con
 tradictionem non involvit. pauci quos citat ex omnibus D^o
 thomae una nam naturaliter existere posse sine fa. Leonne
 vero thomae arceaurit semel ac recitat per existentiam
 fa, et dicit q^d ipse pro comperto habent, nec dicit in eis posse
 posse sine fa. Tertius vero et Scotus defendunt necdy
 per miraculum existere posse absq^e fa cum pro pro naturali
 existentia, de quo fere nulla est ut contrarium ratio, sed eni
 admittit q^d existat per existentiam fae, posse absq^e fae existere
 per absolutam Dei potentiam.

Assertio I
 § II.

Maa requirit naturaliter existere absq^e omni fa. sua
 dicta dicitur: maa ut subsistat imperfectissima, et prope nihil
 incompleta, vero ordinata ad faam, et illam expectans ut com
 plementum connatale, cuius defectus nullo alio bono com
 pensari potest, de bonum eo fere est in rerum natura
 constituit unum posse cum fa: sed hi tituli fundant exi
 stentiam insuperabilem, nulla insuperabile exit: ergo
 confirmatur: nullus haec tamen maa vidit omnifragi
 sam, sed potius semper et ubiq^e maa fuit cum fa, sicut
 sed cum luce, et ignis cum calore: ergo sicut sol necessarius est
 cum luce et ignis cum calore, ita maa cum fa. accidit q^d
 omne agens maa intendit compleat, nullumq^e eam pri
 vare omni fa.

Dicit: maa in toto mundi existit sine fa iusta
 illud genesis terra autem erat inanis et vacua, q^d perinde est
 nat ac maa esse sine fa: ergo. Respondet cum Cornelio
 a Lapide et Pericla hanc interpretationem et videtur
 et incredibile esse: unde S. Basiliius homilia 2. coheret
 orationem illam vocat tertium persequutionem, et de praesentium.
 D. Huguerneus citatur a R. Suarez assertit punctum in locis
 maa nulla mora aut durare processit fiam. sensus
 ergo tertius est terraam incho. fuisse saeudum deore foris
 et plantarum ornatu. dicit 2°: cum ha per fere, sed endum
 vane vulnereatur in corde et statim molitur, non procedunt
 dispositiones ad partem cadaveri eam: ergo tam nup^e exiunt sine fa

negā suppositum ꝑa cedat ensi.

Dicitur 3° anima rationalis.

quemadmodum sit ensitas in completa et ordinata ad materiam, posset naturaliter existere sine illa: ergo etiam materia sine ꝑa. ꝑro cono: id est 1° ut verum quia anima producitur aetheru creatura independentem a materia, et est partialiter subsistens: sed etiam materia producitur a creatione independentem a ꝑa, et est partialiter subsistens: ergo. ne ꝑa cono. ad ꝑroba. Distin. ma: quia ꝑa ut anima creatrix et subsistit nego ma: quia ultra id est spiritualis intellectiva et potens ex se esse nobilitas omnes operationes extra corpus cono ma: et distin. mi: producitur a creatione independentem a ꝑa a ꝑa cono independentem a posteriori nego mi et cono: actio enim creativa magis sicut et materia ipsa hinc non dependeat a ꝑa tanquam a causa, ꝑro det tamen ab illa a posteriori et tanquam a complemento naturaliter magis debito, sicut ignis dependet a calore et natura ꝑrovi a sui proprietatibus.

Restituitur: sed materia nequit a ꝑa pendere a posteriori: ergo ruit solutio. ꝑro. mi. 1°. quia quod dependet a posteriori ab aliquo reo, habet hoc ipso virtutem ꝑro ducendi eadem ratiō, et patet in igne respectu caloris: sed materia non ꝑro ducit ꝑam ꝑer emanationem: ergo. 2°. pendere a posteriori est pendere tanquam ab effectu: at non omnia ꝑa est effectu magis, et certum in anima rationali: ergo. 3°: ꝑa est perfectior materia: sed perfectius sequitur debet in re fieri: ergo. nego mi, et ma ꝑroba. nam semper datur dependentia a posteriori quoniam datur emanatio a ꝑa et ultima dispositio ꝑa ad animam rationalem unde pendere a posteriori dicitur etiam dum aliquid pendet ab alio tanquam a complemento naturaliter debito: nam ultima dispositio hoc eodem modo ab anima pendet, et anima debet ipsi, atens a ꝑa naturali exigentia in quo nullum ut inconveniens et ꝑer hoc ꝑatet ad 2. et 3.

Assertio II.

S III

Materia 1° posset divinitus existere sine ꝑa. suadet 1° ꝑa auctori omnibus ꝑroponibus ut quicquid debeat a potentia Dei dici ꝑrobitur.

id in quo nulla contradictio et repugnancia ostenditur
 demonstretur possibile est divini omnipotentis: sed in eo
 qd maas existat sine sua nulla demonstratur contradictio
 et eo certum solvatur constat: ergo. hoc certum fortis-
 mum est, nam si aspta solvuntur, et minimum resultat
 dubium de possibilitate; alioqui rationes in contrarium essent
 demonstrativae qd nec ad veritatem dicunt; et cum de possibili-
 tate dubitatur locum habet illud primum indubium melior est
conditio possidentis: D. autem ratione veritatis infinite et in-
 comprehensibilis, post tot miracula, qbus se super
 ceptum hactenus potest probari, paucis dubio sui possidet et
 impossibile concedatur quod non demonstratur.

Certe q potuit facere et existeret viago et mater,

D. et ho, immortalis, mortuus &c., et ut loquar cum M.
 Augustino hb. II de civitate Dei cap. 2 q potuit exire tam
 multa, quae non ostenderentur, aut accedendis hodieq
tribus dicerentur, profecto impossibilia putarentur.

qd non potuit! itaq hinc solum probabiliter solvuntur
 aspta, sumpit huc ratio utaq aut infavorem omnipotentis pos-
 si dendi resolvatur: arguent namq. Deorum facti cui probatae
 et convincere incumbit, et non ut eumq sed demonstrative;
 quia si solum probabiliter convincit, res remanet dubia, et
 tunc melior est conditio possidentis; si autem res valde
 remota sit a conditione nostra, tunc concedens est suspen-
 dere iudicium, credendo tamen firmiter qd manus domini
 non est alligata ad faciendum vobum qd ho possibile, iudica-
 verit.

Suadet ut tunc directe alij's positionis rationibus (haec
 premia positiva ratione reflexa) sit 1°: hinc magis casus pro
 prima existentia potest divinitus existere sine sua: ergo. pro
 aere: maas 1° valet existere per aliam existentiam sustentem
 existentiam suam; nam jura ad veritatem maas et humanam
 esse existit per se in se per se verbi sustentem existentiam
 caesam: ergo veritas: maas eorum naturalia non dependit
 ab existentia suam: ergo. pro aere: in ipso domo talis exis-
 tentia non datur: ergo. sit 2°. existentia jura theoria
 distinguuntur a se; et qdem jura plures tanquam res a res

sed ex duobus rebus distinctis potest et quilibet eorum alio
produci: ergo.

Vagetur nihil apud ~~thomam~~ frequenter usquam
quod essentia non tam sit propria ~~fi~~, quam compositio, ~~q~~ d' glom
propria solum dicuntur existere et quod. nunc sic; sed esse
tenua simul cum anima rationi potest separari et de se
separatus a composito, licet sit proprius illius actus: ergo
etiam potest separari a se, cuius non est actu ira propria
et communicari magis distinctius. respondent Thomae pro
essentialiter praesens et magis communiter existentiā
hic enim est actu d' supponit 1^m: Deo/maā abiq' p'ā, ut
post quā potentia non est immediate capax existentiā, sed fit
p'ā h'ca capax per seam seu actum 1^m. Sed contra maā esse
propria ad p'ā habet saltem esse essentialiter seu vitale: ergo
esse est capax ad esse essentialiter seu completum; alioquin esset
id ad id qd ei esse est impossibile.

Magis: maā ex se ut di
finita a p'ā est possibilis: sed eo modo quo est possibilis,
est capax existentiā; nam hi t'ā synonymi sunt, possibile
potens existere, aptum existere: ergo immediate et ratione
sui est capax existentiā. adde qd maā est potentia physica
esse, et est reale saltem essentialiter; ergo esse ut dicitur in ra
dicitur a chimera habebit saltem capacitatē physica
ad existendum; capacitas enim non dicitur actum quam
potentia vagetur: maā esse immediate est producibilis in
dependens a p'ā: ergo et potens produci seu existere: pro
ant. maā immediate et ratione sui terminat creationem
sui: h'c enim non terminatur ad p'ā, nec ad illi esse,
q' p'ā per reductionem datur: sed creatio dat suo v'ā
existentiam: ergo et a priori capacitatē existentiā.

falsum
Itaque est qd existentia supponat essentialiter p'ā, et qd
sola p'ā constituat capacitatē existentiā sui ad existendum:
nam idem non est esse actuon 1^m potest constituentem esse
tuum determinatam esse, ac esse actum ut cum/consti
tuens subiectum capax existentiā: 1^m enim per se et consti
tutive provenit a p'ā, id est impossibile omnino est qd existat
h'c actu, aut actu abiq' p'ā; 2^m autem nec provenit nec
dependet essentialiter a p'ā, alioquin sola p'ā posset existere

et esse esse realem quin uno nec accidentia Eucharistica
 possent existerere absq[ue] actu? seu p[er] substantia, si sola h[ab]ere
 buerit subto capacitate[m] existendi: hoc autem pl[ur]quam falsu[m]
 est: unde sicut accidentia illa habent existentiā p[er] suu[m] p[ri]ncipiu[m],
 sua ma[ter]ia illam habere non poterit?

Solventur Arguta

SIV

Arguetur 1° ex D^o Thoma q[uod] pl[ur]ibus in locis (et videtur
 Thoma) conclusionem nos[tram] expressisse ad veritates v[er]as. praecipue
 q[uod] libro 3° artic. 1° ubi ita concludit: idem et dictu[m] ma[ter]iam
esse in actu, et ma[ter]iam habere p[ri]ncipiu[m]. dicere ergo q[uod] ma[ter]ia sit
 in actu sine p[ri]ncipio, ut dicere contra dictoria esse simul: unde
 a Deo fieri non potest. Item 1° parte quest. 66 artic. 1°
 ait: esse a[ct]u[m] enim v[er]um et esse a[ct]u[m]: ipsum autem q[uod] est
a[ct]u[m], ut p[ri]ncipiu[m] dicere ip[s]ius ma[ter]iam precedere sine p[ri]ncipio, et dicere
esse a[ct]u[m] sine a[ct]u, q[uod] implicat contradictionem. Respondet
 D^o Thoma: loqui non de p[ri]ncipio substantia[m] p[ri]ncipiu[m] sicut
 actu p[ri]ncipio p[ri]ncipio, sed generationem de p[ri]ncipio p[ri]ncipio et
 substantiam et accidentia[m], p[ri]ncipiu[m] et substantiam et
 generationem omnem actum: veritatem autem est implicare
 contradictionem, q[uod] ma[ter]ia existat sine omni actu sine absq[ue]
 p[ri]ncipio generationem sumpta.

Propositiō ista fundatur in verbis ipsius
 Augustini. Ma[ter]ia loci citati: nam in quodlibet articulo supra
 videtur: repugnat autem v[er]itati omni[um] esse simul, et recun-
dum idem existenti: unde q[uod] aliquid simul sit et non sit Deo fieri
non potest, et postea subiungit q[uod] idem et esse in actu ac habere
p[ri]ncipiu[m]; ex q[uo] clarè colligitur non loqui p[ri]ncipiu[m] de p[ri]ncipio substantia[m]
 p[ri]ncipio, sed generationem de p[ri]ncipio p[ri]ncipio, quia plures sunt actus q[ui] non
 sunt p[ri]ncipio substantia[m] p[ri]ncipio, et subsistentia et existentiā apud Thoma.
 clarus in 2° loco exponere Augustini mentem h[ic] ad verba reſerata
 p[ro]ponit: ad Augustinu[m] accipit informitatem mag[is] p[er] carentia[m]
omni[um] p[ri]ncipio, et sic impossibile est dicere q[uod] informitatem mag[is] p[er] p[ri]ncipio
venit de p[ri]ncipio ip[s]ius distinctiōnem. ubi manifestè loqui-
 tur D^o Thoma in eodem sensu temp[or]e de p[ri]ncipio generationem sumpta
 alioquin non diceret generaliter ip[s]ius q[uod] est a[ct]u et p[ri]ncipio.
 Arguetur 2°
 ratione: p[ri]ncipio ut actu 1° et existentiā actu 2°: sed repugnat
 actu 2° absq[ue] p[ri]ncipio: ergo p[ri]ncipio

actu 2. essentialiter supponit 1. nam actu 1. ut ratio
 essentialiter supponit vitam, intellectio personam intellectu
 nam, et quodam actu videlicet activam: ego. sima gaudet
 propria existentia consistit actum, similiter si existat per
 suam existentiam mixta esse; nam in hoc sensu actu
 sentia non est actu 2. respectu sui. admodum enim existens
 per existentiam sui distincta: et existens 2. naturaliter
 concit; essentialiter nego ma: quia distinctio re ipsa coarctat
 existentia erga casu quodammodo solum supponat partem natura-
 litera sicut pa supponit dispositiones, quod quidem ad. potest
 impediri: est exemplum adjectum ides sunt vera, non quia
 vita, personam intellectiva et videtur a vita sit actu 1. ut cumq;
 sed quia ut actu 1. per modum potentie et capacitatis ad in-
 telligendum, vivendum et agendum: supponat autem agere
 et intelligere sine potentia ad agendum intelligendum.

Ipse
 Ille actu 1. qui consistit in capacitatem ad actu 2. essentialiter
 aliter persequitur: quia de actu ad potentiam valet concit:
 atamen magis existenti sine pa hic actus non deficit, cum
 habeat suam sui capacitatem ad existendum vel supponat
 barum est: pa namq; non dat magis capacitatem ad exis-
 tendum ut cumq;, sed solum ad existendum in specie deter-
 minata ut in, ut homi, arboris, &c. hinc omnia sine pa exis-
 tere foret quodam modo in actu sine actu diverso seu facti, non
 sine actu eodem in quo nulla est contra dictio: preter unum enim
 in actu essentialiter est existentia, sine actu facti physico est
 pa constitutum in specie determinata, habetq; esse solum
 per actu vitale capacitatem ad existentiam.

Inque 3. magis de-
 pendet omnia a pa subiecti, quam ab accidentali; ad negat
 distinctio univari omnia accidentali ut oblatione, dicitur
 ergo ma. potest quia magis indiget, et nobis perfectura
 pa subiecti quam accidentali. nego ma, quia a parte illi
 accidentali (per amio quod talis sunt) dependet ma ut absolute
 sit; cum res negat esse quin alibi et aliquando sit: a pa
 vero non dependet ma ut absolute sit ma, sed solum ut
 sit in specie completa: unde si existat sine pa non potest
 ad aliquam speciem esse completa, sed esset entitas et subiecti
 in completa distincta ab omni pa. incipitq; agere in actu
 alio essentialiter qui negant esse sine ubi caone et dicitur;
 bene vero sine subiecto aquo magis perficiuntur.

Ignis ut nomen ex duplici ente in aere requirit fieri
 unum pro se; hoc unum debet fieri a potentia et actu: sed
 si una existeret absq[ue] praesentia esset in aere: ergo explicanda:
 una existeret absq[ue] praesentia esset in aere, et simul praesentia ad eum
 secundum: hoc implicet, ergo. Respondet qd ex duplici ente unum
 in completo ordine potest fieri unum compositum quare;
 aliquid nec ferret ex duplici ente in completo, quia qd physice
 est ens, in aere est: hoc autem non tollit qd una sit potentia
 physica ad quem determinatam entis: aliud namq[ue] qd
 una aere sit et existat et aliud qd sit et existat in specie de qua
 unum est ens complete: una igitur in casu aq[ui] existeret
 aere in esse entis in completo, et esset in potentia ad eum in
 completo, in quo nulla repugnancia maxime si habeat
 propriam existentiam et unum vult aq[ui]

Caput III.

De fra substiali.

§ I.

fra multiplicem dicitur, nunc autem nomine
 praesens intelligendum dicit qd suapte nata determinatur et
 subsumit aliqd in in se purificat et acuat, apud a mag[is] fra
 informans. istius modi fra l[icet] alia est substialis, ut anima homi-
 nis, alia accidentalis ut qualitas, etiam quan-^{tas} desota substiali fra
 nunc scilicet est, que alterum est primum in in se com-
 positi naturalis; deinde qd coramitur aq[ui] mag[is] unum prae-
 cum fra constituitur tanquam potentia compositi de qua
 physica. fra h[ec] est in qualibet re illud primum exigitur omni-
 um proprietatum et accidentium sensibilium in compositione
 tali operabili; nemp[er] fra ignis et raris exigitur proprietatem
 ignis, aquae proprietatem aquae, plantae proprietatem plantae et
 sic de cetero. Dubitatur tamen in quo fra h[ec] consistat sit
 ergo.

Questio I. Principalis.
In quo consistat *fra* substi-
alis seu quid sit?
Sⁱ

Horior philosophi quorum systemata supra vicem
suis nonnullam in rebus (horis longis) subvariam agroscent
que non sit ma; unde pa in hac opinione emittantur non di-
tunquibus a ma, summata rationem exequat; sed loco
pa novis agroscent modos subvariales quos magis conjugata
conjugantur atq; necesse est aliter et aliter, ita tamen ut
hi modi seu combinationes nihil importent emittantur a ma
distantur; sicut in arithmetice pa status nihil importat
emittantur distinctum a ma, eodem modo philosophandi in
matibus ac in arithmetice: eodem modo philosophandi in
subvariales esse dicunt necesse est aliquam rationem abstrahere
subvariales in complexum adequatam a ma distinctam prius
super additam; eodem modo philosophandi in rebus alijs, et
in horis. Sit ergo.

Assertio nra
Sⁱ

fra subvarialis maalis non est dispositio Ma, proportio,
et proportio, qua parte ma, atomi, sive conjugata coordi-
nata in se, sive in se, et combinantur; sed est sub-
stantia quaedam in complexum esse ordinata ut cum ma con-
ducit corpus naturale variegatum per se in se, sive in se.
Probatur: ponda ponda combinatione partium ma, seu dato
ma speciali modo disposita et organata, adhuc non habetur
corpus aliqd seu compositum subvariale: ergo in eo non consistit
pa: aut consistat in corpore huius ut ab anima condidit in se.
seu corpus ponda sic est ma optime combinata et organata
ta, et ponda perfectiora modo quem ma carnis, plantae, et
ma omnia ut ab anima rationali condidit in se non est com-
positum aliqd subvariale: ergo.

Mi paret nam^o. quidam. cujus speciei ~~quidam~~ sit?
 an brutum, an platura? si asseras: ergo ex homi organi-
 zata onaa, et anima rationali, conficit unum per se et
 unum essentia; sed erunt duo, sicut dum Igonon aliqd
 ab subit, erit anima spiritus vere assistent. si reser,
 ergo nec mea caris erit subna completa cum qui dem
 rationi sit: nam perfectior organizatio et armonia non est
 pte complere et contribuere in speciei determinata, quomodo
 id imperfectiora obtinebit? Respondent Theodoros qd hoga
 parte deperat accersit est meum authoritatem, nec ab ubi
 dicit nisi pene magis et minus exquisitam machinam fabricam;
 adeo in hunc corpore vere esse totum illud qd in planta
 vocatur anima deperatissima, et in baulo sensitiva, quod dem
 est ista partium armonia, sed alij cum Maynaro volunt,
 illa pa specialis ligua signa.

Urag feru hunc 1. est

planta, deinde qdam al. brutum ac tandem ho; ita ut
 per hoc gradu nullam amirat ex parte haberi animabus
 entitatis cumque, quam vbi duz priores per adventum
 3. deinceps esse animi, quia principatum amittunt subji
 cumque animi rationali cujus imperio et regimur tota
 machinam fabricam famularus: ipsius priores sig. ut pote subor-
 dinaty non contribuunt in hunc unam subna completam,
 sed relinquunt illam ulterius complebilem per animam rona-
 tem; quare ex mea organizata et anima fit unum per
 se, et unum primum ad equam operationum.

Si vero quomodo

unum cum corpore geras? respondet Torca unione
 1) animi rationali cum corpore organico praeter coexistentiam
 1) et per rationem cum corpore includere concursum Dei
 1) voluntatum, per decretum scilicet, quo statuit non concurrere
 1) cum anima ad operationes hunc. Alio modo seorsum a cor-
 1) pore; sed tantum ad eas sicutiendas simul cum illo et sequen-
 1) tem ab illo. cum hoc tamen componunt Thomae qd
 qd anima rationali solo sicuti actus spiritualis hoc
 dicunt, Torca, Thomae quam plura ut videri possit Torca

idem spiritus cons. dicere videtur omnes: exido enim
sunt vitata pollutant abusa non modica, nam si
vniuersum anime cum corpore nihil est aliud quam qd dicitur
toisea, potest spiritus aut. Demon esse per corpus huius
potest enim dari permas vniuersi simulq; decretionem Dei
de consilio ac degen demia in operatione.

2° anima non potest esse propria causa sensuum, aliarumq; operationum
hominis materialium, sed tantum est mera conditio sine qua non
ab extrinseca Dei arbitrio ordinata preter exigentiam corporis;
hoc namq; pro priori ad animam, nam completum est eorum
operationum primum, quam beatum qd libet: atq; alio eodem
modo concurrat anima ad illas operationes, ac concurreret
spiritus a Deo homini destinatus ut defendere ab eo et in
eum consilio operaretur. sed angelus proorsie non consistit
est enim homo unum primum: ergo. 3° corpus et anima rationales,
si non aliter vniuntur, nisi quatenus se se mutuo adiuvant
in operando, vtro faciant vtrum in eum primum, non illo consi-
tuent vnum in esse animi, ut patet in exemplo spiritus et
in duobus equibus se mutuo adiuvantibus ad aliquam operationem.
ergo.

3° quia anima rationalis non est per corpus huius, cuius
spiritum definitum fuit in Eodem entia vniuersa anima huius
tate det in consilio baserantem sub leone X.; nec enim
operationes habebit communes sibi et corpori, tanquam primum
actus et passivo; sedem adu maales solidius sunt corpori
sicut epine maales solius anime: corpus enim esse primum sembo
ad anima rationali plenam in se facultatem habet, iuxta solutorem
organorum, sed ad rationem vniuersam, quam ut primum specialem in homine
sicut in bruto agnosce solutis: est ergo anima rationalis epine
vniuersa mente accedens, et non corporis per, sicuti demon dum
huna cadavera subit. dum enim per membra tenet.

igitur sicut
Demon in experimentum organa determinat ad fluxum
et motum, ita determinabit anima, primum de se non faciet eum
corpore vnum per se. sed ut consilium solutis solutio vniuersi, et
vniuersi per se per se, Alod eorum in se: si D^o, ut potest,
corpore huius ad vniuersum organum, et machina omnibus numeris

factu causa non infunderet animam rationalem quid dunc
facit? facit (ingulunt) animal brutum homi pro ad cor
pus et potentia organica omnino simile. si ducum qd ani
mam sensitiva illa ipsa, quae ad sententiã rationali, amittit
nomen animi; semel accideret, si d. corpori sano ani
mam rationalem subduceret, quæratq; conservaret.

Inferas:

ergo corpus humanum sic a d. conservatum inter bruta
animantia computari debet et unum e tot, et qdem
e nobilibus: at brutum qd vis quantumvis implecti
sumum, causa organizationis aut sp. speciativ, organi
prij est substra omnino completa, sicut ad ult. rationi sp.
compleri nequeat: ergo idem dicendum de corpore humano
nam juxta solutionem sem omnino est sive cum ani
ma sive sine illa existens, cum nihil deperdat aut de
novo adquirat quantum ad ea quæ sunt corpori. ergo
pariter corpus in homo existens est qdam al. brutum
substantialiter completum, et in potentia cum anima constitui
tæ unum per se, et non est corpori sp.

Inversu machina

equi et equorum aliter bruti nequit sub ordinari animi
brutali, nec per hanc ut completibile ut fademini: sed cur
nisi quia ratio organizationis jam meretur rationem a hujus
speciei determinat, et qd primum ad equatum suum opus
onum? at corpus humanum perfectioni organizationis potest, et qd
juxta solutionem unum e perfectioribus animantibus:
ergo hoc non est aliter completibile sed jam meretur
rationem a hujus determinatæ speciei. videntur Medici
abruadam sequentem quæ ex exemplis equi videntur ma
iorum cum dicant organizationem illam non posse se habere
et passim in seipsum sequens animi sicut se habent
sp. parciales in hunc juxta rationem seu gradum
sensitivum.

Tam ergo corpus humanum quantumvis adeo mirabili
ordine dispositum non est esse ^{ut} conditio in se ab anima,
aliquid totum substantiale completum, sed solum quidam sub
stra in completa expectans animam rationalem ut simul
cum illa constituat unum per se: idem ergo est con
dicendum de quavis machina quantumvis perfecta

organiza none possit: nam si organo statim ponitur
in aliqua, quin continetur in unum esse ex se essentialiter
non erit actu continens unum parte, proinde nec se
substanti. Aliterius: corpus humanum in casu aperto non
differret ab hunc specie physica, seu tanquam species quodam
entis: ergo esset tantum substantia incompleta.

Pro. ant: in cor
pore humano in casu aperto nihil reperitur quod non inveniri
atur in hunc: nam in ea eadem in specie unumque reperi
tur simultanea eadem modo et a memoria partium, etiam
partialem eadem quo ad speciem esset unumque: ergo non
habebit esse unde ab hunc differat specie physica: nihil
specie differat quod non habet, ergo esse non erit specie
physice completa, sed solum substantia incompleta, sicut sub
stantia completa, nempe hunc. Denique iuxta ordinem multum
est ratio physica cuius in partem adultam, et per se ante unum
rationis dicatur esse anima rationis nam ad omnes actus
et motus quos in eis exprimimus sufficere possunt materia
unde disposita in eis, cuiusdam hunc hunc quod organa si
nihil, cum supra totum corpus illud esse depositum ut
et sensum.

Pro. ant: 2° - occultatio omnia corpora naturalia
differunt specie substantia inter se, quod quidem (ait Maynam)
nemo sary mentiri negabit: sed non daretur differentia spe
cifera, non data se substantia realiter a modo distincta, ergo.
In proba: corpora naturalia non differunt substantia in
mat: nam supra cartesianos, Latent distincta et plures atomi
sunt omnia magis corporecula, homines atomi sunt eadem
magis substantia et specierum, adeo quod solum differunt secundum
causa variis, motus, sary figurarum, et inaequalis extensionis: deinde
nec differunt substantia in figura sicut et plures corporeculorum,
nam figurarum (idem corpus, deinde et plures) nihil est a modo
distinctum, ante quod mentis, ut vult Maynam, solum
est modus accidentalis, ac proinde insufficienti ad substantiam
differant, nihil quod variis species, semper ac variis
figurarum et plures corporeculorum: exp.

Argumentum hoc etiam
Maynam praemittit quod atomos simpliciter ponunt; nam
Maynamus plura imposita quae specie distinguerentur, ac in dem

atomis conuicere defendit, solum qd differant in diuersa dorsi
et armonia partium: sp. lupus et ovis conuicant armonia eorum
indisti, sicut etiam Cicoma et coluber: nam lupus orbis
Cicoma colubari nutritua: inuenit qd autem in dorsi conuicant
orbis nutritua: hinc in alio perfectio supra Maynani
diti bonum ueluti ad ~~partem~~ dorsi: nec dum atomi, sed ena
amoy uny casto atomi ammanium, quod est pabulum
sunt, confuturat hoc exemplo ardeq. p. p. ueluti uerbi
solis, cuius ^{ca. l. uera} in aqua putrescentia descendit in ceteras
p. ueluti atomi, q. in de fiantur, quam uel aqua maxime
himpida sit.

Interfaco ego in his nulla est specifica differētia
in ma, sed solum differant lupus et ovis de differētia
figura, sicut, ac p. ueluti. nec dicit qd diuersa pondera et dorsi
elementorum, ut qd in uno mixto sit ma portio terrae, quae
ignis, in alio econuicere, sufficit ad diuersitatem specifi-
cam, non unquam dicitur: tum quia hoc differētia solum fran-
dat diuersitatem secundum magis et minus, ut quoditate
In multitudine atomorum eadem indisti; quod differētia quondam
experitua in se in diuersa eius t. ueluti speciei, dum dicitur quia
ma, dicit in d. f. in ueluti pabulis, inuicent etiam in d. f. in
ipis: sed qd licet lupus esse magis abundet elemento terrae, ut
uis ueluti alio quodam elemento, tamen se nutriendo ex ovis,
tamen tandem in mutabitur dorsi et abundabit elemento alio
partem.

Ex Maynani doctrina etiam sequitur qd lupus
naturam et speciem mutat; nam etiam Ma porcus mag-
is perit ovis amoy, proculdubio augetur in ueluti d. ueluti
muntur, itaq. in ueluti d. et abundabit elemento pabuli.
idem argum. quo de Maynani homoperuicacem atomoy
impugnat, ab ipso est solvendum: nam ex eo inquit sequi-
taria qd augetur et magis, et alia quae ore corpora euent
eodem speciei uny. hoc autem idem absurdum requiritur
si lupus et ovis sunt, etiam atomi conuicant. Deinde
diuersa figura, combinatio, plexus, sicut, et motus corporu-
um non sufficit ad diuersitatem specifi-
cam, nam corpus
ca. corpus ueluti eorum combinatio et alia ueluti
sue supra ad sa mag, licet pura mag. in d. f. cas?

Si 1° ergo jam corpora naturalia differunt per aliquid
 entitativum magis super aditum qd hodie, nisi qd tuum
 argum. de creatione et annihilatione. si 2° exponit differunt
 substantialiter; quia implicat qd ea que divisa non sunt, sunt
 diversa per id qd in eis nihil entitativum habet, et ex se nihil
 adit tenore. respondebis adequatam concupiscendum com
 binacionem esse modum substantialem, prout qd diversa combinata
 videtur posse corpora naturalia substantialia diversa. sed solutio
 est falsa et insufficienti est. falsa, quia quoad cetera tenore
 ut dicitur in ista nullum admittit res accidentis arabia dis
 tinctum, figura diversa et parvigenia et omnia enari
 ut modus substantialis: at concupiscenda diversa modo figura
 differunt substantialiter inter se, ut patet ex ergo figura diversa
 sa licet sit modus substantialis non inducit diversitatem spe
 cificam.

Etiam est insufficienti. quia hic inodur est que dam
 realitas esse distincta a materia? quid quid dicat redit
 argum. factum. Secundo interrogatio: ut coram in eo
 est modus substantialis? num quia quobiam modificat?
 at in his paucis reperiuntur omne accidentis entitativum
 et modale ab omni materia distinctum, nulla est figura,
 nullus mater, sicut nullus quia ^{non} modificet immediate
 substantiam ergo sunt enari modo di substantiali: ergo generatim
 figurarum diversitas est diversitas substantialis inter se et
 rotundam et angularem, inter manum phisicam et
 et exterram inter hominem sedentem et stantem
 in hunc curvatum et directum &c.

Cur ne combinata
 modo di substantiali quia conceditur unum posse? at hoc est
 qd querimus; ut magis figura et phisus concupiscendum lapidi
 aut pomi quam figura et nupus rosarum hodie, annulo
 cum cadere, aut partium domus conceditur unum posse, cum
 unam figuram quidem rationis sit? nec qd parvigenia sit, unam
 concupiscendum lapidi combinata qd quod parvigenia sit, unam
 parvigenia sit solum arguit eam esse ordinem parvigeniam, omnia
 qd quod amplius era quoad esse phisicam, qd notum est etiam est
 omnia et secundaria corporum naturalium, etiam artificiali
 um combinata: ergo et hic non conceditur unum posse, pariter
 nec ita.

2° quia unde sequitur solum corpora elementaria specie
 distinguuntur quae sola gaudent primigenia corporeculorum
 combinatio; nam corpora mixta non constituantur
 immediate ex corporeculis primis figuratis; sed ex his
 primo fiunt elementa et mollecula, et post 2° combi-
 nati conuoluntur elementa elementa, atque corpora
 et ex his deorsum immediate conuoluntur corpora natu-
 ra; expo 3^a. Ita aut 2^a combinatio non distinguit mixta
 in specie; omnesq; mixta ex eis dem elementis conyugi-
 nate sunt eque dem speciei infimae. ipsius ita combinatio
 quae maximam diversitatem quoad sensum habet se habebit
 sicut combinatio rerum artificialium, quae eadem quomodo
 modo substantiis sit et tendunt in dicere, non sufficit ad
 conuoluentium unum per se ad distinguendum corpora
 in specie physica.

Si dicat qd hoc elementorum combinatio nati-
 uali et utroque ab agente naturali, illa uero artificialis utroque
 ab artificiali procedens impugnetur: tum quia hoc est
 per se ipsum; nam cum utraque combinatio naturae eadem
 ratione sit, diuersa inuenta dicenda est naturalis. tum quia
 qd combinatio sit ab agente naturali nempe a Deo, aut ab
 artificiali qd ex mixto est; illud non arguit qd combi-
 natio aliqd in mixto participet ab agente naturali et non
 ab artificiali; maxime si agens nihil de nouo producit
 tum demq; quia dato qd est naturale aut Deus compositionem
 artificiali producat, non ideo hoc dicitur unum per se subtile
 si libet omnino haberet ac aliqd ab homine fabricat^{ur}; ergo
 combinatio non facit corpora specie differre; deoq; ut substanti-
 tes differant corpora naturalia, utaq; iam combinatio debet super-
 adi per purgationem.

+
 imo aut
 agens.

3° probatur assertio: — Cuius compositio unum
 in debet primum in mixto, uicijur ei conueniant peculiare
 proprietate et operatione. Haec quae proprie sunt liquorum non
 conueniant oribus, quae potius non conueniant auro et sic de
 ceteris: abs dubio namq; designari debet primum aliqd in mixto
 et per se, ad id uel aliqua, quae sit ratio a priori, cui non eadem
 proprietate habent et exigant auro et potius, ignis et
 aqua &c. ad id inquam substantiis; nam de quocumq; auferente
 per se quae potest cui magis conueniat auro quam potius.

recurrere autem statim ad causam 1^{am} quae ab origine
aliqua rerum omnium pro arbitrio attribuit certas quasdam
proprietates et operationes, compendium illius est, sed non phy-
sificum; sic enim vera physica uno abstractioe verbo.

Lozano

quod in corporibus sit salis pyrum ab intrinseco radicans et
exipens tales proprietates, ex eo constat, quod si quid extrinsecum parti-
tula vel a contrario agente, ut propterea conatus storum violentum
removere, et conatus eam reparare. sic metallum figuratum
in igne, solidatur, et ad primum statum redit. sic canis
corpore suo moritur aut vulnere lacerum, sepe restituit carnem
et generationem corporis naturalia per se ipsum visentia ab intrinseco
dabere reparant, seu autem artificialia: fac enim in unam
dam aut apertam a rotato horologio, si eorum inflecti, aut per-
pi; sic surges manebit ab odore, et eam non reparabit, nisi aut
fer faciam contollet, aut inflexam restituet.

Isahe de la

no plane ab omni parte progressa presentia cuius composito unum
de proprietate nasari, prope nata ab omni parte ab hinc pyrum
et causa motu et quiete eorum in quo est 1° et parte et non recedunt
accidit. num sic: sed praedicta radix aut nata non consistit
in materia, nec atomorum figura et flexu: esse consistit in fra sub-
stantia superaddita magis combinata. pro. subsum. i. materia cum eorum
ratione sit in luce et in ore, ut videmus supra, requirit esse radix
proprietatum magis super quam omnis figura item et flexus, abique
omnes modificationes magis requirunt esse radix praedicta; tum
quia esse nihil essentialis aut substantialis importat, tum etiam
quia non sunt ad rigidum actum, sed pure passivum, nec aliud mu-
tari aut commutari habent quam ultimo determinare rem et sit
in tali loco cum his talibus terminibus.

Quare licet figura et situs

sepe conducat ad operationem, aut motum ut in horologio rotato,
aliquid automatis, solum conducat sicut in materia conditio non
autem sicut in vis motiva nihil enim in horologio iuxta et
sive aut figura rotatum, nisi aderet vis ponderosa, aut
natura charitativa famis calybes, qui motum producat et
esse non in figura et flexu sed in substantiali fra nata consistit

Hinc, licet cum Maynaro recurrat ad portionem sub
tiliorem et aethiorem mag; nam cum serpens sit mac
licet purior, et defecatioz, sedum est portioz ad motus vnde
recipiendos, immore eas ad motus parte efficiendos; mac
vnde esse vnde et purum parvum motus. addo qd mac
illa ut supra vidimus ex eodem ratione est in hypo et in ore;
non ergo est 1° radix proprietatum et operationum diversa
eum in vnaq; in sellis vnumq; conuenire in operationibus
qd ut contra rationem et experientiam.

2°. mobile illa mac
nequit dici anima, quia esse et substantia completa, nec
aliam habet unionem cum corpore, nisi mesam inclu
sionem localem; non aliter quam aqua in vase, seu tanquam
flamma in fuaro, lac in canaliculis organis; nam ut ait
Torca in hoc Maynorum sequunt, fra hęc non aliter uni
tua aliter compati, nisi quatenus ita intra corpus illius
corporis organici ~~recessu~~ continentur, et nullatenus libere
aditau, aut diuagari possit; et hanc eadem continentiam
seu clausuram in toto corpore illud organicum (ait) unionem
appellat. sed hoc non sufficit ut conueniat cum corpore
bonum posse: alioquin videretur decessu perfurata organi
Pneumonia eodem iure vocari posset anima organi, organum
que ipsum quidam bestia, similiter demon. Quia energie
veneri corpus intrat ac motuat, vocari posset. Hinc anima
oculū et fra: expo.

3°: si portio illa mag; mereatur nomen animę
Dua hęc animę habebit hęc (carpe hęc et ab se sinodo
geni: ad amoniam) cum presens animam rationalem habeat iure
Ablo omnia rationem id qd unbrato et anima sensitiva,
et implante uersativa. nihil enim spes dit iure presens
hinc que habebat, per ad ventum animę rationalis. Quinde:
motum vnde prabe subuidetur illi motui quem motus quic
more recipit vnde, et communicat alij membri corporali;
nam vnde debet esse motu inmanens, id est, vnde vnde
manens: at motu illud subuidetur mag; per accidens et inma
nens, seu manens vnde corpus hęc; non aliter ac motu
Hanc concludit vnde est motu in illo manens, non aliter
etiam ac motu lacie inclui vnde canaliculis organici expo.

Ille ex sua natura per se descendit totum et immanens,
cum eodem rationi sit cum alijs ad opera motibus
cum illi ex quo eduntur idem spiritus, eodemque corpore
culla dum extra corpus alij volitant: ideoq; totum metha
physice convenit huic motui non in vif. adde qd huic
requiritur nihilum esse conuenientiale non viuens: cum nullo
sit in via qd non aliquo in se adum ab omni moveantur,
Ipsa mentatione deliteat. ulterius: motu illius subtili mag
longe a plerumq; est mensa continuatione motionis ex quoq;
ad illi impavimus in ~~in~~ organie sensuum exteriorum,
non aliter ac percussio baculo in vtra extrinsecale conti
nuaus motus vif ad alteram, et vif ad inanimatam per
cutientis: ergo motus ille potius quam ab inanimato est
ab extrinseco nascens.

Itaq; motus ille eodem modo existit
ralis, immanens et inanimatus, quo vitales dicentur et im
manentes motus illi quos in organo carimus, licet indige
ant ratione, applicatione agentis externi; nam ea motione
aut impressione etiam indigent causa, aut enim Magna
nunc objecta externa dum neruos oculoarum, aurium &c
percedunt, esse veluti in idem organos, q; pulsantes pulsant,
et ita motu machin. interne coarant. In omnibus ergo
quidem rationi sunt artificialia, & bruta, ideoq; vel bruta
non exunt viuens, & artificialia gaudebunt vita.

Igitur illa

subtilis ma, corpusque tenue in alibus non minus
animi sed aliud munus habet, videlicet omnino illius
motu corporis ab anima procedente procedit per agantia,
diuinitus & per se concouentur in bruta; ergo omnia mem
bra suum actum habeant et ab uno ad aliud motus animi
citius et facilius propogentur, ergo bonum vira economi
no viuente facilius et raduatius ab anima disponitur et con
seruetur: experimur namque qd recedentibus ab aliqua parte
corporis brachio vif, illi spiritibus, q; vulgo vitales dicuntur,
illud brachium in motum, sine sensu, et serie vif remanet
vif, quoad vif spiritus vitales illud sensum repraesentant.

Hi autem spiritus nihil amplius sunt quam corpus
tenue motum apertissimum, valdeq; subtile, per se motum
et per motum corpus spirituum, qd potiam nomine tenus dicitur
a se illa de quibus Magnani; atamen ipsi in vitales

a Iudaeis hinc porumna hinc ab illis subterit an infra
 mentis ab anima, iam praedit sunt alia fra ab anima dicitur
 te? pro nunc vero sufficiat motus spirituum scilicet magis sub-
 tiliis oriri ab aliqua fra seu principio intra uniceo qd non sit ma-
 Clarem ueritatem apparet ab anima provenire, qd sit tum
 alia informantis noni: hic namq; spiritibus tanquam immi-
 nis se mutantibus et instrumentis mediante virtute anima ad
 propagandos motus, et quasi subveniendam sone more indigen-
 tis, que in hac illa corporis parte occurere possit.

Item hoc
 ordine colligitur cum se subiecti a fra dicitur, que praesens est
 operationum, diciturq; anima et sit. atamen nomen animae,
 videt, sensationis, cognitionis &c. fra illi speciali non nisi per obrem
 hancum compescere possit; hic namque nominibus nihil aliud si
 significat quae fra Maximaum nisi certum conpescendum aduer-
 tum huc atq; huc qd in organo frons of accensio invenitur. econ-
 tra omnes motus et proprietates huiusmodi ordine explicantur
 per fra subiectam per se dicitur, que est primum concavans
 producere motus et qualitates toti concavans, nescit of dicitur
 omni ac regit.

Quod autem ad hoc motus superat in eadem
 dicitur, que esse indifferens est et ut videtur et non ovem
 constituit, seu ut sit in machina naturali aut in artificiali;
 et ratione, ut videtur, est non ovem, et in eadem dicitur est per
 tibus, et contra sensus totius generis huius, animam expe-
 rienti tibus in huiusmodi hoc autem per quolibet eorum motus
 expostitur: sed si intelligerem motus conpescitur, et huius
 hominibus, quales expostitur et miramur in quibus, noni;
 in vulpe, elephante &c. quin imo si quae res orit vno
 supra dicitur ad clarandum non incedendo reserum
 a vno gradu, sed potius totam machinam convertendo
 per se dicitur ac deinde reserum fupiendo con-
 id qd in huiusmodi expere tepet in eadem? I potius obmutet
 latit nihil nisi volunarium respon debet.

Aliud argum qd
 demonstratur fra ab dura. Hinc dicitur et hinc dicitur
 impugnat sumi res evo corporum generatione et corruptione;
 eadem dicitur e terra nascitur aabor aliquid subtile producit
 genero, dumq; lignum comburitur aliquid subtile perit; sed
 onax huc dicitur producit nec perit, ut ad reserum, et in con-
 ferri: ergo producit et perit fra subiecti amae. dicitur hinc

dicunt ad versarij solum compositum produci ac perire,
quin aliquid essentiali quod producat aut periat; eo quod cum quibus
nove modaliter combinatio atomorum incipiat, ac desinat.
sed contra: combinatio ista est aliqua una essentiali seu reali
ita amoa leuina non? sicut; conuenit tunc argum. &
crearetur ambiguitate.

Si dicitur 2°: ergo compositum dum pro
ducitur et perit nihil proprie essentiali acquirit & amittit.
ergo vix ipsius essentiali et substantia superioriter ante generationem,
et vix remouet post conuersionem. ergo dum generatur con-
positum non transit a non esse ad esse sui, sed fit esse vix;
et manifestatur dum conuenitur, non transit ad esse ad non
esse sui, sed resolvitur in se totum, quod ridiculum est et
impossibile in auditum. nec argum. evadit si vocet conueni-
entem, dicitur produci ac perire compositum essentialiter, non cum
se, sed solum propter se est substantiarum, substantiarum, sub-
stantiarum: nam semper quorum, an hic vocibus aliqua
vix essentiali significatur distincta secundum se ab amoa
non? redibit quod quod dixeris.

ad argum.
adversarij
marionda
quod dependet
amoa, dicitur
dicitur quod
vixquam a
impossibilitate

Infero 2°: exornit

et generatio et conuersione substantialis. proba. sequela adhuc iuxta
Medianos abouade; nam quod quod est substantia, imo quod quod essentiali
denus aperit, iam erat antea (sicutem vix combinatio nihil
et essentialium esse) solum fit sensibile quod non renouatur
deseguitur quod habebat, transit ad statum collectionis, quod erat in
statu dispersionis, solum fit variat situm ac nexum, quae
nu novum flexum acquirunt conuenientia: sed multos huius
modi non magis est generatio substantialis, quam collectio con-
spicipeo eum conuenientia eum facere. in unam molem
fermentata et coctam, i. collectio pulveris, et partium
in unam glebam cum aqua duram et compactam assige
gentem: ergo totum negotium transit mutationem naturalium
nihil est nisi iudicia sensuum.

Quare rogo cur fabricata

terenti, horologii rotati, organi non est generatio substantialis?
an quia organum Dei sed hominis est opus? si ergo d^o: illud ipsum fabrica-
tione dicitur, iam horologium, latex cultum et organum foret com-
positum substantia, vix generaliter a huc nihil haberet distinctum

ab alij humilior fabricatio. an quia minus est artificiosum
quam natalis machina? at inter machinas natales aliq abije
sunt minus artificiosae: et non repugnat machina artificialis
perfectior in artificio mechanico partiumq; armonia, quam ali-
qua natalis: exoptat horologij ac ipsa convenit quodq; de se di-
cunt Halesiani.

Hec horologia deficiunt pra illa specialis quae in bruto
anima ornatua; talis igitur est circumvoluta lamina calyce,
quae sua elasticitate (verba sunt Torq) rati illi corpori supremo
motuum tribuit ordinatum motum, ideq; ut praecipua horologi
pa, ac veluti quidem anima, agua statuti horis voluntatis.
ore, prae machina inlecto motu cietas, quod clarior ut
horologium dicatur compositum substantia. Infero 3°: ego agen-
tia natalia, et generatum eorum, si nihil agunt, quoniam
nihil agere possunt, quiddam sequuta etiam apud Halesianos
ut abruada, et agendum ad causas liberae dominata a 5°. In
denique sicuto tanquam hysterica.

Suadetur tamen agentia
natalia praeior eadem duntaxat agunt quatenus indu-
cunt motum lo eadem s euqua tenet se cum corporecula
mutabile locum; at huc loci mutatio juxta Maynarium
in phylographia natq; cap. 10 propo. 12, non est aliq; phyti
e ante opus mentis distinctionem a movente agua est, et amabili
quod est, et ab opano ingue exercetur, quorum novum eorum
rare possunt agentia natalia: ego agentia huc nihil agunt,
proindeq; vix motum, quam Maynarius attribuit abomni,
seu Maarum virtutum activa, cum nihil agat nec possit agere,
erit virtus ad nihil, seu virtus non virtus, qd qdem ridiculum
est.

Juxta alios autem loci mutatio importat modificationem quandam
modaliter dictam a corpore et loco unde causa 2^a. etiam pri-
tialis solum potest per agere modificationem. itaq; sup: modificatio
haec habet esse aliq; emendatit, laminum nihil? si 1° dicat, esse
tuum absurdum ex ratione et annihilatum per causam creatam. si 2°.
ego causa. si nihil praeter modificationem agunt, nihil omnino agunt.
aptum hoc maxime loquet Cartesiano, pro vagari motu locali, tenu
quantum in mundo est, prodeum fuit a Deo initio mundi extra mag
exigentiam, et ab omni in aliq; veluti causa exponitur: at q; causa
motu ab alio importam substituit, non mihi ridicule dici posset cau
simam agere causae: ego

Similiter videtur Toricam iuxta quem omnis corpus utendi
 ferre esse ad motum et quietem, nec valet motum et quietem per
 sua virtute, sed per ignem intrinsecam, sed illum accipere debet a
 D. ab alio motore spirituali; quod autem unum corpus impingit
 in aliud, dicitur unguis, qui tota aere et movendi, nullum alium
 habet, inquit Torica, nisi quam creationem seu conser-
vationem corporis successive in diversis locis factam, ad exigentiam
corporis moverentur. ex quo plane sequitur quod omni corpus meae
 pariter se habeat ad motum suum, nec magis illum agat quam
 sui creationem et conservationem, quam agere nullatenus potest.

Hec
 unguis dicitur aere physica movendi, tum quia corpus
 unguis accipit motum ab alio; tum etiam quia nec causat
 motum physice corporis percuti, sed tantum excipit et D. causet;
 excipere autem non est causare, nisi absque velle quod magis disposita
 et organata dicitur physice causare animam rationalem, eoque
 ipsa creationem a Deo excipat. hoc etiam videtur Maynatum
 eodem fere modo applicandam motum per exigentiam quam
 or. habet ut Deum agat et moveat: cum ipsa iuxta Thomam
 agens naturalia nihil agere possunt praeter motum localem ad
 quem, ut constat, meae pariter se habent, revera nihil omnino
 agunt; nam iuxta Tridentinum sessione 6 canonice. per se
non et nihil omnino agere ac meae pariter se habere.

Hic fit
 etiam multam esse in rebus naturalibus, prout hae definitiones
passivum et causa motus et quietis quae unguis est l. et per se et non
secundum accidens. quam sic definitam inveniamus in rebus
 physice supponit Torica, sed cum doctrina data conciliari
 non potest, quicquid videtur. Satis est dictis manifestum et con-
 tinuam aliam modificationem magis non esse primam subordinatam,
 sed ad summum puram dispositionem ad partem peripateticam
 recipiendam et conservandam, quae sit subiecta in completa
 et absoluta realitate a magis distincta non esse modalis, quia
 motu activo non est recipere radicale potest esse: etiam enim
 quia Thomae hodieque peripateticos imputant ab Aristotele
 omnia mente deservire, recusat nonne Aristotelem habere
 de haerentia, in medium procedam auctoritatem.

Et hoc demum sua demum accersio ex Arist. iuxta intelligi-
 nam Divi Thome quod interpretatio omnem, et ut alia loca omittam,
 magis expresse Arist. et D. Thome prout destinam, et probat sus-
 ponit suadentur: ex Arist. et in his plurimorum locis et in im-
 pyrandi opinionibus Democriti et Empedocli accersentium
 omnia fieri ex parte elementibus atomis, ad quae alia sua quam figuram
 et dispositionis varietate; contra quos docet admittendam esse prout
 maam atomi substantiam quae sit sua verum, quia fieri (ait)
 non potest ut opus subijci subiecta conset. et D. Thome ibi lecte
 D. ait, Democritus posuit indivisibilia corpora, quae dicuntur
atomi, esse prima omnium rerum: sed huiusmodi corpora
possunt esse omnia unius generis secundum naturam, sed tamen
differant secundum figuram. an non hoc est opus D. Thome?

- sed dicitur.
- 22 si D. Thome antiqui philosophi non cognoverunt nisi causam mat-
 - 22 rem, et alij autem partem religerunt. ponebant autem partem
 - 22 naturalem esse accidentia, sicut et artificialia. sicut ego videri debet
 - 22 ha artificialium et partem matrem, ha sequitur secundum eos
 - 22 quod vult subiecta naturalium esse et causam matrem. et postea lecte. et retari
 - 22 eadem veterum opinionibus subiungit. sed omnes hi decepti fuerunt.
- prout post de clarum testimonium de mente Arist. a D. Thome
 de prout dubitare valebit? item D. Thome exponere Arist.
 Genesiph. cap. 2°, ait lecte. 2: Democritus ponebat prima
rerum naturalium esse corpora indivisibilia, quae cum sint ejusdem
naturae convenientia sunt ad invicem: diversitatem autem rerum
constituunt ipse. D. Thome posuit omnia, figurae et ordinis: et docet
de deon D. Thome quod ipse Arist. differant debet assignari alia
causa facti essendi si ve subiecta facti.

Inquit enim profero loco
nulla differentiarum praedictarum et subiecta, nisi aliquid subijci
afine, quasi pertinet ad genus subiecti. et de hanc rationem conchi-
dit non esse differentiam convenientiam compositi subiecti, quae
non ut ratio probativa. qui expo de mente s. D. Thome dicitur, ibi
alio verbo dicitur solum incidens dicit, si in loco ubi est pro-
fero de ha agit D. Thome supra Arist. memorem et prout amae
dictum ponit, et ratione mobilem concedit? semper audiat
D. Thome lib. 2° de generatione lecte 2 ubi de loquitur: si os et caas
componantur per quamdam accumulationem elementorum conve-
nitentium, tunc omnia generantur, sed in his quae generantur
est solum variis locis aliqua: quae ipsa sit educatio rerum,
quod de hoc generantur ha, et similia exponuntur prout et
non alia? omnium de generatione dicitur

Soluntur aegre
III

Obiecti 1° ex D. Thea. An. pluribus in locis expressè docet
nam non fieri nec generari, sed compositum. cononate D. Thea
sepe dicit, qd ha non fit, nec generatur, nec proprie habet esse.
at si ha est vera unita, una distincta necessario fit et genera-
tur: ergo. adde qd ha non fit, et D. Thea pariter dicitur esse unum
oratio et musica: pariter comparat formam materialem artificialem
que certe est vera modificatio: ergo. difficultas arguti magis in
verbo et modo loquendi consistit, quam in re, ha ergo iure haic
et D. Thea non habet esse per se, non est generata, sed
propter esse aduersus, id est eadem actio in ordine ad partem dicitur
educta, et in ordine ad compositum vocatur effectus et generatio,
quia in pari D. Thea generatio proprie dicitur esse per se sub-
stantialem in dependenda ab alia, qd non fit, sed compositum con-
uenit.

Ad id qd additur respondo An. et D. Thea explicare formam
substantialem exemplo per accidentalem, quia hoc nobis est magis nota;
at huiusmodi exempla solum ducunt analogiam, et non sunt
dorem quamdam. solutio est D. Thea qd hoc exemplo An.
quo explicat partem substantialem utitur ut D. de anima. hoc D.
quia per artificiales accidentia sunt, que sunt magis nota
quam per substantiales, ut pote sententia in quibusdam, id est
consonantia rationem ariorem, que est per substantialem, per con-
sonantiam ad partem accidentalem manifestat. (et infra) quia per sub-
stantialem expressendi cum per compositum materialium, sunt latentes,
manifestat hoc (An.) per partem artificiales, que sunt acciden-
tiales.

Ad id 2° ratione: per que per se sunt omnino inobiles;
1° quia nullum nati per se non est explicatur per se. 2° quia
vires materiam oculi sequuntur nec qualibet offendentia explicatur
est. 3° quia huius tribuitur quod dicitur tribui potest ab omni, ne per
se multum in se existat. 4° quia per se mole corporum ex
atomis vane figurati, et artificie, contextu, namque ignis,
aque, aeris, et terreis ab eis aliis substantiis, saluatur gradus
et de ratione compositi naturalis, debita namque compositum substantialem
consonantia ex gradibus substantiis, et mixtum, et aliam ex de
omnibus: ergo. presertim compositum hoc dicitur ab alio corpore
ab eis figuratis, quem ad modum per se dicitur ab aliis combinantibus

Inferunt duo a se facta, et sic ead. ea. hinc est epidem. rot. tamq.
duo ergo sunt dictones, et deprim. per hanc alio motum a se
man. hinc est explicari natales: cap.

Respondet ad istam immu-
ritatem per subtiliter sibi demonstrari in conclusione.
ad 1^m proba. die qd. subtilitas, quam ponimus, est ista et tam
nata, per quam corpus est additum natale; tollitur enim passum
activum motus, vnde pariter ruit ista physice obitum. nulli
quous mag. phenomenon physice explicari potest in perdem
alia ad istam penigatorem; quia cum immutari physice sit
causal. investigare, semper videndum est in fact. subtili, et
post. in d. radice et nata specificia rerum. non tamen dubio
quam vult laude digni corpus naturalis physici, eod. rationum cor-
porum de plantarum texturem, et anatho. hinc curiose subti-
liserit appetant et proponant.

Ad dubio enim plurimum hoc pertinet
ad de curam naturalium pro. inveniend. perque est namq. per
potum structura, jam patet via, ac et instrumentum quibus
nata vntus, quibus se preparat ad operandum; et hinc jam
exhibetur reo. sua tam facile et ordinate effectus finem suum
consequatur nata. atamen non videndum est in quibus organ-
izatione, et mechanic. constructione structura, quae esse non est
passum activum, sed ista res perendum ad in vestigandam
et in ordinandam causam intrinsecam motuum, quod media
organizatione operatur nata; qd. facile fit recurrendo ad
iam subtilitatem; unde per physici majori eorum laude digni,
si non inperant in modis, semper est in scholis, iam
et metam querebant, sed rationum explicatio mechanic. hinc
nulli dubium est, ista ad istam sanguam ad 1^m, vntante
cumq. occurrant effectum naturalium passum, qd. iam per
facile ad motum.

Vnde hinc conquectores sui experimen-
tis plurimum effectum causas leonineas, immediate liberant,
tamen in ista ream, quae in ream nomen nata, inveniunt
nullam. esse qd. explicat per de ratione anatho. hinc,
et de mechanic. organizationem, in ista ream, et in ea
mentum plantae; sed re ipsa effectum explicat sine causa.
nullam eadem bonam causam rerum cum plantae corpus
tam variis, tam subtiliter et ordinate organ. zeta; curat illis
particulis formam sua vntum; alig. in cor. terr.

alij infibris, alij infolha; cui succus sam operatur subeat
 sam esse distribuatua et per collectua, continuaq; circulatione plac
 te corpus per angulet? ipso hinc certe unao imperio sua
 explicant organa qbus nutritiu succus suggestur, filtratua,
 per collectua, conformetur distribuatua Et. Quis videri possunt
 Torca in eadem ad tome I. Magnam in Philosophia ^{nata} cap. 33.
 Amos in phisica particulari cap. 30.

Quam enim veas irradit
 preambula nate, seu inuentione, qbus sua opera perficit
 nate: nulla autem causa intrinseca efficiens arborifica esse
 modi operationum, et combinationum, qbus opus est et nata esse
 actus. vna alitea per consequat ab ignota causa extrinseca
 op aca, aut ipso subterraneo, sed cause intrinseca que ma
 reatur nomen nate nulla. nec qdem arborifici potest ab hinc
 q atomi cum intrinsecam admittunt negant, nec item
 a Magnano hinc in pira cam via tutum molarem ato
 mi concedat, quia hinc virtus, qda dicitur in conclusione
 erit ad nihil, seu potius non virtus: quare semper recurrendum
 ad primitivam causam formae rempse substralem, et phisice op
 phisice effectus natales.

Ad 2^m

respondes vixi facium subsidij
 occultar esse, quatenus peare immediate non cadunt sub vna,
 quia multa pla subtrahit et sentu per cessibile, sed solum
 inha, et ait D. Theat. 1. de pira. fact. 1. manifestant tua
 rament per effectus terribiles, vt pira qbus virtus vntis
 inuenerit per calorem, aqua per frigore, et humiditatem, et
 sic de ceteris, vbi ait D. Theat. et veas qui vnguem
 introspicit ad vnguem vntem corporum organizationem?
 sepe enim solum corporis citur creatio et quae D. exaritate,
 et aliquorum experientem vntem, ab omnia veas figura
 pira qbus et exordia veas, solum meretur diuina et
 ad vntem q multum ad vntem in genere recurrunt.
 ad 3^m conat et dicit, quia atomi multo vntem actua per dicit
 sunt.

Ad 2^m dic qd illa vntem non magis erat compositum sub
 trale, quam plura sui indurata, qui aqua terra, et cae con
 rat: Sic ut latere vntem vntem, expuatur sement in
 coalitum. non notat qd partes, expuatur sement
 conat vntem, et dicit qdem vntem: et hoc idem erit

in exemplis aduersis, et omnibus arte factis. ad corpus
 si sunt subiecta ista partes inaequales quae subitis sunt, regni
 nitur alia parte facti, quae etiam subiecta sunt. Alioquin nullum foret
 compositum accidentale: igitur illa mater solum potest dici compo-
 situm subiecta cum ad ea, nempe inaequale, quod ut cogit
 bus, considerat inaequale, et partem si praesens sit ad partem sub-
 iectam; non enim dicitur compositum subiecta absolute, quod
 caeteris principibus partibus nempe facta subiecta.

¶ Similiter mater
 Ma foret mixtum incoerens vulgari, sicut massa ex farina
 saccharo, aqua, et sale coacta: non tamen in sensu philo-
 sophico, in quo mixtum dicitur compositum ex quatuor
 elementis et nobilitate sua recuperatis nec illa videtur differre
 subiecta in specie, sed solum accidentaliter, et honorata
 accidentis, quoniam admodum non nisi accidentaliter differunt
 a seipsis, quae eundem operantur coheruntur, similiter
 differunt solum accidentaliter differunt incoerentibus,
 nec combinant aliquid subiecta et, hoc primum incoerentem
 considerant honoratius, quod labor operantur, nam si econo-
 me, aut diuinae unum characterem habet demouere, nunquam
 se incoerentem locum restituit, et hoc dicitur facti physici
 donec corpus naturale habeat incoerentem absolutam, quae
 ut primum incoerentem suum motum.

¶ Denique per se
 armoniam nulli dicitur explicari more physico, semper
 enim accidentaliter vera ratio et causa illorum, ut accidit ma-
 triabitur. artificia unum (ait D. Thomas in physicorum lib. 10.)
 nullius mutationis primum habent in se ipsis, nisi per accidens,
 in quantum scilicet materia, est subiecta corporum artificiorum
 sunt ut materiae. similiter in quantum artificiorum
 est facta a materia, habent aliquid primum motus in se ipsis,
 sed non in quantum artificiosa. cuiuslibet enim habet in se primum
 motus deorsum, non in quantum et cuiuslibet sed in quantum est facta
 idem cogit de horologiis, et alijs artificiorum, unde combinant
 sunt, et figura solum tanquam conditio conuenit ad mo-
 tum, ad hunc vis seu virtus actiua solum potest competere
 per absolute propria dicitur.

¶ Insuper 2°: in quantum dicitur compositum esse actiuum
 quae post resolutionem remanent: sed quod habet corpus et alia
 incoerentia; nam hoc est simplex et aqua, aerea, ignis, et terra,

I. mixtum et hausa, plantis, metalla &c; si simplex, resolutiva
 in parte immutabili homogenea ut aqua in vapores, ignis/
 in spiritibus; si vero sit mixtum resolutiva in elementa tum
 subpacia, tum chymica, tum in nominata, que ut sciamus in
 via corpulenta resolutiva: ego solum ex corpulento, que su-
 perant, varie figuratis et plexis componuntur omnia corpora
 naturalia. Respondet duplicem esse compositionem corporum na-
 turalium, aliam integram, essentialem aliam que absolute
 dicitur substantivam. integras conat egrasibus, integras
 ut respectu, fractis &c, fracturam, ex centre, omnibus, rearsis &c,
 ut de elementis chymicis, & etiam vulgaribus, et ita demum ex
 corpulento.

Curvatio vero coalescit ex partibus curvatis, nempe
 ex materia et parte substantiva. Inve duplicem compositionem duplex etiam
 correspondet resolutio; alia integras si de integris integras, essen-
 tialis alia seu integras essentialiter, hylarima. solum potest com-
 venire compositioni substantivam, quia solum hoc conat ex materia &c.
 aliam resolutio et compositione integras etiam com erit
 mag, sicuti et ex materia, si hylarima dicitur sit ut aqua aqua gurgis &c.
 ut resolutio integras mixta sit in elementa chymica,
 subpacia, ut aqua immutabilis particulas quidem resoluti-
 vae etiam non immutabilis, dum modo quilibet partem comidet
 materia et facta, et solum materia &c respectu partem mixta et divi-
 omni respectu; quod si non potest, ex eo quod partem quantum in omni
 materia secunda existat seorsum ab alijs, quod ab his partem nasaliter
 fieri requirit.

Hec ut dicitur, patet a hac, in via resolu-
 tionem integram, et essentialem seu substantivam: quod
 ita nempe supra derivat in parte super castides resolutioni,
 substantivam nunquam dicitur (solum ex castis) integras
 super castes, quia data resolutiva substantivam aut partem,
 solum remanet materia substantiva facta; aliam partem, aut
 plantis ex toto partem unde admittit unum quodam componi est in
 que resolutiva, respondendum est solum componi ex illis; nam
 licet verum hoc sit in resolutione integras, factum tamen est
 in essentiali, facta enim que unum est ex componentibus
 non complex manet post resolutionem. Et manifeste patet in
 via combinatione elementorum, quam partem essentialem com-
 ponit vocant ad existant, que factam post resolutionem
 non manet.

Itaque 2° et specialiter: pro lapidibus ut quam admi-
nu. ut subitanea corporea: sed omnia subitanea corporea aut
ut spirantia aut materia in corpore: ergo cum pro lapidibus non sit
spirantia, est corpus: si se materia pro omni: tum quia sunt
substantia in incorporea spirantia est, ita se ad verum subitanea
quod corporea est materia; tum quia inter materiam et spiran-
tiam non datur medium, nulli inter subitanea et accidens
tum demum quia subitanea adaequata dividitur in incorporea et
incorporea: ergo. Intra: combinatio magis parat pro ut di-
tincta aliquorum in materia est pro substantia: ergo pro materia
est spirantia, si spirantia non est est materia. 2°: pro habitualibus
ceteris/ dona super naturalia, utem/ intellectus et amor
non sunt materia: et sic sunt spirantia ergo inter materiam
et spiritum datur medium, proinde/ sunt asperum.

Itaque
ergo pro materia non est spirantia, immo inferatur quod sit
materia, id est s^m subitanea recipiendum pro: est quod in substantia non
incorporea nec spirantia, sed corporea et materia; ab omni
non ita est materia ut habeat ~~esse~~ ^{esse} circumstantiam et quod sit
materia, seu quod idem ut non est materia subitanea, ut et quod
sed ita est materia ut sit esse subitanea. per se cum materia con-
sistit, ~~esse~~ ^{esse} / asperum tanquam quod a materia legendum in
esse fieri et conservari, quod idem dependentia sufficit ad
conceptum esse materia quod ratio sit adiectiva et ut quod

Itaque
conceptum autem esse materia adhuc adiective non sufficit
vero intrinseca cum materia, non hoc ^{esse} in anima rationali
reperitur: sed obsequi requiritur ^{esse} / idem ^{esse} / inaequata
cum materia, qualem habet comparitum, dependentia a materia
in esse fieri et conservari quod in materia reperitur
non autem in anima rationali, quod lex connotat quod
omnis qui operatur non dependet a materia, operatur vero pro materia
prae se connotatur intra homines et operatur in anima materialium
et a materia dependet. videatur in III. feijoo Tomo 3. Dic. 2.
tunc omnia subitanea per se sumpta seu praecedentia
a corporea et incorporea, aut ut corporea aut incorporea
adiective substantia, ut quod / ut quod; non vero debet esse
determinata corporea aut incorporea subitanea et ut
quod

Igitur solum subrina composita et praesertim dividua incorporea et in corpoream subtransit: quia quovis subrina corporea composita necessitatio convertit in a: atamen subrina incorporea potest esse materia quinsit ma, et corporea quinsit corpus unde hinc subrina incorporea dum modo absoluta sit, sempiterna sit spiritus, atamen subrina corporea hinc sit absoluta non sempiterna est corpus et ma: ita est quia spiritus ingemere est subrina insellectiva, ideoq; quovis subrina incorporea et absoluta est insellectiva et consequ. spiritiva; corporeo vero et materia ingemere non definitiva 1^m subtransit, sed solum dicitur quod est quantum, 1^m per se cum quant^o commutem.

Posit autem dicit

subrina solum quant^o composita, quinsit 1^m subtransit atq; adeo quinsit ma: eadem de hoc ipso est quovis, et non hinc adventario et certum assumere qd ita probare incumbit et ita sicut datur in 1^m subtransit qd non est spiritus, sed solum spirituale adjectivum, 1^m charitatis et gra habitabilis, non est una et quinsit composita aut subrina corporea quinsit ma sed ma: sed insinat Lorea: 1^m ma: composita et subtransit quo est ma: sed ita et subtransit ut sit subrina: ergo ita est et ma: ut sit ma: in 1^m subtransit et error eodem modo ut spiritus ma: quo est vitalis: sed ita est vitalis ut sit vita: ergo ita spiritus ma: ut sit spiritus: nego itaq; ma: quinsit ma: ita est subtransit ut habeat integritatem subtransit incomposita et transcendentalis, non tamen ita est ma: ut participet quinsit ma: ma: subtransit.

Sed insurgit Lorea: si 1^m lapidum

est subrina corporea, 1^m quantitate impenebilitate existentia: ergo non potest materialiter cum ma: penetrantia existit corpus: quod enim aliud est corpus, quam subrina impenebilitate existentia composita ma: 1^m lapidum est subrina composita, quia plene et composita habebit integritatem subtransit: unde non est subrina, quia 1^m fundet a subro ut neque materialiter spiritiva requirit: ergo est et non est subrina. Respondet qd 1^m lapidum non est quantitate per 1^m subtransit sibi propriam, sed ubi et ma: communem, atq; adeo impenebilitate est cum ma: quia non quantitate communis dubium, sed solum 1^m quantitate propria etque materialiter impenebilitatem habet respectu alterius, et hac de causa 1^m lapidum penetrantibus simul, cum ma: et 1^m et inter se.

Similitudo praecipua non erit longue quia corpus
 proprie et si dicitur ut subiecta completa quantitates exi-
 gunt, quod eadem nec proprie convenit magis sicut hoc sepe dicitur
 corpus, nempe in completum, quia fecit vult, quia quantitas
 magis et magis propria ad completa maiorem dicitur quod pro maiori
 non convenit dicitur et est in subiecto complete et presentibus
 sed in complete et manifestantibus; hoc autem plene et a de quibus
 convenit illi, quod nempe significat esse parte peccata de quibus
 accidit; non tamen plene plene in dicitur physica subiecta
 omne complementum dicitur a physica, nam nec anima
 rationalis convenit et plene subiecta et sicut pro maiori dependet
 a maiori ut existat, non ideo est accidens, quod solum dependet ab
 illa ut a subiecto subiecta non, non autem ut a subiecto subiecta; pra-
 cum enim maiori non advenit in hunc iam continetur sicut accidit
 ad et parte continetur unum et idem unum et compositum.

Primo et eadem est acausis in hunc praemissis iuxta omnes
 quoniam creatura, et fecit illud de causis creati prologum auctore
 nihil est: sed ut praemissis est vera entitas vera producat
 ex nihilo, ac proinde creatur: ergo iniqua, praemissis dicitur
 vero producat, et nihil iniqua prope secat, mox enim quae
 prope sit nihil ut pro, cum nec sit praemissis nec pro praemissis: si enim
 anima rationalis vera producat ex nihilo, sicut mox quae
 nihil ut anima, praemissis, ita etiam praemissis dicitur
 nullum erit dicitur inter a dicitur et creaturam
 praemissis: praemissis dicitur ambulator in conatione com-
 parat: esse enim dicitur in nihilum, ita ut nulla dom-
 iniona iniqua praemissis: et nihil etiam praemissis
 causae creatae iuxta nihil in nihilum abest: ergo.

Hoc autem
 magis agitur Medeanorum momenti panis illos praemissis, nam eam
 bivio, itaque praemissis qua atomi spectantur et rursus ab ipso
 quod omnia in hunc, quia perit equus ut equus et non canis, et magis dicitur
 a dicitur, si multum a cumulo suorum partium, quod cumulus ab ipso
 non est equus: ergo illa fit ex nihilo praemissis: et magis dicitur
 iniqua prope generatur iuxta a dicitur ac deus producat
 causae 2^a: ergo ante sui producat nempe ex nihilo secundum rationem
 sui realitatem: nam praemissis aut equi modo et modo non est
 ab ipso equi tempore et mox a dicitur tempore eadem praemissis: ergo
 ab ipso ut in complete quod non sit in hunc, quod eodem modo in hunc et in hunc modo
 dicitur esse ergo dicitur creatio et a nihilum a causa 2^a.

In natura dicitur in actibus quibus anima nra intelligit et amat; sunt enim vegetabiliter (in se habet quod videtur et amor in se habet ab initio consistit, sic in actu in debilitate, et ad causam libere nihil agunt contra (videtur in debilitate) sed hoc realiter ad rationem causam. Quod accipit et dicitur esse, id est nihil sui precedat aut superari: ergo idem quod prius. Itaque paradoquia illa falsa sunt si loquuntur de nihilo ex nihilo creatio enim paritatis, quod est ex indeterminate supra positis: unde paradoquia illa solvantur in vera causa compositum, hoc enim a causa. Quod semper fit ex aliquo sui praesupposito nempe materia, quae a solo deo fit; similiterque compositum non desinit nisi in aliquid sui, scilicet in materiam, quae semper ex superest post corruptionem compositi: etiam in se ipsum substativum tum accidentale ab agente creato producuntur ex nihilo sui producti nempe ex nihilo sui, haec non producentur ex nihilo sub praesupposito.

Quod est quia semper ad causam productionem praesupponit debet substativum, a quo praesupposito circumstantia dependeat actio causam productiva, et ergo eademque esse substativum et dependeat in esse fieri et conservari. ob id causam productionem non est creatio sed productio; quia creatio ab absolute est productio ex nihilo tum sui producti, tum sub praesupposito, scilicet ut solum supponat presentiam obdivisam non esse substativam et physicam. similiter quamvis facta materialiter parat, ita ut nihil eius maneat, non annihilatur: quia manet substativum quod a quo substativatur, et ideo manet quodam modo factum in se in aliqua parte sui, sed in presentia magis quae ipsi praesupponit damento erat; ergo enim materia in nihilum rediguntur: non quia aliqua pars eorum remanet sed remanet in presentia magis substativi. ut ait D. Thome 2a part. Quae 1o 2a ahae 2 ad 3.

Sed inquit: si pars secundum se videtur inesse et dicitur esse, quid refert quod maneat eius substativum post intellectum, et quod precedat quae productionem, ut nec creatio in actu dicitur? nam etiam materia praecedat et superest respectu animae rationali et tamen hoc creatura, et annihilatur si fuerit secundum totum suum esse. certe compositum ideo praesupponit non annihilatur nec creatura, quia aliquid eius praesupponitur, et remanet post corruptionem: si ergo nihil sit materialiter praesupponitur aut superest, quid quod eius substativum praecedat et superest?

12
Indica

ut nec creari nec ambidari d. coram? in hoc ideo quia dependet a me in se fieri et conservari; quia contra noluit in potentia sua quia subiectum dicitur ab ea, quia esse productio dependet essentialiter a subiecto praeposito. ~~quod est~~ notandum quod esse hoc dependit rumpi dicitur: scilicet in se et hoc in se nota

Quid sit factum educere ex potentia magis

Verbum educere seu educi ut vulgo sumendum sonat ex actionem ex aliquo loco in quo praesens; sed hic sonat in se et in presenti mea. Vnde namque per locum primum (cui nulla sua re abitur ⁱⁿ verba) fecit ut educere pro pro significet produci dependentes a causa materiali non constitutive seu a causa materiali extrinseca. hinc primum educi dicitur, quomodo praecedit in cuba; sed autem mater non abitur praecedunt in mea, nisi tanquam in potentia parva, quia tunc videlicet praecedit in mea capacitate ut praesens tenet, atque ad eo per modum causae materialis extrinsecae iuret ad productionem eorum.

igitur factum educi, seu ex parte ex potentia magis est factum primum esse potentiam parvam nullius; non ita ut a materia separatur, cum ei primum intrinseca unita ut quod ab agente volente iam mater tunc simul nascens et emanans; deinde non ita ut materia materia detraheretur ut adde nulla praesens tunc: sed ita ut extra mater actualiter esse accipiant per actionem primum et essentialiter dependeat a materia, ~~et tunc factum produci~~ tam essentialiter in exercitio a materia primum tanquam a subiecto praesens; et si huius actionis potentia parva magis reducitur ad actum, seu ad executionem habendi factum, ad quam antea erat in potentia parva: unde tunc dicitur primum extra causam efficientem, non quia materia primum praesens tenet, sed quia producit per actionem videlicet reducitur ad actum potentia activa causae efficientis, ita accidit dependit potentis seu causae parvae magis.

Ex his educere in genere est pro
ductio per potentiam ^{deinde} essentialiter a subiecto praesens

(Sicut pro ducto per aliam actionem) et aliquatenus in com-
 plere, ad quod facit subiectivam partem productam a seculis
 pendere. hec explicatio concordat omni et soli educationi sive
 est per accidens, sive substantivam, sive absolutam, sive modalem.
 hinc omnis educatio est actio factiva ipsa ductiva simul componi
 resultantis ex omni et ipsa educata: vocatur tamen educatio solum
 respectu facti, factio autem d'generato respectu compositi posteriorum
 subiectivam. inquam quomodo educatio quamvis sit productiva ex
 nihilo sui sui immediati, differat a creatione.

Certe videtur productio
 sui sui, sed non videtur productiva ex nihilo subiectivam
 participari, seu generari omnino causa essentialis. itaque producti absolute
 te ex nihilo duo negat, nempe preexistentiā sui, ipsamque
 et etiam preexistentiam subiecti sui veluti fundamento in statu exis-
 tentia moti sui: causa videlicet reparatio requirit, educatio
 vero solum 1°, ideoque sola causa dicitur absolute productiva ex
 nihilo. excellencia ergo creationis supra educationem in eo stat
 quod est actio tanto productiva ratione ratione factiva d'ubi in statu
 aliunde productiva suam nam posse testat in esse; huc pertinet
 posse requirit educatio et status causae creatae, quae solum potest
 efficiere adeo debiles productiva, ut sine subiecto aliunde productiva
 subiectivam non valeat.

Profero si quis architectus suam fabricam
 possit non tantum in seipsum, sed in aere consistentem, utraque
 subiectum excellencia rationis actus et operationis esset, quam ille quod
 supra terram firmam possit edificare: hanc ergo excellenciam
 habet causa creativa supra causas 2as. hinc constat cur am-
 ma rationalis creata, pro vasa machinæ educata, quamvis
 omnino productiva rem magis precedat: quia nempe anima
 rationalis productiva actione non dependens essentialiter
 aucto participato, a quo nec in esse nec operari dependet
 ut consistat post mortem hominis, ideoque nec ad illam prece-
 dat materia disposita vel huiusmodi occidit exigentem creationem
 animæ rationalis, non tamen precedit per modum causae machinæ
 sicut per modum subiecti aqua et aeris pro creata machinæ depen-
 det, et anima subiectivam in esse, cuius existenciam omni-
 no accidit infra machinam.

Dicitur cum *Thaigiano* in *phylosophia* *metaphysica* cap. 1.º *prop. 5.º* num. 16.
Ani non cognovit genus hoc causae *maali* extrinsecae, cum non nisi
unam tradiderit causam *maali* definitionem, et illam tanquam
universalem recipiant *Phylosophi* omnes, nempe id *extrinsecum*
tenete aliquid fit, id est ex quo intrinsece concludente effectum, sed
hoc non intrinsece respectu *maali*, quam *maas* non concludunt
ut quod *gus*: *cap. 6.º* *prop. 16.º* num. 5.º qd eum dicitur qd *maas*
ut *aliquid fit*, non actu sed potentia, sunt vobis *concreta*; cum esse
virescentia nihil aliud sit quam esse *potere*; *educi* autem ex *composi-*
tionis non sit idem ac *potere* esse, sed *educi* si *rationem* sit esse *accidentis*
liberam *prosequi* in *composi-*

Ad 1.º respondeo qd *Thaigianus* explicuit in
sua definitione *maam* per illud munus qd in ea est *preparatum*, vide-
retur per omnia causas intrinsecas *compositi*: non tamen excludit,
sed supponit. munus causae extrinsecae *reparatur*, qd qd dem munus
ab aliis ut *materialia* *incomparabilia*. et in hoc sensu accipitur a
Phylosophis *proposita* *definitio*, *agitur* eum *Ani*. et *D. Tho.* *secundum*
compositum tantum *parvus* *generandi* *primum* *educi* ut supra
explicatum est: causa autem *maali* extrinsecae *definitio*
id ex quo *substantiam* *aliquid fit*, nempe *fit*; in hoc sensu *maas*
non est *potere* concludente effectum *omne* *primum*, sed solum est
sub *primum* *preparatum* *ad* *actionem* tanquam *primum*
mentum *substantiam* *primum*, *necessario* *preparatum* et *actio*
creaturae non sit *inhibita*.

Ad id qd additur condat ex dictis solutio;
quia *educi* *aphylosophis* *in* *maas* *primum* *propterea* *est* *produci*
eo causa *maali* non *concludente*; ideoq. *ad* *rationem* in *usu* *philo-*
sophorum *educi* non sonat *primum* *productum* *actus* *hanc* *pro-*
cessu *esse*, *hinc* id *vulgo* *sonet*. *Dicitur* autem qd *sub* *primum* *deu-*
maas *est* *impotentia* *ad* *primum*, non *primum* qd *primum* *ponit*,
neq. qd *sub* *primum* *illam* *possit* *recipere*, nam hoc etiam veri
pedes in *anima* *rationis*; sed *fit* non *aliter* sunt *in* *primum*
in *parva* *maas*, nisi *quatenus* *precedit* in *maas* *capitulum* *ut* *primum*
substantiam, atque adeo *per* *modum* *causae* *maali* *suadet* *ad*
productionem *causam*. et *in* *primum* *sensu* *propterea* *educi* *ita*
qd *am* *modo* *precedit* in *primum* qd *ut* *sub* *primum* *rationem* *illam*
tenet *dem* *precedit* *substantiam* *causam* *quod* *sub* *primum*.

sam *causa* *eius* *anime* *rationis* *pro* *maali* *pro* *esse* *primum*
primum *causae* *hoc* *primum* *ambitum* *sicut* *ambitum* *causae* *quod*
primum *primum*, *ad* *huc* *manente* *maas*. *videtur* *quod* *primum*

maestis paret manet tamen esse subitum substantivum
 ideo quod modo se manet ut dictum est: atamen si anima
 rationalis periret, solum maneret subitum esse receptivum,
 non vero subitum substantivum per rationem superioris, esse
 enim subitum non habet animal rationale, sed solum habet
 subitum informabile ab ipse, quia moa respectu anime non est
 subitum ab ipse, sed ipse ingit; ideo anima rationalis nec unquam
 nec in potentia passive subitum maneret. quia moa etiam passive
 non causet sicut formam maestrem.

Quod attinet ad compositum dico
 ideo non annihilari nec creari quia aliquid esse remanet post corrup-
 tionem, et omnibus praeponitur ad quod productionem: atamen
 hoc non est ratio generalis ad omnem entitatem simplicem sive
 partialem ut creari et annihilari dicamus; sed est ratio specialis et
 propria unius compositi, quia cum hoc non sit capax subitum sub-
 tentativum ad quod ab ipse distincti, non possit ambulationem et
 creationem vitare nisi per hoc quod aliquid esse praecedat et maneat;
 praecapax capax et subitum subtentativum ab ipse distincti, ideo
 per hoc quod maneat subitum subtentativum debet creari et
 annihilari; nam subitum subtentativum est aliquid esse
 nempe esse subitum, et saltem alio modo deficeret praecapax
 solum quoad suum esse sed etiam quoad subitum esse defice-
 ret et hoc erit omnino ambulationem.

Quest. II. Appendix
 An Aliqua sint etiam esse accidentales
 ab omni substantia distincta

Si

Quisvis paret jam in metaphysica atacta apen-
 dit sui conipi. ut ad praesentiam; nam stabilis dari praem
 subitum anima huiusmodi, sequitur investigari an etiam
 sint aliqua esse accidentales quae unice subitum non sint. Corpore
 tamen unum praesens ad verum praesens esse praesens accidentales seu
 accidentalia physica negant, non vult dicant nulla dari acciden-
 talia, sed ita ut omnia vocant accidentalia logica et respectiva,
 quatenus unice entitativa subitum sunt licet dicantur accidentalia,
 quia possunt adire et abire ab ipse subitum corruptione, sicut homi-
 ad verum verum et anima, per unice subitum sunt. Praesens
 tamen contra communem accidentalia physica ab omni subitum distincta

Dani supponunt; et ego non solum supponatur sed probetur
ut

Assertio nra

III.

Dantur in rebu quidam accidentia physica scilicet
ab omni subiecto distincta, suaderet. 1.° appetitio: dantur scilicet quidam
natales quae accidentia sunt nempe scientia et alij habitus
animi: nam habitus similes animi adveniunt ab eis deficient
ipia tempore eadem manente, atque omni anima per se ipsam
tenet natales suos et habitus mutata, quod ut contra esse
scientiam, qua certissima habet inmutata animi subiecta
ex indico fieri solent, ex imperio peritum, ex improbo
probum &c.: ergo hi habitus non sunt ipse subiecta animi: sed
alunde non solum conueniunt ab anima ut aduersarij et
notum, ego cum in eis sint quod reale superat et sunt accidentia
ab omni subiecto distincta.

Dicitur similitudo habitus solum esse modus
seu modificatio animi, aqua proinde solum modaliter distin
guuntur nempe tanquam modus a se cuius et modus. sed
contra quia inuentu stormidarum modus aliquo realitatem
debet habere unum et entitatis, et negari non potest quod illi
habitus sint perfectiores reales, quae omnino perfectiores: quia
enim dubitat quin anima realiter perfectatur subiecto, et ha
beat eam seipsum et realitatem, quam bene illi, non hinc co
pionitione quam infirmitas? et vera perfectio sine vera rea
litate et chymia: ergo cum ista non sit entitas animi
sive subiecta distincta, est accidentalis. Deinde infirmitas; ergo
in audentibus dantur aliqua realitas quae in eis distincta est
separata seu ab omni subiecto, hinc distinctio ut modi a se
ergo sunt ipsum de creatione et ambiguntur acurii exaliti

Veritas.

jurta doctrinam stormidarum semel ac concedatur quod pro
dificas aut examinas sit aliqua realitas sicut modalis, debet
pariter concedi entitatis distinctio inter modum et modificatum;
nam ista realitas et perfectio de modo adveniens non est pars
in anima, et alunde in se habet propriam etiam realitatem.
quod ista stormida non potest non esse aliqua entitas; ergo
est distinctio distinctiva: at inquit non ne hinc? Respondeo
sicut modum modaliter realitatis a subiecto, et distinctio

modalem esse realit^{em} minorem? Ideoq^{ue} iuxta fluxu^m aeris
inlu^m et voluntari^{um} non sunt qualitates absolute, sed modi,
et solum modales d^{ist}inguuntur ab inlu^m et voluntate.

Respondet

qd licet vocu^m ac panes n^{ost}ri interdum vsuq^{ue} sint
nono d^{ist}incti et valde diversa: Desipere t^{ame}n magis dum mod^o
admittunt, in illis agnoscunt veram realitatem et entitatem,
parit^{er} entit^{ate} opponitur nihilo, licet d^{ist}incte entitatem cognoscant
vocari abesse rem, aut esse s^{ed}, eod^{em} h^{oc} nomina reser
vent subij^{cti} ob^{jecti} p^{ro}teritum co^{mp}lexu, et etiam minus
in illis accidentibus absolute, id est potentibus d^{ist}inctis epis
sex separatim; Ideoq^{ue} concedunt modales entitatem a causis
2° eas produci et etiam d^{ist}incti: unde d^{ist}inctionem modalem
non negant esse realem sed inter duas realitates quamvis re
miant^{ur} vocari realem s^{ed} seu inter duas res.

Adamen Thomia

sensunt qd nulla vera entitas est in rebus, q^{uod} d^{ist}inguuntur
a sub^{jecti} entitativis, et qd nihil entitativu^m d^{ist}inctu^m p^{ro}ductu^m
a causis 2°. cumq^{ue} co^{mp}lexu^m requirit qd habitus sint modus
impositivus aliquam realitatem d^{ist}inctam ab anima, si
ita est entitativis ab illa d^{ist}inctu^m. Vide nunc an loqu^{er}is
me mag^{is} sic intellect^{us} co^{mp}lexu^m adomittit: quoniam
imo ad veru^m est demonstratu^m saltem qd aeris inlu^m et vo
luntatis sunt quidam entitativis d^{ist}inctu^m d^{ist}inctu^m ante op^{er}
entitativis ab anima p^{ro} utiq^{ue} ab omni sub^{jecti}; nam h^{ab}et
h^{ab}itu^m arbitri^{um} aliq^{uod} agere certum est et experientia com
muni; cumq^{ue} non agat vera et libere suam entitatem aliq^{uod}
aliud debet agere.

hu

Suadentia 2° assertio ex qual^{itate} infusu^m suffu^m

naturali, cuius modi sunt lumen glorie, habitus fidei, sp^{irit}
et charitatis, et pax habitivis: nam q^{uod} (idem se h^{ab}ere intellige)
et d^{ist}incte d^{ist}inctu^m p^{ro}ductu^m 2° p^{ro}ductu^m in anima a
D^o, si sic per educationem ut fert^{ur} communis sententia, si sic per
creationem: ergo habet aliq^{uod} esse in se, seu aliquam quiditatem.
sed h^{oc} non est entitas ansione que ipsam p^{ro}cedit: ergo est entit
tas ab anima d^{ist}incta. Sic 2° sequent^{ur} quam sancti^{us} eandem
non d^{ist}inguunt entitativis ab anima sequent^{ur} eandem, sed esse mi
realem quamdam mod^o eandem. Aliu^m eandem consistit esse
in quodam d^{ist}inctu^m aut d^{ist}inctu^m, qua anima p^{ro}cedit
illuminatur, et conq^{ue} sancti^{us} carna et d^{ist}inctu^m in d^{ist}inctu^m
ad D^o. h^{oc} autem d^{ist}inctu^m si actus consideretur et p^{ro} D^o

si vero possit ut ipsa anima illuminata in illo statu super
natalem habitudinem consistat.

Verum hoc aduerso diuisione negat
q^{uod} habituali rediret esse, ream realitatem et entitatem; quia
si pars esse nullam habet realitatem tenore productam, epra
intelligi possunt quae circa partem fides catholica docet, ut possit
gloriari esse diuinum, uniuersae diuinae sanitatis, et participas
diuinae naturae iuxta illud sacrae paginae magna et preciosa nobis
promissa donavit ut per hanc etiam omni diuinae concordiae naturae
namque hoc scio intelliget sebo nullam habentem de
diuinitate? praeterea: quid quid realis perfectio est realis enti-
tas est: quia aut omni subdit quoniam realis perfectio est Ma-
jor, quae uidebitur a D^o donati (et cum t^{er}minis in loquas)
remouemus spiritum mentis naturae, et non modo reputabunt,
sed uere iuxta nominamur et sumus, iustitiam in nobis uer-
tentes uniuersi of suam?

Item ibidem uerba sermone 6to
iustificacione cap. 2 Concilium statuit quod non est totam
impulsioem iustitiae uel aut diuinae, quae uerba Dⁱ iustus
est, neque totam nullamq^{ue} remissionem peccatorum, sed
uere esse iustitiam seu partem a D^o acceptam, animae of
indignae. quia autem omnia hae uerificari concipiat (sicut
fictioe nihilum nulla, ~~iniquitate~~ referret) ad merita
realitatis, et impulsionem uoluntatis car. recuperat? an
quod ~~resaurum~~ hunc amittit nullum uel, nullum inuoluntatis
iacturam facit? an donum tenore acceptum a D^o au-
mg of indignae inuoluntatis? neququam; sed est naturalis
completo uerba charitatis iusticia, et sola pars a quam
a D^o accepimus.

Denique ex quo patet ut modus uoluntatis ad
animam uoluntatis sequitur. Iudiciali animae ut super
uoluntatis, aut pars naturalis, quod omni anima creata ut uoluntatis,
quod partem amittit uniuersam possit; quod uero magnum et ab uoluntatis;
uerat esse quod pars habitualis ut aliqua uera uoluntatis, quae uere
oficit ab anima per peccatum, uere of a D^o accepta potest habere
fieri, uere etiam animae indignae, ab ipso proinde anima
diuinitatis, uere of et donum indignum et preciosum ad
nobis donatum, et seruisso pro ductum, quoniam of et aliqua
realitas ad^o et ab anima diuinitatis; nam, si uera uoluntatis non
possit fieri ad merita moralitatis reduci uera iustificacio nra.
quod uere nequit.

Pest. 2^a

Petri 2^a

cap. 4°

cap. 1°

Ad huc L. Magnam in hylar. supra cap. 2. pp. 12
 12. accedens quam habeat suam essentiam superadditam
 distinctam ab anima, procedens esse suam substantiam a Deo
 creatione productam; quamvis esse vocetur quali. et accidentiam
 my, quia illam speciei essentiam et substantiam; ad modum que
 lux corporea hinc substantia est, dicitur quali., et accidens a se
 illuminationi. sed hinc dicendi modo obstat qd gra esse est intel-
 lectiva et rationalis ut quod; nam quia quodvis substantia in qd con-
 matis est intellectiva et ut patet Theologi cum De. Thea,
 tum quia gra est seae ratio operationum intelligendi et aman-
 di superna natura, unde est substantia absoluta est substantia
 animata et intelligens ut quod; tum denique quia si gra ratio est
 intellectiva sine dubio spiritalis et: sed spiritalis à corporalibus
 et in diversis substantiis intellectiva ergo.

Discreto: ut condat estudem.

ubi supra gra esse ut gra animi scilicet per inhæret, et ex hinc
 esse in natura. ut ut formatur in libro rationali, et illud informet
 non minus quam anima rationali respectu corporis: unde
 supra est substantia sequitur qd sit gra substantialis respectu animi,
 et cum, hinc faceret unum per se, hinc unum compositum sub-
 stantiale; hoc autem in audium ut, quia hinc per se hinc carnis
 dicitur specie à speculativa, dem substantialiter mutatur hinc
 dem à speculativa et per se et dum gra amittit substantialiter
 consistens eadem: sicut non per se gra amittit; nam hinc tunc
 formam inaccessibilem et aliam de non per se speculativa substantialiter
 hinc substantia: sed dem tunc duas animas habeat rationales sub-
 stantiales unam in universo per modum actus et potentie, quantum
 per alteram esset substantia incompleta substantialiter unum in natura
 et per aliam in ordine speculativo.

Demq. ut alia omittam, hinc

ita ut daretur creatura rationalis de facto ungebatur ex
 propria natura substantiali. et ubi debetam facere distinctionem
 in hinc nam dei, videlicet illud substantiale compositum qd
 remittat ut nona et gra. hinc etiam per se ergo quam vocant
 accidens contrarium; quia ut ait L. supra in hinc unum et in hinc
 gra ita ut accidens respectu animi cu accidit, ut in se et con-
 stantia substantia est, sicut de se respectu corporis, idem solum
 speculativa ad esse respectu unum; unde si unum habet quid potest
 ut supra patet, non est una per se ne per se substantia; quod
 remittat ut substantia, qd qd accidens accidit ut non reguntur in
 comoda in se unum. hinc tunc dem substantia non est, aut accidens
 hinc unum et contrarium realiter ab omni substantia dicitur, qd
 quæ omni

Octidivina 3° actualis ex saccharis Eucherius
 mapparo, ubi cum paret jam subna et vni, rema
 neat accidentia sine subna conservata per divinam immo po
 tentiam: ergo demum accidentia ab omni subna diuina
 regant hanc cons. modum, et Caeterius ut suam physio
 sophiam cum doctrina catholica componat aut in eucha
 ristia sacrum ex pane et vino solam inuenit superficiem,
 et hanc non esse partem subna, nequam corpusculum,
 sed duarum at entitatum modalem existerit congruam
 corpori condenti quam ambientis, et conueniunt modum
 vniuersi. Sed contra: corpus iuxta Caeterium contributum
 per trioniam dimensionem per se longum latum et profundum,
 idcirco va. re habet corpus physicum ac materia hinc, et
 superficie est una eorum dimensionibus: ergo superficie
 panis nequit non esse pars subna.

Dicitur: superficies
 extensionem imponat per se longum et latum ut nullus subnat.
 ergo ut ma. eadem essentia mag. iuxta Caeterium et eadem
 et non alterius quam panis: ergo. et panis ma. qd. est plurimum sol.
 sum. dicitur: illa superficies aliqua vniuersa et hinc modalis: nam
 realis existit. i. ergo est aliquid subna panis, et sic non parit tota
 subna panis qd. est contra fidem, test. entitas accidentalis, et sic
 habetur intentum. Demum: si remanet eadem contributiva panis,
 nequit non remanere subna et corpus panis, cum enim extensio
 iuxta Caeterium sit contributiva metaphysicam corporis,
 ne per potentiam Dei absolutam possit separari a re cuius mensura
 est: ergo. ab hac subna Caeterii via. mensura separantur P.P.
 Magnana. Panem et Lucea, quam autem sequentia et vi
 diamur.

Soluntur arguta

§ III

Soluntur arguta antea proposita. erit agitur in nos; dicunt
 contra Thomam, si explicatur mysterium altaris omnia q. que
 ad rem peruenirent absq. aliquo ac demum ma. distincta a subna,
 non est via hinc accidentia ad imitantia: quia nulla adit reusitas,
 ad hoc. in vniuersi, seruum ad mentem Thomam dicitur explicet
 tum. facit consecratione panis et vini parit tota subna panis
 et vini, parit tota pariter cum illa omnia modi cybotales q.
 funde conuoluit et inuoluit dicitur; dicitur et si remanent
 modi tales et respectus, seu qualem est species panis et vini in
 respectu ad rem ag. et videtur esse Conallium florentinum, Lavanerum

et. Ad eam namque suam suam nomine specierum non dicitur
fieri; species formativa in eam. ^o Invenitur, et a nomine ac
lecturam abstrahit.

Species autem que rem anent non sunt accidentia
physica, sed apparenti quidem, quae representantur color, odor, si
guis de panis et vini. sicut nunc quatuor sanctus apparuit sub specie
coloris, et respu theodotus sub specie tractulami, et dirigulie
sub specie feregrini, sicut ad hoc appa fuerit pueris coloribus,
aut vultu hinciteris et sanguini; ad facia puerit ut dicitur
in eucharistia se rubri dicitur sub speciebus panis et vini, quon
operat accidentibus, quae dicitur vultus fuerant vix subitis. Species
quibus sacramentibus in eo constitutas dicunt quod dicitur
sua dicitur quid quod faceret subitis panis et ad vultu, in ordine
ad seriem apertendos; et hoc modo iudicant theomitus respondere
parte sacramenti aliqd remibile et permanentis, quod dicitur
cuius more panis et vini.

Itaque; color rubri altud est quam lumen
sane modifacium et reflectum, aut etiam reflectum causa
dispositionis et septuas, designationis aut scabereici corpore
minuti pueris etiam et supercaulis: quae tenet et dicitur
vultu admodum quon concept panis et coloris in vultu funde
mensuris et in acta. ^o quoniam ut id quod modifacit et reflectit
lucem; hic autem currit modus subitis panis in mare
in eucharistia. Ius vultu dicitur modifacit et dicitur color
panis in actu. ^o, seu species coloris in vultu et funde
mensuris, et hic modus in eam. idem manet, quod facta
consecratione eodem modo dicitur actione sua reflectit et modifi
cat lumen illud apertum, ac antea modifacit etia a subitis
panis, vultu pueris ad dicitur ac in panem videret.

Hinc
part quomodo manet etiam panis figura, non dicitur eadem
numera, sic enim vultu modus panis cum illo dicitur, sed
eadem specie, quoniam a vultu partibus illis. Sic rotundi
ubi panis erat, sic reflectit ad omni lumen per actionem
Dei, et infundit vultu dicitur in figura rotunda sicut antea
manent sem odore et capta; color namque est effusum corpus
colorum etiam a corpore dicitur, quod corpus ad mare
persententia, figurat eam. ^o dicitur etiam de partibus et

et eorum dicitur, ungue de veritate consistit, qd dicitur
 est scire odoratum. De veritate odore super consistit in
 ista corpora rigidi qd per se ista partem afficiunt,
 tunc illud capere consistit in partem saluam sentire.

Unumque
 supplet Deum in eucharistia actionibus suis efficiendo ut cor
 puseculis aeris saluam medij subrig. per se maas purgant
 et palatum efficiant, ac si aderent effusa et salis partem et
 vini, hoc facit Deum immediate actione sua. Similiter eadem
 gravitas manet quod species, quod si nunc reijcitur
 et in actu dicitur, sicut motus et viri deorsum; Deum namq[ue]
 manum aut aliud corpus submovet et depositum hortic, et
 dem modo actione sua parat, parat, et movet deorsum,
 quo faciat subrig partem. et ad eum in impensabiliter dem
 dicitur supplet, prohibendo ingensum. Cuius aliter corpus
 in illud in actu, a quo fit qd eadem in impensabiliter
 dicitur egeriatua.

Quia etiam superius videndo factum
 sicut resideret partem: item in fractione specierum videmus quia
 dicitur actione sua aerem undulatum movet usq[ue] ad aquas eorum h[uius]
 partem facit, eodem modo accidit partem dum frangitur: hoc
 autem actione Dei vocantur atmosphaerae abstrahit, quia partem
 vana idem qd parat abstrahit si ad eum. Tunc colligitur quidam
 in hoc systemate alia accidentia respiciant, explicatur quomodo
 de maneat species partem et viri, quod sensus dicitur alia perficiunt;
 quod dem partem abstrahit mota labatio suspensa illius vices dicitur
 tua et sunt species abstrahit; quatenus vero sensus impulsionem tua
 movent et mutant, dicitur et sunt species impulsionem

hoc autem
 aliqua de veritate adprehendunt et iuxta diversitatem sonorum,
 abstrahit mutandi et movendi videntur, sicut partem in
 base movendi sensus, diversis sunt species, diversis modis dicitur videntur
 sensibilia, diversis sensibus per se dicitur. si species sensus dicitur
 sunt per se dicitur abstrahit corpus acta, quatenus abstrahit me
 dicitur et reflexionem ad sensum usq[ue] dicitur videntur. species
 dicitur subtrahit effusio, quod abstrahit per medium ad nos dicitur
 movent eorum qd subtrahit purgant. species dicitur et a dicitur videntur
 sicut in ea dicitur et audire, quatenus a corpore sonante, sicut
 dicitur movent membra videntur non dicitur audire dicitur dicitur species
 dicitur movent et dicitur movent species movent dicitur, in modo dicitur
 movent movent movent, hoc autem species dicitur movent movent
 modo et sensu explicati.

Ceterum modo sunt species dicitur movent dicitur in eucha. quod dicitur videntur

Hinc accidentia eucharistica esse sunt species ab his generis
et quanti, plati, lapidi &c. non exo quantitas, albedo, durities
aliqua ex parte substantia. hoc enim cum panis deficiant et ad
aliquid sua substantia emanat. species essentiales, actiones
adjuvandi ab his sensus sunt reale accidentia, panis et vini, que
vident et ab eis possunt esse eorum corruptionem, et non necesse
esse sed contingenter conserunt panis et vini, quatenus panis
et vinum non nuuata sensibus impatiuntur species suas, et cum
in eucharistia eadem affectio ut aerone Dei maneat, des
dicuntur ananese species et accidentia panis et vini per b. d. a.
manent ergo in actum: accidentia panis et vini, ea nempe que
sunt eis extrinseca et essentialia immediate et ut que

*Admodum sustinetur
et accidentia
et Magnam*

Hic ut manent
specie que affectiones et proprietates intrinsece et panis et vini
sensuaria, non tamen manent ipsa affectiones et proprietates
panis, que sunt modi intrinsece, sicut accidentia intrinseca, que
santum sunt sensibilia ut quod et mediante speciebus. Et
etiam mysticorum eucharistie catholice explanationum sine recur
tu ad accidentia physica ab omni subina distincta, et conformia
ad Concilia, que eorum definiunt manere species. vlt. appo
spondendum Concilia non tenent et a rione accidentium ab
mure; nam Concilium constantiense damnabit hanc passio
Hinc: accidentia non manent sine substantia in eodem sacram.
unde consequenter statuit hanc contrariam: accidentia ma
nent in sine substantia in eodem sacram.

Concilia itaq; commiserunt
sua nomine species et non accidentia, quia nomen accidentia
connotat substantiam, nomen vero species dicit respectum ad
sensum vnde q. accidentia manent sine substantia et in eucharistia,
quod nomine species, quam nomine accidentia explicamus. Et
ex eo autem nomine speciei per accidens acq. et dicitur non
infuso corpori xpi vna illi d. hoc verbi: accidentia autem
sine substantia in eodem substituntur et fides locum habeat, et in
cathedra romano prop. 2 cap. 2 dicitur: accidentia, que aut
oculi videntur, aut ab his sensibus percipiuntur, sine sub
stantia subsistent.

Hoc idem ut dicitur in accidentia eucharis
tica hoc illo nomine ab eam explicari, precipue q. dicitur nomi
ne inueniuntur expressas, sed an sint accidentia ab omni subina
necne, atamen re systema proprium et eque effica dicitur

*Substantia in hoc
et in hoc*

idem modo sunt accidentia panis et vini in eucha. que suplent accidentia

quoad omnes, eade namq; ea lalia vniu. captiuae vnde
 vera p[ro]p[ri]etate illi q[ui]s d[omi]n[us] acciderit, in d[omi]n[us] a subina
 esse defendunt, q[ui] p[ro]p[ri]etatem, recitatem, humilitatem,
 dunitatem, recitatem, et dunitatem &c. videatur. It. feyoo
 tome 2° discusso. v. num. 33 vnk. ut deum facere systema
 hoc ex parte iudicio verum et impium nulla aparet regnandi
 in hoc q[ui]s d[omi]n[us] potuisset si vultuisset hoc miraculorum maxime,
 lalted in ap[er]te. vniu. iudice iuxta explicationem p[ro]feram.

- omnes
 namq; in factis, hoc concedere tenentur, si omnia namq; h[ui]usmodi
 qd hoc systema p[ro]ponit contingit dum aliquando in eucha
 ristia infans, caro, aut sanguis apparuit. audiatu
 thos 3^a yest. quest. 36. vnk. & q[ui] h[ui]usmodi apparitiones ita
 exponit: respondet dicendum qd diffinitio contingit salu
 apparitio q[ui]s quandoq; in hoc sacram. miraculoso videtur caro
 aut sanguis aut etiam aliqui pueri, quandoq; inueniunt hoc
 contingit e[ss]e ad videndum, quorum salu immutatus, salu
 mutacione acti ex parte videtur totum carnem, sanguinem
 p[ro]p[ri]um; nulla tamen in mutacione facta ex parte sacram. et
 hoc idem videtur contingere q[ui]s in videtur sub specie carnis
 p[ro]p[ri]i, alij tamen videtur sicut et p[ro]p[ri]i sub specie panis
 q[ui]s idem ad horam videtur sub specie carnis. p[ro]p[ri]i, et p[ro]p[ri]i
 dum sub specie panis.

- Hec hoc tamen p[ro]p[ri]i ad aliquam decip
 onem sicut audit in thos p[ro]p[ri]i p[ro]p[ri]i; quia salu species
 diuinitus p[ro]p[ri]i in oculo ad aliquam vniu. datam figuram
 d[omi]n[us], ad hoc dicitur, qd manifeste vniu. vere corpus p[ro]p[ri]i esse
 sub hoc sacram. sicut etiam p[ro]p[ri]i ab eo decipione apparuit
 dicuntur in thos: sicut enim Augustinus qd cum
 p[ro]p[ri]i vniu. referat ad aliquam significacionem, non est vniu.
 carnis, sed salu figurat vniu. carni. q[ui]s deo contingit
 salu apparitio non p[ro]p[ri]i totam immutacionem vniu. sub specie
 q[ui]s videtur, vniu. vniu. consistente: et hoc idem videtur
 esse quando sub salu specie, ab omnibus videtur, et non ad
 horam, sed p[ro]p[ri]i logum & equi ita p[ro]p[ri]i.

- Et in hoc carni: di
 andum et qd manentibus d[omi]n[us] nonibus q[ui]s p[ro]p[ri]i fuerant,
 fit miraculose quidam immutacio circa vniu. ad d[omi]n[us], p[ro]p[ri]i
 figuram et colorem, et alio h[ui]usmodi. ut videtur caro
 sanguis, aut etiam pueri: et sicut p[ro]p[ri]i d[omi]n[us] et hoc non
 ut decipione: quia p[ro]p[ri]i figuram corpus vniu. carni, sicut ad
 vniu. videndum p[ro]p[ri]i hanc miraculose apparitionem

-)) qd in sacramento ut verus corpus et sanguis Christi et sic patet
-)) qd Romanensibus divinis scriptis, qui sunt fundamta aliorum
-)) audentium, si impa dicere, remanet corpus Christi in hoc sacram.,
hactenus praecipit Theophilus.

Cohor. D. hinc remanere infra 1°

qd remanere sola quan. potest seribi, caso, et quibus ab his
aliqua subiecta, et ab his aliquo accidenti reali carnis et quies, ita
ut sensus nri species sensibili et carnis quaeprant ac si verbi
aderent; habereff persequentes a decipio sed unqua immunes
ex quo constat probabilitate passari systema. colligo 2° 3° 4°
soma hoc male impugnari ex decipione sensuum. colligo 3° in
sacram. a Christo instituto et propterea stat et eadem manere
saltem quan. seu dimensionem, subindeff quant. de substantia
tum apertis subiecta, tum etiam aqua subiecta. Subiecta qd
etiam confirmat D. Thom. sequenti pentadam; unde qd
qd est minus D. Thom. hinc simile potestat immutari,
tamen systema hoc non solvat. sacram. propterea a Christo
institutum.

Primo ut quia sacram. propterea ut signum
sensibile, et iuxta catholicam doctrinam de se permanet
Eucharistia in eis sacram. etiam nocte et infra sacram.
causa, ac proinde etiam tunc verum ut signum sensibile. ergo
vera etiam tunc Eucharistia retinet in eis aliquid ratione cuius
realitas potest. Primum: etiam D. Thom. ex eadem causa
corpore annihilaret, non ideo sacram. a se ipso eret, et tamen
tunc non desinat aliquid accidenti, in eis tunc. qd
capo vero sensibile retinetur ibi. Hinc magis tunc actiones
obitas Dei passat ex effectu causae, qd. etiam se offerat oculis.
sensum nihil dicit; nam actiones Dei secundum se operantur
sensibiles non sunt iuxta omnes, praecipue Thomistarum
consequenter illas ab ipso Deo.

Dicit verum manere statum Eucha

ritium inq. reale, qd. duo in actionibus efficiunt, et of
qd. manere ex horum sensibile panis, sed deest nihil dicit.
nam de statu Eucharistici inq. reale, ut est, nunquam
ato explicamus: ergo etiam qd. stat et ille status? si accidens
ab omni subiecta dividitur, pro hac pugnat. si subiecta, case
non est panis? subiecta namq. per se est esse sensibile
panis, inq. panis erit. ipsa in sacram. manere debent
aliqua saltem accidentia in eis ex his qui panis in sacram.
panis, nomen enim quan. cum eius appellationibus seu modis

ut talis una onyx... ad hunc in Colera adoretur et colli-
na ut hanc... supinum... ad huc quodam omnibus
seclum et ambulant.

Hac igitur de causa magis debent in-
erant... aliam, eadem uia accidentia parit in hunc... per a-
tine... cum enim non conetur... hunc
conhibe: et hoc... ut... hunc
dru... namque omnia...
vere... nec... et quam... in
omnibus... non... non...
Peripatetici... quae...
habent... quae...
via, sibi... praecipue...
sicut... namque...
et... sunt

Quaestio III An Lra substantialis sit tota quidditas Compositi?

§ I

Lra substantialis, ut dictum est, ut actu physicum compo-
situm... corpus autem physicum potest accipi...
partes... quae...
dicuntur actu...
tempore...
partes...
non... sed...
et ab...
physica...
non... sed...
in... sunt

Assertio III

§ III

Quod in compositum substantiali coalescit ex materia
sua... quidditas...
sed... non...
non... sed...

2°: ex actu et potentia constituitur unum per se. ergo anima et
 corpus creantur una quid sita que est compositum. ergo id est
 compositum non est. 3°: essentia hominis physica non consistit
 in ista anima; alioquin hō non diceretur compositus, materialis,
 seu materialis: ergo. aut patet 1°: ex symbolo. 2° Athanasij ex quo
 anima et corpus et caro unum ut hō. 2° ex consensu totius ge-
 neris humani corpus regerantem spiritum hominis. Demum quia
 anima separata nec ut medicus hō: ergo sola anima non
 est hōis quiddam aut essentia.

Solutio arguta.

Sim 5

Argue 1°: compositum et indivisum idem sunt:
 sed unum compositum sola sua differt specie ab alio: ergo
 dictum ma compositum per modum differt esse, ma: com-
 positum adequatum nego ma: patet ob hoc in essentia meta-
 physica hominis inque idem rationale et indivisum, quin
 est compositum adequatum. Dicit: ergo compositum habet duas
 essentias: sed unum ens una est essentia: ergo. Dicit: duae duae
 duae essentiae partiales quod quidem verum est in arte con-
 posita, ut contradicuntur a simplicibus. Dicit 2°: ergo quod habet
 partem magis est essentialis, quod falsum est: nam in hominibus
 aut per se non ad essentialiam, sed ad integritatem persistet.
 respondes quod modum huiusmodi dicuntur essentialis, in eo quod vel
 non requirit compositum sedem in 1° animeone, quae vocantur
 sua integritate: et unum aspectum imperitibus per indivisibile.
 Argue 2°:

et dicitur: materia partem essentiali compositi et ipsum compo-
 situm materiae materiae ut: sed materia una non mutatur com-
 positum; alioquin hō iam non hōeretur. Dicit: sed materia
 persistit, cum materia materiae: nam anima et corpus aliquid differt
 duae partes, et non permutantur aequantur: ergo.
 confirmatur: si materia unum hōis variaret unum alterum,
 praecipue apud eos qui hōis casibus veniunt, hō de seorsum
 non recuperaret idem quod vivit: sed hoc ad consensum: ergo
 caput et confirmatur duplici responsione. Patet
 illa sententia in 2°. Dicitur non 30 ubi statuit solum unum
 primigenium spiritus quam 1° informat anima carnis me-
 tam esse de essentia hominis, quia hō dum incipit nasci
 iam est hō vivens: unde illa particula cordis aut cerebri que
 primitiva animatur, simul cum anima constituit essentiam
 hōis.

Nam reliqua pariter vitam hunc rationem quam My qz
 per nutritionem acquiruntur, sedum pertinet ad unum
 rationem hominis: et in hac sola et insigni mea acit variatio
 nam mea primigenia non amittitur decessu vite, sed tempore
 eadem manet in hunc: si de pueris, vixi bene: ideoq; hinc mea
 primigenia curri homi redenda ut in resurrectione ita
 reuigat cum eodem corpore essentiali: nec mea ita parent
 unquam in alium hominem transire; nam si altero alteri
 carere videretur, iam pax habere supponitur proquam in eam
 primi gemam: nec idem P. aut M. hominem deozantem meam
 primigeniam. Nunc, qui minima parte cuba est, subiecta est
 ammore filij; cum qua hoc est diffinitum et irremediabile
 dum etiam quis ad Dei pro id est vitam expectat, id impedire.

Hinc et
 communis solutio est, qd hinc idem ut hinc variatio mea;
 nam pariter per numerum acquirunt unam numero meam
 cum preexistentibus componunt: ut acit in partibus homogeneis
 nec ut ager, siq; dem pariter advenientes continuantur physice
 et sub eadem organizatione cum preexistentibus univertua ad
 confirmationem dicitur bonam alium deozantem pariter
 itaq; in propria substantiam consecrata; nam ut Medici dicunt
 vix et sic pax alimenti consecratus in propria substantiam;
 et ad divinam providentiam ab eis aliquo miraculo expectat;
 ita necesse pro propria eiusq; rationem, et vixi idem resurgat;
 et ex parte aliqua parte aliquid efficiat superius ex mea quam
 amittit decessu vite eius, nec superius in partibus et vixi
 perfecti resurgant. ex ductu dicitur quam rationem

Quæstio: LV
**An in composito dentur Præ
 substantiales subordinatæ**

Si
 Præ My dicuntur subordinatæ, quæ in eodem com
 pposito amice fidei cogitantur, ita ut bona eandem nam
 vchem preparat ad religionem ut requir. disparatæ vero non
 subordinatæ vocantur quæcum quibus et eorum compositi
 sunt peculiare continent, ita ut ad eandem compositum
 conveniendum comparari nequeant. Circa pax subordi
 nata et varia omnia viderunt opinionem quæ recent
 R. Suarez disputare 13 metaph. sect. 3. et 14. sect. 10.

sentia ut eaq; celebri subtili D. Scoti quam requiritur
tota exu schola, accensum in p'v'entibus parte animam
reperat quendam partem subalternam, quae corporeis partibus appella-
ta, eodem modo in una in eadem corpore organici, qd
plura parva et videntur, et hoc corpus sic constituitur
tum ordinata et ultimo completibile ab anima, per quam
continuat in specie corporeis videntur.

Isse itaq; sua corpo-
realis dat esse subtile carnis, oris, et nervi &c, prece-
dit in una habitatione quando hoc depositum ab anima,
perseverat diu cum anima, et cum ea simul conchi-
tut. completibile videntur, et si habet ex parte magis ut rubrum
simul completibile ab anima, huius receptum, manet demp-
post mortem in cadavere donec invenerit aut evasere re-
sistantia alia ut sentia p' L. Joannis Villa disputa. de
physica auctoritate in p'v'entibus mundi, in omnibus que nobis
nota sunt, precipue in videntibus reperat plura p' sub-
tilitate vni principali sub ordinata; non ita ut gerant
omne subtile videntur p' principalem, sed ita ut videntur videntur
conditio et preparatio p'v'entia ut p' principalem eandem
omnem continuatam informet in hac p'v'entia.

Primum p'v'entia
sub ordinata non continuant essentialiter illud idem com-
positum qd a p'v'entia conditio videntur ut videntur, sed
sunt tantum p'v'entia integrata sunt. hoc itaq; p'v'entia aut
manet caonalem, quae est qd p'v'entia videntur et p'v'entia
subtile carnis, oris, nervi &c, quae p'v'entia videntur
receptum animae, nec honorem et essentialiter conditio videntur,
sed idem sunt parte videntur hominis p'v'entia videntur
et continuatam ab anima informet, qd p'v'entia videntur
defeat sentia hae ab Scoti opinione. doctrina hae vni p'v'entia
satis facit videntur et experientis, op'v'entia videntur p'v'entia
Conspicuae qd p'v'entia videntur chymicis videntur p'v'entia
p'v'entia videntur p'v'entia videntur p'v'entia videntur p'v'entia
videntur p'v'entia videntur p'v'entia videntur p'v'entia videntur

+ hoc

Assertio

SII

In videntur quae nobis nota sunt et p'v'entia
in videntur dicitur p'v'entia subtile p'v'entia

ad integritatem mixti, sub ordinatōe q̄ vni p̄p̄ principalis
partibus. 1° quoad mixta in animata ex analysi facta per
innumensa chymica videmus namq̄ ex lignis chymica
resoluto papiri eam fumum, salern, oleum, liquorum
aqueum, cinerem, et alia quorum p̄p̄ subsides non tunc
tenus producentur; nam q̄ p̄p̄t esse causa tam diu
solum partium? nulla ratione probabitur q̄d sit ignis. alia
non agunt causa idonea; quia sic ut q̄d ad causam 1^{am} idem
habet locum dum p̄cedit maas disposita et nulla adest causa
tunc supponere maas ad tot tamq̄ diuersa p̄p̄: ergo illi p̄p̄
p̄p̄tēbant in ligno simul eum q̄p̄ p̄p̄tēbant p̄p̄ cui
sub ordinantur.

Certe potuerit bonum experiri esse videtur q̄d
ibi deficit q̄dem ab ip̄s, nihil tamen mixti subordinantur:
quid mirum dum vnam separat a vite, et pomum ab arbore,
caedat vnam sub vna, vna generari? sane solum amiti
tua p̄a et vii deperandi: "sum vna acido in vna p̄a, in vna
siccā, in ligno cedano, in vna amia p̄a deperandi", adhuc
peruenerat odor rosaceus et cedanus: sicut tamen ap̄a eade
venit: sic etiam produci p̄a mixtorum q̄d nulli sunt,
diuersi sales, diuersum oleum, diuersi spiritus recipiuntur
q̄d vni latebant, inq̄ant q̄ conp̄o p̄p̄tēnti.

Dices latitade
q̄dem, sed non in maas quem p̄a mixti inq̄antēbat; quia
solum sunt ad vna q̄p̄tēntia p̄p̄tēntia q̄p̄tēntia, sicut
cum vna eam p̄a integritate cum diuersa maas, vna sen
quā in vna aut salis. p̄p̄tēntia hoc inq̄antēntia;
nam etiam vna et equal extrahuntur p̄a elementum
multa corpore et aop̄tēntia, q̄d vni latebant, vna q̄dem
semper p̄a integritate, sed solum vna ad vna q̄p̄tēntia corpore
eade; nam si ad vna sub ordinatōe, p̄a concedendo videtur
elementa vna mixtorum, quam e conp̄o: cum p̄a mixti
nihil sit p̄a q̄d requirat ex elementis vna: idē illa
corpore aqua multatōe sub ordinantur p̄p̄ illis.

Copertum hec
non inficiat p̄a in vna deliterare, q̄d ad q̄p̄ integritatem
non expectant, tamen vna p̄tēntia: nam si omnia q̄d
in analysi ap̄ant sunt ad vna q̄p̄tēntia, quid sit maas
p̄p̄tēntia vna vna? quid est? quā vna p̄a vna vna?
vna dicat corpore p̄tēntiam esse, eamq̄ ab vna infernum,
cui modo p̄a produci potest ab ip̄e ad p̄o ab ip̄e corpore

heterogeneis in igne per accidens, non unquam dicat: quicquid
 cadet qd non nisi ex ipsa portio illius mag. sup in igne incho
 dione, sicut ignis recipiat? nam cur vasa ita motu dicitur ignis,
 et non potius sulphura aut sal, aut aliud ex corporibus eorum?
 cur item sola portio mag. ignis, non autem mag. pure unguis
 hic, aut adventitia debet abire infutrum?

Certe in elementis non
 puris, seu per accidens corporibus adventitiis commixtum
 accidit; quia dum aequalitate resolvitur igne, remanere ex
 natura major portio mag. terrae, & aequa (nisi hinc invasum sen
 sibile abiat) quam salis aut aliorum corporum: unde quod non
 est novam fingere; facile per accidens sua elementaria papae
 valuerit ut de nominando novam rem, licet sibi non subordi
 net mixta vixi latencia. ignis cum in mixti resolutione
 non appareat alia mag., nisi quae sub sua salis, sulphuris & senti
 tua, vasa vultu videtur ad huc eadem omnia censetur parti
 tute informata simul per se per principalem mixti, et per se
 salis et sulphuris subordinatam.

Itaque per principalem mixti et per
 per subordinatam, sicut per principalem mixti et per
 mixtam naturam confirmat, et sic intelligitur corpus mix
 tum seu omnia vixi disposita ad se per principalem mixti,
 et quia natura huiusmodi in igne dicitur esse per accidens
 ignis, ideo per se huiusmodi, manentibus seorsum illis corporibus cum
 sui duntaxat huiusmodi; non aliter ac mag. domus, cui super industria
 per artificiali per manet, dum destruitur domus, sub frigiditate
 huiusmodi, per se artificiali, ad eum existentiam necessaria
 erat corporis illorum et huiusmodi naturalium.

Suadetur 2° a creatio per
 aque in venteribus: hoc est, caro, nervi, &c. in hunc subiectum
 aequa dicitur in hunc: sed non ratione mag. aut accidentium
 patet, neque ratione animi, quae eadem est in omnibus: ergo ratione
 per substantia convenientis est in esse omni, et eorum in esse carnis.
 probatur omnia: in omnibus et carne diversa est collectio accidentium,
 et non minor quam in lapide et ligno: at in lapide et ligno esse aequa
 compositi in diversa collectione accidentium, dicitur a videri seu per
 substantia probatur, et hinc differetia substantia et per se specifica
 colligitur: ergo. Deinde: dum pura abiectione separata dicitur
 ab hunc, ibi dantur omnia et eas concludit in esse alium, substantia
 dicitur in esse ut est notum: ergo post separationem dicitur per
 carnis et omnia: at ibi nulla apparet causa ad hunc partem probandi
 va: ergo ibi per se per se dicitur in hunc.

Adde qd in una carne et ossibus nulla, sicut in materia
 variatio dispositionum, ut patet in carne et ossibus adultis, uno
 esse posse invariata conjunctionis esse: at quodcumque nova generata
 intercedit in igni, nullo modo variatio conjunctionis dispositio
 et accidentium, et dum caro putrescit et generatur vermes,
 proinde dum nulla, sicut in materia, variatio conjunctionis, nulla, sicut
 si in materia conjunctionis generatur novam adesse generationem; ergo hec
 non adest. Itaque cum caro et os substantiales inter se differant
 etiam extrinsece hinc, eorum substantialis et specificas differant nec
 ab anima nec ab omni anima cum in materia generentur, sed ad
 sua propria esse et carnis, quod cum per se in hunc preceperant,
 et quod accidens propria radicabat.

Solvuntur arguta.

SIII.

Obijciunt 1°: per se sufficit ad actuandam materiam et ad
 constituendum compositionem d. subtile: ergo reliqua sunt
 d. am: ad actuandam materiam actuandam velentis sensibilia,
 et ad constituendum compositionem qd sit sensibile conce; suffi-
 cit ad actuandum actuandam carnis et ossis. Et nego an et condi-
 tionem cum actuandam carnis et ossis eadem maneat abeunda
 anima, sequitur qd ab anima non procedit, ideo ad materiam
 anima non sufficit. dicit: si anima supponit in propria materia
 abia per, supponit materiam actuandam et completam: sequitur
 ergo 1° qd anima sit per accidens, cum ad veniat in
 actu completo; sequitur 2° qd anima non exit actu 1° nec
 prima radice propria etiam abia, cum supponat alium actu
 1°, abiam radice, quod non solum radice abia accidentia car-
 nis, sed etiam ipsam materiam cum qua connectitur.

Difficultas
 hęc patet valde accidentis unum et idem compositionem con-
 sistentem per seam principalem, simulq; per seam subordinatam, proinde
 consistit contra accidens et compositionem per subordinatam simul
 cum anima non consistit essentialiter compositionem sensibilem;
 non deo non consistit, sentimus namq; qd per subordinatam non
 habent ex parte magis ut subrum complete per animam, nec qd
 simul cum anima consistit compositionem sensibilem; sed complete
 essentialiter aliud advenit consistit, nempe carnem et os:
 unde in materia spiritus anima solum supponit materiam completam
 et actuandam actuandam carnis et ossis, non deo actuandam sen-
 sibilem, ergo non requirit qd anima adveniat sit accidens.

Respondet
 quod per addendum solum exit accidens si adveniat compositionem con-
 sistens in se, per seam subordinatam quod solum carnis et subrum

respectu aduentis; quia tunc casus aduentet subit complete
 in actu continuo, cuius non potest proinde dici pars essentialis
 sed tantum accidentalis: abamena dum anima superuenit ad
 constituendum compositum dicitur tunc commixtum accidit;
 quia tunc enim in actu ~~ad~~ praesentibus non est subitum secundum
 partem, sed pars inseparabilis, totumque una scilicet ut subitum
 respectu animae aduentis cum qua constituit compositum
 vivere, atque adeo anima est pars essentialis unius ~~et~~ carni
 nati: hinc neque 2^m sequitur, quia licet ex carne et anima
 resultet unum compositum unitate inseparabili sunt tamen ibi
 duo composita essentialiter sumpta, alterum carne, alterum
vivere aut animal quosolum inaequale videtur carnis
 tempore quoad maiorem.

Itaque utroque composito sic sumpta
 propria cuiusque pars est actus 1° et prima radix proprietatum
 peculiarium sui compositi, quia licet pars carnis sit pars esse
 quae compositi constituitur ex anima, id tamen non tollit dici
 nonem carnalem utriusque compositi, nec tamen pars car
 nis dici potest radix animae, quia haec pars non est efficien
 da nec activa erga animam, non enim connectitur cum
 anima vinculo secundivatis, sed vinculo copulativo indigentis,
 quem admodum accidentalis dispositio mater, quia pars carnis
 et oris quae est pars propria unitatis nati sunt representant
 unam, cui anima unitur cum ipsi commixtae sui
 anima, idcirco pars subordinate manent extra essentialiam
 compositi resultantis ex anima, subinde et dici requirunt
 radice animae.

Dupliciter anima vere radice unitur proprio
 accidentia organica carnis oris et nervi, oculorum, aurium
 &c. si ergo eadem accidentia radicantur ab alijs suis subordinatis,
 simul habebunt plures primas radices aequales ~~ad~~ naturam
 repugnat. respondeo quod illa accidentia radicantur ab omnia
 ingere causae finalis, et ab alijs suis ingere causae effi
 cientis; unde radice illa ex parte animae non est per influxum
 physicum, sed per materiam eipentem naturalem, quatenus
 erigit materiam dispositam ad sui intro ducendum, sic autem illi
 subordinatis disponent unam partem radicant et efficiunt illa
 accidentia sicut anima est, sed haec accidentia duplici dicitur
 ratione aequale correspondere.

Insitit: ergo illi pars subordinatae
 forent dispositio ad animam et propter illam ingere. ergo
 non forent subitales; quia erroru subitales ut insenti partes se
 et non ipsa aliud respondeo quod illi pars non forent dispositio

quae tales, sed simul essent insensae, quod ad conueniendum
 compositionem essentialiter, quod vocatur esset et causa; una enim non
 ratione huius compositi non datur aliquid propter quod intenditur;
 quod autem huiusmodi compositum. ordinatur ut reari ad integritatem
 rationem alterius non est contra conceptum subditum, ut constat
 in parte compositi diuinitatis ut lactate. imitabili: si uero eadem
 materia ut pars carnis et pars uidentis, resultaret compositum
 specie multiplex ratione factum, et unum numero ratione magis,
 quia iuxta Aristotelem. et sunt numero unum quoniam materia est una.
 sed hoc ut abstrahendum: est.

Respondetur quod in rigore loquendo ex parte
 carnis et uidentis resultat compositum multiplex tam specie
 quam numero: quia pars diuisa ut potest. paucis partibus composita
 ualeat; dicuntur tamen unum numero non 6., sed solum
 secundum quid, seu cum adito quoad materiam, et in hoc sensu
 loquitur Aristoteles: cum hoc tam bene optime cogitatur quod uidentis
 absolute iudicaturus duo aut plura composita, sed unum: quia non
 nuncupatur compositum causa sub ordinata uidentis, namque
 ad materiam ut parte essentiali illius et quod ad partem illud integrale
 compositum: unde regem uidentis causa absolute dici debet pars
 ipsam essentiali et partem integrale: atque adeo uidentis absolute
 non est nisi unum compositum ex corpore et parte uidentis seu
 ex corpore et anima dicitur hoc.

Insuper: materia non potest ualeat
 haec requiritur simul duo complementa substantialia, seu duas
 partes hinc sunt diuisae species: ergo. diuisantur: et complementa
 propria praesent in se materia praesentia aut operationem
 concipit; si non praesent, sed potius mutuo se iuxta se, nego aut
 et tunc materia esse non agitur nisi unam partem efficaciter, adeo
 cum quolibet diuisum ualeat sicut miraculo dicit uidentis existere:
 aramen cum idem uidentis agitur efficaciter seu indigentia materia,
 et capacitas naturalis illius: ideo materia capacitas naturalis habet
 ad multas partes diuisas, dummodo uidentis se frigoris armenum
 frigoris uidentis potuit, ut accidit in hunc: nam pars carnis et ossis
 multum iurat ut anima ut et conseruetur in corpore, quod
 inquam tanquam uidentis per modum causae efficientis conseruetur
 dispositiones accidentales parte anima eget.

In omnium quod diuisum
 conseruetur ut exemplum sanguinis quod sicut et alii humores
 per se humores in conseruetur doctrina non infernalis anima;
 unde sanguis hinc sit unum compositum subditum praedictum, specialiter
 pars anima diuisa, quoniam pertinet ad integritatem hominis,
 cuius uita pars integrale huius compositi; sanguinis item pars ualeat
 dispositio ad animam, ipsa subseruit, et cum illa mutuo conseruetur,
 ut re uidentis sicut anima diu conseruetur partem unum materia: reuidentis
 ita pars sanguinis diuisa esse substantialis, nec amittit praedictam naturam.

primis radiis, et ut corpus efflaxit, namque oritase ad suum com-
positum languet ut dicitur in libro casti, immo factus videtur ad
se communicari cum tota anima, in eodem subito sit pars integre ho-
minis, quam factus existens in aliena materia et hinc vivatur actum.

si tunc caso conuertat se et omnia diuina, caso non animabitur
contra exsistentiam, tunc quia quoad partem non informabitur per
animam, tunc etiam quod dicitur compositionem essentialiter deo esse
ad animato. sic in d. in eadem materia coniungatur anima cum per
lapidem, hoc compositionem lapidis non animat equa: at si caso non
animata quomodo segetat et cascit per virtus summationem?
Respondet quod in caso absolute dicatur animata deficiat quod anima
partes quoad materiam, seu quod anima informat materiam carnis, et
vnde ea quod anima effectus quoad partem; hoc autem a dicitur in pas-
senti, nam per se ipsa carnis cascit per naturam, non virtute
propria, sed virtute anime in eadem materia recepte.

Anima autem
requirit materiam sibi acceptam quoniam simul augeret dispositiones per
requirit, atque adeo quoniam simul augeret partem carnis, aqua immo diuina
proportione dispositiones istas. prima ad partem carnis de qua exsistentia
effectus animato, et proinde de qua poterit effectus animato vel
alio modo animato caso quoad partem in contra eorum quod con-
cipitur cum contribuit per totam materiam cum organizatione ac-
dentali; nam per se accidentalis ab anima in genere casus efficientis
conseruatur et animato. aliter in caso quod non ita exsistentia
anima effectus animato ad partem lapidis, et diuina lapidis nullatenus
animaretur.

Dices si per carnem et ossa sunt partes iunguntur integrantes
hominis, corpus organicum substantia sumptum non est pars
essentialis hominis contra illud sancti Alberti in symbolo, sicut
anima rationis et caro unus est homo item hoc non bene definitur
in physice, nec anima ipsa per ordinem ad corpus organicum.
Respondet quod corpus organicum quoad materiam et est pars essen-
tialis hominis, quoad partem vero est pars integrantes visus hominis, et
omne per se existens, et hoc sufficit ut corpus organicum dicatur
pars essentialis hominis. dum in hoc in hominis definitione nomina
na corpus organicum, sponitur per illud ordinem contribuit pro
contento, scilicet pro materia, sponitur per sub ordinata non in pars
essentiis, sed ut tunc existens naturalis, et hoc etiam modo ponitur in
definitione anime immo sicut in sententia communi ponitur in his
definitionibus organico accidentalis in dicitur per se sub
opere materia, et qualiter illud explicabunt hoc et ego explicabo.

Anima, dum exsistentia essens est dum, inordinatio, nulla
per accidentalia iuxta hanc tenore per ducitur: ergo sponitur ducitur

fas carnis et ossis, & corruptio enim non est generatio aliterius
 nec contra, cum ea communi phetis quum: sic patet equum
 hoc insecti quidam esse. Et generatione et corruptione ~~scilicet~~
 necesse inter fas oppositas idem generari: sed cum vero si fas
 sociabilem erit, et omnibus se iudicat. Itaque corruptio unius et
 generatio alterius si sit ad equata, id est si deus corruptio omni
 um partium; si vero solum corruptione fas partem, hinc, com
 positam partem duntaxat reparantur, nulla pars de novo generatur,
 quia iam una habet aliquam partem, cuiusque existeret, et cease
 dum labor radice amputatur, aut dividitur infoliz, faceret
 os, et tunc cum nulla nova fas par ducitur.

Sententia ista sic
 explicata salte mihi videtur probabili videri enim in d. praec.
 quam difficultatem fas corpora scilicet et patet ex dictis. Deinde
 non minus quam secula, et magis quam sententia communis comoda
 est ad quod hanc philosophicam solvendam et ipsi corpus in
 theologia; nam q. de bonorum primus sub speciebus corpus ipsi
 cum eadem in verborum non ponitur idem una l. quia hoc
 sola corpus ipsi non est, nec omnibus ponitur ac deinde expon
 ce, que tunc convertitur aequali iure dicatur mansuetudo
 sa, ac dicitur transubstantio, nec demum in scabonum ponitur
 anima ipsi, esse qui solum ponitur fas con communitatem, iure
 fidentiam, esse qui ponitur fas con communitatem, iure
 aliter de omnibus fas sub ordinatis, que corpus unius salte
 sub ordinatis communitatem.

Item in hac sententia facilior explicatio
 alia theologicis agitur de corpore ipsi individuo mortui, dicit
 enim scriptura regem caro eius vidit corruptionem, daretur
 autem corruptio in ipso carne si non daretur fas ab anima
 diuina que in carne permaneat, sed maneat ad partem
 daretur caro, vi tenet communis sententia in quibus hinc. Item
 corpus ipsi daretur siem cadavericam dum resurrexerit
 daretur, contra illud proloquium quod deum arguit.
numquam daretur idem hoc salvatur in modo dicendi
 modo, aponendo nempe praesentem animam alias fas sub inle
 sub ordinatis.

Nam in hoc dictum claritate adverte quod unum
 manebit carne regis plurimum partium sub ordinatum;
 non enim solum fas carnis, sed sub ordinatum animam, id
 est fas carnis sub ordinatum aliis fas: nam caro ethymia
 videtur derivat in corpore heterogeneo mixto, iure quam
 que ex aliis mixto superant. uno salte et oleum que fas l.
 anhydum originem habet mixto ex naturam, ponunt deum et
 salte in hac portione heterogenea, et ex posuimus constat ethymia

hinc sequitur unguis mixto sensibili phas involu...
abm adu gradation subordinatas, quia possit sine designari
a nobis (hinc possit ab thoylo) quoniam sit 1^a pha quae eadem maam
accusat

Cap. ultimum. De composito substanciali.

Quest. 1

Utrum unio mag et Pre, re= alter ab illis distinguatur?

St
Maam et pham realiter unione uel uniat in confesso est
apud omnes. Hinc etiam dicitur an egoant unione diuina meae?
tunc tamen supponit unione effectivam, seu unionea per
seip et agentis, ab illi diuina, solumq substancia de unione
pham ea tempore qua ex materia unione copulantur. Schola societatis
defendit unionea esse modum substancialem ante quae mensio distin
tum ab ex materia; Namq unio aut altera thomista et alique
ex parte sequuntur. Thomista vero frequenter passimant maam
et pham per propriam unionea immediate uniat abq unione
distinguit, quae unione doctrinae unionea magis conona est
ut ego.

Assertio nra

St
Maam et pha se ipse immediate unionea seclue unione
quodam ab ipse distinguit. suadetur ratio: pha substanciali se ipse
immediate unionea magis: ego non eget unionea diuina pho
anti: eorodo pha unionea magis quo ipsam actuat et informat:
sed se ipse immediate maam actuat; Cum sit esse unionea
tea actu pham magis: ego hoc idem etiam cononat de maam,
quae ipse ipsam recipit pham; cum ex propria definitione sit
subrum recipiendum. confirmatur: ut compositum substanciali
construatur solum requiritur ad hoc pha informat hanc maam
et unionea maam unionea pha: sed hoc fieri potest abq unione
realiter ab illi distinguit: nam pha ad unionea unionea non indiget
nisi se ipse, cum ipse seclue sit pha, actu et perfectio, item maam
et unionea non indiget nisi se ipse, quae seclue est pham
na recipiendi: ego

Vag. qua i. maas et faa vniuersua per modum actu et poten
 tis: sed ad hoc non requiritur virtus diuina: ergo. pro omni
 actu et potentia vniuersua ut perfectio et perfectibile: sed perfectio
 re sola seu quasi exhibitionem immediate perficit, et perfecti
 bile se ipso completiua perfectionem ad perfectionem diuinam: ergo.
 mi conuolat quia faa recipit actu perficiens, et maas recipit
 ut potentia physica siua suo receptu actu: dicunt conuolant
 maas recipiam esse recipiam faa, faam q. informari am maas
 in actu 1°; ad amon de ratione ad obiectum 2° seu ex eadem
 informandi ut recipiendi, ergo mod. super adito, de forma
 et faa recipi in modum vniuersua de quod, seu media vniuersa
 et habente ut que.

Sed in 2° id est dicit contra D. Theorem q. 2° vniuersa
 partes cap. de ratione vniuersa de parte dicit huiusmodi:
 faa vniuersa maas ab ipso medio, per se enim recipit faa
 per se actu corpore, et non per aliquid aliud: vnde dicitur ut dicitur:
 aliquid faciens vniuersum ex maas et faa sui agente qd potentia
 reducit ad actum. pariter: si vniuersum est aliquid diuinum
 saltem modale, iam aliquid mediat ut patet vnde faam
 et maas, nam ille modus etiam est id quod vniuersum: ergo
 faa vniuersa et quod vniuersum informat nec perficit maas.
 Deinde proprium est faa informare in actu 2°; hoc enim
 est exercitium proprium vniuersa: sed informat et vniuersum
 in vniuerso: ergo. maas patet quia aliquid faa informat non
 per se immediate sed per mediationem.

Dicitur huiusmodi sit esse in
 potentia ad intelligendum; tamen ad exercitium hoc
 per diuinam vniuersa: ergo huiusmodi maas et recipiatur
 per informatiua maas, ergo vniuersa super adito et ad vniuersum
 exercitium reducantur. ergo patet hoc, vnde vniuersum ipse
 causa efficiens causat producendi aliquid diuinum ab ipso, quia
 causat et vniuersum semper correspondet effectui diuino: ad amon
 maas et faa non comparantur ut eadem effectus, sed tantum
 ut eadem vniuersa. comparati subiectiua, de quibus dicitur
 per exhibitionem sui sui esse seu vniuersum se ipsas producendo; ad hoc
 autem nullum effectum diuinum requirunt, quia contributum
 per se ipse vniuersum mediantem causat factus contributum
 ut patet in vniuersa ratione metaph. contribuyente honore.

Soluntur arguta

§ III

Arguta 1° argo iam vniuersum soluto: separatio realis et
 vniuersum vniuersum et actu diuino vniuersum: sed maas et faa realis et
 vniuersum ab vniuerso: si demone opusit maas et vniuersum.

S^{ti} Veremundi quin demum earum superius aut vno: cap. argumentum hoc appropinquat potestem solvi: op doctrina connotata totum in Thaeo. & Relatione fere explicata; supra quam in premissis diurna ad separatum vno non quo ad entitatem, sed solum quoad determinationem; ex defectu connotati nempe acti omni agentia iam ponendi inmael; hęc enim actio vno est connotatum voluntarium extrinsecum ad hoc ut faciat ma et vno innotum vno. hanc sufficit. aliqua solutionem, sed quia inpremissis ma omnino robori habet argumentum quom in Thaeo. & Relatione, ad dea argumentum solvitur.

Itaque concessa una distinctione: ma et fa simul sumptis et pars ut multas sibi invicem recipi nisi partem exiistentes in separatione accepit sub distinctione: separata ab vno vno inadaequata nego vno, quia nec ma et fa eadem a ma, nec fa a fa, et quia earum partem et inadaequata vno seu partem vno: separata ab vno inadaequata concessa mihi quia ma a fa ut vno vno vno cum fa separata ab obliqua huius vno, ad et fa, et id quom accidit in fa vno partem vno vno vno cum ma. et distinctio connotata ma et fa mutuo sibi invicem presentes, vno et innotum vno innotum. distinctionem ab vno nego concessa; reor omnem exiistentes et in separationem sumptis sub distinctione: distinctionem ad aequale ab vno nego; in adaequata concessa in modo quo comparatum dunt quibus in adaequata aequalibet parte.

Itaque vno ne et ma duntum, nec fa duntum, sed ma et fa simul sibi invicem innotum et innotum: unde vno concessa partem in eodem ma et fa sibi invicem innotum, seu innotum concessa partem modum, actu et potentia; proinde vno concessa hinc et ma in vno et fa in obliquo, ita ex fa concessa ma ut obliquo, et hoc modo intelligitur vno ma cum fa, et vno cum fa cum ma. vno namque innotum ea quod vno de genere & relativo, et non nisi innotum habeat potest; non enim esse aut intelligi potest vnum vnum cum alio, nisi alterum audeat et intelligi ut vno cum vno hinc quod vno partem alium et vno inadaequata, et hoc vno concessa reor omnem arguit intelligi vno, et hoc quom quam vno concessa modo distinctionem.

Porro namque per possibile impossibile maam exiistere separata a fa concessa vno modum vno, et hoc eodem modo ponamus faam in hoc casu nec ma nec fa ab vno distinctum aut intelligendum vno, hanc nihil debeat arguere, nisi quia vno concessa vno connotum. et hoc non alia ratione intelligi ma et fa

Spiritus V: aere generatur a homine aliquid pro dicit: sed non
 producit maam nec animam rationalem: ergo unione
 ab illis dicitur. componitur: cum ratione nondatur unio
 dicitur, dum materialiter illi non consumperetur, quia
 omneque parte magent in ratione nata: ergo respondet
 qd. ut aere generatur a aliquid producat necesse non est
 qd producat maam aut faam, hominem dicitur: sed
 rat est producere unum totalem hominem nempe, qd idem facit
 quatenus maam proferat ut ad se recipiorem: deo vi
 illius actionis anima rationalis que non erat in maam propria
 in illa similitudine horese deficit et consumperetur hec nihil
 dicitur aut deficiat copartibus illius, quia ad hoc rat
 act qd fa non est in maam seu qd separaretur ab illa, nam maam
 rationem constituit hominem.

Replicatur: aere generatur a homine
 est vera causa efficiens unum mag cum fa: sed non efficit
 aut producit maam et faam: ergo unione ab illis dicitur
 concusa ma. dicitur. in: maam et faam dicitur et repulsum
 accepto concu: quoad similitudinem ergo in et conc. his usq. real
 dicitur generatur a ma q. de novo producitur, quia actio efficiens
 qd maam et faam sunt ibi simul unumsey, hominem proinde pro
 dicitur q. nihil aliud ut quam maam et anima simul unumsey in eo
 tenent: A ergo generationis ultimo determinatur ho ad habendam
 maam et faam in parte. aquales et constitutivas ipsam actualiter
 componentes, similitudine sua copartitionem determinatur ad
 non habendam ullam sui partem in hoc sensu: unde dicitur et
 perit unio, non quia ut aliquid dicitur a maam et faam, sed
 quia de maam efficit faam et e converso

Quest. 12
 An compositum seu totum sub-
 stitiale distinguatur realiter a parti-
 bus simul sumptis et unitis?

Si
 De omnibus partibus simul et in toto sumptis procedit
 dubium: an quibus enim partibus seu ab unaquod individuum ut
 distingui dicitur in ad equata seu includentis et includi totum
 enim ex ead. quamlibet partem, ab ead. pro unde abet distinguere.
 Scilicet tamen dicitur totum subitiale realiter distinguere ab omnibus
 sui partibus copulatione sumptis, conuersusq. in B. quidam entitate
 absoluta supra adua in se ipse unumsey realiter. huc se oportet

communis est Thomae et Averrois, quod nonnulli
adhuc quaeum necessitate intelligendo sit

Assertio nostra

SII

Compositum subsistiale non in unguibus realiter a partibus simul sumptis et unitis suadetur ratione: compositum subsistiale partibus conicitur in partibus et unitis: ergo non dicitur, qui non realiter ab illis. proinde: uno modo compositum subsistiale quod patitur intellectus ipsum etiam compositum intelligitur: sed intellectus magis etiam et unitis intellectus etiam ipsum compositum, quod nihil aliud est nisi unum considerari ex una parte: ergo confirmamus: si compositum est 3° quidam unitas praeter materiam et formam, hoc est compositum ex aliquo quod esset totum et ex alio quod esset pars: hoc implicat: ergo. respondetur illi 3° unitas esset subsistialis a se constituta hinc: aliunde non esset, quia una proportio ad illam esset iam completa per se et constituta in specie determinata: ergo.

Confirmatio 2°: Illa unitas supra addita, est realis simplex? composita? si 1°: ergo dicitur impliciter contraria, nam tunc compositum esset simplex et non compositum. si 2°: ergo considerabitur ab his partibus, quae etiam addenda esset alia nova unitas, distincta, aliqua deum et deum, item unum et deum, bene et sic unum unum. si vero dicitur quod unitas supra addita et si in unguibus a se et a partibus, non tamen in unguibus a partibus etiam componitur; habemus intellectum, iam enim unum nondistinguitur a suis partibus. Denique: partes simul sumptae habent supra contrarios et unam realiter distinctam ab eis una totum, ex totum et partes ipsi sunt unum realiter in aequale secundum essentialia, proinde ipsi nec esset pars nec aliquid totum.

Solutio tua arguta

SIII

Argue 1°: Inimic causa realis distinguitur a suo effectu: sed una etiam simul sumptis et unitis causant compositum: ergo proinde: una et forma causant compositum quodammodo. Illud constitutum: sed illud constitutum pro ut simul sumptis et unitis: ergo: hoc est quod unum fundam. 2° dicitur: in se distinguitur: causa soluta ea conuenit: unum etiam realiter: distinguitur in aequale conce; aequale persona

et dicitur omni una intellecta et altera in obliquo conc. magis
 in recto nego mi et conc. passu, compositioni potuerunt bifarie
 sumi; Iquasi dicitur et conpulationi, sumendo unam
 in recto et alteram in obliquo, Ipotuerunt sumi ut magis in recto et
 per modum unius subti conpulationi.

Indo tenet partes explican
 tua hac simili copulatione; mae et una ppa pae ut una
orae; in 2o vero hac significatur copulatione: mae et ppa
simil, mae et ppa unig. Iquasi mae dicitur causa intrinseca
 ea solum causet conpolutum quatenus omnia eum pae, et
 ut dicitur aliquid conpoluti; Ideo dat esse toti quatenus dat
 eum esse una et pat esse totum. unde vides quod summa
 replicationi, seu ad aliquid in recto; quia sicut unum partu
 omnium colligere non convenit, pae sic enim sunt eorum
 eorum conpolutum sed unum, dicitur autem sicut unum acceptis;
 Ita de causa intrinseca conpolutum est, Ideo pae con
 polutum cauant eorum sumptu, non quod sunt separati,
 sed quod omnes simul non sunt substantia, de quo significatur quod sit
 pae conpolutum et cauant eorum.

Dices: rectum et obliquum
 sunt in intentionibus q non dantur a parte rei. fat eor sed
 in rei significatur id quod est a parte rei; vocatur enim rectum
 id cui conveniat dicitur pae a parte rei de quo et sciamus, obli
 quum vero id quod huc simul cum recto significatur, non tamen ita
 ut qui conveniat dicitur tale pae. Vide quantum a parte rei
 dicant obia adnotata per has locutiones: causa Dei et quod finem,
causa et De quod finem. replicabis pae non cauat se nec
 maam nec unum; ergo dum cauat totum subtile, cauat
 aliquid ab his distinctum. dicitur autem; non cauant se nec maam nec
 unum replicationi sumptu concei sumptu copulationi nego aut
 et in concu dicitur unum conc. , parte namque copulationi sum
 pae sunt unum ipsum, quod intrinsece cauant a pae, qua
 tenet huc fit parte illius.

Insuper: mae et ppa replicationi sumptu
 sunt causae intrinsecae paeales sive inadequate; ergo collectio
 ipsarum est causa totalis sive adequata; quia pae unum est adequa
 te causa unum in linea intrinseca, habet sicut adequatam cau
 sam in ea linea. nego con, quia causa intrinseca idem sonet
 ac pae conpolutum; Ideo sicut implicat in tali parte totalis, quia
 conpolutum partu imponat in conpolutionem; Ita ob eandem ra
 onem implicat causa intrinseca totalis; causa namque intrinseca
 se talis solum est aliquid cauant, seu inadequate unum quod unum
 cum aliquid cauant et conpolutum intrinsece dicitur ipsum

qd ad equate dicuntur causatum a pluribus causis inadequatis
 et faciliori solutione occurratur ex his distingueno ma. sic
 omni causa extrinseca coice; intrinseca et per modum con-
 tributionis suo ma; et dicitur omni maact facit utq sum causa
 intrinseca et per modum contributionis coice mi; extra in seca et ri-
 quate nego om et con. fiet ergo causa extrinseca et efficiens et
 partialis debant de ingru ab effectu causari, quia effectu est causa
 causal ipse. Nam causa intrinseca et per modum contribu-
 ti onis debet distingui a causari, quia illud causat ipsum compo-
 nendo et contribuendo; con dicitur in ipsum autem et contribuendum
 idem expartive distinguitur ut patet in di. vana h. con dicitur
 esse in se. Comparatum ergo sola expartiva fu dicitur in nihil
 aliud ut preter maam et iam unitas, agere solum impo-
 paret causari et dependit tanquam ad equatum contribu-
 tum a contribuente ad equato.

Ceterum de infrascripta capit di-
 pro causa, manifeste in se via in solo in te patet, in solo a ciden-
 tali, et in solo per agere omem seu per accidens nam in 1. do
 tum inseparabile ut maam non de ingru ab omnibus rui-
 yantibus; nam dicitur in maam congerit que patet in omni-
 bus. Item in maam se ab illis de in ipsum aut qd videtur in de.
 in seca in seca accidens de quibus moralitas ut patet ad veniens
 in seca et accidens, aut in seca accidens: ergo in seca et accidens quod
 patet aliud in seca accidens de et sic in seca in seca. Denique quod
 dicitur quia in seca per agere omem ut aliud preter esse patet,
 ut a ciden in seca nihil aliud ut quam in seca quia coice
 data; et tamen patet eundem ex his in seca con dicitur, con-
 ponunt, et causant in seca et ut evidens: ergo ruit arguunt.

Respon 2°.

Quia verificatio de se que requirunt verificari de partibus
 nam de se verificatio eorum et generari, esse compositionem
 et con dicitur qd requirit qdem de partibus verificari: ergo respon-
 de de partibus simul congerit in seca. eque verificari de se de
 se verificatio; quia partibus sic sunt in seca in seca. Idem qd de
 verificatio de partibus in seca enunciativo qd qd verificatio de se,
 h. est non in seca in seca sicut accidit in seca et definitione.
 nota res qd agnum generari homines etiam in seca locum habet,
 et supra dicta solvi debet, concedendo generari in seca 3^m in seca
 nempe hominem, non qdem de in seca a maam et per in seca in seca,
 sed solum de illis in seca acceptis, qd qdem non accidit in seca
 qd in seca.

Physicorum.

Cap. I
De Natura, Violento Arte.

Natura 1° sumitur pro Deo omnium rerum et
 creaturis natura humana et insensibile natura. 2° pro
 reorum existentium immutabilitate, quo sensu dicuntur hoc illud
 esse inter seum natura. 3° pro omnibus quae a Deo et a natura con-
 ditum est, quo sensu omnia naturae a seipso naturae dicuntur
 natura. 4° pro natura exigentia quam dicuntur rem corpoream
 hoc illud natura sua. 5° pro rerum naturae, quo sensu dicuntur
 hoc illud natura sua. 6° pro temperatione humorum
 immutabilitate, quo sensu dicuntur aliquid esse omnia, naturae
 natura sua. 7° pro essentia et quidditate rerum. Denique aliquid pro
 radice et interiori parte motus et operationis potestatis cuius
 rei.

Sub hac ultima acceptione agitur in presentia de natura, quo
 sensu definitur ab Aristotele. In cap. 1°: propter et causa motus et
quies, quae in quo est, et per se, et non secundum accidens.
 exponitur, propter et causa, id est propter in cavandi propter
 motus, id est actum qui est 1° productio, et per se a seipso
 augmentatio &c. et quies, id est non propter causam motus,
 sed concessio in productum per motum, quae in quo est, id est quae
 longitudo in quo est dicitur propter, et in quo recipitur motus ipse, con-
 cessio in quo productum. 1° et per se &c., id est natura et causa
 rerum immutabilem indita ut quae pertinet ad promotionem in
 motum illius, non secundum se et ex accidenti, sicut habetur
 et sunt propter secundum accidens.

Hi quare est plus convenienti quo natus? hinc dicitur in eam
 et partem que natam, non vero compositionem nisi enim et per se
 dicitur esse; nam non est quod natus sit seu causa motus
 inuicem per se, ut patet ab eorum et motu, qui etiam per se
 motu dicitur: dicitur autem dicitur per se ad se et per se.
 namque compositio non est motus, sed cum compositio
 non sit pars sed totum, non potest pars motus esse in se,
 pars enim est in toto, sed vero in se ipsam non est: unde dicitur
 totum compositum dicitur in se et motum, qui motus
 habet partem actiuium et passiuum in se idem compositum; si
 autem compositum consideratur pars est pars superioris seu pars
 cuius subiecta continetur superiorum dici potest ac debet nata
 in se.

Hinc colligitur omne compositum subiecto contrarie conata
 nam per se cuius compositi vim habet acquirendi propria a se
 na, si aliqua si auferatur, ut patet in aqua calida frigui se
 cuperante: unde celum et terra etiam habent partem motus
 et quietis, licet celum semper moveatur, terra in se
 stet: quia celum a sideribus sibi propria conservat, et terra sua
 partem recuperat proprietates amittit. colligitur item motum
 per se dicitur natalem esse, quia procedit a nata seu per se
 sanguinem a causa intrinseca saltem radicali. Hinc motus colli
 gitur etiam motus secundum se omnem motum esse natalem
 quia indifferens est habet natalem in se in se ad omnes
 per illationem motus: ab eadem nam ut omnes et dispositio ad se
 agit ut violentum est motus calfactionis, per se videtur
 composita aqua.

De motu violento.

Motus natalis dicitur 1.º propter contrarietatem
 super natalem. 2.º propter contrarietatem liberam. 3.º ut contrarietatem
 gignat ab ad se. 4.º propter regulam regularem et dicitur cau
 sam, ut calor in estate et pluvia in hyeme. 5.º propter habet
 experientiam et inclinationem innatam per se ad aliquem motum.
 6.º propter contrarietatem motus super explicat. motus violentus quo
 motus natalis induplici vibratione accipitur: dicitur nam ab Aristotele: cuius
partem et forte, subiectum partem et consequens, cuius et illa. dicitur
 motus est finis sedet, motus appropinquat se per se non consequente
 esse partem ergo, debet esse forte seu contrarietatem, partem
 motus ad se. sed partem motus se videtur et eorum de motu
 est, ut videtur illa verba cuius et illa, non enim inferatur
 esse motus violentus.

Hinc rariem motum videt, vel entium abq. respectu partis,
 q. rariem abstruse naturalis est, quia ut supra exigentiam virtus.
 in ratione habet, cursum et deambulationem, quia contra gravitatem
 et violentiam violentum, rariem naturalis est, quia contrarietas
 horum, cuius pars est p. archium. sunt item rari motum q. nec
 naturalis nec violentus sit, sed neutrum; ut p. archio lucu in
 aere: nec enim motus iste nec provenit nec unquam existit a rari-
 acari, nec item est contra innatam exigentiam et inclina-
 tionem abstr. nec vires residentiam invenit; abamen i. ad
 motum naturalem sufficiat q. motu conformis ut appetit
 etiam inefficaci p. valentis subro non nocet, sed potius illud p. fa-
 cilit, sic acari naturalis aut illuminandi, et in hoc sensu genera-
 tim motu non violentus semper est naturalis.

Hic dixerunt
 solet an D. possit inferre violentiam rebus? negant Thomae,
 quia creaturae partes inclinationem particulariorem ad profectum bonum,
 habet ibi hanc principalem qua Deo subiacent, diciturq. potentia
 obedientialis: unde q. d. D. una operatur, violentum regit dici,
 quia ut supra inclinationem predictam, quae d. dem in ea parvitas;
 creaturae enim quilibet magis est Dei quam pars virtus, magis q. Deo
 virtuti propriae, id est, indeliberate manus rebus exponitur et bonum
 regit, e. contra servitq. astant, quia si Deus negat qd. re regit
 appetitum in nullo, iam re violentiam patitur; nam licet non resistat
 voluntati Dei, nec retardet aut impediatur effectum Dei, existit tamen
 naturaliter oppositum, Deusq. operatur contra hanc existentiam violentam
 in se.

+ te

Censeo tamen qd. in his plurimum disputatur de voce;
 Thomae enim non negat qd. D. nunc casus operatur contra
 inclinationem particulariorem, nec seivra negare possit qd. operatur
 qd. operatur supra potentiam epid. naturalis quaeq. inclinationem;
 unde solum est dilectum an nunc casu motus dicitur violentus
 in nullo, ut dum ipse Babylonicos seropabilet Deus combustionem,
 et agni Jordanis et maris Rubi motum de ortum? hactenus
 nec naturalis dicitur et nec violentus. Deus enim nunc casus
 non operatur ut A. nate, si abemp. ando exigentia rerum,
 sed potius ut A. super naturalis sine supra rerum exigentia,
 id est, effectus dicitur miraculosus et p. p. p. non est contra sed
 supra naturae et exigentiae rerum.

De Arte

Hinc autem exposita est in loco. solumq. ad videndum
 qd. arti hinc est ut hinc emendo quaeq. dicitur et viciniam nata
 perfectionem a seip. ab arte, quaeque ad regulam non sicut
 ordinem ut ipsa regat: necq. loqa prof. ut natura.

quantum ad mensuram operationis, aut factiva seu motum habet
 remota materia nascitur, difert ab illa, quatenus nata operativa ex
 nulla materia 1^a, aut vero materia 2^a. Idem ex corpore subiecti
 completo, ut ex auro, ligno, argento &c. Idem quia in producere a
 nata vivida sunt et actus, ipsius namque auctore a nata productum
 vim productivam habet sui similis; sed ab arte intrinseca, et
 desunt et immutabilis, ad effectum enim qualitatis in vi facit
 operari potest, et in hoc potest difert a nata quae ex se est passiva
 motus et quietis.

Improbatem autem inquiramus an arte possit fieri
 eo efficiere opera nata? rursus respondeo. quia ut dicitur apud
 novum natum, dicitur necesse est novam subiectum, hinc autem ab
 arte causari nequit; nam quia subiecta nequit principaliter
 saltem causari ab accidenti; nam quia arte sumpta passiva
 ad effectum sequi potest ut dubium est solum est figura et co-
 ordinae partium magis; figura autem cum ut dicitur in et
 modo quam nullam determinacionem habet. hoc patet contra
 effectum superadditionem est quod nec combinatio et armonia
 nascitur partium potest esse passivum actum si solum intro-
 ducit. ad hanc Moderam etiam rursus auctorem operari posse opera
 nata.

Sicut namque iuxta illud pra subiectum consistat in sola com-
 binacione omnium partium, nihilominus tamen excedit
 apud vias artis; arte enim non eo modo per hunc generem potest, et
 promigiam, omnium namque et indivisam partium magis combina-
 onem cruetur et oritur facit; neque enim arte in additionibus
 et subtractionibus, eadem saltem superficie figuram mutat elaborat.
 ibi videtur, cuius combinacionis variabilis corporis naturae (in quibus)
 accidentalis est, non vero subiectis sicut 1^a. ad hanc hoc Phylax
 non potest assignare superficiem diversam in inter opera nata
 et arte supra sibi declaracionem est, maxime cum ex omnium
 artefactorum videtur et inculcare non devent et ex hoc
 deinde inquiramus.

Quamvis autem arte nullam habeat acti-
 vam vim ad faciendam opera nata, potest tamen esse conditio
 et occasio aliquorum effectuum, applicando activa passiva, et
 vim, et hanc conditionem ponendo; et tunc casus visus
 nascitur causarum producit activa et passiva similiter effectus,
 ut tamen arte causa occasionalis et moralis. sic arte medica
 effectum naturalem sanantis conferre dicitur, et apud nra
 factum, naturalem quodam modo causa est, semper tamen
 presuponitur via viam activa in materia. nec ab arte
 procedit motus horologii, vera enim illius activa vis est quae
 visum libram ponderis, aut vim elasticam tamen calybeo; et in
 quorum auctoritas semper habet aliqua causa naturalis motus,
 ut quae ipse facit in Diodati statui, in Architeo columba, in
 sphaera Archimedis, qui solent hic operari in contrarium.

Itaq[ue] hoc eodem modo verum autum fieri posse potestem,
 non diffidet, supponens enim et applicans causas nata
 ut necessarias: nam si eadem causas que in aui e[st] p[er]maone
 concurrunt, applicat eas, ab dubio verum autum fiet: ad hoc
 autem recurre est haberi cognoscere p[er]cipiat, ut omnia causa autum
 eorum q[ue] v[er]itatis et modi cauendi, q[uo]d q[uo]dem h[ab]et v[er]itatis de
 abstractis non sit, est tamen in v[er]itatis h[ab]itu defectu[m] et p[er]ene
 omnino ab conditione: hoc q[uo]dem h[ab]et v[er]itatis in dubio h[ab]et verum
 in omni autum h[ab]et v[er]itatis non est factum, nec potest fieri, h[ab]et q[uo]d
 quomodo se v[er]itatis p[er]cipiat lapidem q[uo]d dicitur philosophis
 eorum contactu fit autum, a quo vident v[er]itatis et h[ab]et v[er]itatis
 aliquid v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis
 Tomo 3. diuina. 8. Tomo 5. Luc. 1) et Tomo 2. ep[isto]larum.

Caput II
 Quid et quotuplex sit
 Causa explicatur.

Causa communis d[icitur] s[ed] et p[ro]p[ri]um p[er] se in-
 fluere esse in aliud. Item d[icitur] q[uo]d p[ro]p[ri]um p[er] se esse
 requirit aliud. que d[icitur] d[icitur] p[er] se ut idem v[er]itatis. h[ab]et
 p[ro]p[ri]um locum habet generat: que d[icitur] p[er] se v[er]itatis p[ro]p[ri]um
 quam causis, nam p[ro]p[ri]um est p[ro]p[ri]um non vero causa,
 p[ro]p[ri]um q[uo]d d[icitur] est p[ro]p[ri]um filij quomodo d[icitur] causa, quare
 omnis causa est p[ro]p[ri]um, sed non d[icitur] p[er] se influere
 et p[ro]p[ri]um causa p[er] accidens et etiam quia conditio et
 occasio v[er]itatis ad cauendum; influere autem v[er]itatis
 non v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis, quo v[er]itatis causis e[st] v[er]itatis p[ro]p[ri]um
 est (h[ab]et enim tota v[er]itatis d[icitur] causa) sed gene-
 ralius, p[ro]p[ri]um idem v[er]itatis a e[st] d[icitur] v[er]itatis esse. h[ab]et
 aliud significat e[st] v[er]itatis e[st] d[icitur] esse d[icitur] secundum
 v[er]itatis seu a d[icitur] nat[ur]e, hanc enim vim habet nomen
 aliud v[er]itatis d[icitur] et hoc v[er]itatis P. G[er]ardus v[er]itatis
 causa filij.

Causa in comuni d[icitur] v[er]itatis in v[er]itatis et e[st] v[er]itatis
 v[er]itatis in v[er]itatis est, que causat v[er]itatis e[st] v[er]itatis
 e[st] v[er]itatis a[ut]em solum v[er]itatis d[icitur] v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis
 h[ab]et v[er]itatis ad v[er]itatis est d[icitur] v[er]itatis in v[er]itatis
 v[er]itatis v[er]itatis, v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis v[er]itatis

et hunc causam celebris Aristotelica qua dicitur ut abus dicitur
 causis nempe uncausam, et factam, efficiendam et finalem
 per hanc namque dicitur ut abus sicut fit omnibus causa per se
 res in se ipse, videlicet aqua, coquo, per quid, et efficitur quid
 res fiat. res enim quae dicitur abus in se ipse fit ex aliquo
 presupposito, cui accedit aliquid de materia ductum et res et
 compositionem determinat speciem, res etiam non a se sed ab alio
 fit, et demum primo non casu sed per se operatur agens necesse
 est ut quod operatur per se aliquid seu uncausam dicitur.

igitur
 nulla est alia causa quae ad quatuor predictas non possit reduci,
 nam causa exemplaris causa in se fit res, reducitur
 ad efficiendam, ad partem extrinsecam quae refundit speciem
 in materia in effectum, seu aqua speciem significatua exprimita,
 ad quod per se dicitur reducitur etiam causa lativa, hec obrem
 etiam ad causam finalem reducitur: causa dispositiva seu
 dispositio reducitur ad causam materiam; proprie tamen
 dispositio non est causa sed, sed potius conditio: nisi forte
 instrumentalis efficiat partem, quae tunc causa efficiens
 est. nota res quod causa non a se potest esse efficiens
 materiam et finalem, nam hanc causam omnem ob rem potest
 iuxta naturam horum exprimitur, uncausam consistit
 causa materiam.

Inquires an omnis causa sit prior suo effectu
 respondeo causam esse prioram solummodo prioritate naturae
 effectum. nam prius nata est illud quod non dependet ab alio
 tunc dependenti, tunc utique potest quoad sua essentialia
 esse prior: ne se habet causa respectu effectus: ergo dicitur
 requirit intelligi causa ut dicitur, sive ut causam quin intelligi
 gatur effectus: ergo in se causam et effectum nulla data
 prioritate. respondeo optime colere quod deus simulat
 actu intelligitur, quin deus simulat in intellectu: ne
 prius se dicitur arguit intelligi quin intelligitur posteriori et de
 non prius ordine antecedit posteriori: tunc autem modo est
 successiva intelligitur in se id quod dependet ab alio et illud
 aqua dependet, uncausam sicut prioritate naturae.

Inquires 2° an
 causa actu causans debeat existere in uncausam
 in uncausam causat? affirmative respondeo et probatur:
 res ex uncausam uncausam non existit ut nihil, tunc non esse: ergo
 requirit causam in se operari, quia prius est esse quam operari
 per se non esse requirit prius a non esse: ergo contra meum.

et causa aeri caret in hoc instanti, non sufficit ante
1000 annos existere, ut ad vesperis faderet: sed ergo nec suffi-
cit existere in instanti immediate precedenti; quia in instan-
ti presenti eque non est qd ante 1000 annos existit,
nec qd existit in instanti precedenti, si modo jam non est
neque existat, arguunt: causa causam aeri causare videt
sicut sic: causam esse aeri causam dem: ergo supponit
esse aeri suo aeri existere.

Hoc ita intelligendum est
et causa seu virtus aeri influentem: nam causa que
causant per virtutem aere adequate distinctam, per aliquam
substantiam aere dicuntur esse causae dicuntur q. non sunt
sic q. telluris conjicit in ferum potest deficere proutquam
p. virtutem aeri; similiter Gallo deficere potest proutquam
virtus exeat ex ore: quo autem sensu causa ista mediat
effectum producant infra explicabimus; quoad presentem autem
tempore vera est aere virtus, quia impulsus et causa motus
telli, de hinc virtutis, et virtutis existit in instanti in
quo p. virtutem aeri: similiter substantia dicuntur ex Gallo in oris
parte generationis pulvis existens vixit virtutem in
fluendi in comuni opinione, ut forte pulvis jam sit for-
matus et virtutem in ore, et generatio jam facta unquam
oritur excludatur, de quo infra.

Capitulum III
De Causis mali et mali.

Quia De ma et pa sufficienter aeri et
in superioribus libro, nunc pauca subiiciam de causis ma-
li et mali. Causa mali in comuni talis patet quam
maali, nam etiam ex dicitur ad subitum per accidens,
et contrarietur accidentale concurrens: potest pro hoc sic
definiri: que causat ut subitum: causa mali dividitur
in intrinsecam et extrinsecam: intrinseca est que
causat intrinsece contrahendo corpus in quantum
subitum informam aereus compatit, seu pro hoc est
subitum hoc aliquid fit cum visis: intrinseca dicitur
quia pertinet ad intrinsecam contributionem effectus
compositi: causa mali extrinseca est quae tam
causat tanquam subitum subitum illius, sed tanquam
id agno. ut a subitum presuppositum essentialiter perdet per productum

Causa extrinseca ea sibi dicitur, quae hinc intrinsece
 originem suam quam causat, non tamen illam intrinsece
 concitavit, nam pra non concitatur per materiam
 et hinc causa solum habet locum respectu pra materiae et di
 sponit supra; ideoq etiam pra auctendisse hoc modo cau
 saria, quia etiam educitur ex subro. & causa materiae intrin
 seca solum dicitur auctendisse hinc vera et propria causa compositi,
 ideoq quoniam de causa pra. negant alia quia causa
 intrinseca non dicitur dicitur realiter ab effectu, cum illam
 causet per exhibitionem sui esse. alij asserunt quia
 dicunt superesse dicitur inaequalem quae dicitur
 inter dicitur et praeter; ideoq causa quoniam intrinseca
 sufficienter dicitur dicitur ab effectu
 quia causat solum compositum solum esse
 solum ut praeter momenti ideoq et hinc quae materiae.

Quaestio 1°

an causa materiae extrinseca seu respectu pra ut pra
 pra causa? ad hanc quaestione respondet quia materiae pra
 prima ad pra quae educuntur non praeter et materia conditio
 sicut ad animam rationalem, sed solum id a quo depen
 det essentialiter productio pra ut constat ex dictis: effectus
 autem debet solum esse solum pra quae praeter
 et caetera essentialiter quae productio a pra. itaq causa
 materiae esse est id cui pra debet esse solum, ideoq non
 praeter dicitur materiae dare esse pra in genere causae
 materiae, et quomodo sit causa praeter, et in toto rigore
 non influat; non tamen se habet materiae praeter, sed est
 id quod suo modo tribuit esse effectus, quatenus praeter con
 ducit ad eandem effectus; nec alio modo potest dare
 esse causa materiae. & pra non dubitatur quia solum est
 causa compositi.

Quaestio 2°: quomodo sit mag et pra causalitas?
 duo mag causalitatem in genere intrinseca esse receptionem
 pra seu esse in exercitio solum informans: in genere autem
 extrinseca seu respectu pra esse solum pra. causalitas
 solum pra et informans. pra est quia causalitas dicitur causae
 et id pra quae transit causa de actu 1° ad 2°, seu id pra quae
 solum materiae causa ad causandum in actu 2°; sed mag sic
 dicitur materiae in genere intrinseca per receptionem pra, et in
 extrinseca per solum pra; pra vero pra informans
 solum pra, est ergo an autem causalitas solum respectu com
 pra dicitur a materia et pra constat ex dictis; nam re
 spectu pra et informans mag et solum quae solum
 autem ab extrinseca non dicitur pra pra materiae
 supra

An Cause possint esse sibi invicem Cause

§ I

Dicit Arist. causas ad invicem esse causas: quo
autem sensu dixerit in praesenti. in l. hoc verum est
de causa finali et efficiendi, nam finis in se non movet cau-
sam efficiendam ut in speculativa causet finem ipsam
sic in via Medicum movet ut ipsam confectat infirmo.
idem docet qd in eodem genere causae et quoad 1^m esse non
sunt possibile, mutua causalitatem: nam causa efficiens requirit
esse efficiens causata a suo effectu. atamen quoad 2^m esse ino-
secundum dicenda non est eadem res, prout enim filius Pa-
tris sui salutem suam et alia huiusmodi causat et
exycaientia conat. Dubium ergo sedum reddidit ad
causam naturalem et fradem, quarum mutua causalita-
tem defendunt Thomae, et contra respicit Scotus et Seneca
cum opinio suadet, sit ergo

Assertio nra

§ II

In ea natura et frater non datur mutua causalita-
tas. patet. sicut patet ut vera causa compositi, aut secus,
tamen requirit esse vera causa magis, ergo. patet autem magis in
proportione iam existens ad frater: hanc unum vera causat pro-
de Thomae: sed patet non causat id qd in proportionem ad respondens
ad frater: causare namq. est dare esse: ergo. confiam magis
magis precedit cum suo esse naturam precedentem magis ante
frater: ergo huc illi requirit dare esse, seu illam causat sed po-
tius supponit et causam sui. arguitur si magis prioritate dicit
magis magis, huc non prior sed posterior erit: idem ergo
erit efficiens, non causa magis. dicunt Thomae magis esse
proportionem patet quatenus dependet ab illa et efficiens
et causa magis in genere causae patet, (deo qd frater subest ondes
procedere magis tanquam causam frater dantei esse per
fecit in linea subditis.

Sed idem magis agit patet, nam
et illa non requirit qd patet tribuat magis, qd magis sit, sed
solum qd sit magis completa inesse subditis, seu in desum
magis specie unis: hoc autem non dicitur esse in
proportione: nam omni ad respondens subditum cum aqua

maam compositionem per seam autem compositum hoc est
 causam intrinsecam a maam ut pra. patet si ipse non causat
 esse ipsum magis saltem quod vera dici possit omniam accipere eum
 esse apud, nunquam hoc est propria illius causa quod ad praesens
 unquam concipere potest dubium: unde si autem maam est vera a
 causa per unquam causis magis extrinsecis, quoniam praeter
 abesse suum esse, sic pariter debet accidere e converso
 ut dixerunt multi causam illam: si ergo hoc non accidit adve-
 rary modo cum convenienter videtur.

Solvuntur arguta

§ III

Opponitur: pra. causat per compositionem tanquam per eum
 propriam causalitatem: sed informat maam: ergo illam
 causat. per se maam dicitur esse, informat maam dando
 illi esse vero esse: dando esse compositum concipere et vero
 esse. pra. magis cum istum praesupponitur ad compositionem
 omne illud causat intrinsecum tanquam eum principalem
 partem, maam vero nullatenus causat, quia nec ad illam
 praesupponitur nec illi dat esse magis, sed solum illam infor-
 mat et constituit esse determinatam speciei; hoc autem solum
 est causare maam reduplicative ut completam quodam
 modo ut compositum ipsum. dicitur pra. ut causa praeter illud
 quod informat: sed informat maam specificative sumptam:
 ergo in se pra. ut causa praeter illud quod informat: sed pra.
 illam specificative causat.

Unde dicitur ma. illud quod infor-
 mat intrinsecum conveniendo per se maam, utraque
 informari vero ma. et distincta in esse. pra. ipse
 nec constituit maam, nec ei datur esse magis; omnium
 autem ex his duobus videtur orari ut causa dicitur magis illis:
 solum ergo pra. ut causa compositi quod intrinsecum esse
 dicitur, quo intencum se habet tanquam causa praeter illud.
 Reduplicatur pra. ut vera causa illius quod ab illa dependet:
 ad maam dependet a pra. sine qua rationem naturalem
 videre nequit: ergo dicitur ma. quod ab illa dependet appropi-
 per se maam; appropiati vero maam, et distincta in esse
 nam dependente magis apud ut appropiati et velut a com-
 plemento naturali illius, quod appropiati appropiati appropiati
 per se esse: unde dicitur D. Thomas ait quod pra. ut causa magis
 patet esse actu, solum ut quod ut causa magis reduplicative ut
 actus et complete.

Caput IV. De Causa efficienti.

Causa omnium ordinum et quae ratione nomi-
ne causae ut causa efficiens, et ita diffinitiva ab illa unde
patrum primum est mutatio et quies. Porro de aegri
causa a qua proprie oritur actio defectiva. nam actio pro-
pria non oritur a causa materiali, sicut aut finalis, sed so-
lum ab efficienti oritur actio ut actio est tunc efficiens.
causa efficiens dividitur 1° in 1^m et 2^m. 1^a dicitur quae ab
alio non dependet. 2^a vero quae ab alio dependet. at tamen
causa efficiens creata quomodo dependet a causa 1^a, dicitur
1^m primum actionis respectu aliarum causarum creaturarum
Vobis tamen dixerunt causas creatae solum apparentes
causae, quatenus si v. g. dixerit producere calorem ad
presentiam ignis, hinc ad praesentiam solis & sic proli-
quis.

Inquires ergo an Causae 2^e vere sint causae?

P. Malebranicus in opere cu videtur et in quiete
veritate rotunde dicit causas 2^e aliquam vim
tam et efficaciam habere; qd quidem plerumq; Moderati
obvium respiciunt, tamen si bene attendas cum Malebran-
tibus sentire vis cont.; nam ut supra vidimus nullam
immensam entitatem videtur de novo pro duci nisi per
creationem. saltem quidem de actu corporatibus idem di-
cere tenentur Cartesiani apud quos omnis actus con-
paxit est motus localis, quia ad id quod in motu
impairitur citra eo generem magis. unde licet verba
tenet Moderati attendant causas 2^e aliquid agere, propiis
paxit ad contrarium accendendum adstruuntur, ut
satis supra probatum est.

Dico tunc 2^e vere aliquid agere
propria virtute. suadet ea 1° Genesio & generatione
se habent viantem, et facientem perenni supra perenni
suum; et tamen pro motu perenni perenni supra perenni suum.

Luc 21.

etiam Luc 21 arborei cum producant jam esse fructum.
et unum eundem. Ratio hinc est ab eis ab eis ab eis ab eis ab eis
sua ratione si causa 2^a nihil agit. D^o est A. et omnia
vera causa efficiens est causa et effectus est effectus qd
vult ut dicat; item sequetur qd h^o potest generari
dici posse causae animam, sicut sicur ignis producere
calorem, D^o enim equaliter ad omnia presentiam unum
et aliud faceret. Item multa esset intrinseca effectus unum
tium a non visentibus, quia si D^o recederet a unum
talis producere ad presentiam lapidis non vere visent ta-
pit quem h^o; ergo.

Confirmatur prima creatura daretur
a Creatore duplicis facultatis et potentis, nisi ut per illas
operantur; alioquin h^o pre lapide non polleret viam ad
exprobandum et a mandum. Item otiosa esset unum
tibus non inabitibus organorum structura, quorum vasa
crasem D^o esse non producant et essent in omnino otios.
Demum omnino decet benignitatem Dei in creatura daretur
qd per suo iugue modo eius actum non participant; imho
enim nulla est reprobatio sed potius commendata et or-
tendi sua bonitate et munificencia Dei, et intelligentia nonam
bonitatem diffusivam sibi se communicare creatura, qd qdem
est sa creatura litterarum oracula etiam.

Dicitur causa

dependet omnino a solo Deo: ergo non nisi a solo Deo
clausura. 2° Deum immediate concurrat ad effectum omnem
de quo concurrat per viam sufficientem, atq; sic sapientia
fuit viam creatura, per viam insufficientem, qd dicitur
negat: ergo. 3°: non regnat a solo Deo fieri effectum om-
nis: ergo sic de solo fieri, ut multiplicentur creatura.
ad 1° respondet Deo qd licet omnia creatura, saltem regent
entia absoluta, pendet essentialiter a solo Deo tanquam
a causa pro omni essentia necessaria; tamen sicut deperit
dicit ab alijs suapte nata, ita ut earum influere indigent,
licet non dependant essentialiter: ideoq; ex divina virtute
ad variis effectus cognoscuntur divinitus creaturarum ad-
vencem.

Ad 2° dic qd licet D^o concurrat per viam sufficientem plus
quam sufficientem in actu 1°; tamen in actu 2° locum in-
fluendi creaturae relinquit: nam sic omnia, que creavit,

ad contractum (ait St. Augustinus 7 de civitat. Dei. cap. 30)
ut etiam ipse proprios exerceat, et agere morum iudicet.
 ad 3° die respiciat metaphysice modum liberum vicia
 sem et peccatum suum ut tale a deo Deificari. circa hoc
 vero morum sicut non metaphysice, ad est physice respiciam
 ha seu natura, qui non nisi permissa a natura vici potest:
 unde sapientis 16 vicia cultu subiecta qd igne sui vici
 his dicitur non sperant iustos: imo nulla exit diveri
 sui specifica exactionem a nobis cognita, si nihil quunt;
 nam subitip spiritualiter et viventes a corpore et in ma
 nimum mundicem a natura; unde non solum de hinc
 tenent, sed et rationis viciu exactionem probatur.

Divi

Divina 2° causa efficiens in naturam et parcialem, si ad equam
 et inadeguam. 1^a est qui sola potest produci effectus. 2^a
 qui ab actu auxilio indiget. alia tamen in divina natura sola
 dicitur causa, illa nempe qui sufficientem habet virtutem ad
 effectum, sicut illum se sola non producat; alia vero et natura
 indabitate effectus, qui nempe et se sola habet virtutem, et
 etiam producit totum effectum. unde absolute solus D. au causa
 naturae quia solus potest se solo sine interventu alterius
 producere omni effectus dicuntur ab actu exactione; deos
 quam vi in composito non suppleat omnium causis in natura.
 qd potest daturum solo suo influxu producere has ipsas
 causas, qd est daturum existentiam non composito: exactionem
 solum divina naturae viciu causa 2^a.

Divina 3° causa

efficiens in univocam et equivocam. univoca effectum pro
 ducit quatenus omnino cum illa, et huius modi causa divina
 continere effectum pariter, non quia in se habeat ind.
 viduam indidatem effectus alioqui exactione essent eisdem
 paritula distinctis, sed quia virtutem habet ad effectum
 eisdem se cum speciei infim. si autem effectus ad di
 versum et eminentiorem effectum consequerent, divina
 causam continere effectum eminentem, equalem enim solum
 habet virtutem et non excedit imperfectione effectum suum.
 equivoca est qui producit effectum qd id est speciei quem
 continet et eminentem, 1° solum equivalem

et D. 1° 2° 3°. Causa item alia est univoca scilicet quae
ad omnes effectus concurrat, A. D., et corpora eadem in re
sunt substantiarum, alia particularis quae ad aliquam sed
aliquam tantum speciem concurrat.

Dividitur 2° causa in libe-
ram et necessariam. libera est quae potius omnibus prope
quibus potest operari sed non; necessaria vero potius pro re
quibus ad operandum necessitate operatur. De causa in
terminata et principali infra dicemus. Demum dividitur
causa in mediatam et immediatam, tunc in remotam et
proximam. Ita tantum mediate, hoc modo immediate
producit effectum; unde remota proxima est respectu
causae proxime. nota vero quod omnis causa dicitur
in actu 1° quod non efficit, sed est apta efficiere; si autem
nullum esse requiritur ad operandum deficiat, dicitur
in actu 1° proximo; si vero aliquid deficiat dicitur in
actu 1° remoto, magis imminus, propterea fuerunt plures
et pauciores conditiones desideratae. causa in actu 2°
dicitur quae iam actualiter efficit, seu quae habet actionem
et causalitatem.

Inquiries 1° an causalitas seu actus causae
sit modus realiter a causa et effectu distinctus? affirmative
respondeo loquendo de causa efficiente ad effectum, quod
nempe effectus esse videtur ut sit a solo Deo producatur,
sed producatur naturaliter ab hac labili causa, ut
accidet in igne A. respectu ignis C. et B. probatur
ut ignis A. producatur ab igne B. debet tamen esse indi-
ferentia per aliquam determinationem: sed determinatio
nota ut actus referat ad causam et effectum: ergo pro
ma. non vultur esse indifferentia omnium propter
effectum, nam equaliter potest produci ab uno igne
satis Deo: ergo aut constat quia dum ignis B. im-
punit in A. actualiter, iam tunc determinatur est?
per quod ergo si eodem modo retineret ac antea? idem
dicendum de effectu respectu illius quo iam est deter-
minata pro ductu.

Nota vero qd actio immanens s.g. virtus a motu,
 licet distinguatur modaliter a causa, non tamen alio; virtus enim et motus sunt simul actio et effectus. atamen unde
 lectio tamen sui effectum esse distinctum habet, nempe
 verbum mentis seu cognoscitivum expressam de qua intelligitur
 anima nota 2°. actionem essentialiter inseparabilem
 esse ab agente, - quatenus requirit esse sine illo, licet
 agere possit separari ab illa: ideoq[ue] actio non solum ex
 conceptu modi et altius determinacionis inseparabilis est
 a causa et effectu; sed etiam ex conceptu expressione
 et actualis originis, adeo ut ipsa actio separata nec
 dividitur possit originari ab alia virtute. Toco illius, quia
 essentia illius est separata a tali causa, nempe talis in-
 dividua actio a tali individua.

Sed dicere ergo potest dari
 aliqua vera realitas que non possit a solo Deo produci.
 respondet hoc affirmativè affirmari de actu huius et
 essentialiter libero et vitalibus, similiter et nos dici
 omni realitatem illam esse essentialiter consistit in
 separata a causa creata non posse a solo Deo produci;
 requirit enim Deum facere ut separata ab ipse. Sit ergo
 di a solo Deo: hoc enim ut esse secundum et non esse
 ab ipse qd ipse non est de Deo artifice dignum
 cum hoc autem coheret Deum posse facere se solo
 qd qd facit per causas 2°; qd qdem verum est. de
 omni effectu distincto ab actione creature, uno de
 effectu virtus quia actio proprie effectu non est sed
 effectu, num quia actionem regitae possit di. omnem
 sua inordinata ad effectu.

Inquires 2°. an causaque
 mediata sit proprie causa effectu remoti? negativè
 respondet: quia non proprie causat qd proprie non influit
 nec dat esse effectu: at causa mediata proprie non influit;
 cum causa proxima verum producat effectu, etiam si
 deficiat remota: ergo nec obdat ad agendum illud causa
causæ et causa causæ, inchoata enim de causa
 esse et proprie sumpta. nota deo qd effectu esse
 attribuitur causæ mediate. non tamen ut causæ mediate

+
Causetum

sed etiam ut causa physica: sic namque motus hominis proprie dicitur ei ~~proprie~~ ^{proprie} explodit, licet omnes causas mediantes, nam hoc illi solum est causa propria motus quo ille incurrit in calyce, et tamen ille dicitur proprie physice occidere, sicut dicitur proprie physice necesse lignum, & sciat videri unquam in impetu serae, & secuti.

+
Causa

Itaque q^o causa mediata ultra ponit influxum corporis per conversionem physicam, seu ab ipso movendo se habet naturalis, tandem sequitur effectus remotus, proprius dicitur talis effectus non eodem proprietate influxus, sed solum proprietate conversionis et determinationis non est ipsa causa proprie dandi esse, sed tantum causa per se et per se determinari alias et dandi esse, quae duo diversissima sunt; nam q^o ipsa applicat ad partem dicitur potius esse determinat, non vero influit in conversionem: tum hinc q^o per externam causam naturalem determinat ad agendum, proprie non influit in effectum naturalem ut supra dictum est in communicatione divina: sed ut hoc amplius de determinanda questione in d^o physicorum agere solutam hinc pertractabo. sit ergo.

Quest. 1

In agens possit agere indistans quin operetur per medium?

§ 1.

Quamvis nulla causa naturalis agere possit nisi in partem continentem intra sphaeram, et tamen supponunt; tamen dubitatur an intra sphaeram necesse sit esse agens esse contiguum parti dandi? hic immediate contactus, potest esse immediate virtutis, et cum ipse attingit partem non per entitatem suam: sed per calorem aut virtutem ad partem cuius per se movetur per medium radiatum: si immediate re supponit ut cum entitas ipsa contigua est partem: notandum tamen q^o si causa videtur distans, cum se resse talis non sit; nam dum conflatur

utque non modo ~~per~~ partes inaequales et contrarias in cen-
 dy videtur sua durare ab aere circumdante in quo
 producit calor, non tamen proprie distans in aere
 dei quia illi calor producitur a toto illo igne operante
 per modum unius, quodem veri aliquid in eis contrarium
 parit.

Idem audit in globo plumbeo manuum praesentis;
 in quo tamen operantia natae pondere partes inaequales;
 nam si illi auferantur, minus calorem possidet, et minus
 praesentia manuum: nec adhuc est necessarium quod conuile-
faciunt aliae partes, quia partes ignis remotiores non cali-
 ut in vicinis aere exudat interior calor, et quod longius
 se extendat. quia uno per se, eo agente et viante ipse
 medium diffusa integrantia unum agentem adequatum
 effusio aliqua ut sepe contingit) quod verus aliquid sui
 est contrarium parit; ut dum ignis simul cum calore
 et viante interjacente producit aliquid in loco distanti;
 et tunc aere agente praecipue hinc sit distans dis-
 tantia repositi, est tamen immediatum in mediacione
 virtutis diffusae influentiae in effectum.

Deinde horandum
 quod aere imprensus ab agente alio continuo et progressiva
 usque ad terminum ultimum aere quem distans, quin viantem in tra-
 media aliquid agit. sic manus impingit impetum et motum
 non solum in superficiem lapidis, quem tangit, sed etiam in alte-
 rioris partes lapidis, quae non tangit nisi per productionem qua
 localis, continuatur usque ad partes illas: qualiter aere illa alium
 impetum non producit. his positis scilicet defendunt quod
 dam genera posse operari in partem distans hinc immo tamen
 virtutem ipsam unum, quin operantur per mediam, seu quin
 virtutem suam viantem ab agente usque ad partem. contraria
 vero est communis hinc inter Aristotelianos quibus cum sit

Assertio nra

§ II

Nulla causa naturalis aere valet ingressum diuani,
quin aereus per medium. probos sumimus ab experientia;
cogitamus namq[ue] aereus naturalis, maxime corporea, non
operari, si casum aëris suspendatur per corpus aliud interme-
diū; nec aëri aliqd[ue] diuani visum est, cuius aëreo rursus
di. nequeat per interpositum aliud corpus diam intra propinquam
sphaeram. sic fenestra clausa desinit sol illuminare cubiculum;
sic interposita manu, desinit species ab oculo produci impoten-
tia vincta; sic ignis non comburit strigam propinquam, do-
nec fenestram laminam interpositam paulatim permeet, et
sic de reliquis: hęc autem non aliunde proeunt nisi
quia intersempertua diffusa sua natura, hęc[ue] contractu im-
pediunt per interpositum loquitur: ergo.

Confirmatur: si causa
potest aëris quin talem eue viam per medium difundatur,
multa erit ratio qua aëri in qualibet distantia non possit operari,
qua nempe a duobus miliaribus potius quam ab uno aëre negui-
bit? sed dicitur et contra experientiam, et contra similitudinem
sphaeram aërium: hęc enim ides aëris limitata, qua via
sua aëris vixote finita per intermedium inter seclum monstrua
et tandem debet: ergo. in patet, nam si viam aëris non
minueretur, usque ad quamlibet distantiam permearet, et
ulterius potest progredi, cum ~~non~~ nulla ratio in contrarium aya-
reat; quia si viam non insumuntur, si distantia ma. aut
mi. ad aërem impetere omnino videretur.

Soluntur aegta

§ III

Inquit 1° varijs experientia sibi videtur aëri aye
aaa undi dant quin per viam per medium difundatur nam
1° facientes obitu nocent, et vixit sola viam, lenior
infantes distantes faciant. 2° basilicum aërem suo honore
distantem inter fiet, 3° bufo atrabat multat, ut eam
expleret, stat namq[ue] illi in motu inmane viam, et se
vidam distans abrum, proferat illa ad necem oportet; si
tamen oportet: esse in viam se adigi testatur eulatu

et lachrymæ date gratia: quoniam etiam variæ corporis conditionibus, velut etiam f. ^{fun} potest: quoniam tamen curare se videtur quæ nullo, quod est hinc ut a parat, compellente curat, idem fere narratur de unguenti belia in India vocata buyo, et ab Indis Jiraga abispa, nonu habitu suo perficere a longe atrahente quoniam abiret veris tendia quævis.

2. succinum sive electum atrahit ferreas. et magno atrahit ferarum dictam, quoniam atrahit aquæ tum unguentum aut tabulam. 5. aqua de belis admodum rugosum calet, dum infunditur friget. 6. dum vitæ florent in hyspania. vinum in sypham appellatum bullit aut lesem patitur motionem. 7. ad rationem dyæ, eorundem alterius unguentis, seu habentis pro porcionem diaphanum minus sonant. 8. ligu e longinquo visus causet raudedinem. 9. tunc tunc et obicidant a hinc ad tunc tunc et obicidant epicidant. 10. vnguentum armenium, et pulvis syngaticus vulnua dicitur sentat, si linteam capere madeserunt, pulvere aut vnguento congerat. 11. demg longedo baachio peccabio. 12. quædam vnguentum cum in fure et arundine mediante nihil agat. in unguentum abiam si omnia que huc sperant afearem experientia.

Respondet igitur ex talis non probari afearem in distans, nam tempore medium diffunditur aliqua visus, quod ex eo patet, quod idem dicitur experientia unguentum puncto ab apente usque ad partem interpositam: hoc agnum dicitur non foret quamvis aliqua diffundat sit in explicando an effectus contingat per partem qual. necne. omnia tamen predicta una ex parte explicari possunt per tenuissima corpusculorum effluvia, per medium diffusa, quæ ad eum hinc non se prodant hinc ibi in medio, tamen ea dari ratione colligenda. unde ad 1. vis pondio faciant ante halitus seu effluvia fundere per medium usque ad partem, atamen non ex oculis: nam per se demonstratum jam est oculos dum vident non fundere aliquid extra se. sed solum pati et recipere radiorum lucis ab obiecto reflexos.

Et quamvis per vasa tachyomasum aliqua possit exire
mas, hoc tamen impotens est. Illud est enim causae; cum
ex parte leuissima et tenuis statim evanescit, cum quia nullam
potest habeat ad obtum directionem. vixit ergo, quod effluvia
exiant per se et naves, per hunc liberate, et voluntarie ad se
obtum directionem. Et secundum ratione maligni et maxis quod
qua gaudent: effluvia autem ista aliquam habent directionem
quod in descensionem spatio coincidit. cum radio visuali, ex quo
videtur quod damnum attribuetur oculis. At tamen si obitum
est in magna distantia, fortitudine magna, robusta quod alie
tudine pyramidum stricidit in casu nascitur a sal manuum
ribu trac. Et curatio moralis, et horum solo acquiescit videri
ficiende sanum, tunc casu dicendum esse. Et tunc non
vixit nate naturali fieri.

Quomodo vivente concipi potest spiritum
nam subitam ea esse malignitate insigniam et ypedicta
parare possit. notaveris in his variis demuceri amiser h
ponit pueris fabelas. eodem modo explicatur quomodo
et ubi per infero sui corporis halitus damnum infan
tum causet, maxime si eos amplexantur et decubent
et refrigerata accidit. et hoc etiam constat quomodo causetur
torpor in smutella a putore, et in hore ab huyo per
infero halitus ex ore exeuntes; quod quomodo ista fieri de eo
considerat, quod eorum acris immutatur, et aliud eorum inter
ficiunt, aut halitus alie du continetur, fortiter impellendo
aerem infero medium, quod etiam contingit dum aliud ab hano
est velociter per spatum intersecum.

Quomodo tamen quomodo
sua torporum fiat attractio ista? respondes cum Magnano
fieri per quandam sympathiam. non ut vulgo acquiritur hoc
pro media duorum amicitia multa interueniente realitate phy
sica, nam quia attractio sic intellecta est vox nihil sym
patis, et ait na. Et Deyo tom. 3. disc. 2. 1 ad numerum ista
et corpora cognata se et ad mutua amplexa provocent
per spiritum aut halitus quos sed angones in medio. et
ad hunc passum hunc monant ad motum alterum ad alterum
(vixit qual. tunc) confusione) vixit amplexum spirituum
concentum sympathiam non solum sed etiam, et vixit indicem
ant ist ad amplexum sed etiam, et vixit in eadem partes
suam qual. cetera tunc, neq non solum committent

sed etiam quodam modo dicitur hinc locum accedunt pro
pud s. fondei, seu corpora ex quibus pro dixerant, cum quibus
reproba manent concatenati.

Itaque eo ipso modo quo conch
petur navigia propter ferrum quod retinet, trahi a magnetici
rupibus, quae solo artice subire vulgus putat, quam tractionem
sequitur navium confectio et nauorum periculum, ita cum
proportione facile intelligi potest mustellam a Bufone trahi
ob aliquam sui corporis partem quam subditam et amicam
bufoni spiritum gerit mustella, idemque dici potest de Bufone.
hoc eodem modo explicanda physice attractio ferri ad magnetem
et ferrum ad succinum sive electrum. nota vero quod sympathia
galea - uno consistit quod essentia alicujus corporis proportionata
similitudinem seu in partibus alterius, et ita explicari possunt
varia phenomena, praecipue palme manu et ferri, ab aere
plantarum atrisida et immixta, quia halitus unius sunt
proprie in alio respectu alterius.

Sic autem explicata attrac
tione certum est aliquid in medio diffundi. Nam tibi
placet quod attractio fiat per qualitates occultas hae etiam re
cipiet medium, ideoque nunquam veritatem carnis operas individuae
per se autem reuertit ad qual. per attractionem si admittantur
effluvia et earum vehiculum, etiam habebit; nam hec illud
on reuertit ad qual. occultas asylum ignorantis scientia
non in re non solum inuenta, sed fortiam etiam inueni
pabili, appia et exorta ignorantis confectio, quam pro
sumptiosa explicatio re ipsa inuenitur latenter deest
quere. et hinc explicatio flagrantem supra posita admodum
probabilis est, non tamen explicat eua. effluvia propriae
foculi dicitur recum, et eua contingat dam diversa variae
ingrui invari. locis; per quamvis ergo explicationem arcastra
orati manent equaliter impedia et per hoc patet ad 2. 3 et 4

+ devehant

die aquam debetis eo superius calidior esse quam infuso,
qua in fundo non solum partialis ignis, sed potius subter
sapit quendam, ne eua eua teluta sursum subter ascen
dunt, sibi quae faciunt viam promptam et expeditam intra
aquam, ergo pro venit quod aqua feruendo ebulliat. atamen
tum debet referri ad ignem, partialis ignis per infusa caant

Ad 5.

statim per aereae vias accendunt, ideoq; vivo remanent
 Alii infundo qd calorem considerant excitent: postea acio
 brevi temporis intervallo tota debet incalere, quia compressi
 aq; partibus proprii ponderis ratione, clauduntur vig, qd ad sum
 apertum rivis adstant vinctis sphaculationibus, ex quo fit qd
 quaque visum versantur particula ignis in aqua resistent et
 rempe visum omni lebetis partes, ideoq; tota lebetis visum affec
 ta continetur calore.

Ad 6. die verum calorem aeris temperariem
 eadem ratione flores invite, et ebullitionem excitare in vitro;
 quia sunt eadem periodos et vites et vira propriam fer
 mentationem concipiunt. ad modum quo duo horologia si
 vultima eodem tempore eadem etiam signant horam. ad 7
 die totum in aeris tremore et commotione consistere,
 ideoq; eisdem lyag. alias movent distanter predicto tremore
 per aeternam papapato. ad 8 die Num effectum non in omnibus
 sed tantum accidere in alijsbus insatm sphaculationem aut ca
 sam diaporosorem humorum habentibus; et hunc casu spi
 ritu vitali parturati vauedinem causare possunt, huius
 idem est causa occasionalis. eodem modo viciore et obici
 rare est causa occasionalis viciore et obici
 speciem, viciore et obici amnam afficit viciore et obici
 ad id idoneae illo effectum producat et per hoc facit ad 9.

mum die

de pulvere syngastrica vnguento qd amaro pababidui.
 dicitur nullam habere natalem vim ad sananda vulnera.
 necesse aliqd infra casu fradantia tunc agunt viciore et obici
 pata, non accidit tunc aliqua viciore et obici per modum hec sen
 tibus sit oculta. atamen viciore et obici, qd syngastria viciore et obici
 viciore et obici sunt, ut ~~ita~~ per viciore et obici viciore et obici
 anitue pababidui viciore et obici fabulas. ad viciore et obici viciore et obici
 tua viciore et obici viciore et obici; saltem viciore et obici ut viciore et obici
 pedicem dum comprehendimus hanc, aut viciore et obici viciore et obici
 viciore et obici viciore et obici viciore et obici; saltem viciore et obici viciore et obici
 viciore et obici viciore et obici viciore et obici, sicut enim
 est saltem non tenet hunc effectum viciore et obici viciore et obici
 viciore et obici viciore et obici, ut viciore et obici viciore et obici.

Solum itaq; et seorsum tardedinem stuporem causare
 si manu, pede, baculo, aliove corpore rigido tangatur, praesim
 in ea dorsi parte, quae convexa est, et lingua sunt duo musculi
 frivissimi protendi a capite usq; ad aliam extremitatem, quodam
 omnem superficiem convexam amplectuntur; fibrae autem
 eorum consistunt musculi isti a superiori parte dorsi ad inferi
 orum usq; partem superficiem verticalem perveniunt
 infirmam tubulorum cilindricorum. e quo fit qd dum tan
 guntur talis aut manu aut baculo ratione sup tractus in ea
 nig existeris motus concitatus unus compressivus et expansi
 onis, seu circuli et diastole, et illico communicatus spiritibus
 animalibus trachis, a quibus motum praeter naturam et ego
 n tum in, quo ante a quibusdam paucis s. parvis istis

Sporus

motu perspirato quasi ex impaccio, et haerent rigorem, innotata
 via huc illucq; discussa, et in partem fibrillarum aliquar ex proprio
 loco pedunt, et hinc stupor et dolor in trachio. q; plura deinde ad
 deat ingenio et ratione excluditur. M. Sarraceno inde
 monitione theatri caelici Tomo 1. dice 18. Annum. 688.

Ubi hujus stuporis causas evidenter demonstratas inveniet
 vobis tractatus in eamq; ope abiq; recurru ad effusio aut qual.
 ex diebus satisfient etiam potest alibi experimetur quae in con
 vaxium obliquantur, nullum enim potest obijci, qd ab eis ex
 supradictis non sit affine: et licet ut scilicet satisfient non
 erit neccario appropria explicatio, Nam tamen potui dum
 amore veritatis, tum ut vos innotuam de modo physico
 quo similes effectus causantur ad hujus quae innotuam deparua
 re. M. Sarraceno Tomo 2. dice 2. et dice 12. Tomo 3. dice 3
 Tomo 5. dice 9. Tomo 1. episodiarum epist. 2. a his q; in locis
 obiter.

Figura 2° effectus indidam produci sepe perfectior et
 validior est quoniam visus diffusa: ego per accidens tantum conuen
 nit potest q; effectus a solitudine dicitur produci. aut patet
 nam sol interea in caibus aurum producit, idem magis
 calefacit inferiam regionem mediam quam in superioribus, et
 consistat in rigibus valde observatis. respondet autem aurum non
 arde ad ab igne subterraneo produci: infusio enim solis
 vis ad 10. usq; pedes infra superficiem terrae pervenire potest,
 ut consistat ex frigiditate quae in profundis tanq; cavernis ren
 ditur. Item ad 2^{am} acaus rigorem sic non per 5. unum

Jam magnam efferam eadum reflexorum, et odieris
ryonem them valde abundare nris et quo eju provent one.
fyddat.

Argues 3° q lapidem projicit, impulsus producit in lapi de
jam aliquatenus distante; nam in 1° instanti quo impulsus pas
ducitur, lapidem facit recedere a loco in quo erat propeiori con
tiguus: in illo est primo instanti lapidem ducere facit a projec
tore. respondeo manus in instanti in quo producit impulsus,
non separari a lapide, quia licet illum recedere faciat a loco
in quo erat, ipsa quoq; manus locum mutat, et conti
quitate retenta lapidem comitatur tandem prope, et ita conier
vat impulsus lapidis: dum alteram manus consistit et lapi
dem abire sinit, jam impulsus lapidis non amplius pendet
immediate a manu et est manifestum.

Argues ultimo: actio
expeditiva ab agente et transit usq; ad passum; ideoq; appellata
actio maniens: ergo actio agentis divisi defect transire per medium,
proindeq; non sufficit qd virtus infundatur per medium ad hoc
ut agent distans operetur. respondeo actionem non expedi ab agente
sicut sagitta expeditiva ab arcu, et pervenit ad sequens, quia in
virtu imaginis expedit, et unde saltim, aut volat ad passum,
cujus abundantia patet in actionibus Dei ad corra: actio ipsa in
cipit 1° ex itate in ita passum, ex quo educitur et in quo recipitur;
sed quia vmbi existit virtute et efficacia agentis aquo habetur
sumum; idcirco ab agente expedi dicitur, vocaturq; maniens et dicit
exanans ab actione inmanente, quae est ipse in quo agente: ita
loquimur ex penuria vocum, sed intentionem vulgarem
mente conspimus.

Quest. II.

An substia creata sit immediate operativa?

S. 1.

Lugensio celebri, signata. Nonna inna et deusitas,
et quest. patenti, non procedit tamen de passu quod hoc namq;
pudat omne et cupiturn, aenitas enim sura ruyoisursum.
idum ergo procedit de passu quo seu de virtute quae effectus fit.

quæritur of an hęc viam realis identificata cum substantia
 aqua solum pro se distingueretur; an vero hęc viam solum
 conveniat accidentibus realis a substantia distinctis. Thomæ occasione
 propugnans substantiam non posse operari nisi medijs accidentibus
 ab ipsa profluentibus. e contra Scotus ait: cum substantiam esse
 immediate productivam alterius substantiæ: Quæ etiam Scotus omnes
 hęc abq. cum eorum successu operationem aliquam passivalem
 concedant accidentibus ad effectum substantialem. ut cap.

Assertio nra

III

Substantia creata ut viam immediate producendo alterius
 substantiæ. suaderet ex D. Thoma 3° contra gentes cap. 63. ratione
 sic agente: si agere sequitur ad eam in actu, inconsementer est
 qd actu perfectiora actione destituitur: perfectior autem actus
 est per substantiam quam per accidentalem. si quæ per accidentales
 qd substantia cum in rebus compositibus habent aliquas actiones,
 multo magis per substantiam habeat aliquam propriam actionem.
 non est autem huiusmodi actus dispositiva motum; quæ hoc
 fit per alterationem, ad quam sufficiunt per accidentalem. quæ
 per generantem est prius actionis ut per substantiam in re
 2) Quæritur in generatione eorum sic: sed substantia operatur per pro-
 priam actionem immediate operatur cum talis actus immedie
 ut ipsi substantiæ: ergo.

2° per accidentalem quatenus habet propriam
 actionem immediate operatur, ut alterando; sed per substantiam
 multo magis habet propriam actionem, non per alterationem:
 ergo. 3° si substantia esset tantum operatur immediate, aperet
 media viam operatur et per sui actionem: ergo propriam
 actionem non habeat. deniq. si a substantia immediate non
 profuit aliqua actio, multo magis accidenti habeat propriam
 actionem quam substantia: sed: ergo. Probatur ex ipso Aristotele
 Met. 3^a parte quest. 22 arti. 3° ad 2^m dicendum qd actus
 per accidentalem dependet ab actione per substantiam, non esse
 accidentis dependet ab esse substantiæ. ergo ita dependet et ergo
 tanquam ab actione distincta. ergo substantia habet suam acti-
 onem distinctam ab actione accidentis qua immediate operatur.

Suedens rator comuni sed ef. ca. ut impa: virtus pro
 ductiva effectus subiecti requit existere in accidenti: ergo.
 pro aut virtus ad equale productiva aliter subiecti requit esse
 prohibita et per consequens effectus: sed ad esse et prohibita subiecta:
 ergo. pro ma: virtus ad equale productiva continetur debet totam
 perfectionem effectus, I paliter, I eminenter, I saltem equivalentem,
 id est I secundum eandem speciem, I secundum maiorem omnem
 rationem, aut saltem perfectione equaliter: sed nullo ex his modis
 continet effectum subiecti in causa prohibita ut patet et: ergo.
 ma conat quia virtus ad equale productiva tribuit effectum totam
 perfectionem, quam per se tribuere requit. si illam non con
 tribuit, iura illud remittat qd ~~est~~ habet.

Respondens theoz ad idem
 pro ducere effectum subiectum tanquam causam in se
 mentalem ipsius subiecti, cui subordinatur ut causa princi
 palis, commenturam autem perfectionem non esse quidem
 iam in causa instrumentali, sed in principali: unde sicut
 accidenti esse inproportionatum ut cum effectus subiecti, dum
 tamen potest instrumentales producere ut virtus subiecti
 a natura destinata ad hoc effectum operantur: ideoq; accidenti confor
 miter a subiecto, operantur in virtute illius et in eius nomine, non
 quia aliquid accipiat a subiecto, sed quia esse accidentis, magis quam
 in ut virtus subiecti, proindeq; sicut operantur per propriam
 virtutem, non operantur per illam ut propriam sui, sed ut
 propriam subiecti et in eius nomine.

Sed contra: non sufficit
 qd causa principalis commenturatur cum effectus in illam
 non influat: nam nunc de ma. se habebit, sicut musica
 in edificante: sed subiecta iura theoras ruge influat in effectum,
 nec in virtutem aqua videtur effectum oriri: ergo. 2^a: causa
 oris aliter perfectionem suam refundit in effectum, nisi qua
 tenuerit influat: ergo si tribuatur influat, nullomodo
 perfectionem suam refundit, sed eam sibi in se retinet.
 3^a: dum dicitur accidenti operari in virtute subiecti, hinc illi
 operari per aliquam virtutem subiectam a subiecto derivatam,
 inproportionatam, cui virtutem: si 1^a, iam subiecta inmediate
 influat, qd negat. si 2^a, accidenti inproportionatum est et
 prohibita effectus: ergo.

2°: qd accidere operetur ut viam et instrumentum subdit,
 natura inchoat naturam que ut paleamini, nec facit qd sit eius
 operetur: ergo semper in oppositum animum indret,
 habebit viam et instrumentum producenti operem subditam: ergo est causa
 principialis qd negatur. aliter: accidere iuxta solutionem inhiat
 in substantiam ut viam subdit: sed a proprio esse parat habet tunc
 viam et instrumentum: ergo inhiat in substantiam ex proprio esse et ex pro
 prio virtute, proinde ut causa principialis. Denique qd accidere
 facit qd per operem nomine gigantis ad sustinendum pondus
 supra viam, multas vias accipit a gigante: ergo.

Ita iuxta theoriam est incapax absolute operandi immediate
 ergo accidere ut viam subdit erit etiam incapax immediate
 operandi: pro con: accidere ut viam subdit erit vis realis sub
 ditia ipse in ordine operandi: ergo et subditia est impotens, etiam
 est accidere et ex virtute. eade qd est vis realis subditia in linea
 operativa, realis habet id qd subditia habet falsam in ca
 linea, ut constat in omnibus qd dicuntur veritatis hanc. Illud
 itaqd falsum est accidere esse viam et instrumentum subditum in linea operativa,
 operandi in eius nomine, ab illa roborari, et alia huiusmodi,
 si namqz nihil accipit a subditia, hoc intelligibile est, ut constat
 exemplo pueri operantis nomine gigantis.

Ita iuxta theoriam accidere

eventendo ad veritatem fundam^{num}: ideo subditia requirit esse
 immediate operativa, quia nulla potentia potest immediate
 recipere et operari: hoc vero est falsum iuxta theoriam: ergo.
 pro mi: si accidere esset viam immediate operativa, etiam illi
 videret immediate esse et operari, immediate namque habet
 existentiam: ergo. qd qd diximus dictum habet, et sic in omnia
 precognita agitur. veritas: accidere prout recipit adum essendi
 quam operandi: cum quia prout est esse quam operari: atque
 qd non est operari potest, non etiam quia accidere magis prout
 perficiatur per esse quam per operationem, quia licet nunquam
 operari habet esse perfectum absolute nam color
 nunquam produci potest ad huc esse color: ergo idem

Demum si ad eam accedat si subiecta immediate non influat
in defectum non erit proprie causa propter defectum influentis. Hoc
ad aduersarij negatur: ergo pro ma: causa culper imbe est existere
ac non existere ut de omnibus causant, non causat proprie: hoc
auderet si immediate non influat, nam non accedens de se
a subiecta potest operari per se subiecta ipsa ut respondet Thomae,
ergo ma licet inuincibilis probatur: implicat propter causam
si non proportionem illa cum effectu: sed causa q. non est sic q. est
non est nullam proportionem habet cum effectu, in velle causam
esse vere causam et ab idem non esse: ergo. nec dicit q. de se in
viante sollicita, hoc enim solum est existens accidens q. q. dem
effectum non continet et si continet erit causa pronuntialis
quia nulla alia existit.

Solvuntur arguta.

Sunt

Ita expartem proprie iudicant aduersarij mensorem
D. Thomae, ut nulla non violenta gaudeat expositione iudicant
selectiora loca referam, quae, in folio, gemina in ea praedicta expo
nuntur. ait quibus 1.ª part. quest. 52. artic. 3.º in corpore: nec in
Angelo, nec in aliqua creatura viant potentia operativa et idem
q. sua essentia. et quest. 59. artic. 2.º: voluntas in Angelo
est quaedam viant, potentia, quae nec est ipsa eorum natura,
nec eorum virtus. et quest. 55. artic. 1.º: impossibile est dicere
q. essentia animi sit eius potentia. et quest. 6.º articulo 1.º
caequam artic. 11.º: impossibile est q. ab huius subiecto caedit
sua essentia sit sua potentia operativa. alij q. in locis scilicet
his similia inueniuntur.

Quasi 1.ª parte quest. 55. artic. 1.º
ad 2. huc habet: pro subiectalis est partem actionis propriae,
sed non proprie operativae. et quest. 15. artic. 1.º ad 5.º ait: quodlibet actus
in caliditate, etc. sit accidens agit inuincibilis pro subiectali sicut
in instrumentum, et ideo potest agere ad partem subiectalem. et 2.ª
parte quest. 55. articulo 3.º ad 3.ºm ait: inuitas quae est ad partem
subiectalem non fit a se subiectali immediate sed mediante
qualitate actus et virtutis, quae agunt in uirtute pro subiectalis:
et alia huius similia partem inueniunt. ad quatuor igitur priora loca

respondens eadem solutione, nempe intelligi de distinctione facti
 et per rationem, quo sensu distincta dicuntur quae habent distin-
 ctam definitionem, sicut dicimus de distinctione essentiae et
 existentiae.

Non autem intelliguntur de distinctione physica et
 ontologica, nam potest profecto duntaxat sensum formalem sibi
 sua referre; insuperque S. D. qd multae creaturae actio a pe-
 tenna pertineat factiva ad quae quidditatem seu essentiam, sicut
 dum dicimus qd deficiat alii noniunt de qui essentia, quin actio
 colligatur eadem ontologica distinctionem inter utrumque inter
 cedat. quum una licet personata qd presentis animus ab illa
 distinguitur, et qd Angelus habeat potentia realiter distincta,
 adhuc non requirit, qd potentia ~~actio~~ operativa alterius
 subicit, sit etiam realiter distincta, ad eam enim operati-
 va hae mundi iniqua, nempe impotenti accidenti cum
 defectu substantiali quae impotenti animus non adest.

Ad 2^{am} distinctionem

sententia eadem respondeo dico qd dum S. Th. ait
 qd substantia creata agit mediis quatuor, et qd primum
 primum operans non est substantia sed accidenti, et his similia,
 intelligendum est de virtute seu potentia completa et operativa,
 cum substantia semper se agit accidenti ut instrumentum dis-
 tinctum a virtute ad operationem, sicut quo potentia solum dicitur
 mediata, quomodo ut virtutis ad effectum; quo unum
 etiam dicitur inae impotenti recipere primum nisi mediis dis-
 tinctis accidentibus, licet potest immediate sit substantia
 actus; quia tamen actus non perficit instrumentalem
actionem nisi operando actionem propriam, et ait S. Th. 1°
 89 parte quest. 62 artic. 1° ad 2um, ideo respectu defectu sub-
stantialis dicitur instrumentum.

Instrumentum autem requirit servitium
 concursuum principalis agentis, et eorum agit virtute illius,
 quomodo ab eis simul operante juvatur; quapropter S. Th. hoc loco
 allegato in corpore ait: causa instrumentalis non agit per
virtutem suam, sed solum per motum cum quo movetur a
principali agente. unde accidit per virtutem respectu operati-
 vae principalis dispositiones, et instrumentum autem non
 per virtutem suam, sed per motum quo movetur a principali

operante operatur, et hoc modo perficit instrumentalem actionem
Hoc mediante operatur subiecta. hoc modo exposita doctrina
dicitur supra ipsum mentem nostram confirmatam ~~ad~~ certitudinem
saltem non magis pro Thomis, quam pro nobis esse videtur.

Magis 2 ratione:

quod prae ordinata ad esse operis, requirit ordinari prae
ad operationem: sed subiecta prae ordinata ad esse: ergo pro ma;
ore et operari sunt actus adequati diversis: sed ex diversitate
actuum inferatur diversitas potentiarum: ergo. arguitur nihil
probat singularem existentiam ab essentia distingui: pro sunt
tamen libertas admisso nego ma, ad prae. concia ma. nego mi,
nam est est quod in eadem subiecta sit conceptus essentiae et naturae,
ut prae respiciant actum essendi et operandi; Num namque sub
conceptu essentiae, et utrum in esse naturae: nam duo actus diversis
essentiae possunt in sensu reali respici ab eadem potentia, et ad versa
ad prae potentia tum in subiecta quae radicaliter accidentia, et spe
rationem ipsam, tum etiam in ma 1. quae respicit esse et pati
orem, tum denique in accidenti operativo quod necessario operatur
ad esse et ad operari.

Dupliciter existens et operans non sunt actus
quidem potentiae: ergo. pro aut: existentia et operans non sunt
essentiae sub ordinatae nec argumentum sub eadem ratione facti: ergo.
2. implicat quod ex duobus actibus ultimis unus adveniat post alium:
hoc autem videtur esse et operari: ergo. nego duplex autem, quia si
operari sequitur adesse, et esse est post operationem in se est com
mune praedictum, operari requirit dari aliquam subordina
tionem et ordinacionem inter utrumque actum claritatis tamen
gratia. Distin 2 autem: sub eadem ratione facti specifica concia gene
rica et remota nego autem et cons. licet enim superest ad
subiectam et operari ad accidentem, utrumque tamen pertinet ad eam
dem lineam genericam actus potentiae subiectalis, in hoc enim
conveniunt; ideoque ratio actus potentiae subiectalis est ratio facti
sub qua argumentum, et in qua conveniunt, licet in alijs differant.

Magis
actus videtur esse reali dici potest actu inadequato super
cualiter quia non exhaurit ^{esse} quidam potentiam, sed est
pars collectiva omnium actuum talis correspondentium
potentiae; in sensu tamen facti habet certam potentiam adaequatam.

subditis sub redupl. caone qua illum respicit: alia vniuersi-
 tate subditis inesse credendis, et alia in esse natp. ad 2. reso-
 na: nam sicut in ma. 1a. ad veniunt a seipso et pariter,
 vniuersi/ in aucto/ri operatio erit effectus ad veniunt, sa-
 vniuersi actu potest ad veniunt post alium subditis, ad qd. sufficit
 facti distinctio: nam post appa/rentem vniuersi quod est actu ad-
 quante et vniuersi potentis appa/rentis facti ut talis, ad se-
 nit iudicium et discualut, vniuersi in natura agitur.

Intellectus operatio

non est actu ⁱⁿadequante subditis: ergo. pro aut: potentia
 operativa a seipso ab operatione: sed subditis requirit specifi-
 catione ab operatione, quod ut patet a seipso in operatione est vniuersi subditis.
 ergo. vniuersi est in natura vniuersi in potentia passiva quod speci-
 ficatur a passione, non in potentia radicali, quod in eis radicali
 quod est a seipso a radicali. respondet ergo qd. operatio non est spe-
 cificatum in actu cum potentia, cum ut patet ab operatione
 vniuersi esse per seipso continens vniuersi, quod non est
 operatio respectu potentis operatio: solum ergo est specificatum
 vniuersi cum et a seipso, quod vniuersi per seipso duobus respectu
 subditis dignitas perfectio patet operatio: hoc contra subditis
 specificatum ab operatione ut est via et medium ad effectum sub-
 ditalem, vniuersi non est in consensu.

Intellectus operatio

sicut vniuersi esse potentiam operativam: ergo. pro aut: operatio
 est vniuersi actu potentis operatio: ergo potentiam constituit
 et specificat, vniuersi namq. subditis constituit vniuersi esse
 subditis quia est qui actu vniuersi respondet operationem
 solum continens potentiam actu operatio, quod vniuersi ergo
 potentia operatio et operatione fit hoc a seipso continens
 potentia operatio: aliam in vniuersi non constituit potentiam,
 hoc enim pro potentia ad illam est vniuersi esse completa, cum
 patet sit esse quam operatio: subditis esse talis est
 actu vniuersi ut non adveniat vniuersi, iam completa, sed potentia
 esse subditis completa, ideoq. pertinet ad essentiam vniuersi
 illius esse, et notit cum vniuersi thomae.

Intellectus operatio

igitur vniuersi qd. subditis sit appa/rentis operationem
 vniuersi, hec vniuersi: sed hoc requirit die, cum potentia a seipso
 sit appa/rentis subditis: ergo. 2. loquitur qd. subditis per seipso
 vniuersi ad operationem, et qd. 1. non sit absoluta et in ordine
 ad se, qd. est saltem. respondet subditis esse vniuersi.

quatenus non est per se aliud suppositum ad quod dicitur
terminum in se esse perficiendum. hoc tamen non dicitur quod
aliquo modo sit per se operatio, ad quam quodammodo
quodammodo ordinatur (in se) tendit tanquam ad suum medium
quo acquiritur substantialis effectum. unde effectus substantialis
est per se qui, quodammodo substantialis operatio est per se; quia
sibi operatio perficiendi operatio substantialis, dicitur
enim illud bonum quod est in operatione propria virtutis.

¶ Intra
ad veritatem nullum est in convenienti, in eo quod presentia parva
ordine sua parva: 1° ad accidentem, nempe ad passionem, parva
namque parva substantialis et accidentalis; et tamen illa parva
tota identitativa cum substantia: cum ergo idem dispositiva
activa non levi dicendum? si autem dicatur quod una hec
parva substantia presentis parva ordinatur per se: ad passionem,
tamen cum huiusmodi potentia non sit conceptus prima
sive sed tantum. si unum dicitur substantia, hec cum illa identitativa
finitiva non sequitur substantiam parva: 1° ad operationem
dicitur; hoc tibi dicitur habere quia substantia ut talis non
distinguitur per presentiam activam nec passivam sed per
se parva: quia una aliquam ordinem ad operationem
semper dicitur substantia in se parva, cum definitiva parva
omni ad medium, id est ut parva radiale omnium operatio
parva propria substantia.

¶ Dicitur: actus et potentia debent
esse in eodem genere: idem perfectibile et perfectivum sunt
in eodem linea, sed operatio est actus perfectivus potentis esse
nativus; ergo potentia debet esse de genere et linea accidentali
sicut operatio. sed ergo an potentia parva et passiva
habeant? et an substantia parva immediate recipere ad eam?
idem an una parva recipere a prioribus spiritualiter
quam sit indivisa spiritualiter? itaque una est vera ratio
de actu et potentia, perfectivo et perfectibili in se ordinatis
ad constituendum unum parva, nimirum comparatum sub
stantiale, debent enim esse in eodem genere, non qualicumque
sed substantiali; quia ex una substantia non fit substantia. Idem ergo
sunt in eodem genere dicitur, quia potentia operativa est
accidentis loquum, quatenus conceptus extra orientem substantia.

Dices 2°. licet operatio sit ignobilior effectum subalterni
 potest illam producere: ergo etiam virtus operativa (quod ignobilior
 sit) nego potentiam: nam actio solum est determinatio et applicatio po-
 tentis ut conficiat esse effectum; idcirco et si virtutem applicet, virtutem
 tamen pre consentivam effectus non habet; nec dat esse effectui de suo;
 in consensiva causa productiva confunditur cum actu productionis et effe-
 ctione: pro una. intelligitur nota potentiam operativam si sic
 non pertinet ad genus quod^{vis}; alioquin etiam potentia passiva
 et operativa radicaliter foret qualitas; sed illam duntaxat modo quem
 abunde constat esse accidentis physicum: vult esse passivum prout
 non ut defectus accidentis, sed quid commune subsistit et accidentibus, in
 eis. hoc est certum per propria defectus cuiusque.

Argue 3°: si per sub-
 altem erit prout agendi passivum, Nam habent eadem ea erit
 in actu operandi; sicut quia anima est immediatum passivum eren-
 di et vivendi, Nam habent semper est et vivit. sed ergo in se
 in accidenti quod passiva virtus est prout agendi passivum quon-
 semper operativa: respondet quod anima est passivum erendi et vivendi
 in genere cause factis; idcirco semel consummata subito nequit non
 si eorum effectum prout subueat: atamen per subiecti est agendi
 passivum in genere cause efficientis, idcirco actualiter dependet prout
 quibus et operetur, eorumque defectu multo magis non operatur,
 ut in potentia constat; idcirco accidat in quocumque considerat.

Argue 2.

Experientia sepe certissima aliquem effectum subalternum produci,
 quoniam adit subiecta cum similibus virtutibus operantibus: ergo sunt sub-
 altem produci a virtutibus accidentibus. aut considerat in ferro candente
 combuente spugam: in igne quod ex percolatione sibi est emittitur: idcirco
 dum aqua guttula accidentibus virtutibus mixtae produci sub-
 altem virtutibus; idcirco dum aqua impulsiva accidentibus virtutibus clavis
 sunt, et generaliter dum animalibus generantibus eductis, vna
 dum virtutibus omnia virtutes virtutibus generantibus, nulla sub-
 altem virtutibus operantibus ad similes effectus producendos. ad hunc pertinet
 accidentibus virtutibus negationem, quod ad virtutibus nullum, idcirco virtutibus
 sunt ad subiectam eorum virtutibus et virtutibus accidentibus, virtutibus
 ad principalem causam. hoc actum virtutibus non existit prout
 nequit esse causa.

Respondet quia semper ad eam causam horum effectum
 um virtutibus, equivocam, duntaxat virtutibus in se non virtutibus

et quod sit, explicat D. Thomas quod 2° de veritate art. 4.
dicens quod instrumentum non operatur ad effectum per se
sibi intendendum solum, sed ^{per} motum et motum a parte operantis:
hoc enim est vis instrumenti in quantum est vis instrumentum
ut moveat motum.

Et post haec subdit; et sic instrumentum
habet duas operationes, videlicet quae consistit in secundum partem
passivam, scilicet secundum quod est motum a parte operantis, quae dicitur
causa viaria propriis partibus. ex qua doctrina inferitur 1° instrumentum
dum operatur esse instrumentum talia pariter et motum. 2° quae
instrumentum taliter per motum seu viarum dicitur esse vis
nam et dicitur ab agente parte. cumque doctrina affirmat
intelligitur quod supra dictum est causa durante quae motum
suae dicitur pertingit usque ad effectum, ut patet ad unum
et tanquam instrumentum ad id destinatum; hoc autem dicens
non ponuntur thesaurus, quia volunt tribuere subditum actionem
quam, nec ab ea aliquid incidere dicitur.

ergo causa instru-
mentalis, quae quidam est defectiva cum principalis copiosa,
sic autem explicat causa a D. Thomas 3° parte quod 62 artic. 1° in
corpore: secundum quod duplex est causa operantis, principalis et instrumentalis.
principalis quae operatur per viam suam, cuius ratio
tametsi est: causa vero instrumentalis non agit per viam
sua, sed solum per motum que movetur a principali agente.
unde effectus non attribuitur instrumentum sed principali agenti.
ergo inferitur instrumentum ut talis ad motum referre
a principali agente, quae omnem viarum productiva in effectum
principalis participat. 2° quae subordinationem ad causam
principalem non sufficit ad rationem causae instrumentalis
ut voluit Thomas de his colligitur instrumentum ut talis nullam rationem
suae participationem ex parte effectus.

Accidit tamen quae instrumentalis
concurrunt quatenus dictiones per quae, seu quatenus operatur
sua per viarum suam, et ut mota a subditis actionem illam deferunt
usque ad effectum, hoc enim dicitur in proprio effectus per eandem
rationem, instrumentum tamen non participat instrumentum actionem
suae operantis actionem propriam ut ibidem ait D. Thomas ad 2°
et hoc modo instrumentum quod modo est causa effectus subditis
ut ait D. S. quod 3° de partem artic. 5° in verbis: instrumentum
ut causa quod modo effectus principalis, non per se, viarum
proprie, sed ^{per} motum a parte operantis: ergo de viarum principalis causae
per motum qui est vis instrumentum tandem movetur ab agente

quandiu retinet virtutem impressam: cum quo aphorismo co-
 horet qd subitua sit una virtus operativa, sicut supra theoriam
 lumen gloris habuit infusus ad una virtus et non eodem quem
 sic anima operativa ut qd et per modum subit, unde et voluntas
 magna et per modum operantis.

Inquirer 2: an subitua sit immediate
 productiva accidentium? dico subitua sit immediate productiva
 suarum proprietatum, sive accidentium in se ipso. accidentia pro
 productiva emanare a propria subitua, quod emanant in eo
 supra theoriam consistit, qd subitua dicat extrusionem naturalem
 cum illi, erigat qd producantur secundario per eandem acti-
 onem qua ipsa producantur, hancem per aliam cum 1^a connexam:
 id est proprietates in hac opinione producantur a generante
 lae a se subitua. scilicet et semper atque emanantem
 esse actionem effectus provenientem a subitua ipsa cui propri-
 etates emanantes insunt, magis effectus immediate a subitua et causa
 egressiva.

Suadens ex Dthoa 1° parte quest. 2° artic. 6. in corpore
 ubi hoc habet: unde actualis per accidentis causatur ab actu
absoluto subit, magis subitum inq^{um} aut in potentia ut subcepti
non per accidentis: inq^{um} autem est in actu est que producti
vum et hoc dico de proprio et parte accidentis: nam respectu
accidentis extrinseci, subitum aut subceptivum tantum producti
vum respectu accidentis est egerit extrinsecum. rursus rursus:
 proprietates dependent physice a subitua in genere causae quod virtus:
 ad hoc non sufficit epigone in eadem sui productione producantur:
 ego non per suam existentiam, sed per actionem ab ea emanantem
 ma. conceditur a Colpo tenet ^{per} ipse partem: subitua in multo eas
 tenet et partem efficiens actionis qua producantur ipsa: ergo
 si epigit qd per illam actionem producantur accident, non est illius
 causa efficiens.

Proterea: qd nec per se immediate insitit, nec radice
 aut subitendat virtutem effectivam nullo modo est partem efficiens: et
 in potentia connexa nec subitua dicit immediate propria accidentis, nec
 radicali virtutem effectivam illorum; cum eadem non radice aut subitendat
 virtutem effectivam sui: ergo. manifestet quia qd non est partem virtutem
 requit esse partem effectus qd provenit ab actione. hinc intelligitur quod
 accidentia radice in subitua: radice in nunc tangunt in subitua
 aqua effunde producantur: radi cap autem in unum quibus est in opinione
 theoriarum, nam si subitua nihil agit erga quod sua, non dicemus
 partem radice effectus subitua, nisi ad summum in genere causae: non alii

Contra maius: si subitua est primum in genere causae efficientis, res-
ponsum est esse subitua quatenus radicatur qualiter operatur, et volent
esse, est ab initio ergo qualiter ipsa immediate activa; nam causa radi-
catis idem est ac causa remota seu mediata, causa vero remota est
causa immediata prioris causae; ut constat ex eorum definitionibus; nam
causa subitua est immediate activa, et ordinatur primum ad accidens
ex quo omnia caetera supra facta in damna. Si autem subitua
non est prioris causa ut presentis fuerit, et presentis quae agunt,
in illa vero sensu est physice causa efficiens subitua; quia
solum pariter esse causa quatenus haberet esse presentis actus, et
quatenus esset causa actionis illius.

Dices 1°: quod dat formam dat con- ad
formam, ergo agere producere subitua producit per gradus. aedit
quod quod incipere cum esse sui subitua generanti hancanti
viri. respondes quod dat formam dat ergo naturaliter consequenter
mediate et computatione solum; quatenus dando formam dat virtutem
naturam actiorem, seu inq. dat formam quae est primum actus, sicut
generant divina esse causa motu primum et virtutem in loquenda
difficili 1^a parte questio 5^a art. 5° quo etiam in iudicium
quod causa causae est causa causati, per quod pariter ad id quod additur
et eadem per se subitua recipiat qualiter amittit ut aqua frigi-
ditatem, dum causa quae generavit subitua neque est presentis
neque existit, ideo ab illa produci requirit simile actus, quae
per hoc intelligitur produci ab aqua subitua.

Dices 2°: proprie etate
dicuntur produci non per eam actionem, sed per emanationem
aut resultantem: ergo. respondes quod emanatio physice loquendo
est vera actio, sicut dicitur inquit, et non tam dicitur quam
agendum actionis determinat ad subitua: quia actio subitua
inquit sicut quae concurrat aliam constituendo subitua
in suo statu connatali. dicuntur autem emanationis ab actione
sumitur ex indole illi: quia emanatio est productio tunc pertinen-
tis ad connatalem rei statum, actio vero est productio aliorum
effectuum quorumcumque. dices: ergo subitua est simul agens
et patientis respectu partium. inquit. eadem namque presentia
posset pati et recipere. id quod agit ageret inivita et voluntate.

§ 3

Caput v.

De Causa principali.

Lugt. unica.

An ad omnes effectus Causa Creatæ
immediate concurret Causa prima?

Assertio nostra

S.

Deum patrem producentem causas in mundi exordio

immediate concurrat ad omne et quolibet effectum simul cum creatura.
 Questio communis est inter philosophos et theologos, uno excepto
 Durando cui pauci adherent. Suederia testimonij sacre scripturas,
 ut reg 28 Domini: omnia operas nra operatur et nobis.
 Joanni 1.º omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est
nihil. et cap. 15 nonne omni nihil potestis facere. 1.^a ad Corinthios
 12, Deus q. operatur omnia in omnibus. nec dicit qd adhuc
 verum. causa sufficit concurrat mediata, non inquam dicit, non
 quia 16 P. P. de concursu immediate per dicit intelligunt;
 tum etiam quia regno D. sit causa operans nra suadet. scilicet
 fura qui nobis indistantiam jurat illud: quandiu non longe sit
ad unguos nram in ipso enim servamus et modernus et cum nra

Suedet. et rone

D. est vera causa cuiuscumq. effectus creati; ergo immediate
 concurrat ad eum productionem. anti coneret quia effectus qui
 creatura est et a Deo dependens. con probatur: vera causa verum etiam
 influit in effectum; sed causa mediata et remota vere non influit;
 tum ppter dicta, non etiam quia causa mediata ut talis non exigit
 modum influxum juxta Durandum: ergo. confirmatur si D. dicit
 vera causa ex quo mediate concurreret, sic D. foret causa
 universali reorum, sicut Adamus causa universali hominum

sed hoc ridiculum est: ergo dices qd Dⁱ est non aliam con-
servat immediate causam producendam: itaq; nulla ut paritari
ad conseruanda hoc solum convincit qd sic exi^o sentia et conse-
ras causae est conseruatio ad cauendum, sic qd Dⁱ illam conseruet
si habebit et quauis in requisitum, quin Dⁱ sit vera causa.

Alia ratio
eadem assentio: Dⁱ habere debet in causas 2° et in eorum effectus
dominium supremum quo magis ex cogitatione non potest: ergo causae
2° et eorum effectus dependent à Deo per se ipsos dependentia sed
immediata quam mediata ex se ipis liquet: ergo
conseruatio: si Dⁱ non habet immediatum conseruatum requit conseruatum
immediatum conseruatum: sed hoc est conseruatum dominium Dei ergo. pro ma
si Dⁱ non habet conseruatum non habet, non detinet casualitatem per
suspensionem conseruatum, sed necessarium est aliam inducere causam
quae illam detinet, latram detinere aqua ibi immediate dependet:
sed hoc non est immediate detinere, quoniam Dⁱ caret dependenti ab
sua re et aliam diuina detinere conseruatum qui supra quemlibet
rem supremum et absolutum dominium: ergo

Soluntia acta

S II

Arguet 1° Dⁱ requit conseruatum ad effectus casualis nec
in causa totali nec ut parcia hⁱ: ergo pro am^o requit dari duplex
causa totali quidem effectus: aliunde indignum est Deo conseruatum per
causalit^o: ergo nego am^o quod 1° parcia ad parcia. Dictione ma duplex
causa totali subordinata et sub diuina ratione nego ma: non
subordinata et sub eadem ratione conseruatum. in. et nego conseruatum. Dⁱ conseruatum
operatur ad causa 1° subordinata sibi 2°, itaq; unus effectus à Deo
provenit sub ratione conseruatum conseruatum: à creatura vero sub
ratione determinationis ut hⁱ ab alio hⁱ provenit sub ratione hⁱ.
Dⁱ ergo et causa totali totalitate effectus, nam solum producit
sicut creatura totum; non est et totali totalitate eius actuali
tot influentis, quia conseruatum suum in actu Dⁱ ex signatione
minuit et locum relinquat activitati casualit^o azum, per qd
bonitas maiore commendatur.

Arguet 2°: Dⁱ requit immediate conseruatum
ad effectus casualit^o conseruatum neque eadem mediata actione
et casualit^o: ergo nullo modo pro am^o in primis requit conseruatum
eadem actione: dicit enim requit procedat duplici operis
conseruatum et diuina creatura: aliunde mediata actione,

tum quia divina actio. Dicitur enim esse perfectum, tum
 etiam quia una ex duobus sufficiens est; ergo. Respondetur
 et creaturam eadem actione concurrere ad effectum, quia ut ait
 D. Thomas 1^a 2^a q. 105. artic. 5. ad 2^m. nihil prohibet quin
una et eadem actio procedat a 1° et 2° agente: unda a duobus agen-
 tibus sub ordinatione eadem actio procedere potest; ut constat
 tum in intellectu et specie respectu intellectus, tum etiam in
 voluntate et habitu respectu naturali respectu actu charitatis.

Respondetur: ergo eadem actio est immanens et manens, nam respectu animi
 est immanens et respectu Dei manens; est etiam eadem
 libera et necessaria; libertas nempe est libera respectu Dei
 et necessaria respectu eius: hoc respicitur: ergo respondeo
 nullam involvi contradictionem. ^{in Deo} quod eadem actio respectu
 diversorum est sub diversa ratione sit libera et necessaria man-
 ens et immanens: nam idem scilicet sagitta necessaria videtur
 est respectu sagitte, libera respectu sagittarii. Similiter eadem
 intellectio divina et immanens est respectu intellectus, et non videtur
 nec immanens respectu speciei. Item quod actio est effectus casualis
 debet esse respectu casualis, nullatenus vero est casualis res-
 pectu Dei cuius providentia subest.

Arguetur: ergo dom actio quam
 effectus creaturæ dependet immediate a Deo: sed quod a Deo depen-
 det est creatura: ergo actio Dei est creatura, quod respicitur, cum
 non distinguitur a Deo ipso. Respondetur impossibile quod eadem sit
 quod actio Dei immanens et manens sit creatura; hoc namque
 indistincta est a Deo ipso, consistitque in decreto quod suam
 omnipotentiam applicat ad concurrendum cum causa 2^a ab
 ipso actio manens et ipse executio divini decreti est ipsa
 causa actio prior executio est illius decreti: hoc autem a Deo
 dependet et distinguitur, abestque conceptum creaturæ, quæ dis-
 tinguitur est in Deo circa creaturam duplex actio, immanens et
 extranea, sive immanens et manens; sic tamen ut immanens
 respectu effectus, magis proprie dicatur prius et concurrat in actu
 quam actio et concurrat in actu 2°.

Arguetur 3°: actio vitalis requirit
 immediate a Deo provenire; nam ex conceptu talis exigit pro-
 venire a primo indivisibile seipso per illam, sed respicitur
 quod de modo creaturæ cum immutabilis sit, et quod vivat per illam acti-
 onem: ergo. Respondetur quod actio quæ vitalis est respectu casualis

et ab immutabili, nec vitali nec ab immutabili et virescente
 Deo, sed a Deo et tanquam a primo extrinseco, sicut intellectus
 vitalis, et ab immutabili et respiciendo in se, non vero respectu
 speciei. dicitur: causa creata equalis est effectui et respectu
 eius. Num veritas producat: nego. ut enim equalis inferiori
 causa Deo necessario dependens a Deo; nec equalitas excludit
 concursum alterius, ut patet in causa efficiente, quae hinc equalitas
 sit cum effectu, a maiori dependet et a se ipsa educit.

Thomae ultimo: si

Deo concurreret ad omnes actiones, etiam concurreret ad actionem
 peccatam; sed hoc est contra perfectionem et sanctitatem Dei: ergo
 asserit hoc aliqua exigit ex theologia sacra et unadmissibile, at
 tamen a proprio rationum capite illo fiat satis, notandum inachi-
 ore parvo et esse unitatem et malitiam nisi gravitatem;
 parvo ut importat unitatem, sicut et est ita et bonum physice,
 efficientiam parvo erit a voluntate; at tamen parvo importat ma-
 liciam et quae causam recondit debite, ideo quod nullam
 habet causam efficientem sed deficientem. unde Deo concurrat ad
 unitatem physicam illius actionis et causa efficiente simul cum
 causam concurrat; at tamen illius malicie sicut non efficiat
 a creatura quae est causam, ita nec efficiat a Deo.

Thomae
 quod illa actio parvo provenit a creatura peccata sit et male ex
 eo patet quod ex parte creaturae committit legem ipsi impossibilem,
 cui obedire timeat deficit, ideo quod creata dicitur et est 1.
 causa peccabilis, quia ex nihilo est et in nihilo tendit. igitur
 Deo adhibetur et talem non concurrat, sed ita ait Thomae na-
 turaliter facit quod non, sed non quod mala sunt. sed hoc ad ra-
 tionem parvo theologiae expectant, ad quam etiam attinet
 disputatio de concursu parvo, quam hic subemittimus, cum
 quia plura exigit ex sacra theologia. prout vero summatione hic
 apponi poterunt, cum etiam quae typis huius philosophiae fere
 imperceptibile est, et varias solent exquirere equivocationes,
 ideo quod theologiae disputandam relinquimus.

Caput VI

De causa finali

Finis communis definitur id cuius gratia aliquid fit
 id cuius gratia id sonat appropinquat bonitatem, finis ergo
 tempore amantur appropinquat, id est appropinquat bonitatem.

medica vero amantur propter finem. unde dicitur quod qui intendit
 esse malum. qui malum est, non amat malum, nec illud
 intendit, sed vitio ipse mali apprehendit et amatur ut bonum.
 finis qui est illi quem appetit intendit atque. finis cui dicitur
 subterfugium cui prosequatur bonum ipsum. sic rursus videnda est
 finis cuius prosequitur subterfugium, subterfugium vero cui rursus prosequatur
 est finis cui. atamen dicitur hoc non est in duplici finem
 ad quatum, pro medicamento enim et medicina nullus eorum
 seorsum prosequatur, sed intenditur et prosequatur conesse non
 tantum seu haec ut sanandus.

Atque finis dividitur in partem
 ordinatum. finis qui etiam vocatur finis qui est ipsa consecutio
 boni. obiectus vero est finis qui seu bonum ipsum appetitur.
 in his ego de causa qua dicitur atque, ut finis finis, ipse est Deus
 finis obiectus. In quibus et am finis ultimum et non ultimum.
 ultimum est quod ad aliud ordinatum, non ultimum si ve in dea videtur
 ut, quod propter aliquam sui bonitatem amatur, et simul subterfugium
 ratione ordinatum ut medium ad alium finem atque, et
 media illa que propter aliquam sui bonitatem possunt amari, et
 simul ordinari ut conducentia ad finem. quare absolute solus
 deus est finis ultimus. nota vero quod finis aliquis inordinatus ut pro
 obiectum ut deus, aliquis vero appetit intendit finem in executione
 propter, seu illi dare existentiam per efficaciam medicorum, et
 sanitas.

QUESTIO

An Finis sit vera causa realis?

ASSERTIO mea

SI

Finis est vera causa realis. assertio propria receptum
 dogma et quasi 1° principium in physica et theologia vocatur
 ab eodem Suarez et aliam ratione ut manifesta. nam
 causa realis et propria est illa que vere influet, seu dat esse
 effectui, propter obiectum et finem cuius: ut se habet finis: ergo

pro mi: finis vere dicitur esse actus voluntatis: ergo pro mi: actus
 isti vere pro parte accipiunt summum & dependentem a fine & appropiati,
 nam talis actus vere dicitur existere quod finis, sapienter & naturam
 finis, & est res & passio cui actus sunt boni & mali ratione, ratio
 per se rationi &: ergo. contra amia a fine profert effectum reale:
 ergo pro mi: a bono praesenti procedit gaudium, et a bono absenti
 den delectum: sed gaudium et den delectum sunt quod reale: ergo.

Solvuntur argo § 11

Argue 1°: causa non existens non est vera causa realis:
 sed finis non existit dum causat; causat enim ut appetitur: ergo.
 distin ma: non existens physice nec intentionaliter concet; physice
 praesens vero quia actus indole et qualitate infusus sufficit ad
 finis existat in intentione; sedum enim finis causat motum in de
 voluntate ut magis intendendo et abstinendo per motionem metapho
 nicam a tamen hinc motio finis metaphysica sit in esse motionis,
 est tamen propria inera causalitatis, quia facit esse et proprie esse
 non aliter esse cum esse dependens a fine ut appetitur: dicitur tamen
 non motio metaphysica comparatur ad motum physice cum unde
 non requiritur ad existat physice ut causat, quia finis amplexa mo
 vet ut obiectiva ut sit, non quia est.

Repliebitur: requirit realis
 causare quod ab ipso non est nec esse possit, sed finis intendendum est quod
 impossibile et chymicum, ut cum lucifer dicitur omnibus casibus
 finis ergo. distin ma: quod non est nec esse possit ut appetitur
 dicitur ut possibile nesci praesens ut impossibile concet. sufficit ergo
 quod finis existat in intentione, quia finis in genere sub actu
 requirit praesentiam videri non aliam quodammodo convenientem pro
 utrum rei impossibili et chymicis, dum motu appetitur sua po
 sibilitas et hinc deesse bonae re vera nulla vere causat app
 etum verum, quia voluntas movetur a bonitate vera hinc
 saltem applicata ad obiectum quod dicitur: non enim motus
 voluntas nisi ab ipso proponatur aut honorat, aut delectat hinc,
 aut magis commendat, hinc vero multoties casat in aribuendo
 bonitatem cui nec convenit nec convenire possit.

Argue 2°: causa de
 bet esse prius: sed finis non est prius: ergo. respondeo finem in
 apprehensione esse priorem suo de actu, nempe actu voluntatis, ad quem
 immediate movet: hinc ab ipso respectu calis effectus dicitur finis.
 dicit: finis ad huc respectu a actu voluntatis non est prius ad finem;

mos et enim ut in peccatis ut pro natura: ego. respondens pro natura
 priorum et posteriorum, causam et effectum per se dicat et existens
 hic: et enim prior et causa ut inordinabiliter existens, posterior
 et effectus ut existens realiter, in quo nullum est inordinabile, iuxta
 illud quod est parvum in intentione et magnum in effectu.
 nec ideo finis causat immediate suum esse physicum quia solum
 proprium infusum causat immediate a omni solubilitate, ideo quod
 dicitur distinctio inter causam et effectum.

Augustinus
 Augustinum sit ratio finalis finalizandi
 in actu 1.
 S.

Dubium est an bonitas obvia finis, antea cogni-
 tio ignis bonitatis sit ratio movens et apprehensiva voluntatem?
 ab omni non procedit quibus de illi cognitionibus quodammodo
 cultus in sensu finis, et dum qui incedit a regno visum
 dei aut consuetudinem recognitionem de castitate, etiam cogi-
 tionem delectabilem. ~~ita~~ nam quod ~~est~~ ratio vera sunt finis
 et alia cognitione praecognitionem debent, quae solum quibus de
 previa cognitione finis obviandi; quia bonum voluntatem non
 movet nisi ut apprehensum, pro se illud nihil videtur quibus
 cognitionem dubitans an sit cognitum dicat solum in se
 cognitionem et applicationem, ut cum dicimus ignis non com-
 buat nisi ut applicatus an vero sit ratio finalis. communis ratio
 tenet ut esse primum conditionem. cumque sit.

Assentio ma
 Sii

Sola bonitas apprehensa est ratio finalis finalizandi,
 apprehensio vero bonitatis est conditio et applicatio vera sub motu
 suadentis ratione finalitatis est causae in genere causae finalis
 tanquam id quod est quod est: sed non cognitio sed bonitas
 apprehensa ita causat ego. pro, nisi dum summa pro materia
 non summa pro cognitionem volentem, sed pro volente
 dicitur quem cognitam, nam enim sumit ut cognoscat, sed ut
 quam quem cognoscat volentem obviat ut est assensio: ego

gaudium et tunc deum specificè distinguuntur: at non ratione boni; nam idem met bonum apprehensum ut presentem causat gaudium et ut absentem desiderat: ergo. concessa una respo mi, ad proba. distm. omi non ratione boni absolute et materialiter sumpti concessi mi; proba. accepti nego. apprehensio namq. bonitatem eandem intentionaliter applicat diversimode, nunc etiam nunc obicitur: ergo fit p^{er} bonitas obii diversimode moveat: non aliter acori activa igne p^{er} diversam adione applicaoms, qua reditua nunc magi nunc minus propinqua p^{er}so, diversimode influit. quare sicut bonitas obii ut moveat, requirit per modum conditionis. exp^{er}tionem; ita et ad talem h^{ab}ilem appetentem appetitum moveat talem aut talem requirit ~~conditionem~~ conditionem.

Difficilis

ad bonum sit absentem h^{ab}ilem habet ab apprehensione: sed specificat ut absentem h^{ab}ilem: ergo apprehensio est materialis specificandi. distm. mi. Igitur dicenti conditionem necessariam concessi: dicenti rationem motivam proba. nego mi et cons. bonum genus presentis sive app^{er}sentia vera, sive a falso applicato causat gaudium; quia licet idem sit bonum materialiter, ac bonum desideratum, diversimode est proba. quatenus diversimode convenit appetenti. quare apprehensio applicat presentiam bonitati, labentiam, et bonitas ipse ratione sua diversimode moveat voluntatem, sicut q. applicat presentiam igni et per p^{er}proprietatem virtutem comburat: ita vero specificant proba. gaudium et ipse bonitas ut diversimode convenit appetenti, licet adhuc necessarium sit ut ipse tribuatur presentia tanquam conditio sine qua non.

Unde dicitur

ex D^{ist}o 1° parte quest. 80. art. 2° ad 3um dicendum qd appetibile non videtur esse apprehensum per se ipsum in actu, sed p^{er} se ei convenit. nam appetibile non movet appetitum nisi in q^{uo} ut apprehensum. unde diversis apprehensis sunt p^{er} se diversis appetibiles. unde p^{er} se appetitive distinguuntur secundum diversam appetentorum: ergo. Sic D^{ist}oam sententia apprehensio tum esse conditionem non per accidens sed p^{er} se requisitam et bonum diversimode apprehensum diversimode etiam moveat appetentem ideoq. non aut ad diversis apprehensio tum sunt diversis appetibiles, sed diversis apprehensio tum et apprehensio; ideoq. ut sum bonum

qd apprehensiva diversimode appetenti consentit etiam diversa
moderata et ex hoc prolixius roboratur solutio mea.

... Argue 2° Ita est
satisfactio finalizandi per quam obrum constituitur appetibile: sed
ita constituitur per apprehensionem: ergo, pro omni: dum malum
apprehensivum et bonum solum constituitur appetibile per appren-
sionem: ergo. 2° apprehensio se habet et ex parte actu 1°: ergo
non est in ea conditio. dicitur in 2°: per quam constituitur appe-
tibile paliter conu. applicatione nego, et applica distinctione malij;
nam apprehensio solum falso applicat bonitatem obto illam
non habenti, et obrum per bonitatem suam et non per applica-
tionem constituitur paliter appetibile: id est quomodo in se sit ma-
lum semper appetitum et bonum, quia ~~conditio~~ ^{ratio} in malum esse
causa: unde apprehensio solum est conditio necessaria et ~~est~~
ex parte actu 1°: quia non omni conditio se habet ex parte actu
2° et concordat in existentia respectu causae efficientis, et per hoc
valet ad 2°.

Quaest. III

Quenam sit Causalitas finis seu finalizare?

Si
Causalitas finis communiter appellatur intentionalis et in se
phorica, quia finis non movet per impulsionem aut affluxum
in se, sed per rationem conditionalem: 1^a ergo videtur
recedere de ut causalitatem finis esse motionem quamdam
precedentem omnem actum voluntatis, et hanc motionem
indivisibilem esse a bonitate ipsa amabilem voluntatis;
Ita Leo et alij. Thomae quo citat et sequitur ex 1°
Maceda. 2^a attinet esse qualitatem quamdam inten-
tionalem a fine in voluntate impulsionem: 3^a defendit esse
actu voluntatis prout a fine, quo sensu habet rationem moventis
per modum eorum prout a fine, per modum 1° Augustini amorem meum
prout meum eo prout quo cum prout. Ita S. Thomae et na-
am. Aquinas quod dicitur ex omni sequitur cum prout sit

Incertio mea

Si
Causalitas finis non consistit in bonitate obiva finis
habet per se intentionem bonitatis, sed est in se
actu voluntatis prout a fine.

suedema quoad 1^{am} partem: impossibile est qd possit causa causalis
 seu causa actu causante non debet efficiere: sed posita voluntate
 finis et allicentis et in ordine per suu assenturiam voluntatem, po-
 test non dari effectus: ego. pro. mi. efficiere finis et actu voluntatis;
 nam appetibile causat appetitum: sed bonu voluntatis potest non
 dari adhuc posita tali excitante: cum voluntas ut possit debet
 possit dicere actum: sed ego. et dicit qd effectus immediatus
 finis non est actu voluntatis, sed stat in eo qd voluntas est
 excitata et mota, inq. q. dicit: non quia ex hoc sequitur
 multum a bono voluntatis esse immediate ppter finem, non
 quia sic effectus et causalitas sunt idem, idcirco ruit tuum argum.

Uterque
 inq. q. dicit: posita ex parte et motione cogitabile finis potest
 voluntas prohibito inclinari ad oppositum, et altem diversi ad
 aliud obitum: ego si illa ex parte est immediatus effectus, volun-
 tas non operabitur ppter finem, sed actum alliciet nullo fine
 inq. q. dicit: et hoc qdem frequenter qd est impossibile. accidit qd
 illa motio se habet ex parte actus, cum sit sympathia qdam
 inter bonum et voluntatem, in cum d. contra velle qd aliqd
 ponat in voluntate; hoc autem motio recurrendo dicitur, hanc
 voluntas requirit ppter consensum, et addit videtur res
 ppter renunciantis: nec dicit qd effectus finis est quidam volubas
 voluntatis, qd hoc explicatur ex parte velle. cum quia
 si voluntas est nimis inclinata ad oppositum, adhuc posita mo-
 tione non sequitur velle dicitur, et accidit in velle perfectis
 respectu boni huius mundi, cum etiam quia et est actu voluntatis
 potest libere non dicit: ego.

Et hoc etiam impugnata manet d. contra.

quia posita illa esse affine derivata, posset non dari effectus, inq. q.
 voluntatis actu. impugnata tamen quia nulla datur causa efficiens
 illi esse; voluntas namq. movet et, in parte qd actum ppter finem;
 aliunde nec finis; in causam finalem cum efficiens confundatur
 ego. nec dicit qd causa efficiens illi est apprehensio. non inquam
 dicit: quia apprehensio se habet ex parte actus: ut applicas et conditio
 necessaria; et esse bonum apprehensum non manet ad actum d. causandi;
 actum via sanctus et perfectus cupidi et benevolentie huius mundi
 boni, ea despicit in cordis suo, et non solum non amat sed abijcit
 et vult: ergo recte deducitur qd finis causalitas non datur;

siq dum voluntas libere ponat suum actum, qd est in
eiusdem et dependens a fine est finis causalitatis.

2^a questionis pars
suadetur ex D. Thoma quæst. 22 de veritate artic. 2° ubi sic habet;
sicut influen causæ efficientis ut agat, ita influen causæ finalis
ut agat et decidat. ergo sicut influen causæ re habet ad causam efficientem
ita re habet quæ ad causam finalem: sed influen causæ in voluntate
pro actu causæ efficientis: ergo appetit pro actu voluntatis accipitur.
ratio suadetur: illa ut causalitas finis qua reductiva ad actum 1° ad
2°: sed per actum voluntatis ut a fine hoc accidit: ergo pro 1°:
finis constituitur in actu 1°, per bonitatem et amabilem et ap-
petibilem: sed amabile et appetibile reductiva ad actum 2° per hoc qd
amatum et appetitum: ergo confirmatur: illa ut finis causalitas
qua ponitur finis intelligitur a realiter causanti, et qua substat etiam
per intum, non intelligitur ita: hoc verificatur de actu voluntatis
et a fine; nam copulatio et unio quælibet visiva non neces-
sitate ad voluntatis actum et dicitur est: ergo.

Confirmatur 2°: ita
re habet appetibile ad voluntatem sicut intelligibile ad intum:
sed intelligibile reductiva ad actum 2° per intellectionem: ergo vo-
luntas per appetitum amoris: vegetiva: causalitas finis de illa
qua bonum trahit ad se voluntatem: sed illam trahit per amorem
veluti per qdam pondus; nam ibide trahit bonum voluntatem
ad se, veluti voluntas appetiva a bono, hęc autem per amorem facta:
ergo: dicitur: voluntas propter efficaciter operata a fine est ad intum
inclinata: sed non est inclinata nisi per actum ab ipso elicitorum
quia si voluntas non vult inclinari requirit: ergo: Dominus: requirit
voluntas inclinari quin finis aliquid addat voluntati: sed finis
nihil addit nisi ponatur voluntatis actus; cum voluntas libere a
sempre maneat, et possit non elicere actum, quousi alioquin
qd non sit actus ipse: ergo.

Dicitur: effectus requirit esse idem cum causa sita
sua: illam enim supponere debet: sed actus agentis est effectus finis,
cum fiat propter finem: ergo: confirmatur: actus voluntatis est cau-
salitas ipsius voluntatis in genere causæ efficientis: ergo non est
causalitas finis; nam diversæ causæ diversæ causalitates esse videntur.
agrum probat nullam causalitatem posse simul esse effectum, qd
saltem est iuxta qd adveniat, nam accidit et effectus simul et
causalitas finis supra qd nego: nam, nam actu voluntatis
est causalitas et effectus, sicut etiam qui actu inmanens, ad qd
refertur dicitur in qd dicitur: sed ergo causalitas precedit et est in ip-
so et in alio respectu ut dicitur effectus qui; non vero respectu huiusmodi

cum simul sit effectus et quo et qui: quia eadem actio potest et
a causa et qui causaliter, et potest in ea sitit causa et effectus
reū id qd causaliter.

Ad hanc confirmationem dico nullam incongruentiam
incongruentiam in eo qd idem motus sit sub diversis rationibus et sic
peccat causalitas diversarum causarum, nam eademeductio
potest ab agente esse actio, et potest dependet a subiecto et passivo.
unde eadem actio est causalitas causa 1^a et 2^a. itaq; sicut actus
voluntatis est causalitas et effectus voluntatis in genere causa efi-
cientis, ita pariter est effectus finis quatenus fit ipse ipsum,
et simul est causalitas finis, potest et quasi qdam per se ipsum volun-
tatis in finem, animus enim vivere rationis. dicit: ergo actus
voluntatis prius intelligitur existens, quam profusione voluntatis.
neq; con- nam licet actio voluntatis, iam existat dum et causa
libas finis, tamen potest a fine esse non intelligitur existens,
sed prius intelligitur ut a actio et motio metaphisica voluntatis
in finem; existens nam enim rei possessione et in se ipsum
causa.

Solutio ad 2^{am} Sui

Obijciat: causalitas finis est id quo movetur voluntas
ad efficiendum ejus actum: sed ita non movetur per actum ejus:
ergo per mi: id quo voluntas movetur ad efficiendum actum debet
intelligi prius prior ad actum: sed actus ita intelligi, requirit: ergo
confirmatur: actus voluntatis per ad 1^{am} sui esse et ipse finem,
ut movet voluntas ut movet a fine: ergo causalitas finis
precedere debet hunc actum. ergo in actu voluntatis non contin-
tit. patet ultima sequela, quia qd est prius, requirit contineri
per id qd est posterius confirmatur 2°: finis ut actu causans
specificat voluntatis actum, qd a fine dicitur bonum bonitas:
sed specificans distinguitur ad specificato: ergo pro solutione motus
finem dupliciter considerari posse, 1° in esse causis, seu tanquam
bonum efficiens et abstrahens voluntatem. 2° et obtum amatum
et continue terminans actum amari, in quo sensu et ipse
specificativum extrinsecum seu causa patris extrinsecum

Lauren
actus voluntatis duplicem habundinem dicit qd finem per se
duplicem sui via realitatem, unam tanquam ad causam, seu ad
bonum efficiens et abstrahens, et aliam tanquam ad obtum

seu ad bonum amatum. 1. modo intelligitur causalitas finis
ing. actu voluntatis pro ut attingit intelligitur per modum cuius
dam ponderis, quo voluntas determinatur a bono apprehenso, in quo
sensu actu voluntatis intelligitur a inclinatione et per consequens
ijus voluntatis, Hispanice inclinationem operum ad bonum voluntas,
pro ut voluntas ut passiva affecta et immodata, juxta illud amma
meu ponderis meum. in 2. intelligitur voluntatis actus non
ut causalitas finis, sed ut effectus supponitur in signo intelligentis
fieri causalitatem et pro ut sic et causalitas voluntatis a quibus
utur effective.

Hinc ad aptum concernat. diston mi: passus actum
pro ut a voluntate, et elicitive conc mi; passus a fine et per
modum ponderis, seu ut est passus voluntatis respectu, et
in hoc sensu intelligitur etiam pro passio; voluntas namque
passive inclinata intelligitur priusquam intelligatur tendere
in finem tanquam in obiectum; id est idem actus passus radii
active a fine est passus respectu pro ut elicitive a voluntate; non
quia tunc non dicitur ut a voluntate, sed quia prius intelligitur
ut a fine, in quo sensu actu reduplicat conceptum ponderis
motus seu passionis: atamen pro ut elicitive a voluntate
et pro fine et ad hunc tenet tanquam ad obiectum specifi-
catur et bonum amatum quod eadem habitudo non est cau-
salitas finis, sed etiam supponit; finem enim voluntatem trahit
et ipse q. trahit postea amatum per qd passus ad hunc confir-
mationem.

Reduplicabitur prius intelligitur qd voluntas finem ape-
tat, quoniam finem appeti a voluntate; passivum enim ex actu
resultare debet: ergo 2. actu voluntatis et causalitas finis
pro ut dependet a fine; sed etiam dependet a fine quatenus
habet esse et fieri pro fine: ergo prius elicitive a voluntate, quam
intelligitur ut a fine. respondet finem tanquam obiectum ama-
tum appeti esse qd passivum et postea resultans ex volun-
tate elicitive et active appetende; atamen finem appeti in me
motu et inclinationis pro ut a fine, seu qd idem est appetitum
voluntatis in esse cuiusdam ponderis intelligitur pro passio,
et pro ut sic ut passio quidam voluntatis pro semetipsum active
a bono ut genere causae finalis. ad 2. diston mi: quatenus fit
pro ut trahentem conc. pro fine et ex tunc se esse voluntatem
ergo, passus ex dicti solutione.

et
finem

In hoc complemento inquires ^{non} quomodo ~~est~~ effectus causae?

 respondes duplicem distinguen^{do} ordinem, alium inveni-

 tum, executivum alium. quia in ordine imperativo san-

 tu quinque actus qui fiunt ^{pro} finem, sunt quatuor illius.

 1° enim exudatus in voluntate simplex amor seu complacen-

 tia in bono sine ab actu proposito. 2° intentio seu de-

 siderium attingendi finem, quod non ^{est} acquisitionem et deinde

 rationem mediozum dicitur videtur dicitur efficax, non autem

 in efficax. 3° equiva ^{est} ab ipso et concilium rationis hic co-

 media oportuna. 4° iudicium de illorum convenientia,

 quod hinc ^{est} reflectas solet hic est sciendum. 5° semperque

 mediozum electio. in executivo autem etiam quinque in-

 veniuntur. 1° imperium, nempe fac hoc. 2° vis seu volitio

 mediozum. 3° applicatio potentis executives. 4° consecutio finis

 5° gaudium et fruitio finis.

Inquires 2° quomodo agentia ope-

 rantur ^{pro} finem? respondes de creaturis rationalibus non

 dubitari quod operentur ^{pro} finem, nec item quod Deo operentur

 ad eorum ^{pro} finem. scilicet ipsum ^{pro} finem; et namque 1° primum

 et ultimum finis rerum omnium iuxta illud ego sum Alpha

et omega primum et ultimum. semper unum semper unum

operatus est Dominus. actus autem voluntatis Dei operari

 a Deo indistincta nullam sui causam, atque adeo non finalem

 habet; sed infinita bonitas Dei et ipsi suo solendi modo

 emittit virtutes circa causas rationis. actiones agentium inten-

 sibilium etiam sunt ^{pro} finem, non propter ab ipsis, sed

 quatenus simul procedunt ab Deo. Inquires ut agentia

 ipsa directiori subdantur ^{pro} causis; Deo enim omnia subdantur

 sunt et dicitur ad finem ultimum, etiam ad proximam

 finem actionis.

De brutis animalibus aliqua est difficultas.

 communis tamen sententia tenet bruta non operari ^{pro} finem

 finalis sed tantum materialiter: non enim discernunt inter

 bonum ^{pro} se et ^{pro} aliud appetibile, nec proportionem ^{pro}

 capiunt mediozum ad finem; nam hoc requirit cognitionem

 comparativam et discretivam, ut cupere possint rationem reddere

 cui magis hoc quam illud appetant; hoc autem in brutis non

 datur. licet enim aliqua rationalitas seu materialis concedatur

butum enim quomodo videtur aliqua media digere
ad finem conducantia, hoc facit instinctu quodam, nec ordi-
nat medium ad finem, sed equaliter ad utrumque tendit et sibi
utile, labes fugit et noxio, quatenus ut famularis quatuor
practica iudicat hoc sibi esse vitandum aut prosequendum,
ad illud quod necessitas tendit naturali necessitate.

Caput ultimum De Causis per accidens seu de fato, fortuna et Casu.

Delirium fuit antiquorum fatum esse in eo sibi dem
causam tunc ad bonum et ad malum necessariis inducentem,
in quo tamen fatum est quomodo accidit dari fatum, certum
namque est quod sapienter dominabitur artibus, catholice deus et re-
condum rationem fatum definiunt ordinem causarum suum
datum ad effectum Deo proprios. ordinem autem hunc actionum sumpta
est in mente ipsius Dei quo in eorum dicitur providentia; ab ipse
propterea est in ipsius causis appellatur fatum. fortuna et casus parum
differunt. fortuna sumitur pro effectu etiam fragillius causa,
ita ut causa fortuito operari etiam quod effectus fortuitus. hanc videtur
de nominationem.

Aliquid autem accidere fortuito non ita intelligitur
ut nulli providentis accidit, nam Divinus providentis nihil evenit
fortuito, sed ita ut effectus sit fortuitus et non proprius agenti
sive infansibus. unde dum qui ratione fidei inserit thesau-
rum dicitur effectus casualis, etiamque appellatur fortuna. hinc
id ipsum quod in brutis casu dicitur in rationalibus nuncupatur
fortuna, semper tamen requiritur quod non providetur effectus ab agente.
pro casu tamen sumitur dum eum operari conjungitur
per accidens et inopinato effectus casualis aut fortuitus: idcirco
nulla debet precedere cognitio in causa respectu effectus
casualis aut fortuiti, cogas oritur illud Aristoteli ubi
magis de fortuna ubi inquit de Intu.

LIBER 3^s

De Corpore natali et continuo.

Continuum est qd habet partu irregulari ad in-
 vicem unita, contiguum vero dicitur qd solum habet im-
 mediatorem loci abij, resu et unitate extremorum. hunc dicitur
 sua continua quorum extrema sunt unita, id est unita
 seu expulata: neque enim vacuo est qd dicitur unitate com-
 muni in ea duo mediam, ut consistat in unitate mag et fac
 et infra utrumque explicabimus. contigua appellatione quorum
 extrema sunt unita, id est iuncta se parva abij, natali resu
 sic partes continui sunt partes corporis huius, lapidibus: dug
 vero tabulae aut duo figura si in locis immediatis ponantur sunt
 contigua. continuum eorum partibus componitur in qua est
 divisibile ratione a D^o, qui continui divisibilitate res est no-
 tionis: scilicet autem qd dicitur dicitur potest per se in partem,
 non in partem componitur indivisibile res in infinitum, an res vel
 ad indivisibilia et penitus simplicia, adhuc interturbatet.
 sic ergo

QUESTIO

UNICA

An continuum expunctis
 indivisibilibus, an ex partibus sine fine
 divisibilibus componatur?

Nihil Philosophorum ^{si} impare ad sui partem
 difficultati eandem, nec enim vlla est in ista philosophia
 pugna, qui maiore horum ingenij tormenta pepererit. ipsius
 Labianthi in eque receribus omnimode tenet veritas. unde in
 hac re impedere et impugnare facillimum; id vere autem et de-
 fendere difficultimum; veritasq; ad istum aspectum ferre impabile est:

ne traq. extra, semper adu indiguerunt, nullam adhibendam
 quoniam est religere, sed eam unquam a probabili sententia,
 immo, si possit habere, et non esse, proposita conabatur.

Pro
 imo, tamen esse tale notandum punctum dici cupit per se et
 nota. et est duplex mathematicum nempe et physicum.
 mathematicum est qd nullas ad huc ideas habet pariter unquam
 concepti possit dicitur. physicum est (ait Torrea) qd nullas
 partes habet essentialiter unquam dividi possit. hoc autem ita
 ab Aristotele exponitur ut sit impensabiliter essentium,
 divisible et irrationale, equalentia, et impotentia, quatenus
 licet actu indivisibile sit, ab actu et parte essentium equi
 valet innotuit et innotuit, qui possent dari. hinc puncta
 supra illis parte sunt figurata et physice exponit. ad huc
 tamen potest explicari punctum physicum per hoc sit mini
 mum qd sit in linea physice; ut sit omnia puncta sunt
 equalia, et nullam habent essentialiter, licet qd libet
 habeat latosa extrinseca tunc esse mundi plagas, unquam unquam
 in se ipsa puncta Graecis.

Quatuor item quadruplici generis sunt
 supra auct. A. A.; aliquotq. nempe. aliquotq. propositio
 les et communicati. aliquotq. sunt qd aliquoties referit se
 ad auct. sp. palmi q. quatuor referit se ultra ad auct.
 aliquotq. de quibus qd sub nulla repetitione ad auct. totum,
 et auct. palmi, qd de replicatione ad auct. totum, semel
 quoniam ut auct. non est, ut in se auct. potest auct. totum
 referat, ut aliquotq. palmi auct. totum. proportionales sunt
 qd proportionales de auct. totum, ut auct. et continuis divisione,
 successione et unquam ab auct. totum. et si palmi auct. totum
 duplicem auct. totum auct. totum, auct. totum auct. totum
 duplicem auct. totum, et sic unquam, communis auct. totum
 qd non dirigitur auct. totum auct. totum, sed cum illis
 communis auct. totum. sic auct. totum auct. totum auct. totum
 unquam palmi auct. totum, sic auct. totum auct. totum
 palmi auct. totum numerari sic palmi auct. totum.

Pro
 duplicem auct. totum auct. totum, auct. totum auct. totum
 duplicem auct. totum, et sic unquam, communis auct. totum
 qd non dirigitur auct. totum auct. totum, sed cum illis
 communis auct. totum. sic auct. totum auct. totum auct. totum
 unquam palmi auct. totum, sic auct. totum auct. totum
 palmi auct. totum numerari sic palmi auct. totum.

Hiis proinde
 auct. totum auct. totum auct. totum et auct. totum auct. totum
 totum qd actu nullas habet partes, sed tantum unquam auct. totum
 idem divisible et quatenus per divisionem possunt fieri

plures partes in naturalium agentium, sic ~~Voluntatem~~,
 Diebus, et Tomas Stryus. Sed opinio hęc subterfugis requirit,
 tum quia si illa esset ante divisionem nullas habet partes
 distinctas, nunquam illas habere poterit: qd enim semel
 idem est, semper idem erit, ut in metaphysica asseruimus,
 tum etiam quia ex impossibilitate recte asseritur ad distinctionem
 et certe D^r omnes continui partes ante divisionem numerare
 posset, et sic hęc illę partes non sunt diuisę et separatae actu,
 sunt tamen actu distinctę, et hęc continuum intellectuale erit et
 indiuisibile. Hęc. expresse ait continuum ex partibus diuisibi-
 libus vsq; in infinitum ex alere, illum tamen pteis q; per y actiui
 in hac re non sequuntur.

Cetero uti coram pteis continuum
 componi docuit eo potius indiuisibilibus, plurimum q; dem, et t
 nobis innumerabilibus adhuc in pteis hęc, sed tamen
 coram D^r finito numero. Per y actiui puncta ista Cronis
 ponunt diuisio equalia et minime essentia, ex quo ortua
 qd t plurimum Atomis impugnetur, quia puncta pteis
 sic agunt eunt mathematica; Idęq; dy puncta est omne
 Cronis indiuisibilia intelligi contumt. Atamen puncta Cronis
 quomodo omnia equalia non erit mathematica, seu meth
 mathematice considerata, sed physica, est definitio puncti
 physici condat; nullas namq; ^{partes} distinctas habebunt hęc in quare
 puncta considerari possunt laca extrinseca. hęc plures recte
 P. Lorrade Axioma dy puncta mathematica Cronem non
 fuisse loquitur, et adit Quare t hęc uadum esse illum de his
 punctis asserat q; omnia claritate sit

Assertio I.
 III.

Continuum non componitur ex partibus vsq; in infi-
 nitum diuisibilibus. suadetur argo pteis demonstratiuo.
 si continuum componeret ex partibus vsq; in infinitum diuisi-
 bilibus in pteis hęc pteis partes actu et cathopora
 mactes infinitę: hęc ut ab eadum etiam supra ad secessos:
 ex pteis hęc in illis pteis dare sua multitudine partium q; q;
 multitudine a numero de tablatione eadum posset.

sed tibi ~~non~~ modo est actu infinita, et potest esse cum
 sit actu existens, datur infinitum in actu seu caliditate
 et cum. ma patet quia si partes actu distinctae sunt et
 existunt in parte, licet non sint actu distinctae aut separatae, ut per
 partes actu positae, quibus successively extrahantur tota et finale
 finis requirunt, actu sunt infinitae: ita se habent partes
 illi. v. partem, erent namque adaequate distinctae et nunquam adhuc
 ad 2° finem ducuntur dicitur: exp.

Huius rationi respondent alii, quod in
 huiusmodi partium sine fine non requiritur infinitum in actu: hoc
 enim potest poni in infinitum in actu, hoc
 equum quia partes proportionales, seu minores et mi. non
 fine, sicut aliquoties repetitis non faciunt ma. ex se non
 quia non recedat ma. ex se non equat quae termini partem, quam
 ex duobus partem; ita minores et mi. non fine infinitum ex se
 non faciunt. non idem sequitur 2° quia, iuxta hanc rationem
 aut recedat ex divisione continui: cum partes licet sint infinitae
 dividibiles tamen sunt actu distinctae, nec ad hoc unquam potest
 ducantur quod omnes representant, si quis unam partem infinitam
 inde potest sequitur quod nunquam datur infinitum in actu seu
 dum numerum.

Sed contra: et videtur etiam requiritur infinitum
 secundum magnitudinem, quod sic probatur: in infinito Aristoteles dicitur
 infinitae partes, si proportionales recedant sine fine, quae malis ab
 additis una seriem faciant: ergo additis sine fine faciant ex se
 seriem infinitam, si vellet hoc respondere in q. 1° art. 1° si equat
 partem. separatae partem cum partem, et ex se duo sunt duplex
 recedat, equatum tunc aponatur partem mi. partem, ex se
 seriem, equi ab eodem recedat, cum nihil de se partem, et, sed sit
 adaequate ab se distincta: tum si eadem in se distincta fiat ab
 se et una partem ad eam partem demum partem iam aucto, modo
 adderet augmentum; et sic semper se parte recedat partem
 et distincta recedat recedat sine fine: ergo partes illi faciant
 ma. et ma. ex se non: ergo etiam faciunt infinitum in
 ad eam sine fine.

Insuper additur praecipue secundum eadem rationem,
 nam si sequatur infinitum secundum magnitudinem in eodem
 est in se distincta: sed sequitur: ergo partes illi partes illi
 omnium non constituunt, sunt iuxta se distinctae partes illi
 partes illi adaequate distinctae: ergo sunt infinitae partes illi
 partes illi: si hoc 2° dandum finem divisionis: si 1° habemus intendimus
 exp.

2o: ex solutione solum requiritur non dari infinitum secundum numerum partiale, hic enim solum est q. supra illud. resultat ex divisione continui; nondam enim considerat infinitum secundum numerum transcendentalium q. solum resultat ex ordinibus reales distincti: ergo solum datur infinitum ad hunc modum sicut secundum numerum transcendentalium seu ex infinitis partibus, qd. adhuc supra illud requiritur. praeterquam qd. qui credit qd. quing. distincti non sunt. sed quing. q. parte parati non sunt.

Haec hęc frequenter abij respondent non sequi infinitum in actu, quia adhuc debet dari distinctio adaequata partium, quod non datur: quia cum partes proportionales includantur in aliquibus, si isse finis sunt et exhaerent totum, requirunt pariter ille esse infinite, cum non adaequati, sed tantum inadaequate distinguantur ab aliquibus in parte in actu. hinc concludunt solum sequi infinitum in actu, si datur infinite partes aliquas, quia quilibet est adaequatus distincti, ideo solum datur infinite partes omnes et m. solum sequi infinitum in potentia. sed requiritur solutio talis patet: ex infinitudine enim partium includentium sequeretur infinitudo includentium potius quam ex hanc finitudine illorum finitudo, includens enim et continens consistit in omni quod includitur et continetur.

Deinde: quilibet pars aliqua ex parte supra se divisionem et divisiblem in omnes et m. sine fine: sed partes istae omnes et m. sunt adaequate inter se distinctae, licet non sint adaequate distinctae a toto in quo includuntur: ergo in qualibet aliqua datur infinite partes actu seu omnes infinite partium, si se istae appellentur partes proportionales si se aliquas, hoc enim solum est disputare de voce. Alterius: infinitum in actu, justa Arist. est illud cujus semper est aliquid extra accipere: sed hoc verificatur, si quis pars aliqua et divisiblem in partes proportionales sine fine; nam quavis multitudinem assignata restat alia et alia sine fine partium reales existendum et adaequate distinctarum supra solutionem: cap.

Præter puncta indivisibilia copulantia partes, quae applicata sunt potestati ad includendum sunt adaequate distinctae inter se, etiam si partibus istis de se necesse conceduntur, sed puncta ista esse esse in actu infinite ergo

pro mi: in quavis continuo parte sunt puncta sunt quot diviso
 ones partium impossibiles: nam quod pars immediata succedit alteri
 sed inter utrumque mediant punctum: sed divisiones possibile partium
 sunt actu infinitae: ergo. Denique omnes partes proportionales et
 rectae sunt aequales: ergo. si ea infinitis partibus aliquoties in quavis
 infinitum unactu hoc continuum dabitur pro an: nulla est ali
 gnabili pars proportionabilis quae aliqua non sit: ergo. pro an
 utna res dividua in semivivam, hinc induplicem palmum,
 palmus in semipalmos et sic deinceps: sed omnes istae partes
 simpliciter unum sunt partes aliquoties unum: ergo. in evidenter
 pro. pars aliqua ut quae aliquoties reflecto totum exhaustit: sed
 si habent omnes partes partes proportionales: nam duplex armis
 facium unum, palmus quiescens sumptus, et semipalmus octo refe
 ctus et sic proportionabiliter numerando exhaustiunt utnam: ergo.

Assertio II.

SIII.

Continuum non componitur ex indivisibilibus mathe
 maticis. suadetur: ponatur entitas physica quae sit punctum
 mathematicum A et punctus B. ponatur alia duo puncta ma
 thematica C et B. unum hinc et aliud inde, medium autem
 inter A et B punctum A. incidat: erit ergo C ad B ut A
 et B ad B et punctum A. ergo entitas ista A. habet hanc
 et deperit hanc rationem ideale in quae conceptus esset divisibilis: ergo
 erit et non erit iuxta definitionem puncti mathematici
 continuum ergo componitur ex punctu mathematico et non
 mathe mathe quod repugnat.

Assertio III.

SIII

Continuum componitur ex indivisibilibus physicis. con
 stat ex dictis, quia non componitur ex partibus simpliciter indivi
 sibilibus, nec ex punctis mathematicis, sedat et consistit ex punctis
 physicis: praesens haec ratio negatur suadetur alij peritipis:
 linea (idem intelligi de quadam qua^{te}) solis indivisibilibus con
 tinuatur: ergo ex istis istis componitur. pro an: in linea succedit
 immediate unum punctum post aliud: ergo. pro an:

in eo terminata linea, et adhuc supra ad se rariis unum punctum
 tum indivisibile terminatum, ut sic intelligitur linea limi-
 tata et terminata intrinsece: sed adhuc indivisibile immedi-
 ate succedit aliud: ergo. pro mi, ante illud punctum terminati-
 vum debet esse immediate unum aliud indivisibile: ergo. pro am:
 potest D. auferre ex ista linea solum punctum terminatum:
 ergo a terminata sit intrinsece datur aliud punctum immediate.

Veretur:

supra Aristotelico idea ponitur punctum terminativum quia
 si linea terminatur aperte, cum hoc indivisibile sit vix in-
 finitum, linea non habeat terminum ultimum, ideo supra
 pro multa parte immediate succedit alteri, sed unde partem et
 partem uncecedit indivisibile continuativum: sed ista doctrina
 requirit qd unum punctum immediate succedat post aliud: ergo
 pro mi: si aliqua parte aliquo istius lineae separata ab alia
 unaq; parte remanet terminata intrinsece: sed supra contrariis
 part non potest intrinsece terminari nisi per indivisibile: ergo
 indivisibile unum succedit post aliud; Alioquin una terminus
 pars et non alia habebit terminum indivisibile illud, qd unum
 erat uniusq; partis continuativum. accedit qd incredibile apparet
 qd ab id vero non possit divisionem istius lineae, qd qd em auferret
 si illi indivisibile finiri non consistet.

Suadetur alia ratione. s. D.

faceret corpus pealese sphaericum, et planum etiam perfectum
 supra qd illud rotaret, globum solum tangeret planum in puncto
 indivisibile; at planum tangeret motu successivo et inextinguibile:
 ergo planum solus indivisibilibus consisteret. respondent aliq;
 cum sphaeram et ista sphaera globum. Nam dicere et quari
 per altum super planum moveri, ratiando rumpit puncto
 in punctum unum tantum relinquendo partem unam medianam sed
 esse qd nam oculi, quoniam electio et discretio globum dicitur
 sit a parte relinquat solus puncta atingat? unde si istud
 fortiter globum premere ut aliam requirat, et ita super planum
 rotaret nullam partem haberet partem: ergo solus atingeret unum
 indivisibile continuata. Unde omnino voluntate dicitur qd punctum
 partibus magna confusione per motus, globum puncta rati at qd
 nisi solus diriget et tangat

Alij cum em. Ignasse respondent globum posse
 tangere et indivisibilia flami ipsa punctum globi solum
 inadequata tangat spatij sicut angularem. per hunc. ergo illud
 inadequatum partem flami qd tangeret globus esset punctum indivi-
 sibile; nam punctum non potest tangere nisi punctum cum quo
 commensuratur: sed succurre tangat aliud et aliud partem inde
 quatur, in supra 3^m solutio nem. talis: ergo omnia inadequata
 partem exunt puncta indivisibilia. ulterius: si solutio est vera
 globus nullam flami partem adhuc inadequata possit tangere:
 ergo. pro anti: non possit tangere partem secundum qdvis
 inadequatum sicut angularem sicut istum modum talis partem tangat,
 nec hanc quin ondes eadem ondesatur, et sic per modum talis
 omnino et mi. non fieri tantum, ergo nec globus nec aliud
 mobile abducta ullam spatij partem possit tangere
 contra evidentia in motu localis.

Solvuntur arguta

54.

Arguta 1°. indivisibile additum indivisibili non facit
 essentium sed continuum. essentium est: ergo solis indivisibilibus
 non constat. pro ma. que se tangunt secundum se non solum
 essentium, uno penetrantur: sed unum indivisibile aliud tangere
 secundum se solum, tum quia indivisibile solum nihil attingit
 tum quia si illud tangeret solum per se partem, habet partem
 ideoq. indivisibile non esset: ergo. confirmatur eo non essentia
 regit se ex essentium: sed indivisibilia non sunt essentia: ergo
 eo illis non fit essentium: ergo nec continuum. in apertum quo
 Aristotelis. solum judicant se de Cognitione et solum respondet
 sed q. capro longe probabiliorem et clariorem solutionem habent
 ea qua Aristotelis apud supra facta respondent. Itaq. resp. ma ad
 proba. dicitur ma. que se tangunt secundum se solum per unum
 omnino et hinc solum talis unum indivisibile conca; per se solum
 supra solum non em et continetur em ergo ma quod solum
 cessat essentia.

Arguta 2°. indivisibile aliud tangere, quod tangere
 quo ad totam essentiam quod solum indivisibile multo unum talis
 parte habet: aliam en non ideo cum illo penetrantur, neque esset
 unum locum alterius et igitur penetrant, sed solum per se solum
 in loco immediato, nempe unum per se aliud ergo solum regit.

qd indivisibile habeat latera eorum in se, namque dicitur
 corpus ordinatis ad mundum ipsa, et sic aliud possit latera
 ad se ipsa aliud dicitur in se omnia tamen habebunt distinctam
 distinctam ad idem punctum fixum reale et imaginariam
 unguo conuenit loci diuersitatis. qd autem factor eorum non
 non obstant puncti indivisibilitati ut conuenit in puncto con
 uenit et eorum qd conuenit ponderantia distincta habet ad
 omnes partes circumferentia sui per se, et hoc sufficit ut
 linea de uno latere illud tangat et non ex opposito.

Hec doctrina hinc
 refutari potest ab Aristotele: nam si duplex planum perfectum
 inmediate tangatur, una superficie et ipse indivisibilis dicitur
 tangit secundum se totum, quoniam per se totum iuxta illud. nihil
 punctum duarum partium continuationum secundum se totum
 tangit utramque partem, et tamen cum nulla penetrat nec
 ut in loco ad huc inadeguato utriusque partis: aliquid naturaliter
 erit induplici loco; nec idem in loco alterutro; alioq. partes
 illae non continuarentur; sed tantum ut in loco indivisibilitate
 diuide in ea utramque, et sic aliquid penetrat ut non continuat.
 idem punctum de ratione triduum lines secundum se totum tangit
 partem unam, et tamen non penetrat ut cum aliquo inae
 quato partem alioq. partem non penetrat, et ulterius illud
 inadeguatum erit aliud punctum ergo tenet solutio et for
 titudine incoatus agatur.

Difficilis: penetratio ut contractio dicitur
 secundum se tota. sed indivisibilia secundum se tota tanguntur:
 ego nego ma. aperte falsum, namque superficie attingentia
 secundum se tota aliquid penetrat ut idem punctum continuationum
 tangit secundum se totum ab utraque parte, et tamen cum neu
 tra penetrat. ignis penetrat in aliquid et in alio modo unius in
 loco alterutro, seu correspondente eadem ad unum punctum fixum
 imaginariam. qd non erit induplici indivisibilitate secundu
 m totum. in casu: corpus ex se totum aliud tangit secundum se
 totum penetrat ut: ergo idem accidit induplici indivisibilitate. nego
 sone et recte dicitur pariter: nam corpus ex se totum cum habeat
 partes tangit aliud tangit secundum se totum. quoniam partes partes
 illius usq. ad possessionem per se totum corporis valet, qd necessitas
 requirit in omnibus et penetrationem unius cum alio. con
 trarium vero accidit in puncto indivisibilitate quoniam nullae habet
 partes

fit enim completum et compositum, utque ex mac effat eo non numerari fit numerari. eo non modo fit mixtum. eo non acerbu, fit acerbu. qui demum in ore solum conveniunt per tunc est copulabi et unitu, non vero sigillatim et resat unumque.

Propos 2°. era ma doctrina riquorria dicitur contra mathem ab ipa: ego. sequitur namq 1° qd perfectio ea culti interioris tota in puncto, ac perfectio ea culti exterioris consistit. Quon ratione hic sit duplo ma. probatur utrumq: nam a quolibet puncto circuli describatur, posset duci linea recta ad centrum, et demonstrat Euclides; qui qdem lines requerunt in omni corda perurguon per se mans ad centrum, ut etiam mathem de monstrat, ege quilibet racione debet per suum punctum: ege circulu interior tota consistit puncto ac exterior videatur in figura sequens 2° qd diagonali quadrati sit equalis laterali; nam a quolibet puncto unius lateris posset duci linea recta ad oppositum punctum alterius, qui qdem lines aequae offeant diagonalem, qui a singulis non nisi in puncto tangetur: ege diagonali pluribus non conraret punctis quam lateralis qd ad oculum ut falsum

Sequens 3°. qd eadem diagonalis est duplo ma. laterali qd est falsum. ut in figura 2^a diagonali A. B. ducantur lines a quovis puncto laterali D. A. usq ad puncta laterali H. C., qui qdem lines diagonalem secabunt in eodem puncto et linea D. C. usq ad angulum H. i. sic si medietat diagonali eodem conrabit punctis ac quolibet ex laterali, eut qd pro inde illi duplo ma. sed vide ex eodem pmo. ab adversarij colligi diagonalem quadrati et equallem et duplo ma. ex laterali, ut hoc dignoscatur quantum sit hic agnis fidendum. sequens demq; qd in triangulo troceles linea supra dicitur ducta sit ma. vari. ut in figura 3^a triangulum isocel. **EFG** cujus vari tot punctis constat, et quilibet ex laterali duodecim; incipiendoq; a 1° puncto cupidi immediato ducatur linea laterali **EG** ad **F**, et ita a quo vari puncto lines ducantur descendendos 1^a ege conrabit duobus punctis, 2^a 3, 3^a 2, 2^a 5, 5^a 6 & ege a

Figura 1^a

Figura 2^a

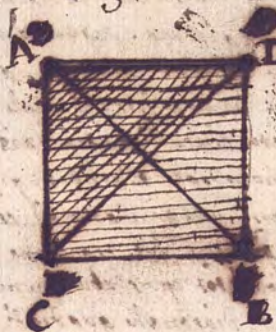

Figura 3^a

En Apud eoque eque unaq; opposita opinio; nam si pone
 tua qd una linea lateralis quadrati, consideret delecto in variis partibus
 aliquot, sem qd circuli opposita habeat. So passer aliquot
 et invariabiliter habet 2° 1° omnino equalis, eadem regulariter
 abscissa et reflectenti constabit. unde ad 1^{am} figuram sequens
 et perhibet ut tot linearum a circumferentia ad centrum, si ratio
 sit de punctis physicis, ac de lineis inter se ad equalis distantiis pro
 eorum unaliqua adveniens est qd materiae materiae unaliquam
 quantum in unum etiam indivisibilem, pro libito enim deant
 et dividitur in infinitum; porro enim sua imaginaria
 Nam induat et duas medietate dividere sine fine, nec propria
 (lingua loca) supit aut fallitur Mathematicus ita cogitans,
 res enim ut se habere continuum alicui, sed abstractus a beo
 qd physice et realiter est; hoc enim ad sua demonstratione, qd
 hypotesis sunt, perspicere a sufficiat.

Ex adverso etiam esse quoniam
 unaliquam res esse divisibilem considerat mathematicus, et punctum in
 indivisibile; quia materiae ab illa indivisibilitate procedit, id est
 considerat quoniam et ob id imaginari; et ideo mathematica dicitur
 abstracta a quantum sensibili et non ab imaginabili; unde ostendit
 illa dicitur mathematica punctum indivisibile pro ut rumpit subit
 precisioni. hoc adeo verum est et utrum dum Mathematici sumant totum

deus globum. Sanguam punctum mathematicum qd est certum
in tuisib; cogit. Sed in agitudine cum prima mente comparata
sic habeat molem. ipsa sedione ratione. Ductiles. Et puncto mathe-
maticis loquuntur, aram em si loquuntur physice et post recte
habet a parte rei. Ad quibus punctis immediatis per se ipas non
poterunt duci hinc ad certum, quoniam esse coeant. Communis est
omnium proinde habeatur.

Hinc nullatenus requiritur qd caeculus mi-
rot conset punctis physice, quod ma. quia qdlibet punctum
physicum minoris qualibus coras pondet. ma. caeculi puncti.
hinc clare conserat quam plurimum iuvent. pleasq. argu. mathema-
tica ad physicam et realem certum. comparationem em in d. agendam,
et bene nosat. regem illorum. Magnam. In phylosophia. nade. Cap. 3.
et Duamet. totis. Et physice. tracta. 2. cap. 30. ubi plura est.
Dechaler. obtrahat: ^{non} puncta mathematica cum. Cognitione. non
fundata. Secunde. mo. ret. Et monstra. ora. mathematica. reu. af.
iponiam. fauere. non. em. fauere. hic. q. certum. ex. punctis.
Cognitione. conserat. volunt. quia. mathe. de. mens. rat. aliquas
lineas. esse. in. certum. ad. dicit. punctum. autem. Geometricum
omnium. em. et. certum. mensura. ref. hic. q. unum. punctum. didi.
certum. posse. certum. quia. Geometria. demonstrat. in
cultum. a. recta. linea. et. planum. a. globo. in. recta. puncti. tangi.

Hinc
facile est solvere ad alia nam 2° etiam procedit in hypoten
dicitur. ut. dicitur. ut. imaginari. physice. autem. factum. est. qd. die
ponit. non. tangitur. nisi. in. puncto. ad. lineam. ductam. a. lateralibus.
quia. Diagonali. oblique. descendat. sitq. inclinata. ad. de. epam
respectu. laterali. ut. certum. tangitur. plura. em. in. uno. puncto.
a. quibus. linea. id. est. linea. ducta. ab. una. laterali. ad. aliam. lateralem.
duo. puncta. lateralia. tangit. ut. em. manifestum. dicitur. ad. 2.
ut. n. acule. ad. ros. lago. per. hoc. patet. ad. 3°. quia. sicut. diagonali.
A. B. obliqua. ut. respectu. laterali. A. C. et. B. D. ita. eadem.
laterali. A. C. et. alia. D. H. obliqua. sunt. respectu. predictae.
Diagonali. etiam. conserat. ad. ultimum. quia. latera. trianguli.
isocela. etiam. sunt. inclinata. et. obliqua. id. est. linea. ad. alteram.
et. laterali. ducta. duo. saltem. puncta. tangere. debet. aram. em.
si. latera. per. se. ipsa. aliquas. gradus. sunt. hinc. manifestum. in. illo.
nam. erunt. omnia. a. equalia.

Itaque. ultima. omnia. linea. dividit. potest.
induplicem. equallem. partem. Et. dicitur. in. mathe. sic. sed. in. via.
Sed. hoc. auderet. in. linea. qd. et. punctis. numero. imparibus. conserat.
capo.

4
Respondet 1° cum linea dicitur quod non dividitur perfectè mathe-
matice etiam physice neque in rationem divisionis mathematica
in divisionem imperfectionem, sed per designationem et considerationem;
et hac divisione omnis linea potest dividi in duplicem parte
divisionem æqualem: nullam enim lineam, considerant mathe-
matici, cuius sub duplicem non sit imaginaria et irrationalis;
atque in divisione physica est que unum terminum ab altero
realiter separat, et hac divisione non omnis linea est equa
liter bifariam dividibilis. respondet 2° lineam esse dividibilem
indivisibilem æqualem partem terribilibus et quoad nos, non vero
physice et coram Deo; nam una pars alteram impuncto
excedit, ad rem eam æquale est, non vero physice.

Hic etiam
oponi solet quod in concilio constantiensi ann. 15 unquam pro-
positum de huiusmodi linea contra Ciceronem cum hac sententia
est expressa in physica. cap. salu. opinio erroris a concilio
a concilio. respondet contrariam illam non esse a concilio pro-
positam, sed ab illius pro errore Hæretico de Pico. idem pro
illa non reperitur inter errores de huiusmodi et contra istum
prophetiam. **S**icut concilij inflama pro se et
damnat; unde sententia illa in non legitur unquam
authenticis concilij, ad sanctorum in vicato codice cuiusdam
privati, quem quod in editionem in huiusmodi et pro se non
dicitur fatetur. videtur ne in huiusmodi de Pico. de huiusmodi
num. 1. q. hinc constat ab hac sententia usam vindicat
sententia. nota deinde quod aliqui pp. PP. sententiam istam supponunt,
in illa pro se et deus doceant, tunc tamen non loquuntur
expresse mente, sed solum ex illa sententia et probabili. **S**icut de
hinc tenent esse vera ad hominem contra physice
nam constat.

¶ Si quidem solet qua ratione passus continuis
sunt? dico indivisibilia se ipsi immediate unia ab aliis
aliquo distincto. nam neque distincto sublatum indivisibile ita et
tam aceto neque unum se connectendum, et nulla huiusmodi ad
sententiam apparet committenda, et tunc res dicitur continua, et
patet in libro huiusmodi. hinc methode dicitur generari simul
feruntur. non esse continua sed contigua dici debent,
sicut etiam ligna in igne alia sunt per eandem corpora inter
tereta, vulgo combustio. Continuum enim dicitur

solum. Quod ex utraque parte tam acuta immixta de visceribus
 et communia a'ulla. rariu percipitur. nec ad hoc necesse est
 qd mutui harum et angulis inuicem conuulsantur, sed
 contractu ipse immediatus atomorum sufficit: d'antem si Magnano
 et Modicam concedam ~~adita~~ qd omnia exo impatibilia ma
 iusculi, qui harum a'ntu implicam, possunt, aut mutui
 & anculi conuerti.

Haec est quae nequit percipi qd indivisibilia
 corpora sint varie figurata et extensa post ex ignis ad hoc
 ut inuicem anculi et partium inuicem complacentia: eorum
 enim imperceptibile est quin una pars sit extra aliam, nec
 figura quin tunc sit cum caetera, prouidet tamen interesse
 distent; hoc autem in atomo indivisibili inueniri nequit.
 igitur unum indivisibile alteri unius solum penes esse
 miseres, quia cum qdlibet ex ipse corporeum imperceptibile
 sit, non permittit alteri ingredi in suo loco, redtantum
 qd e loco immediato unatur cum illo, quo autem modo tam
 exacta coherens impatibus inueniri corporis fieri anata
 porit, explicatur non defacile; cum sensus ipsi tantam
 minuti non decaant particulis: unum tamen percipitur partes
 impatibus unius corporis per se ipsas uniri, bonum qd physicum
 componere certis actioibus anata d'antem.

Magis sufficit

qd partes majusculae sint varie figuratae et sic ex diversis
 parte figurar' effectus naturales in tam e' effectum ut d'antem
 inuicem in conuulsatione systematum. nec enim corpora nata ha
 uentur in partes aut in puncta indivisibilia facile diuisi
 quunt: nam licet per se impatibus seu molleculas minui
 visinas per vi' sensibiles capi possunt, aut ne vi' qd d'antem,
 diuisantur; per vi' tamen molleculas multas adhuc indivi
 sibilibus coalescit. nam ut Boyle docet unum cupri granum
 si epuratu salis ammoniaci diuisas fiet liquor eguleus;
 tunc si abundatur aquae praeparatum distillat'z, exuleo colore
 traxit sensibilibus aquae copiam, quae plus ducenties molle partes
 habet mole equalis unum cupri grano, sic quod di' cezurimus
 qd modica abstrahenti portio magnam aquae ^{est} nigrescere
 faciat.

Hinc ex majuscularum partium diversar' figura facile
 intelligitur cur aliqua continua post resolutionem componere
 iterum iuxta ad inuicem posita facile iterum complacentia.

ut motia, sic autem duas partes namque molium flexi-
 biliores sunt, durium vero rigidiores: 15 ergo obvi flexibi-
 litatem facile inflectuntur, et quo essent quod facilitate qua
 disceduntur, iterum reuertuntur, et ultra se mutuo recipiant
 et sic reuertuntur in partem contrariam. ex aduerso corpora duria
 partes quae rigidiores sunt in voluere in se, differtur dicitur
 sunt et inflectuntur, quia in eis tenacior resur, et quo
 videntur valde aduersum resolutionem et extensionem. cum
 neque potentiori vi, mutuo distendunt, non se ideo mutuo
 recedunt ob minimum suarum partium rigorem. Ista de
 vero et liquida eadem, qua molia, ratione facillime reuertun-
 tur, et adhuc facillius ei distenduntur, quia in fluidis non
 tam astra est vis, nec tam vitium partium reperi, quam
 in molibus et suo loco dicemus.

Per facile sem explicatus eadem
 oleosa et pinguis corpora tam difficultes admittunt et
 immixtionem et huiusmodi aliorum corporum, qua tam difficultes
 existerent, et cuius olea tam difficultes mixtionem cum alijs
 humoribus? id enim verum fit quia eorum partes parte
 magis flexibilitatis in se invicem copulantur, et quo ostendit
 quod aliorum corporum huiusmodi facile non admittunt sem
 quod olea humidum non commixta cum oleo, ad quod
 nec illa partes oleosae sicum abbeant, et sic difficultes et
 cantur. expaciam in timore partium conjunctione ostendit
 quod butyrum tardius huiusmodi quam plumbum si in eadem
 quantitate indurati vasis ex copulantur non quidem sem
 nonis. nam licet partes plumbi tenacius implicentur, non
 tamen ita in se invicem copulantur ac in butyrum: ideo quod plum-
 bum partes habet recipi proportionales quam butyrum,
 et per hoc copulata quae in partem sua: hoc autem
 a posteriori hoc dignoscitur ex per se mensura.

2)

SIBER

De corpore naturali et locato ubi de
pleno et ~~repleto~~ Vacuo.

Locus definitus ab aere externa superficie corporis
ambientis in mobilis 19. est immediata seu contigua super-
ficies corporis ambientis, quatenus immobilis, locus est corpore
in illa contenti. Ius itaq; ad naturam loci pertinet; equalitas
negi cum corpore locato, seu continenti et contenti et immo-
bilis. quomodo autem locus sit immobilis explicatu est diffi-
cile, quamvis hoc praeceptum sit de ratione loci: nam superficies cor-
poris continenti nulla est immobilis; sic ubi vas aqua plenum
refertur, non vas modo, sed etiam aqua locum mutat, eadem
satis superficie servata; parum quoque mutat sua superficies
aeris ambientis suavis, et aqua proluenti super in medio
maris, et tamen in eodem loco manere correspondentia. atam in
superficie corporis ambientis immobilis continetur qua per se
ubi delectum. immo in se cum, aqua statim.

Ubi casus ignis immobilitas

est, quia per istam corpus satis correspondet hinc parti spatij
imaginarij, et ubi casus hoc in capax sit alio migrare. itaq; hinc
superficies specificatio sennachica sumpta sit mobilis, tamen
habita pro ea solum ubi casum habet seu tale spatium occupat
immobilitas fit; unde eadem superficies, variata ubi casum, locum
mutat et facit etiam locatum migrare locum. hinc aqua et vas
dum refertur spatia mutat locum. suavis vero et refriger locum
non mutant, quia alia succedit superficie aeris et aqua cum
eadem ubi casum seu eadem correspondentia ad spatium imagine
atum. sed et hoc intelligitur duplex spatium d'interferendum est

reales tempore et spatio in actu. Spacium reale ut quon-
dam actualiter extensa ab ipso spatio, sic acies, sive aqua sive
terra, quatenus certo modo figura.

M. Spacium imaginarium est
magis de intellectu et intentione quam imaginaria
ad rationem causalem magis de potentia et una extenditur
in idem corpore, et tunc a mundo magna ex parte occupatur;
ita tamen ut si dicitur dicitur et tunc corpus quod continetur in aliquo
determinato spatio, illud inane quod concipimus sit pars spatii ima-
ginarii. spacium hoc est ut extenditur et extra eorum em-
pyreum pertendatur in infinitum sine fine, et locum relinquunt
multi alij mundis fabricandis. totum spacium quod em-
pyreum occupat concipimus spacium diffusum et exten-
sum, per tamen et indivisibile: quoniam sicut spacium spatium
unum, prout omni corpore, concipimus, nihil in eo reale agnoscimus,
idcirco illud idem spacium vacuum esse et inane imagine-
mur, et id vocamus spacium imaginarium, seu ut dixi, partem
spatii imaginarii.

In hoc spatio omnes corporum motus perficiuntur
tue, in eo quod ratiom distantiae, et motus quam ^{sem} demonstramus,
perinde ac si esset aliquid reale. sciendum tamen quod praeter
locum ab illis definitum, ^{qui} vocatur locus extrinsecus datus
etiam alius cuius rei magis proprius, quia appellatur locus
intrinsecus, dicitur etiam ubi, ubicatio, et praesentia rei. rei
namque extrinsecus in vacuo per Dei omnipotentiam non esset
in hoc extrinsecus et esset videtur, et tamen vere locata man-
ret, et posset mutare locum: ergo praeter locum quem anima ha-
betat extrinsecum, alium etiam solum cum quo remaneret habe-
bat locum intrinsecum quod item superficies eorum conversa non
continetur extrinsecus alia superficie, et tamen ab eub^{est} cap^{est}.
Demum si dicitur ante mundum crearet unum hominem, hic
non esset nullibi, cum tamen omnia superficies ambiretur: hic
ipsum locum intrinsecus est huius quod per se acquiritur et deorsum
motu locali.

Itaque ubicatio si rem determinate constituit
in spatio A.; itaque effectus spatio ubicatio est rem determinate
locata potius hic quam alibi, sed quare quid sit continetur rem
hic et non illic? quod idem est acquiritur ipse^{am} et locus intrinsecus

seu in quo sit immobilitas propria loci? communis est
 datis explicat tenet ubi locum rem detestimare quatenus
 fundat eandem precise distantiam aut indistinctam, non
 ab alio rebus, tum etiam relate ad puncta fixa nempe ad
 centrum et polos mundi: ita ut A. esse hic et B. esse illic
 uno consistat, qd A. et B. detestimata sunt ad eandem pre-
 cise distantiam, tum intese, tum relate ad puncta predicta.
 ad idem 1° qd dum rei mutat locum aut movetur, ad eam
 sa minore animum consideramus. 2° idem polus ubi locum
 habet de qua idem quiritur. 3° si universum abo movetur,
 locum mutat ab alio rebus ad polos respectu. Deniqz quia ubi
 ca mea non dependet a polis, me tamen pariter consideret
 hic, etiam si solus existat in omni alia rebus nihilata.

Dico ergo

ad immobilitatem que a ratione loci et explicanda supra ea
 immobilitatem spatij imaginarij apprehensam: ideoqz vult dici
 esse hic et non alibi, per hoc qd correspondet detestimati parti
 spatij imaginarij, seu per spatium qd occupat. suadetur: immobili-
 tas ad rationem loci idcirco pertinet, ut motum quantitates, rerum
 distantias, et alia. que ab eo pendunt affectiones perspicere habe-
 amus, que qdum nullo modo a nobis cognosci aut detestimari
 queunt nisi fixo et detestimato suo perscrutamus, unguis
 rei ipsa constituta, concipiantur: at qd eorum imaginandi in
 spatio qd unumqz corpus occupat, dum motus rei ipsa in eadem
 mensura et distantia inspicit; sicut enim Geometria per ab-
 stractam mensuram sua theoremata demonstrat, ita sufficit
 Philo sopho non locorum habere solum mentis et inabi radeto
 fixo: ergo.

ignora ea loci immobilitas per spatium imagina-
 rium non a vulgo tantum, sed etiam ab ipis philosophis q con-
 narium sentiunt, omnino concipitur; qd utiqz fieri non posset
 nisi certis et fixis rebus vel ipsa condenda intelligere mus: nam
 ut est evidens abiqz hujusmodi, rebus nulla potest esse quum id
 tantarum certa mensura ab ipis rebus in certitudine;
 ideoqz rebus sunt fixa, et immobilia, si ver non, dum mod a
 intus et fixi et immobilia rebus in eadem, satis est ad loci
 immobilitatem. apertum enim quia nulli ipis immobilitate rebus

conceptionis rei esse. Dum eorum index iacta metimur, hoc
ipso eodem confundimus cum locis, quia rei ipsae partes in
locis sunt; atq[ue] inde fit ut eorum rationem immobilitatis subiectiva
ipsis met locis, et eorum loca sunt immobilia. hoc autem
notio captu facile est et modo apprehendendi et loquendi con-
sona.

Explicatur: dum cogitamus rem aliquam esse in loco tali
Itali, et omnium Italarum dispartit ab hac Italia in hoc limbo
loco existente, concipimus rem vasa quae sunt spatium aliq[ui]d
permanens admodum expansi aeris, laque, aut simili aliter
spatij realis, diffusum quaque peritum etiam aliq[ui]d fine, etiam
invariabile, quati nec secundum rotam nec secundum partem
moveri aut dispartiri possit, in quo tamen fiant omnes motus
ab una ejus parte ad aliam; et in quo sint mobilia omnia,
in una scilicet ejus parte finalia, et hoc vocamus spatium ima-
ginatum; at ut percipere hoc ipso qd dicto modo illud spatium
concepimus, immutabile in eo didichthasum tabe rrente de-
figuratione, id est quati diffusi essent at tendimus: ergo.

Ita tamen
si vellet qd hi tri fixi sunt poli seu puncta spatij imagi-
nari, quae ab infra concipiuntur extra rationem hunc mundum
tanquam tri fixi respectu quorum omnia hujus mundi loca
dicuntur esse in tali Italia didichtha, ut sic cujusq[ue] loci immobilitas
explicetur, per meliorat: ceterum eadem ratione, ac hi poli imagina-
rij immobilitate concipiuntur, quorum etiam alia pars ejusdem spatij
intra etiam et immobilitate representatur; quoniam si unum eorum
his fuerit ad.º productum suum locum immobilitatem, seu ina-
ritatem nunquam occupat, abs dubio et locum proprium
et immobilitatem concipiat. non tamen negaverim qd partes hoc
loco imaginarij ⁱⁿ partecios, sint etiam poli reales mundi
et totae eorum specificativum exprimitur et quoad vob
saxarum ubi corruerit, ut cum didichthasum esse in hoc aut
illa gradu latitudinis et longitudo.

Nota vero qd spatium
illud qd ab unoquoq[ue] corpore concipitur expansi, licet imagina-
rium sit, non tamen ut qd fixum; nam rem vera concipimus
hoc spatium et capacitate corporis excipendi, sed aliq[ui]d in-
pervenire, id est diffusi ab ipso reali si aut hoc possibile

defect ab eis senti. nota 2^a duplex dicitur ubi, sicut duplex
 dicitur locus; aliud manifestat ubi extant in eodem, nempe respectu
 seu utraque componit ad superficiem illud ambientem, ab utraque
 in eodem, videlicet modo ad illud spatium imaginarium quod
 occupat, et quod immovibile corrigitur modo explicato. hinc denum
 nota quod ubi non adit in eodem aliquam positionem rei ipsi quae
 est in loco, sed tantum considerationem quamdam, et dicitur
 de relatione, et de unione magis et minus: nam hoc ipso quod res in spatio
 sibi equali et immovibile sit, in loco est omnino substanti. Sed dicitur

possunt esse omnia quae juxta rationem ad rationem loci adhaerent, nempe
 corpus, locus ipse, et hoc spatium imaginarium, quin res propria
 sit in loco, seu quoniam habeat hoc ubi: ergo ubi est est quaedam
 rei unione cum praeter hae omnia distinctio: omnia illa possunt
 existere separatum, longe; conjunctum seu sibi ad invicem
 mutuo copulata modo ante et contra. Nam potest res esse, et locus
 videtur existere separatum, et hoc spatium imaginarium, et ta-
 men res non est in tali loco: quia ad hoc res ipse cum locus
 est conjungenda. unde dicitur unum nihil ut aliud quam materia
 et forma sibi mutuo et invicem conjuncta, sic ubi aut esse in loco
 non ut aliud quam res ipsa et locus, et una conjunguntur sua:
 conjunctio autem illa ut dicitur in forma respectiva, seu mutua
 relatio continens et contenti: ideoque ad ubi non sufficit existen-
 tia rei et loci in eodem instanti, sed etiam requiritur mutua
 unio et conjunctio, si cum res sit in loco ista.

Quaest.

An Duo corpora distinctas quanti-
 tates habentia possint esse in eodem
 loco seu penetrari?

Sⁱ
 Duplex, videlicet quantum naturaliter impensibile
 est, quod unum quod peculiaritatem quantitativam habeat; quod hinc
 namque copulatio eorum ab altero conjungitur ut
 ab altero et duo res corporeae eorum quantitates quae dicitur

penetrant non obstitunt, et patet in suis maculis, et
 in qualitatibus, quae cum macula penetrant in maculae esse
 congrua omnia penetrant posse censent sedo latitanti omnes,
 uno ex egypto Durando, quod problematice versat, ea darent
 rationi probitate et animi temperantia, et in ea exponenda
 non modicum reliquorum humilitatis specimen exhibeat omnes
 tamen accedunt. quod duo partes typis personarum non possunt
 quia typus essentialis consistat pariter et postea quod quid
 partes essentialis sunt successus, ideoque in una quadam
 in sum requirit hora una.

Assertio nra

§. II

Duplex corpus distincta quantitate graduum divinitus
 penetrant potest. Aliter cogitatur, quia nulla congruentia
 demonstratur, et patet ad suspendendum ergo quod uno
 ingenerabilitate, et divinitus in metaphysica, sedum est
 genere secundarius quan. sed deinde secundarius quan.
 vales separari divinitus a primario; esse non alia ratione
 separatur in Eucharistia essentia locali a corpore eph.
 ergo. praeterquam quod non idem de possibili, sed de factis ad
 fuit penetrans, genere Appareto habemus pontificem
 penetrant calor. sem consistat ipsum Dominum jam
 dicitur ad duos pullos in mare, et ex dicitur ipsum fuisse
 et esse et sequitur. exponitur quam ad huc et huc locis Duran
 duo eorum pp. insellit enim ad veritatem, sed de eam solida
 impugnatur. Cetero. Belarminus lib. 3o de Eucharistia cap. 5.

Hoc

dicitur physice potest fieri ab eis penetrant quod corpus vult et posse
 gloriandum se attenuando et veluti comparando per demissionem
 hanc autem aut hanc praeminuta praedantia est potest. Ceterum
 hoc physice fieri requirit sed vasa eadem quantitate, quoniam corpus
 ipse prope modum eorum dicitur propriam amitteret si vasa
 quoniam quoniam quae circa propriam amitterent sed vasa

ut caliditate remittitur, se a comodaent, ita si per miraculum
hoc faceretur, erat p^{ro}pter, cum per miraculum non penetraretur,
cum ad unum penetratio ab^{est} ad igne deframitate et corporis mutacione
quam optime fieri possit.

Opones: per evidentem requiritur effectus
factus, sed impenebilitas aut effectus factus quam^{tu} expo. distinnit:
effectus factus primarius concis; secundarius, nego. impenebilitas
autem solum ut effectus secundarius idicis: quam^{tu} ut essentia h^{ab}et
impenebilitas: expo. distinnit aut essentia h^{ab}et impenebilitas radi
caliter concis factus nego aut; unde impenebilitas factus potest
divinitate auferri, h^{ab}et non radicaliter. in^{ter}at: impenebilitas
ut effectus secundarius negatur, pro^{inde} impenebilitas. nego.
assumptum, impenebilitas namq^{ue} stat inquadam vi positiva,
sicut una quam^{tu} aliam naturaliter audit, et resistit ne
inquit ingrediatur loco, h^{ab}et t^{am} negationis explicetur sicut
inmensitas Dei. in^{ter}at: pars evidentia in ordine ad se solum
potest tangere aliam per ^{se} extremitatem: expo corpus extensum
in ordine ad locum aliud requirit tangere radicaliter, nego. quia
extensio in ordine ad se est effectus primarius quam^{tu}, extensio
vero localis secundarius q^{ue} per miraculum vidari potest.

Quest. II

An idem corpus possit esse simul
circumscriptive in duplici loco
per miraculum?

¶

Certum apud omnes est idem corpus naturaliter esse
non posse in duplici loco. Num quia extensio cuiuslibet corporis
limitata est, et ar^{bit}ri^o adignatur et comprehenditur loco; num
etiam quia quotidiana experientia certissima corpus solum
relictis 1° alium occupat locum; alioqui p^{ro}pter d^{iv}ersa motus
localis in mundo. atamen magis datur modus existendi in loco,
seu magis est p^{ro}pter ubi^o et p^{ro}pter: 1° immensio secundum
nise, et h^{ic} modus solum consentit Deo q^{ue} radice sup^{er} immensitatis
at ubiq^{ue}, nullus potest definir^e spatij, aut locis circumscripti.

2° definitiva, quo namque rei ita existit in toto spatio, et tota
 etiam sit in quavis spatio puncto, vocatur praesentia definitiva
 quia adest ad unum et definitum spatium non in quibus con-
 tinetur seu definitiva, et hic modus convenit animae rationali et An-
 gelis. Ad hoc genus reducitur praesentia sacramentalis, quo Christi
 Dominici corpus in Eucharistia ita est totum sub una panis specie,
 et totum etiam sit sub quavis speciei particula, ideoq. solet ap-
 lari praesentia definitiva atamen huc corporis Christi existentia
 sub speciebus Eucharisticis id habet singulare, qd videlicet non
 perinde, ac Angelica, ad unum locum limitata sit; sed in super-
 multipl. causa in omnibus hostiis coexistat; ideoq. huc pre-
 sentia affirmativè dicitur sacramentalis. 3° modus existendi ut cir-
 cumscriptivè, quo rei ita est tota et in toto loco, ut quilibet parti-
 culam pondet partem loci, nec illa sit in alio loco. huiusmodi
 partem negantem tenent Philosophi omnes praeter Dominicum Scotum
 affirmativa vero communis est tum apud Moderiores tum etiam
 apud Peripateticos in quavis schola sit aegre

Assertio nra

Qu

Idem corpus divinitus potest esse simul circumscriptivè
 et impluvivè locis: potest probari adesto supra factis;
 quia non solum demonstratur contradictio ab Aristotele,
 sed potius solutio arguorum probabilior et clarior est quam
 supra ista, quae omnipotentis Dei humanae contradicit infirmi-
 tas. Suedem item potest ex historia sacra; nam Paulus evan-
 gelium apparuit christi, qd tamen in celo esse non potest, ap-
 paret illi quo servante 1° ad Corinthios cap. 15. et regnum domini
 videtur. Item historia Ecclesiastica memorat Dionisium Anto-
 nium Paduanum, D. Lienenium Pavecium, et Gregorium
 sanctum induobus simul esse visos locis. dicunt autem Gregorium
 sub specie Christi aut sancti apparuisse, videtur arbitraria solutio,
 et respectu Christi in corpore, quia tunc non Christus sed Gregorius
 ab Apostolo visus fuerit

Suadetur rone: a fide certum est, esse praesentiam
 circumscriptivam, quam habet in Celo, plures
 definitivas admittit in sacramento altaris: ergo poterit duali
 aut plures circumscriptivas admittere. pro. cons. si praesen-
 tia circumscriptiva non excludit aliam definitivam, illa
 non ita limitat corpus ad unum locum, ut non simul
 illud alibi simul praesens fieri vere ac proprie; sed essentialiter
 non negat qd sit alibi: ergo poterit esse alibi sicut defini-
 tive, etiam circumscriptive. patet sequela, cum quia praesen-
 tia circumscriptiva magis consona et connata est corpori,
 quam definitiva, unde ex suppositione qd corpus vere sit in du-
 plici loco, cum innatalem, non vere natalem praesentiam
 permittit? non etiam quia agere adversariorum semper ha-
 bent in ratione in alia praesentia quaedam corporis etiam defi-
 nitiva, et infra patebit.

28
 Confirmatur: praesentia circumscriptiva
 aliam essentialiter non excludit nec titulo similitudinis, nec
 titulo adequationis: ergo nullo ex capite. pro. ans. non titulo simi-
 litudinis, quia aliqui una praesentia sacramentalis aliam etiam
 sacramentalem excluderet, qd est plusquam falsum; non titulo
 adequationis, nam eodem titulo debet etiam aliambus generari
 excludere: adequato namq. supra adversarios in eo stat qd stat
 corpus intra locum, et essentialiter negat esse extra: sed absolute
 omnium aliam praesentiam tollit quocumq. illa sit, pro illam enim
 vere corpus poneret extra: ergo. veretur: esse in loco circum-
 scriptive non negat essentialiter qd sit extra positive, sed solum
 qd sit extra negative nempe prove significat non esse intra:
 ergo veretur corpus simul esse intra et extra hunc locum positive
 ergo et circumscriptive.

Confirmatur 2°: una praesentia sacramentalis,
 etiam negat qd corpus sit extra positive id est prove significat
 qd non sit intra et tamen absolute non negat qd sit positive extra,
 sive sacramentaliter in alio hostia, sive circumscriptive in Celo,
 a fide certum est: ergo. pariter multiplici praesentia sacramen-
 talis plurimum negat thomas: ideoq. alii dicunt praesentiam
 sacramentalem replicari posse, quia replicatur pro factis illius,
 nempe conversio substantiae panis in corpus Christi: atamen pro factis
 praesentia circumscriptiva est quantitas, unde et hoc non multiplicatur

impossibile iudicant presentiam eius cum scripturae multiplicari.

Sed contra: quia voluntarie supponitur probandum eam, nempe quam esse rationem factam presentiam eius cum scripturae, quod quidem non facile probabunt Theologi, immo est aperte falsum. suadetur: si quanta sunt non facti presentiam eius cum scripturae non darentur vera quanta ab eis sumitur presentiam; quia requirit dari facta ab eis suo defectu facti primario: sed hoc est falsum, cum dicitur vero quanta corporis Christi in Eucharistia ab eis presentiam eius cum scripturae: ergo. Nam presentiam eius cum scripturae non primario sed tantum effectus secundarius est quanta; atque adeo quanta non est cum, sed solum propter multiplicari commutat locum, et cum illo non sua natura et non facti presentiam eius cum scripturae: sed effectus secundarius divisionis multiplicari valet non multiplicato primario: ergo.

Iterum: in multiplicata consecratione multiplicatur presentiam definitiva seu sacramentalis: ergo huius multiplicatio tribuenda non est multiplicatori consecrationis sanguinem rationi facti. propter autem: unica consecratione consecra tua hostia: et tamen hostia divisa multiplicatur presentiam definitivam: ergo. iudicas multiplicari consecrationem veritatis sed tibi dicendum habet, multiplicari nempe virtualiter quanta corporis ubi locati. nec dicat cum em. Spiritus sanctus corpus Christi non esse sub specibus quanta. tanquam in loco, quia ibi est ad modum subtilis praesentis inesse talis a loco et ubi carnis. non inquam dicat: est hoc enim solum sequitur corpus Christi non esse eius cum scripturae in sacramento, non vero illud non habere presentiam physicam et realem, cum sacramentaliter presentiam sua subditio nobis adit et loquens tandem finium.

Solvuntur arguta.

III.

Arguetur ex magno Laurentio Anselmo in Monologio cap. 20 agente: si ipse unum est in aliquo loco, quomodo simul totum est in alio loco, si nihil de eo est in alio loco? quoniam ipse unum totum non potest esse simul in diversis locis totum, consequenter respectu computata loca computantur tota.

et D. theas quodlibet 3° articulo 2° expresse docet
 unum corpus consistere in duobus locis circumscriptive
 contra dictum esse, frangit non posse a Des. respondeo
 D. Anselmum loqui de rebus secundum quod earum habeat
 naturam: nam in cap. 22 sequenti hoc quod est notum esse in
 aliquo loco et non in alio conditionem loci esse simpliciter dicitur.
 D. theas autem ut notat sotto circumscriptivam corpus
 nisi ab eo in eo sumit rigorem, et significet corpus ita esse
 in loco, et nihil aliud sit extra: unguis sensu verum est con-
 tradictionem esse proinde corpus esse extra et non esse extra;
 atamen circumscriptio hoc precise non significat ut jam
 concordat et infra amplius concordabit.

Argues 2^a ratione: circum-
 scribitur et ita esse in hoc loco et locatum non sit extrinsecum;
 nam presentia circumscriptiva importat essentialiter negationem
 aliorum: sed implicat idem corpus esse extra et simul non esse
 extra hunc locum: ergo confirmatur: si corpus bilocatum esset
 et non esset adequatus quilibet locus; nam corpus extra quemlibet
 se extendere, et a nullo adequate contineri, cum totum corpus
 esset positum extra illum: sed hec sunt contradictoria: ergo nega-
 ma evidenter falsam; nam corpus recte circumscriptive existens
 in loco non dicit essentialiter negationem essendi in alio loco,
 atque nec definitive esset in sacramento unde presentia cir-
 cumscriptiva non essentialiter, sed tantum materialiter importat
 negationem essendi alibi: ita enim facit ut totum corpus sit
 intra illum locum, et solum et neget non esse simul in alio,
 et permittat quod sit extra per aliam presentiam corpori divi-
 dentis eadem.

Ad confirmationem dictam implicatam proba: extra
 quemlibet locum positive et extensive conce, extra negative seu
 privative simul et positive nego. quibet namque locus esset ad equa-
 rum in ensive, quia totum corpus a toto loco, et parte a parte
 circumscriptiva, unguis stat presentia totalis et ad equata in ensive
 seu positive, nec aliud significat nomen circumscriptive:
 cum hoc autem aperte est ignotum quod corpus etiam se extendat
 ad alium locum, seu quod totum sit extra hunc locum, sumpta
 precise by extra positive, prout derogat applicationem ad alium
 locum, non vero by extra negative, prout significat non esse in alio.

sic totum esse corpus est, et cum corpore intra eorum,
et totum unum est extra in sacram^{to}. unde quomodo
non possit per eadem presentiam corpus esse adequate intra
hunc locum etiam adequate extra, potest tamen per
distantiam presentiam; presentiam namque seu applicat ad locum
a Deo multiplicari valere.

Replicabitur: eadem quam ^{per} requirit naturam
duplicem presentiam aut essentiam in loco eodem ergo. pro anti:
1° quia essentia localis est facti effectus quam^{vis} per unde proquit
multiplicari quin ipsa quam^{vis} multiplicetur. 2° quia essentia
est eadem effectus secundarius: sed hic requirit multiplicari non
multiplicata facti ergo. nego ante ad 1^{am} proba. per hoc de rationem
falsam existendi in loco aliam esse radicalem nempe essentiam
in ordine ad se; aliam vero falsam proximam, nempe ubi
seu presentia seu in loco. id est eadem quam^{vis} bilocatur non
requiritur quod multiplicetur suo radicali nempe quare^{vis} sed
sufficit quod plurificetur suo facti provisione. ad notandum quod
idem corpus necesse est in pluribus locis, et solum quod non sit
presentia successiva acquirat: unde essentia localis non est
effectus primarius quam^{vis} quia in Eucharistia a quantitate coexistit
ipso separatur.

Ad 2^{am} dic quod essentia seu presentia localis 2a
non est naturalis, sed divisione communicata, subinde non est
effectus secundarius quam^{vis}. admittit tamen quod dicit, dico eandem
numquam^{vis} habere duplicem essentiam localem falsam
et comodatam seu inadequate; non tamen entitatis et ade-
quate. id est eadem quam^{vis}. duplex dicatur reduplicative pro
duplicem locum comodat, eadem tamen in se entitatis sit. sic
etiam multiplicatur inadequate et comodatam, multiplicato
tunc non vero entitatis et adequate quam^{vis} unum multiplicetur
fundamentum. dicit: ergo pariter eidem radici nempe anime
rationali poterit respondere duplex intrinseca. conce. si de presentia ab
hunc hunc. hoc tamen est, presentia eorum namque debet esse
sic poterit divisione ipsi tribuere duplex calor et sic, sic tamen
calor indebitus non haberet tunc rationem propriam respectu
ipsum.

Arguet 3°: corpus bilocatum non erit in se in divisionem: ergo
per ante corpus bilocatum dividetur a se ipso; nam in se corpus
eorum saltem est, et tunc ut daretur eadem dividitur a
se ad idem a Salmantia; semper idem corpus potest esse

supra, infra, ante, et post se: ergo. ergo ante, ad probationem
 dicti ante: distinet specificative, existitiae et intrinsece
 respectu; quoad locum, seu reduplicative et bilocatum conc.
 corpus namq; bilocatum et posse loca commensare indicem di-
 stantia, absurdum quoad locum seu more loci distinet, nam
 distinet distinet presentias et obicaciones habeat; intrinsece
 autem et existitiae unum foret et specificative individuum
 ad modum quo hec corpus est in celo, etiam in terra; ¹⁰
 ante demum intrinsece, individuum est et indistinctum, habet
 presentias quorum altera est supra, altera infra, ante, et post
 in diversis hostijs, ergo clare indicatur arguunt.

Reuplicatio:

corpus bilocatum duplicem habet superficiem et ¹⁰ *quod*
 foret existitiae diversa pars ante: corpus illud foret locum
 duplici loco contigui; sed corpus ita contiguum duplicem
 quare tangeret superficiem haberet; contigua namq; di-
 versiva quorum superficies continguntur: ergo. distinet in partibus.
 duplicem superficiem representantem et loci perimito in
 intrinsece et locati respectu. • contiguas namq; distinet, similis
 alij respectu hec sunt inter obicaciones, non refunduntur in
 alia nisi respondentur realiter distinet: id est corpus sic
 bilocatum solum esset contiguum quoad locum, seu redupli-
 cativae et locatum, id est esset in duplici contiguo 1 reali et
 imaginario. nec in hoc esse ma. ut difficultas quam in-
 quod respicit in nocte egrum corpus suum videri et realiter ma-
 nibus tenuerit, uno et eodem ore sumperat, atq; in Athomaco
 viceperit.

Arguet 2. ex nra doctrina sequitur qd naturaliter
 est possibile bilocari: nam si corpus in duplici columna bilocaretur,
 amori columnae naturaliter gravitaret et ad centrum descenderet:
 ergo naturaliter acquireret duplex ubi, naturaliterq; bilocaretur. hoc
 arguunt ex copiam Bazquet quorum alij rationibus sedent,
 ubi tamen hec infirmitas mihi apparet; nam si aliquid probat sequi-
 tur etiam qd corpus ipsi naturaliter acquireret duplex ubi effon-
 tivum, dum duplex horum vi propriis gravitatis mutabilia
 unde hinc impliciter probationem: naturaliter ex suppositione mira-
 culi donec ma naturaliter absolute nego ma. sed um namq; corpus
 illud acquireret duplex ubi ex suppositione miraculose bilocaretur.

Id est ex eo patet, quod si ad eos suspendenda esset applicatio miraculorum
ad 2^m locum, propter illud solum acquireret unum locum,
nisi quod amplius eis igitur sic autem Lazarus in athenis
invebat ex suspensione miraculorum miraculorum: **¶**

¶ Argues 5°

et igitur admittit duas presentias, una non et infirma? **¶**
patet ergo esse immensum, seu ubique existens, et sic habetur
causa rationi ubique existens. in de a seipsum impotentia
sacramentali, quae est infirma multiplicata est magis im-
mensa in mensuram Dei: nam licet corpus non esset ubique
non esset immensum, cum quia hoc non haberet posse, sed
per accidens, per habentem Dei voluntatem e in a debet, cum
etiam quia corpus illud a quilibet loco comprehenderetur et
intensive ad eundem, sicut quilibet locus esset illius men-
sura, nihil autem horum congruit cum immensitate,
propter Dei ubique existens, autem causa impotentia obiectiva,
cuius consistit in affirmacione facti debiti, quod non omnino
reparatur solam concedentes possibilitatem potentia Dei
absoluta, in quo nullus error; quoniam de facto potestatem de
bitam acciderat in carnationem spiritus 5° causa est absurda,
non tamen error quod possibilem admittit.

¶ Argues 6° si pro rati-
bi esset bilocatio, posset idem homo in uno loco et vivere, amare,
manducare, calefieri, moreri &c. et alio mori, odio habere,
equitare, frigiditate, peccare &c. sed hoc absurdum est: ergo.
Obiectio ista non magis impugnat bilocationem cum concupis-
sionem quam affirmativam, nam si homo viator circumscriptive
presenti tunc, simul esset bilocatus sacramentaliter posset etiam
de illa verificari praedicta: quod quod dixerit sibi dictum habere
arguo sic posset et dixerit: si idem contingere posset in
bilocatione sacramentali transcat ante: si non posset repro-
pondes 2° quod accidentia illa absoluta quae cum immensitate
afficiunt, et quae non sunt affirmativa rationis rationis exigunt
comitari subiectum ab eis vero miraculorum idem accidens
Donna Domini mei ego in Lucha athena existunt
et a una ratione ubique presentia, non ex vi verborum, sed
in natura illius consuetudinis et concomitantij ut loquuntur
fidenter.

Illa vero accidentia quae ab eo dependent. A esse suorum
 Iusurum, rectum, in iusurum &c. possunt hic et non
 alibi consistere rei, unde A corpus hic manducet, nullibi
 eruat, si hic bibat, amet, ingratue, et calefiat, eadem
 sunt alibi affectiones subtile, quia hic ab eo non dependent,
 poterit tamen hic morosei, alibi quiescere, hic esse suorum,
 alibi deorsum &c. ob contrariam rationem, hoc potest ex
 eadem exemplo corporis albi in multis speculis replicati: hec
 enim in quolibet apparet album et si dividatur in virum, quia
 hic subto intinsece conveniunt: tamen in vno speculo potest
 esse suorum, in alio deorsum, in vno rectum, in alio in
 versum &c. quia scilicet hic dependent ab speculis, neque
 hinc sequitur qd causa calefaciens honem hinc, agat
 indistincte; nam quia subrum hinc est appropinquatum, cum
 una ~~causa~~ hinc non calefaciat honem, calefaceret
 tamen honem qd est hinc, id est hinc calorem operaretur.

Hinc

Insuper corpus bilocatum non potest agere et pati posse unde
 plus quam in vno loco, quia potentia tunc activa sumpta
 identificatur cum entitate subti, quae origo eadem est,
 nec potest bilocationem acceptura. unde in hunc bilocato non
 potest simul dari gra et peccatum, amor et odium et usum
 albi, pcha et ploma &c. nota tamen qd omnia accidentia
 ad subto distincta et absoluta, si Deo placeant, absolute poterunt
 non bilocari, bilocato corpore; id est et anima ipsa poterit
 non bilocari, nam ubi animus, et ubi accidentium aliud
 est ubi corporis, ut patet ex separatione; nam valde ipse
 poterit ibi esse et factu ibi carnis. hinc poterit corpus
 hinc esse calidum et animalium, et hinc non ibi, si ille per
 bilocatur: tamen corpus illud absolute non dixerit in
 manum, sed solum cum adito hinc, seu reduplicatur et hinc,
 id est non potest diu moratum, quia nota est absolutam qd vni
 vno animo cum corpore, quae tunc non daretur.

Quaest. III

Sum sit possibile viribus natq vacuum?

Si

Vacuum est locus in quo nihil est, aliud autem operatum est
 mente operatum hinc qd ep dicit mundum et supra eodem imaginatur
 qd ibi vaco et ma mundatum et emanationem vocatur.

aliud vero est privatum, et si d. ambideret bonum hujus
 suble aerem, et corpus simul prohiberi egressi ab eorum
 corporis ingreuum, hoc spatium vacuum maneat, et de hoc spacio
 est dubium. hoc autem deo in hunc potest dari communiter esse
 alicui, Castrius vero hanc etiam possibilem negabit,
 in eorum eodem, nam plures rebus realiter entibus
 distictis, nihil prohibet Deum unam ambideret, et alias
 concessare. nec dicat qd illud spatium remanens esset corpus,
 quia ibi imp. inanis dicitur dicitur. nam ex hoc
 sequitur, qd a Deo non esset creatum, quia illud etiam
 conegrum ante sui creatorem, et sic dabitur creatura a
 eterno. si autem creatum est, libere possit a Deo ambideret.

Asserit primo. vacuum magis ^{primum} ~~magis~~
 nataliter a nullo agente potest induci.

Secundo communis ut inter ^{su} Desigati' cor, rationes autem ab
 ea probata non sunt omnibus eque efficaci: nam qd communiter
 dicitur naturam dicitur esse, uno ita hanc esse vacuum, et adve
 sum ipsum seu imperfectionum hanc totum hanc collectis visibus
 propinare non desinat, qui tam multiplicata est, qui ad rem
 physicam partem aut nihil confert: unde si aliquid est phy
 sice non probetur, indeciva manebit difficultas. Itaque autem
 Modestum solunt nulli rationibus convinci vacuum impens
 impossibile esse, alij autem nobiscum sentiunt qd hec nulla
 a priori probari possit nisi firma ratione, apertionem rationem
 urgentissime probant. et ut contra apertionem pene demon
 strant impossibilitatem vacuum: nam hucusq' quod constat esse
 amentis corpora corporibus uti videtur, non in ea aucto
 succedunt, nam sicut totum hunc mundum ita corpora hunc
 resset. et d. ut nullum inter ipsa a sensibile vacuum reliquum
 quare ita adhuc concessare.

Itaque quemadmodum alio simili argu
 Modestum in hac parte adveant, simul nobiscum probabant inam
 nataliter non posse existere sine spa, nempe que a prima rationem
 conditione. nempe et alijs magis concessare spa substantie, qui
 cum sit illa, pariter eodem modo impossibile visibus necesse
 concessare et vacuum, si alio corpori ablato aliud semper et
 impossibilitatem succedat. sic quia tot semper conjungitur cum re,

ignis cum calore, mixtum cum frigore, iudicamus hoc eventum
 inter necessarium, nec posse unquam miraculum vinci; Ita cum
 semper experientia constet omne spatium aliquo corpore repleti,
 id non iudicium faciendum est. at quodam die videmus spatium
 inter corpore dura relinquimus, repleti alio denique corpore
 ut si repleatur foras lapidibus spatia inter angusta replenda a renibus,
 et spatia que inter cavernas relinquimus replentur aqua
 lacere et sic de reliquis: ergo.

Sic igitur cum corpus aliqd ab uno
 loco in alium transierit, confectum locum relicti ab ambiente
 aere occupat: quia cum fluidum sit et gravitate sua descendat
 statim ad locum illum replendum accurret. non secus quem cum
 corpus aqvi submersum intra illas movetur, statim in locum
 relictum, profluens aque, in nata sua gravitate ac fluiditate ac-
 curret ingrediens. atamen si locus a corpore relicto ab aere
 aut alio tenuibili fluido non occupetur, eod. a ratione agente
 prohibeatur. quare accurret, non eod. vacuus remanere censien-
 dus est: replens enim ab alio fluido insensibili, nempe a ma-
 illa subtili et etherea, quem dari dicimus in condensatione syste-
 matum, fiet enim corpus aliqd quantumvis solidum huius
 moris curvi oporatur, ipse tamen cum subtilior multo sit
 partu illius corporis, per illa interlabetur suumque curvum nullo
 prece impedimento perficiet, locum quoque relictum occupabit.

Cum itaq;

nullum sit opori corporeum, qd omnino partu sit detritum,
 nullum erit qd saltem magis subtili ingreum in locum relictum
 prohibere possit, et congeat. nec inducere vacuum. vide et aliq
 in quo tandem physico sicut eorum nati corpore fluidum ab
 innata sua et imbu sui excludendum. igitur immixtam
 huius mundi corpora molem ita ab equidem H. conditam,
 ita unquam ordinatam, et congeatam faciamus oportet, et ream
 inveniuntur ad nos peritimum diem perenni fluxu perissent:
 nam nec vado aut contiguar partium visibili hucusq. divelli
 potuit. et hinc (infallos) viginti vna probatur, nec trochel posse
 vacuum sensibile inducere, non enim Apollonio teste D. subject
 trocheli orbem deare: unde si trocheli possit vacuum ingere inducere,
 quo iure dici possit trochel sufficere posse lumen a sole, calor em
 ab igne, et a mixte frigiditate, et aliam similia que toti d. v. v. v.
 in ipse ex h. causa non cum via

Assero secundo
Omnes effectus qui ad metum vacui
referri solent ex solo aeris pondere
aut vi ejus elastica profiuntur.

III.
Inyuriam antiquam videmus quibus vasibus salsis metui
pallidetur, rogo quomodo rē eīdem, ut aqua, naturaliter insunt
inclinaciones oporiet, et jam suatum ad ascendendum vacuum, jam
deorsum naturaliter gravitate referuntur, sine patet visus ab igni
factura? neque unum frigidum esse posse, quia frigiditas oporiet
celo, et neque pariter, siquē reponat, ita enim saltem futuram
si eo modo bonum aliquid universi regerent; et vis gravitas et livia
gaudere significatibus oporiet in eis habentes nihilominus eorum
omni casu? hoc certe omnino voluntarium est. quoniam si
jam aer quem aqua aut carni inest inclinatus ad ascendendum
vacuum, cum aer satisfactus incubabitur non permanet, aut
cum non manet fixatus aponse hanc inrigerabit inclinacione?
ex vi enim continui inclinacionis difficilis non est aerem non
condensari, aut non expandi, quem aquam aut carnem contra
particularem ejus inclinacionem ascendere.

Sed si ne jam videamus
experimenta eorum inferant plerumque ad naturam horum vacuum.
um. I^m est & Anthlia, in qua dum ^{ex} rabi sua embolus, aqua
ascendit. idem accidit in syringe seu syphonis injectorio. Et quoniam
supposito aerem esse gravem, quod jam demonstratum prope
est, aqua ascendit non metui vacui, sed quia ab incumbentibus
aeris mole indispellitur; itaque eo motu ibi nulla est res
sentia, minima intra tubum Anthlis aut syngis. dum
enim elevatur embolus, elevatur simul aer super ipsum in
cumbens, impediens ejus gravitas inquam tubo condensam;
cum descendat in cumbat, aer super aquam extra tubum in sale
aut vultumine sitam, eam premit, hac parte eorum aquam
expulit intra tubum ascendere; hinc autem motu suo tum
receptum aqua est vis lenis, pro veniens ab aeris pondere modo
hinc descendere ad centrum.

Hanc esse genuinam causam et causam acertius aqua
 intra tubos . siphonem et siphonem | expedite evidenter
 constat, qd scilicet aqua solum ascendere possit ad determinatam alti-
 tudinem, ad illam nempe partem ubi in qua sit in equilibrio cum
 aere, seu in qua fit equilibrium aquae sublimis et columnae aeris in-
 cumbentis: licet enim tubus sit ingentis altitudinis, aqua solum
 ascendet ad 33 circiter pedum altitudinem, non vero amplius, quia
 33 aquae pedes aequales sunt in gravitate aeri inferiorem gravitati.
 hinc etiam videtur quo cum aqua in tubo remaneat penitus ad alti-
 tudinem dictam, si tubus, cujus pars altera digito est occlusa,
 aquae impleatur, et postea perpendiculariter invertatur; tunc
 enim aqua non effluet sed suspensa remanebit, quae ad
 aere inferius subto quae vi statica subsistentia sua.

Quod ita sit
 causa constat, nam si hic tubus aquae plenius intra vas etiam
 aquae plenum eodem modo invertatur, aqua non effluet, quia
 effluere non potest quin subit vacet aqua attollatur; hoc autem
 attolli requirit quin incumbens aeri molem aequalem attollat.
 cum autem aere incumbens non minus a eodem tubo subjectum,
 quam aquam in vase condensat opprimat; hinc fit qd aqua in tubo
 inclusa non minus ad eae subto quam ad aqua etiam subto
 subsonetur. atamen si tubus altior sit et ad 40 pedes por-
 tipatur modoq; dicto intra tubum aquam in vertatur, tunc aere
 cedere cogitur, et aqua solum ad 33 circiter pedum altitudinem
 suspensa in tubo futura est; reliquum vero tubi nempe fere 8
 pedes omnis subto aere detinetur.

Magno qdem aegre non minus
 vacui sed solo aeri incumbenti pondere aquam in tubo
 sandu suspensionem manere quandiu aquae gravitas aeri gravitatem
 non vincit. nam si qui modo effectus ad fugam vacui essent refe-
 rendi cur aqua altior 33 circiter pedibus manere non possit?
 cur tuborum aere alius nunquam attollitur? hoc sane vobis
 non inaequum habere non dubitate regum: nam fere nihil est in ista
 naturali physica qd aut firmioribus demonstretur aut certiori-
 bus firmioribus experienter quam aeri pondus quod vi statica
 tenet et propter inaequabile est quod et quanta resq; omnia

penitus ante in capisera et per magnum orium semper tam manifesto
deducantur p[er] se.

Ita inquit: si gravitas aeris causa esset ascensus
aqua per tubulum d[omi]n[is] aut s[im]il[is], impediret aeris gravitate
impediret aqua ascensum, ut si vas includere aqua videret
ostet perfectissime clausum: sed in hoc casu ascendit aqua per tu-
bum, cum ex trahi non potest: ergo hinc difficultati non satis
fiet, si huius atmospherae aeris trahi expectetur. 1. nam certum est
aerem in trahi esse natum a compressionis esse ad minorem
locum nullo fere negotio reducatur, et plura demigant experimen-
ta: earum etiam est 2. superiora aeris gravitate, hunc aerem
inferiorem compressionem pati a superincumbentibus aeris mole-
cularum est 3. corpora compressa sui dilatationem exigent, sicut
naturam ac causa complementi recedit, virtute sibi innata quae
Elastica dicitur, ad contrariam sibi extensionem resistuntur.

Hic
superiori aere solvitur difficultas: nam cum aer sine va. inclu-
ditur obstruere vas, eundem statum habet, quem antea habe-
bat: sed antea erat compressus a pondere superincumbentibus
aeris: ergo et post clausuram ut similiter compressus, sed em-
pressio eadem hi erat viam complementi, namque gravitate aeris
ergo in ea clausura compressionem habet eandem gravitate aeris
sed vis elastica ad primum statum reserit corpus compres-
sum esse dilatationem, equali est compressioni, elastica namque
vis se habet ac compressio: ergo et post clausuram habet incluram
aer vim esse dilatandi equali gravitate aeris: ergo dum
attollitur embolus datur locum aeri in vase incluso, et vis elasti-
ca sui se amplificet: qua dilatatione, aqua in vase conten-
tam premit, eamque ad ascensum impellit. idem igitur esset si
vas clausum fuerit tunc apertum.

Admonet si vas sit aqua
plenum, et ita perfecte clausum ut aeris in illo nihil remaneat
quem vi succione aut aspiratione aqua ad ascensum cogere
vellet, in vacuum labiabit, dum modo tubus ita aptetur orificio
vasi, ut nulla pateat rimula per quam aer ingrediatur: et ex
hinc alia bene multa posuerunt explicari: sic dum duo marmora sume
serigata et tercia ita in vase cohaerent, ut vis duelli possunt;

ades et marmor inferius latum trium digitorum, sexaginta
 et amplius librarum pondus sublinat. Cuius separationem, eadem
 est causa: diuelli namque nequeunt. Cuius columnae aeris eundem lati-
 tudinis pressionem; marmor enim inferius a subto aere vacuum
 sublinetur, quantum marmor superius ab inuoluentis aere
 columna pressum: non enim minus est vis subto aere ut suarum
 pellet, quam in columna aeris inuoluentis et deorsum trahat.

LIII

Experimentum ex quo melius uerum probari intenditur, est in cu-
 cubitali uideis: nam parui calofactis, et statim culti admotis,
 Haec aerem inelurum simul rari facit, extinguitque candelis
 aer condensatus, adeoq; minus loci occupat, et hinc (inquunt) caeco
 ascendit ob uidendum vacuum. respondes qd caeco ad inuoluentis
 aere undiq; parua a tollitur infra cucurbitulam, eoque aer in cucu-
 bitula compressioni parum resistit. Testimon expersionem hunc est
 qd folia ochrae omnibus foraminibus deluci non possunt, quia
 (inquunt) inuenit vacuum respondes id esse esse eoque eorum
 distans ~~et~~ modo in uoluentis aere obstat, rem uero hanc
 hinc facit intelligitur, qd folia infra aquam immerit, si tubus
 adhibeatur prolongus, qd eoque aquam pressumineat, dum modo
 aqua profunda sit, folia deluci non possunt, et tamen tunc
 nullus est uacui metus, cum subuenit aere pateat locus; obstat
 tamen aqua in uoluentis mole.

**Experimenta, quibus probari
 Videtur ingens vacuum id non
 Conuincunt, Et hinc solvuntur.**

SIV.

Obiungit p. Magnam et saguenti cum alijs experim^{num}
 Mnd celebre qd Torose Namum appellatur, eoque Toracico et in
 uentori tribuatur. est autem tubus seu ana hinc uideis in hinc
 aliqua in parte Heamethice sigillata, qd loggi eide maura

Duos huc pedibus cum dimidio crassities vero quilibet, impletur
argento vivo; tunc digito obturata et illud parq̄ mercurio fuit
impletur; tunc in castina canaliculus, sic digito clauditur, ad in
casti aliqd̄ etiam mercurio sat̄i referunt ejus etiam vas rotund
cum digito obturante immittitur: post immersionem vasa conu-
ditur, aperiturq̄ ejus osiferum; et scilicet mercurius ex canaliculo
in casti illud descendit; non tamen totus, sed permanet in ips̄o cana-
liculo ad usq̄ altitudinem duorum pedum cum duobus digitis.

Hinc
inferunt vacuum dari in parte illa superiori tubuli sed parumquam
videtur ad rem sit congrua illam cavitationem respiciens, aliqua nota
tu digna de hoc referam experientiam. 1.º notandum qd̄ siue longior sit
canaliculus, siue brevior; siue crassior, siue gracilior; siue uniformis
crassities, siue difformis, eadem semper est mercurij altitudo, nempe
fere ad usq̄ 28 digitos, parte superiori tubi aere saturata. 2.º omnia
per se. Caudarum consensu receptum est non aliam hinc speciei cau-
sam sedi oportere, quam aeris incumbentis pondus pressurionem
ejus in vase contentum. 3.º advertendum aliqd̄ aeris remanere
in parte, non quia solidissimum hydragrum penetrat, sed quia
incedendum aer infra vitas latera et hydragrum se inmiscet;
inverso tamen tubo, species huiusmodi aere segradit, cum remanebit
aeris pura. forse subiecit.

Ad rem hanc aeris quibz vitas sua disticta
hydragrum magis depresset, quo quibus fuerit argutior; per
parumq̄ aeris illi admitti multum hydragrum depressit; nam
dansa si se se explicat ubi liber ut a circumflu aeris pressione,
et subrum hydragrum eo magis depressat, quom̄. et par
tubi appropinquat. idq̄ mirari subit, quom̄ aer vitas sua et artica
subrum hydragrum depressat, quom̄ aqua suo pondere parum
premit. quanto jam ostendimus eundem effectum accidere in tubo
aqua pleno, cum altior est 33 pedibus: nam 28 aut vacitica
argenti vici digiti pondere equant 32 pedes aquae, quod ex eadem
causa nempe ex aeris equilibriumdem vobis effectus sequitur.
Hinc non duce hydragrum cum aqua ejusdem molis comparandum
vacuum fere habet 12 ad 1, ad 10 ut unus hydragmi digitus q̄ 2
aeris digitis equi ponderet.

S^o novum signum est qd cum experimetur in locis alti
 oulterificina, quoniam hydragyri minus ascendit. hinc illud nobis
 sumum experimentum, qd in monte Academijs, Sotbes apud
 alto factum fuit: in illud namq; vertice montis hydragyri 3 di
 giti et solvere videtur est depressio, quam in radice ipsius montis
 cadens omni est aeri columna in montis jugis, quod altius est,
 atq; adeo minus hydragyri substat. Item cum Via Charitonius
 de la Hie anno 1682 jussu Regi Gallie provinciam illustravit,
 in excelso monte de Clezet prope Melonem 360 hexapedis alto,
 hydragyrum depressit duobus digitis et septimem in montis
 vertice experiri fuit, qd etiam magis minus flare borea et
 sereno celo alius ascendit hydragyri, flans vero et hinc
 et pluvio celo aera multo est levior, et minus ascendit hydra
 gyri.

His dapsitis respondeo qd expedire experiri vacuum,
 inponi non potest; nam per vitri poros ingredi potest aliqua
 ma aere ipso, subtilior, qm aevadem illam repliat. et autem
 pars illa superior tibi remanet vacua, probari debet, qd nullus
 parat aditus corpori etiam aere subtiliori, qd qdem probari potest
 cum juxta omnes nullum sit corpus qd poro non habeat.
 et qdem certum est ingredi per vitri poros corpuscula ingrua,
 radiorum solares, vitium, et alia quam plurima, et quotidiana
 experimenta hinc meridiana clariori certiora vnde regari regunt
 qd ma aerea per vitri poros permeare possit; ex quo mani
 feste inferatur in tubo M. barometrum commundes dicto, vacuum
 sensibile non dari.

L^o Siquere nobis obicit machinam Boy
 leanam, seu Pneumaticam, in qua vacuum ingens reperiri ex
 phynomenis qm in ea observantur probare intendit. certum
 est hunc non vacuum esse ensibile, sed aere pondus, quod vis elastica,
 reflexio, et condensatio probare, et gasum reflexum conabitu
 supposita forma hujus machine explicare quam apud me est H. Jergo,
 aliqua de experimendis in ea peractis brevis d. cum si vacu
 um seu regens non sit rotundum, sed explanis super
 cubus constet, ab incurrerentis aere mole brevi confusurus
 nam deest tunc vis aere qd expansionis vim substat

columnas aeris laterales adeo premunt lateras vitæ superficies
ut non sine impetu vitæ ipsum confingant. Idem quod dicitur
si vas eodem modo figuratum aere plenum clauso officio
intra recipere ponatur: aër namq[ue] inclusus vas illud confin-
git, statim ac aër ex recipiente extrahitur; ab aëre vas rotun-
dum aut ovale non spangitur, quia ab aëre equaliter
premitur.

Si vas rotundum et cylindricum opercula mathing atq[ue]
illius officium vitæ etiam clauso ocludatur, aër ut vitæ non
coherens cum vas coherat, exhausto aëre, statim operculum
vitæ confingetur ad incumbens aeris columna, quæ vitæ
vitæ preloret. qd si vas rotundum conicum regradumid alteret,
tunc vitæ operculum non dirumpetur, eod[em] aeris columna
non vacat ut vitæ, et aër ut fuerat et fixum, confin-
gatur. Jam si operculi vitæ loco manuum apponatur, post primam
aut alteram aëris suctionem, manus incumbens aëre non
duri sentit; adeo ut vas ducit parit, nisi ventili ipse aër
in vitæ non vas illud rotundum vitæ sui illa abducentem
cum fuerit vitæ cocubata, exhausto aëre, ab aëre exteriori
pondere operet: et vitæ intra vas immittatis, educto
aëre, vitæ innumeret, et fit in cucurbitis.

Quarta et vi.

Si aër aeris colligere potuerit ipse vitæ perne sacca; quæ
collo vitæ in recipiente posita, exhausto aëre, adeo innumeret
ut aliq[ua]do dirumpatur. tantumq[ue] vitæ habet aër in ea in-
clusus, cuius partes ab incumbens aeris massa non amplius
prelle se se evolvunt, et in se dum dum vitæ inflata per
dum so et amplius liberam attollat. hinc aër ipse na. multum
depressi potest et etiam potest amplius condensari. et in isto
calculo supra Robersonum Boyle spatium qd aër in sui ma. di-
saone occupat excedit illud qd occupat in sui ma. compressione, ea
par portione, quæ 52000 excedunt unitati; aëre enim huius
atmosphære in vitæ illa ita rarecit et occupat triduum milia
atq[ue] magis spatium quam antea.

Si umbra aer condensatus fuerit a B. dyle uel fagoris,
ingredietur quaedam speciem sui partem: in autem quaedam
per medietatem multam multipliciter habet in eorum supra
mentem. asamen Linnæus dicit aliquorum exper
mentum esse aerem reductum esse aut ad 1/3 partem
spatii, quam occupabat prius: unde sic sumas ex eorum ab
hac compressione 1/3 ad ma. aeris dilatationem, spatium qd
aer occupat in ma. dilatatione excedit illud qd occupat in
sua ma. compressione, sicut 1/3 excedunt unitatem.
amplius adhuc comprimere et condensari posse consistit, expe
rimenris in Aethiopia factis, et amplius condensabitur dum
modo applicetur vis, quæ aeris materia residentiam vincere
possit.

Si barometrum in machina indudata, exhausta
pulsatum aere, hydragyrum in vas subrum decidit, eod
pondus, aut perius vis barica aeris circumferri minuetur.
unde si aër in ^{eo} antithera ut a ea se distendat ita ut qui
classena minor abithentia, tunc omne argentum indurum
decidit, quia non amplius ab aere subsemita potest. sed ubi
ventilatio aere pulsatum aër subiecit, tunc mercurium intubum
attollet. adeo si aër in ma. recipiens in adducta, ita con
densatus ut ad 3 et amplius digitos ultra solitam altitudinem
mercurium ascendere coequet, idemq; accidit in aqua subo condensata.
Sed idem dum aër ex recipiente extrahitur aqua in eo po
sitæ omnia esse bullas erunt, et quod plus aeri exhaustatur,
eo magis amplius dilatatur, eod aër in aqua aut alio
liquore inclusus et densatus secl explicat, adeo ut aqua bul
las videatur.

Hec hic ostendendum videtur aerem in bullas
expansum non facile dividi posse. hinc aqua in lagena
inversa cujus collum est angustum, aut osificum minus ut
sertis digiti passe, non effluit, nisi forte inclinetur, uno lagena
angustioris colli et aër plena intra aquam demersa non
impletur aqua, eoque aqua subire non possit, quin aër sicut
in specie bullarum caurrat, neq; aër in minutas particulas

dir. manu facile possit. qd si lagena etiam angustioris
colli et aqua plena intra dies viro plenum tum erga hanc,
tunc aqua filtrata ascendit et vinum subit: eoque usque
liquor divinum non ~~est~~ adu obiect ac aca, q. si vna cha
rica unquam liquoris prohibet. nota vero qd aqua in hi
cipienti, ex qua aer extractus est, per 24 horas relicta
omni aeris expurgatur.

Considat etiam ex maxima aerem
esse veluti universale qdam dissolvens, qd qdem corrupti
vrem aut vesperationem corporum promovet: nam pomum
jam putredine asperum diu in recipiente cui extractetur
perat aer servatum est cetera illam mutationem. plantae
etiam quae aeri exporitur, intra spatium aqua plena non vegetan
tuae, in recipiente illo collocatae nulla habuerunt incre
menta. imo cum emergunt aqua omni no aeris expua
gati, sicut etiam etiam aeri vegetantur semper
omni no vixit contractum, et ppe fealidum, exhausto expu
egente aere, mesq. inclusum pomum corruptum est rursus
quasi recant ex aere deceptum aparet: in se in pelle die
ruga qua si igni admittatur ex pum erit. hinc pve
tur, flores, et corpora fere omnia, quae aeri exporita cito pu
tescunt, in illo recipiente diu conservantur.

Plurimum gen
aeris ex corporibus in recipiente inclusis evaporat: idq. ex ar
centu aquae aut mercurii in tubo facile colligitur nam ubi
eunde recipienti vacuo oppositis longis hinc hinc tractu suum
aerem prohibet; intra 2 menses emersum ad 2 q.
dipsum ascendit: post 2 menses jam ad 10 dipsum ascendit
anno vacuo ubi in repag. appareant. item rosa in recipiente con
posita, post 15 dies odore, nec viridum colorem, nec odorem
generat amittit; sed postu aeris tenui emanat, qd alijs
quod floribus, et uno, et tenuioribus tollijs accidit: nam eorum
pore in machina distillantia, eoque porosa humor pra aeris
pondere statim evaporantur. Boyle plurime intra hanc pasc
sicut experim. nam eorum assadam, pasc em, violae flores post
2 menses pasc integra, ac nullo modo corrupta in recipiente con
servantur sic Escallonia post 2 menses et unquam est hinc golu
servata, nec tenuiori comotione, et reliquis tollijs in chylis, fuit
dilatata.

De ignis generatione per in vacuo perfracta
 subterram. Datur pyreus in refrigerante igne in con
 ditus est speculi rotari vel conragio quosdam ignis ab
 uno ad aliud pulveris gurgum descendit, sed quippe gema
 rosam incenduntur. hoc autem accidit si eo ignis gemitus
 extractus fuerit aca, avarien si rotum t refrigerante, et
 non ex gemitu ignis extractus, multum aca ex ignis
 erumpit. Hinc D. Lapin 18 pulveris ^{pyra} gema peritum
 in aqua refrigerans amputum, speculi rotari ope, accenditur
 tunc hydnagyma e tubo in vas rubrum ante delapsus
 ad 18 linearum altitudinem ascendit. eandem namq
 aca in pulvere pyro delinere existimat, ad ea et in bo
 edulo tunc saltem gema in 18 pulvere pyrae gema
 nihil includantur: gemitu rotari t quia aca in es
 pulvere ad 100 loci valem condensatione redigatur.

Dico tertio

Datur actu in nata corporea.
 Innane seu vacuum discriminatum.

§ v

Præter illas rationes, quibus attentionem præ
 sentiam in systemate atomistarum statuimus,
 nunc diligentiori ratione suadetur: nam si vacua non
 admittantur, explicari, imo nec intelligi potest corporum
 condensatio, et rarefactio, tunc enim corpus condensatur, dum
 ignis partes proprias accendit ad in se locum reducendum et
 manet dum contrarium accidit: sed vacua non admitti
 requirunt partes proprias accendit: nam si vacuum non
 enter jaceat statim accendit: ergo: idem corpus requirit esse
 in mi loco, quo caet antea nisi vel vacuola admittantur quæ

jama plena sint jam vacua, s. nisi pars una cum alia
penetraret; nec in una loca quin una pars sit. Unde
locis: sed nec penetratio, nec in locis vacuata est pariter
ergo.

Dicitur corpus rarefieri per quendam viam subtiliorem
viam partem esse receptam; condensari vero per magis illic
evolutionem; sed hoc quomodo in aliquo sensu verum
sit et in factu constabit condensationem partem et rarefactionem
non explicat; nam corpus subtilissimum calore rarefit
et frigore condensatur; per quid ergo? si per aliam subtiliorem
viam ibimus in infimum quaeremus; ergo ad vacuata
minimè recurrendum. per quid: corpus illud subtilissimum
sua sua vacuata expanditur rarefiquatque; compressum
ergo de ad invicem convenire non possunt ut se invicem
non invicem cupant; quae cum alio subtilissimo corpore reple
ri non possint, per quid in infimum vacuata et virgula
necesse est, et certe corpus illud quod dicitur subtilissimum
partes habet, nam in omnium sententia partes illius secundum
varie figuratas sunt; dum ergo plura illius partes invicem
compositi partem in infimum quaeremus, quidem vacuata debent
relinquere.

Illis communiter respondent cor remanere et rarefieri
per quendam modum, sicut corpus unum in unum in
locum occupat, cum ratione illius modi partes aut compositionum
sua, aut distansione sine recurrere ad vacuata: sed hoc solum
solum est et difficultatem non explicat; nam si vacuatum
non mediat, ita partes accedunt ad invicem, ut amplius
accedere non possunt: ergo non possunt condensari quin
penetrandae. item requirit corpus una occupare locum quin
una ipsa, duplo una, ante locum occupet; hoc autem
requirit ore vacuati non admittit, quin una pars vacuata
sit in duplici loco: ergo videri modus ille dicit gressu admittit
intraeam relinquit difficultatem, nihil explicat remanere quod
physico factu condensaret rarefactio, seu quo partes fieri possit
et eadem pars in illius modi unum in unum locum occupet.

Dicitur si darentur vacuola diuisa in uia. ualde eorum
 haerent ordinem et comitum in ea agentia corpora:
 nam ignis lege deficiat calefaceret huiusmodi in ea corpus
 et ignis uacua illa inuenerunt; tum quia in uacu
 non potest ignis moderari cum in uacu nequeat dari motus; tum
 quia non potest calefacere uacuum ~~non~~ nisi per uacu daretur
 ubi qua pascaderet; ergo respondeo in uacu offere per
 motum dari corporis cum multa. oia in contrarium aparet;
 nam huiusmodi uacua in uacu potest brachia attollere, item
 emissionem sagittarum admittit tamen apparito, adhuc corpora
 ipsa per se uacua renouantur per se; nam uacua
 illa admodum minima sunt et parua inuenerunt; deo
 ordinem et comitum corporum in illa inuenerunt,
 cum oia in ea ut ualde sensibilia et notabilia

Explicatur

Quomodo physice fiat Corporum condensio sicut et rarefactio.

Svi.

Corpus rarum aut rarefactum est illud quod sub magna
dimensionibus rarum habet magis, nec in eo datur in eadem densitatem
exigit. Corpus 2° densum dicitur illud quod sub parua dimensi-
onibus rarum habet magis, nec in eo datur in eadem densitatem
exigit. cum dicitur rarum aut tondrum magis intelligitur
 rarum in multum aquae et aeris olei &c. Ad idem communi defi-
 nitioni corpus rarum in eo datur in eadem densitatem non
 exigit nec densum in ea datur in eadem densitatem in ea
 rarum et densum, densum in ea datur in eadem densitatem: rarum
 enim et densum in eo consistunt, quod una eadem densitatem
 magis continent. differunt tamen in eo quod densum ad in eadem
 densitatem exigit reduci, non rarum precise quod tale; ideo omne
 densum est rarum, non uero e contra. eodem modo conueniunt
 et differunt densum et compressum proportionem reuata.

Nota vero pro his et pro alijs verum et demum solum
 esse quodam corpore, seu concitata lege, lege nempe res
 levis in suam partem locum, et ad hunc locum; haec est
 abstrahendum variis, subrum vero est substantiam huius
 abstrahi quod ab illo solum per rationem inquiritur, si eadem
 essent, et existens, et eodem modo sunt de omnibus
 proprietatibus nullamquam ad uti variis, et per omnibus
 corporis affectionibus ad quod. diuinae rationem, nec
 ad hoc ad hunc per se per se rationem systema, et supra
 in unum, et eadem est in per se ad unum aliqua
 per se quod. quod est variis aut demum, et ad hunc
 est eadem, quod modo ratione hinc dem corpore num ma
 dum in locum est ab hunc partem per se aut hunc
 caetera: nec dicit quod ad hunc et per se nota quam. hoc
 enim impossibile est ab hunc adventu et deperditione oris
 mag.

Dicitur ut omni recedat confusio sciendum, quod non fa
 rigore ad hunc est variis et idem corpus nulla
 passus ad hunc. si enim aut demum opus, et eadem
 subrum illo vacuo et subrum demum, quod partem
 et demum nec dicit est condensa et idem corpus nullam
 est parte in unum, et ab hunc per se est subrum demum
 non hunc: hoc namque per se impossibile est, et est opus
 variis condensa, et variis, quod partem est eadem
 demum est eadem eorum opus, quod ad hunc corpus
 est eadem parte ma locum. ab hunc aliqua vacuo, aut
 est eadem, quod hunc quia habet modum hunc, quod
 est eadem variis.

Quod scilicet sit demum, et demum
 condensa: nam si demum variis condensa et variis
 est eadem variis hunc eadem unam esse in unum loco. hunc: si
 est eadem hunc esse in uno loco. hunc: si
 hunc corpus variis occupat locum. hunc ma, nec
 ut est quod hunc hunc partem occupat hunc hunc ma,
 quod hunc hunc occupant: sed hunc hunc est
 hunc hunc equalis: est. demum corpus condensa hunc opus
 partem hunc hunc, demum demum est de hunc hunc

Lufus namq[ue] si ignem corpus aeris non videt,
 quomodo carnes porcos que latius l'argutiones, l'oque
 aere tenuerit. quo replentur, aut eorum aliq[ua] vacuitatem?
 si autem ignis est totum id qd non carnis; p[ro]ferre quia non ea
 nisi rejabit esse xerem et alia, que tamen ceato esse tenet
 ob ratione aliq[ua] saltem immudate non dependendo. sed ut
 videant q[ua] h[uius]modi hominis gloriatus, eo contra
 mendem h[uius] loqui aglorerando nova qual. audiant
 h[uius] in categorij cap. 8 de quali et qual. textu 2.
rationem autem et sensum et aspectumque deus, quale qdem
significat videbuntur; a qual. tamen divisione remota
esse videntur. gratiam enim potius positionem videntur
quamdam significare. et enim sensum qdem ex eo quod p[ro]p[ri]um
est, quia p[ro]p[ri]um ip[s]e tibi ip[s]e p[ro]p[ri]um rursus: rationem
autem eo eo quia a se dicitur.

Hinc facile explicanda
 illamini operu condensationis et rarefactionis. cui nemp[er]
 aqua condensa in glaciem rarescit, magis exsiccata
 quam liquida. id p[ro]p[ri]o Academici florentini exacte exp[er]
 ominarunt: in p[ro]p[ri]o namq[ue] aqua flatem acquirunt
 et latroie colli adu[er]s[us] ip[s]ius colli medietatem; tunc applica
 tiva aquam vasfrigidant, donec aqua in glaciem con
 verseretur, qd[am] s[ic] et aqua in collo dilatata assurgit,
 et majus spatium occupat quam cum esset fluida: ergo
 inspersa idem accidere in omnibus liquoribus q[ui] glaciuntur
 solo autem est, quia cum aque particule ex una parte in
 videri compellatone magis adherant, et simul rigeant, in
 numeris et latroie poros ex alia parte, sub dictione re
 linqunt, q[ui] aere, nitro, & etiam alijs corporibus replentur,
 et cum h[uius] corpora p[ro]p[ri]o mitiones aque que glaciatur,
 erire nequeant, aquam dilatari necesse est.

Hinc fit, A glaci
 que est qd[am] p[ro]p[ri]um ex aqua coagulata, nitro, aere,
 alijsq[ue] includit, exsiccior evadit, quam antea. cum vero
 aqua liquata abcedunt coqueant in nulla, quia illis jam
 p[ro]p[ri]et[ate] aditus, et aere includit. Porum comp[er]itur, et itaque

condensatur. Alie notandum equie de novo rarefactum
 occipere majus spatium, solum populariter et ad tenuum, non
 ieno phylorophia et rigore; quia hiet quo ad extrema sui,
 circum circa longius ac latius proteridatur. Jam en quantum
 spax acquirit secundum longitudinem aut latitudinem, san
 tumdem reversa dimitit secundum profunditatem ^{supra} moxi
 evadentis poro; istud spatium alio corpore de novo incluso
 suffertur; cujus oppositum cum proportione dici debet de corpore
 qd de novo factum est densum.

Insuper nota aquam congelatam
 leviora fieri; qd lex eo constat qd aqua liquida supernatat;
 idemq didit inonitatis ingrefuita cui supernatat metallum
 ejusdem speciei condensum. eas autem est quia aia inra poro
 aqua compellat inrausus, quo ~~ita~~ latiora fiunt, amplius dita
 ratur: dum autem dilatatur aia, ~~regia~~ caum pte totam
 aqua mitem in qua continetur, pment ioner augeri necesse est;
 et conq. aqua condensa sub ma. mite, eandemq maam
 aqua continens, leviora evadit. exilimo tamen aquam subham
 a bullulis regarari potest, post glaciacionem redendam fore
 graviozem: patet enim grandinem in qua nullo agerent bullule
 densiozem esse ac graviozem aqua pluviali; in hac sigtem
 immergit. hinc simili modo per adventitia corporeta per
 eorum dicitur, proorumq ampliozem et compaciozem
 alioz timde species applicant.

De Causis rarefactionis et Condensationis.

S VII.

Causis rarefactionis varis sunt. 1º calor, et ten
 tiva in aere, et liquidis præcipue glutinosis. 2º frigus, et condensa
 in glacie seu aqua congelata, et in mome a sapore tumescende.
 3º humiditas, et carnisia in spongijs et in garmis et balvis edium,
 per ea inrumunt ab aere humido, et vir afeziss acit claudi potunt

1° q^o q^o sic butyrum, albumen ovorum, olea, et alia his
similia per ita dicitur agitationem aliquantulum excreverunt ad
ma. indolem. Causam condensationis h^o et calorem, sic papyrus
tenuem videmus languere et rotasari, si aqua injecta
radice ~~in radice~~ modico igni expressam carnium didendi in modum
tyngant. 2° humiditas, et panis lineo, sigillum manduc
relinquunt.

3° ut etiam motiva compactioni causa est densitas,
et patet in pila luteola plurimo per vasa intruso aere turbida.
Et propeque fagus et cythariza permixta. hinc statim eo
proceditur quam incompressa alig. auerant calorem ex omni
causam efficiendam rarefactionis, fagus densitatis contra tam
evidenti experientia. quoniam in contrarietate calorem esse in alig.
corporibus simul causam rarefactionis et condensationis, et fagus
conversiter. constat hinc experimento peracto ab ingenio rama
Maynans coram E.C. et sole ad ignem (et igne aut) Vias. Vnde
am ignem amplum dea modicam implevit aqua usq^{ue} ad modum
circumtubi; deinde apposta plurima nive circa manubrium
sum, aperit fagore, et atente omnibus expectantibus cepit aqua
vultum de exerece in tubulo.

Notandum quod si ignis maxime
cremanti, agente continue eadem frigida huius actione spontum
perceptum fuit; nam deum aqua increverit cepit in tubulo,
que etiam coronata nive amplius aliquantulum increverit. notabo
autem ut prius ignis maxime increverit, extracta ^m e nive ampu
tam modico igni obtulit: et quoniam, contra quam putarent alii,
aqua in tubulo descendit agente calore, rejectisq^{ue} aqua ad usum
hominum parvum, ad q^{uod} in fagore primum tubulum redacta
fuerat: deinde remanens per se vasa eadem caloris actione, ad
eodem igne, aliquod ^{tempus} descendit, cepit iterum ascendere. et
huc quidem in eam, et de eam. ^{de} hinc ad oculum patuerunt:
sed si amplius alius esset nullis expectanda, et ma. ⁱⁿ vidit aut
glacii copia addideretur, notabiliora erant in eam, et de eam
mensa, per eam si collem adhuc esset arguerit.

hinc classe inferna aquam condensari charng/ rarefieri
 ad frigore. 2. ad ignem similiter rarefieri et condensari.
 atamen non ex frigore aut calore tanquam fuis, seu id exigent
 tidu raone informacionis suq; aliog/ eadem fra exiperet, aut ef
 ceret informando apertis in eadem subto dispositiones, sed
 vero lex eijdem tanquam cum motu et impetu conjuncti
 evenire. et secundum dimensiones, ejusdem aque molis augetur,
 qd vocant rarefieri, immutatur, qd dicitur condensari. non
 hanc induit modum placet cum Maggnao explicare: eium
 sunt e nive spiritus qdam frigidi, q obtrubilitatem perone.
 arser viti poros aquam in vadunt, ac dum se in se exu partu
 culas inveniunt, percellunt eos modu suo, et aliquantulum
 commovent, atq; ceterum mutato casum situ redigunt ad mo
 du spatium, eo fere modo, quo q congesti cuncti modium eficit
 et cubi deat salumentum.

Hinc constat quo capi rimum de casu
 est aqua ad frige faciem nivem. Unde vero ijdem spiritus
 frigidi dum eam aquam occupant partes ejus accipiunt
 seu discedunt, et hinc aqua in eam ^{num} a nive frige faciente.
 vice versa accipere spiritus exiliunt calidi, et hi aquam in vadunt,
 permeantes et viti poros viti; addunt se inveniunt per
 aqua particulas eorum situ apertione immutant, et (qd
 precipuum est in hac parte) rigorem ab eis auferunt, quem
 ob frige a rumere efficiunt, atq; recludunt ea partibus drom
 nitibus. sed mox invalescente apertione rotali aqua iterum
 increvit, quatenus apertis ejus particulis percellantur et mo
 locu, quam quiesce videntur. et eade qlibet sanum non
 precipuatur potuit recte judicare hanc esse maxime rationabilem
 dicit egerent. causam.

Sic igitur nive de condensacione atq;
 rarefactione sentiam egre explenda et mixtum immoto
 commixtus ex nato namq; compositi cui hbt corpori necesseo
 nasatae consentunt sus dimensiones inevitabiles. ergo ma
 inferre inferna rarefactionem fieri per exensionem

non subitit, quia ipse sine sola reflectat res ab ea locum
ma., sed pororum, quidem abig^{do} reflectentia parit^{er} ab eorum
alterius corporis permixti; abig^{do} vero, cum scilicet nihil aliter
qd reflectat vacuum manere censendum est. in omnibus namque
poribus poros esse in corpore est. tunc utaq; poros, ex lig^{to} reflect
aer, aeris poros ether, etheris lux, quae qdem ipse est ignis
substantia. sed dum sunt tenebrae quo reflectentur etheris pori? certe
nihil.

Genum non datur proprium in infinitum in corporibus
quorum alia subtiliora. etiam se cariorum poros reflectant,
et cum nullum sit corpus continuum qd poros non habeat;
omnia saltem calefaci et infrigidari possunt, imo ea corpora ma.
habeant poros, qui tenuiora sunt; ideo enim tenuiora quia rariora:
ideo pori saltem fluant vacui remanere debent, cum non sit
quo reflectantur. et si forte vacuum nata, et vulgus loquitur, horret.
Certe non mihi magnum horret, sicut corpus vivens magnum vel imo.
at, sicut vivens non horret poros, imo eos habet necessarios ad
alimentum per omnes partes distributus et per collectus, ita nata
in omnibus corporibus poris eget ad alias operationibus alterantur.

Dei

forte: corporis rari alterius poros exelatione eorum impleti
parte solida corporis densi; tunc vero poros aëtos reflecti partibus
tenuioribus illius, et ea duobus se viciniam, partibus aut quibus
implentibus, tolli vacuum omne. subtilis corporis, sed qd est
corpus densum qd implet poros aëris, et poros ignis, et poros
etheris? deinde res vacat difficultate in eorum per vim immixta
in fidam vitream, aut qd simile: nam patitur immixtus
dequat videri hinc capacitas eorum, et est evidens: at hoc hinc
habet vacuum: de quo dicitur abig^{do} ulla rationum pororum va
citate, seu vacuitate? si 1° cap^o alius aer vitrosa ma. immixtus
abig^{do} exclusionis primi, est in eodem loco cum illo qd 2° dicitur habere
vnu insentum.

LIBER V.

De corpore natale ut substans temporis, seu quatenus durat

Sicut ipse in ore frequenter, nihil eamem ut verbi
 explicare dicitur; illius namq[ue] explicat[io] p[er] se impossibili agitur
 M. Augu. l. v. videri, atq[ue] adeo h[ic] lo[quor] confessionem cap. 12
 ita loquimur: quid est t[em]p[us]? :: quid aut[em] familiariter et nativ[us]
 in loquendo commemoramus quam t[em]p[us]? et in se h[ic] utitur
 cum id loquimur. intelligimus etiam cum alio loquente id per
 ipsum: quid est ergo t[em]p[us]? in n[on]o e[st] ore qu[er]at[ur] vero; si qu[er]enti
 explicat[ur] velle[m] o[mn]ino: cum ergo explicare volumus id q[ui]d
 D. et indoctis persequimur, timendum ne nimia subtilitate
 affectare indif[er]entem p[er] se in explicabilis incurramus; qua
 coniectura satis ea sanum t[em]p[us] dabo qu[od] h[ic] consuevit
 ab A. tradi concipere.

T[em]p[us] ita definitur et h[ic] n[on]o
 motu secundum p[ar]tes et p[ar]tes: om[n]i. scilicet numerata
 seu multitudo p[ar]tium motu successivi actu numerata.
 in se namq[ue] sensu communia accipitur definitio, q[ui]bus
 t[em]p[us] est qu[od]dam multitudo p[ar]tium motu p[er]manens, id est
 essentialiter importat successionem non intercausam.
 ab omnibus namq[ue] t[em]p[us] concipitur non ut q[ui]d p[er]manens, sed
 ut q[ui]d indifferens p[er] se cuius p[ar]tes temperant in transitu
 existenti, et alia quali p[er]tinet ab alia immediate sequente
 hinc comparatur v[er]o dicitur rapidi fluminis quarum alie incertan
 te ab alie impelluntur, quam comparationem v[er]o dicitur
 lib. 15 metaph. cap. 11.

Ipsa quoque assidue labuntur t[em]p[or]a lapsu;
 Non secus ac flumen:::

Dico igitur dicimus esse et non rursus duratione rerum
 eadem et proprie ad determinatas duratione rerum corruptibilium
 et immutabilium; minus vero proprie ad illas exponendas
 quod rebus personarum et incorruptibilium conveniant; non
 enim iuxta numerum partium hujusmodi, quae fluxerunt inordinatim
 dum aliqua res durat; igitur durationem idoneam definitam con-
 sideramus ad id autem, in unum, non quod motus autem
 quae erant, sed illa quae nobis magis obviat, magisque perceptibilem esse,
 ac inde magis equalitatem et uniformem, inhi autem perfectiorum
 huius primae iuxta naturam est motus solis tum circumferentium
 diurno: hoc enim igitur facilius abstrahatur, quod motus
 cum minus anomalus sit, facilius ad equalitatem et unifor-
 mitatem reducitur, et ob hoc nobis est igitur.

Casus igitur motum
 solis ordinavit dicitur et esset nobis in propria die et annis. annus
 idem mensuratur motu proprio solis, quo nempe unam revolutionem
 per eccentricam abstrahit: dies etiam mensuratur motu etiam solis,
 non proprio, sed illa quo motu in motibus movetur ab ortu in
 occasum, quod in parte 23 dividitur nobis horas distri-
 nat; hic autem motus diurnus est proprie igitur realis. Igitur igitur
 nempe hic solis motus successivus est, propria mensura est rerum
 immutabilium ac successivum; duratio vero rerum eam autem
 improprie mensuratur igitur successivo; sufficiens tamen quoad motum
 per materiam eam praedictarum rerum intus esse quasi succi-
 sive apprehendimus, ac rei successus seu igitur mensurabilium.

Itaque
 inquit: motus Caelorum et alii mensuratur igitur: quomodo
 ergo exit igitur? ecce. minima solis motu iuncta, quae motu in mo-
 vili motu, a nobis dignabilis, et igitur tenuitatem est percepti-
 mensura, quatenus non adest alius velocior motus aquo mensuratur,
 nisi ad igitur imaginarium recurrat de quo statim: at tamen in parte
 motus solis mensuratur per alius in repetitionem,
 cum sola distinctione inadequata mensurae ac mensurato; est nempe
 tempus quo unitas est mensura numerat, et numerum in mensura
 mensurae, et cum tenaciter per binarium mensuratur: sic per
 durationem horum mensuratur per minuta, dies per horas &c.

170

Latitudo motus 1° mobilis mensuratur per sui intrinsecam du-
rationem relative ad spū imaginariū, aut relative ad aliū mo-
tum velociorem q̄ sit possibilis.

Commutata tūc dividitur in
naturale seu universale, et artificiale seu particulare. 1° est
q̄ absolute intelligitur nomine spūis. Illud tūc est efficiūm.
2° est motus non interseptus et uniformis cuiusvis corporis
sublunaris, et est revolutio rōg horologij. Spū etiam aliud
dicitur reale, et est predicta multitudo partium motu rōg
eodē succedente. Imaginariū deo dicitur et est eodē mul-
tudo concepta et possibilis: ita namq̄ imaginemur fore spū,
etiam si ceciderit omnis motus. hoc imaginariū tūc concep-
tū etiam abise mundum; q̄ q̄dem nobis sufficit ad rōm
durations dignoscendas et enumerandas; illud spū motu reali
substituere possumus, consensu et modo quo discernimus de spū
imaginario respectu loci: uno sicut spū reale non sufficit
ad rōm loci abis respectu ad imaginariū, ita pariter de
spū censendum.

Deo est quia sicut spū reale non habet
naturā physicā immutabilem, q̄ essentialiter requiritur
et est de rōne loci; ita motus realis q̄ cumq̄ actus sit, non suffi-
cit ad rōnem spūis, quia nullus motus esse potest et physicā
equalitatem et uniformitatem sui velocitatis, ita ut saltem ea
casu non possit, ad spū autem esse essentialiter requiritur q̄ motus
sit equalis, uniformis, et constantis; saltem et habeat semper
unum et eandē rōnem sui velocitatis per idē aut equalē
spūum loci. et forte nullus est motus q̄ id habet defectū etiam
in egle, et ostendit Maignam in perspective horaria propositione
4°, et sensu actus demonstrat in III° sermo tom 2° disc.
paradoxa 5°. igitur aliud genus motu substituī debet cui rōne
certa et invariabiliter conveniat dicitur uniformis, et hic
est spū imaginariū.

De hoc imaginario spūe optime intelligitur
Abū Augustini, q̄ do^o pregnantē Torue contra Eudæmonem ait,
sed rōbat et spūe dicit. notat q̄ spūe materialiter et significatīve
sumptum possit esse rōm aut dicitur, non de rōe spūis hūmā-
nū sed de rōe inestor spūis motu rōm

pari et per se. Iac enim omnimodam partem motu
 cogit huius iniecit geometricas, Nam esse quam de
 cant 2^m profecto nisi illa part includat fluiti part
 cubat anno vlti acquirit (et accidit in motu ceteri) nec qu
 croas (et accidit in motu cetero) semper quo ad nos erit eodem
 id est ad numerandum assumptibus cum equali parte cogita
 onis: et hinc equalis semper est minutum ex tot 2° conje
 tum, equalis hora ex tot minutis 60, si de 2^m in 1° cog
 si de in 2° parte dividatur.

Hinc 2° nota cum ipse physice in
 se spectatum ex instantibus corpus oratur physice indivisibile
 in instantibus huiusmodi, et infra patebit, si motus solus quo
 davi velocitate pariter alium naturaliter vel ceteram ad om
 ita, minima omnium part instant motu solus adum
 erit instanti physicum non temporis, non vero instanti physice
 temporis in se spectati: hoc enim instanti ita debet esse in se
 indivisibile, et aliud ipso minus naturaliter possibile non sit: ex
 ipso modo quo divisione puncta physice continentur. licet alium
 mathematice possit per imaginem alium et aliud non fore non
 deo designat qd sit illa minus, physice tamen in se videndum est
 in illa motu velocitate, quae in puncta motu sine
 interruptione acquirit in motu instanti motu punctu
 loci.

Quest. 1

In tempus sit quantitas continua / discreta

51

Continua potius quam probatur superioribus qd tempus sit quan
 continua, atq; adeo in comuni quan^{to} divisione eam regulariter divi
 dunt. In in permanentem et successivam, et ita ab uno incoheren
 ter ad definitionem quan^{to} continui a duplici stabilitam: definitum
 enim ista curva partem aliquam suo comuni equalem et ex parte nec
 motu nec tempus satis est conditionis et hinc partem suo comuni equa
 lam partem, cum simul non existant, sed satis nati sunt, et hinc
 alij alij immediate succedant, nunquam tamen una potest

coloriscentie albei. sed ita hoc clarior apparet sit.

121

Assertio nra.

Su.

¶ Spiritus non est quan-^{tas} continua sed discretus. suadentia est
causatione: partes quon-^{tas} continuae ad invicem physice copulatae
non in parte ignis: ergo. pro. mi.; partes ignis et aeriales sunt
prioris et posteriores: sed prius et posteriores ad invicem physice non
copulatae: ergo. pro. mi.: quia ad invicem physice copulatae non
existunt; unio namq[ue] requirit qd extrema sint simul: sed prius et
posterius non existunt simul, unio altero deficiente aliud existit:
ergo. confirmata: qd est requirit unio cum illo qd non est,
non est existens: sed dum est una pars ignis alia deficit: ergo. dicunt
Aristoteles unum copulativum esse partem praesentis complementum et
futuram initium, et medio illo unio unamq[ue] partem; ideoq[ue] oratio
unio copulativi pars praesentis existit in facto esse, et futura
in fieri.

Sed pro nunc omisso qd in solutione superiorum, namq[ue] de
da componi ex partibus ut inter partem et partem mediet tempore
aliquid unum qd ratione sui existat, impugnetur solutio dicitur et
pars existens in facto esse, proprie existit: sed pars praesentis non
existit proprie, tunc praesentis: ergo. 2°: iuxta solutionem a parte
praesentis unio cum futura magis debet existere oratione unio
sed neutra existit: ergo. pro. mi. pars praesentis nunc non est, sed fuit,
et pars futura nunc non est, sed erit: ergo. 3°: si aliquo uno ratione
unio nunc existat pars praesentis, erit praesentis, et non
tunc unio praesentis, ideoq[ue] dicendum de futura: sed hoc non
fuit est abusus vocibus et significati: ergo.

¶ Dicitur: Dicitur qd pars

existit unio copulativo unum? si 1°: ergo magis pars est
praesentis, sic qd continui successivum erit permanentem, quo nihil abrua
dicit. si 2°: ergo unum non conjugit partes, ut parte quae tunc
non sunt. videtur una pars est unio cum alia, et solutio sic,
una pars et alia est, et una cum alia unio est: sed nec est
pars praesentis nec futura: ergo. ait Collegium Compulsiore unum
illud partem praesentem completum et dehorum, illi succedat

providet ei non coexistere. offime. ego intrans non terminat
sed operaminiat partem postleam; nam qd ab dei succedit oct
post illud. ihuglio fectum supponit lefecit; unde inu raru illud eait
huc partu presentu sicut inoz est huc vitz, cuingus nullatenus
cohaeret qd intrans sit ihur partu copulationum.

Soluntur aegta § III

Arguer 1°: qm nulla in se a capidine transit, imo con
tinuo fluit: ergo non est quan^{tas} discreta sed continua. pro ari:
in se a partes seu instantia spora nihil in se a ponitur; nam
ita raptim a futuro in past ad idum transit: et nullam
auba ex se a datur: ergo. distin ari continua. continuitate ryo
fira, seu quozum flusue non in se a rumpitur conce; continui
tate positiva, seu quozum partes qm physice variantur ryo
qua distentione egraa consuunt. nam ut ryo continuo nullus
in se a capidine fluat, sat est qd aliquo instanti deficiente,
aliud immediate succedat, nec requiritur qd partes physice vari
antur, et exipit quan^{tas} continua pro p^{ri}o datur; sicut non
requiritur qd una fra vmatuz cum alia ad hoc ut ma
continuo exipiat sub fra, sed ruficit qd una deficiente alia
immediate succedat.

Arguer 2°: motus extenditur quan^{tas} motu:
sed mobile est quan^{tas} continua: ergo et motus pro ma: motu
est accidens in se a: sed accidens extenditur quan^{tas} sub se a: ergo
pro ma, ad proba. distin. rrii: accidens qd ex se a non habet speci
alem extensionem conce; qd specialem importat extensionem
ryo. motus autem specialem extensionem esse habet nempe
successivam; ideo est hie a quan^{tas} motu: mobile alia extendat acciden
tia, nempe qual^{tas} mater, ut albedinem si qual^{tas} sit, motum
tamen non extendit; imo amobu partuicipat mobile successi
vam extensionem. Dicit: partes numerat sunt partes et pos
teriores: et tamen co existunt: ergo. distin ma. quo ad numeram
conce; quoad esse ryo ma: pro se a partes spora quoad esse sunt
partes et posteriores, cum una eam existat quum alia firmatur

Quest. II

122

An tpus instantibus indivisibilibus, an
ex partibus sine fine divisibilibus com-
ponatur

Quaestio haec valde afinis est illi in qua de continui con-
structione agimus, et juxta ibi dicta communiter ab Aristotele
vixit praesens difficultas. unde Aristotelici arcaunt tpsu com-
poni ex partibus sine fine divisibilibus, copulatis per aliquid unans
qd continuitivum vocant; unde se autem differunt, alij ante
aentibus praeter solum existere saone instantis, alij vero dicunt
existere praeter. Cognovisti vero arcaunt ex instantibus indivi-
sibilibus finitis tpus componi, unicelem succedentibus et ad invicem
ordinatis per modum praeteris et posterioris, ideo qd unicelem
praeter instantis praesens, eoque manifeste inferatur tpus solum
dicere unitatem ordinis sicut et numerus, et supra propugna-
vimus. rursus itaqd saone tpus praeter continui experientia sit.

Assertio nra

Sua

Tpus ex instantibus indivisibilibus constat, solumq
praeter instantis existit. aliquatenus constat arcautio ex procedenti
quaest. , rursus tamen suadetur. tpus coalescit ex partibus aliq
existentibus; si dicat non existere tpus: sed in tpoze nihil aliq
existit praeter instantis: ergo pro mi: si pars aliqua divisibilibus existeat,
cum illa coalesceret ex alijs partibus, plures partes tpoze simul
existere: at tunc tpus non est et successivum, sed simultaneum
et praeter manens: ergo. Confirmatur ad instantis praesens seu nunc,
sequitur immediate aliud instantis praesens? si 1°, tpus ex instantis coales-
cit instantibus. si 2°, ergo rursus a tpo vno danti exit immediate
praesens pars divisibilibus saone sui, praeter unde plures praeter tpoze
existere simul.

Confirmatur 2°: nullum tu cert vnum praeter simul
habere plures partes: aliq esset praeter manens: sed tpus est non successivum: ergo

ergo unquam habet instantem, et nunquam partem dividentem
existens: ergo cum in existentia durat, ad instantem uno
in aliud dilabitur, nulla admittit partem dividentem. Doctus
traditur agere a M. Aug. opus. Quid hic verbum intelligitur
dum est quod esse successorum consistit in hoc quod existat secun-
dum aliquid indivisibile sui, quae quilibet pars cuiuslibet suc-
cessivi, est indivisibile indivisibilis passer: si ergo aliquid successorum
existeret non solum secundum aliquid indivisibile sui, sed se-
cundum aliquam sui partem, requireretur quod multae partes ab eius-
dem successivi simul essent: quod est contra rationem successorum.

Utrum,

si ipse considerat partibus dividentibus, nulla pars ipsius exi-
stere poterit: ergo probatur assumptum: pars ipsius dividentibus
considerat expiratione et posterioris immediate: ergo priori existenti,
nequit posterior existere. nunc ita: sed etiam prior immediate
est divisibilis, consistat quod alia priori et posteriori, et sic unquam
uniformitatem ergo nulla pars ipsius existere poterit. videtur:
videtur est verum dicere nunc solum existit instanti presentis:
ergo quia ipse ex instantibus nulla intercedit una immediate suc-
cessiva coalescit ante consistit, quia nunc pars praeterita non
est sed fuit futura vera adhuc non est, sed est. 2°: si pars
divisibilis ipsius existit parte instantis, et per illud transit de
futura in praesentem, requireretur quod pars illa fiat indivi-
sibilis, ut per se commentum ad inducendum cum instanti indivi-
sibili.

Vergetus demum et validissime: omnes partes unius horum
quorumlibet sunt, si ve divisibiles si ve indivisibiles, realiter
existunt successive, idem et nunquam successive durat
partes aut particulas simul existere, nec simul transire: hinc
autem sequitur partes horum transire non esse infinitas,
sive categoriale sive sine categoria matrice; quia repugnat infi-
nitum successive transire, quod etiam de infinito sine categoria
matrice est verum supra omnes: ergo ipse non componitur ex
partibus in infinitum divisibilibus, alioquin partes unius horum nun-
quam porrent finire, nec transire omnes, sicut non porret
transire a Deo successive se dividere, et illud immediate finem
sua sub se ad instantem ipsius.

123

Solvuntur aërolæ Sui

Aërolæ 1°: partes totius homogenei capiunt naturam totius; ideo gutta aquæ ^{est} aqua, et fractum ligni lignum: sed ignis est totum homogeneum; cum coheret partibus ipsiusdem rationis: ergo quilibet pars ignis est ignis. nunc sic: sed instanti non est ignis; cum non habeat prius et posterioris: ergo. conuicta ita res est, quod ^{est} instanti pars: partes enim ignis diversæ rationis sunt namq; dicit instanti dicit essentialem respectum ad instanti unius diate precedent, et ad instanti immediate subsequens: ideo dicit instanti qd est nunc nec potuit existerre antea, nec potest postea. hinc instanti seu partes ignis solum aliquomodo consentiunt nempe in ratione indivisibilis, essentialiter tamen differunt prout conueniunt ignis, quia nunc et habet per medium prius et posterioris, per se autem ut tale differt operatione.

Aërolæ 2°: si ignis et motus solis instantibus indivisibilibus componeretur, nullum eret discrimen inter motum tardum et velocem; nam velocius Aquila quilibet indivisibili ignis solum acquireret indivisible spatij; atq; punctum extremum rostri aquilini vel occuparet in eodem instanti duo aut plura loca sibi adequata, qd naturaliter repugnat, Instanti autem de loco ad locum distans in puncto medio: similiter piperina testudo in singulis instantibus acquireret solum unum indivisible spatij, cum non possit acquirere minus: ergo. nec proderet recursus ad motus, quia plura habeat motus distans quam Aquila, ideoq; tardior evadat, quatenus solum acquirat in decem instantibus vsq; tria puncta spatij, dum motus Aquile acquirat octo, ideoq; testudo morietur præcepsum instanti, Aquilaq; solum per duo.

Non inquam proderet: 1° quia cum motus Aquile sit incomparabiliter tardior motu solis, intercipere licet innumeratim sepe motus, qui proinde oculis percipi non possunt; et certe incredibile apparet fore esse motus

Hac ratione dum videmus primum in circulum actam,
 ignem circulum seu facciam continuam putamus, quia
 non percipimus inter valta; et tamen certum est primum solum
 unius loci puncto esse et videri, et in circulo illo igne omnes
 partes praece unam primum casare. quid ergo mirum quod motu
 quomodo plurimum insensibiles sunt, et quod etiam insensibilia
 sunt tot inter valta in exemplo apposito. quin imo si vellet
 cum primum in circulum operatur, et multo ma. esset circu-
 lus, nulla essent inter valta, quam illum perciperetur. Dices:
 motu pila e bombaada explosis comparatur ad modum stella-
 rum fixarum, fere cum proportione veniat ad centum millia:
 ergo si hora dividatur in centum millia partium, in una
 parte ex his moveretur pila, in alijs quiesceret: quomodo
 non percipitur quies, et quomodo ratione naturae gradatim non
 descendit cum quiescit, sed ricta tendit ad scopum?

Respondet ad hanc

ea proportione, quod tota illa quies, cum non sit continua, sed
 innumeris particulis motus minutis quidem in duratione, sed
 semper plurimis et innumerabilibus gradibus ad nos, et aliunde sentium
 magis excellens, et quasi ad se rapientibus, eo non potest percipi
 sensu. Sicut ob eandem rationem non percipiuntur sensu inter valta
 in exemplo apposito, cum tamen hic magis continuata sunt, quia
 primum solum est in una circuli parte; ideoque omnes partes praece
 istam in parte primum non est continuata, quin illum inter val-
 lum sensu percipi possit. quod autem pila explosa non descendit in
 motibus, ex eo procedit, quod motu dum connatales sunt, non
 remittunt ex indensione impulsus, nec ipsi vim motivam debi-
 litant, quare non tenent gravitatem inter valta prevalere.

Sed et hoc

clarum percipiuntur. sciendum in quo vis minuto, uno in quo
 recurre dantur milliones plurimos instantium indivisibilium; et
 centum millia in partem non efficiunt quod sensibile. sicut
 centum millia indivisibilia non efficiunt continuum sensibile
 et facile percipitur, si oculos veritas ad dicit non enim ammalibus
 solo microrosario visibilibus, et ad illam quae in uno puncto
 primum contentus, per rari factum in centum viginti partibus.

quantula ergo cauit duas unius instantis physici, non dicantur
in se oppositi, sed uti opposita? in eadem physicum non opposita est
duas solit in uno puncto physico sui Caeli, dum motu diuano ab
Ortu in Occiduum uertetur, quantulum autem sit huiusmodi
instantis, sic abiquatenus in ista tabula calculo, colligere peruenimus.

unius minuti ^{spora} secundi, qd sensibiliter eguale est inueniunt
illi sporis, qd in ea duas pulsiones arterias hominis demperati com-
prehenditur, decurrat sol in suo Caelo ad minimum 523 Leucas
hypparicas: cumq; in praefato brevissimo spora huius ad summum
ictus oculi perfici possint, evidenter colligitur solem in ictu
oculi ~~contem~~ 12 Leucas hypparicas conficere: ergo unam
Leucam conficit in una 12 parte unius ictus oculi: cumq; forma
Leucas est 3000 partibus geometricis ad mensuram coalescat, cetera
in uno ictu oculi percurrat sol partibus geometricis 522000 ergo
unum partium percurrat in una e 522000 partibus duarum
unius ictus oculi.

Cumq; praefata partibus ex quinque pedibus componatur
currat sol in uno ictu oculi ad minus pedes 267000 ergo unum
pedem in una parte 267000 vicibus minori quam sit ictus oculi. demum
cum glibet per ex 12 pollicibus inaequatur, decurrat sol in uno ictu
oculi pollices 3232000: ergo in uno pollice decurrendo tantum insunt
sol unius ictus oculi partem unam ex 3232000 quae duas particulae est
ut omnem imaginationem praescindet. quantula ergo cauit quae in
uno puncto physico decurrenda insumentur, cum in uno pollice
in numerum perueniunt puncta physica? qd ergo mirum qd motus
quorundam plurimum non percipiuntur, si tot partes in quae res illa
dividitur motus nec percipiuntur imaginatione percipiuntur.

Hec similiter
mirandum qd in mari q nobis videtur valde velox sicut tot motus
respectu motus stellarum, cum ictus oculi tot habeat partes res-
pectu motus solis, in quibus obdubio quiescere potest quin motus
illa percipiatur. unde si motus per unum instantis motus et
per tres miliones instantium quiescat, et hoc modo successively res-
tantur motus et motus, nobis obdubio videtur motus illud obdubio

moderari, et consistat in iere oculi, quem tot habeat motus
 nobis magna velocitate praedictus videtur. hinc summa velocitas nata
 litera possibilis ea est, qua circuli puncta motibus sine impermissi-
 one acquiunt in unoquoque instanti novum punctum loci non
 enim possunt acquiescere plura puncta sine hilo caere aut saltu nata
 fieri impossibili.

Quare quumq; motus velocitatem istam non attingit,
 necesse est et moratur per aliqd, sive aliqua instantia, et eo
 plura, quo magis a summa velocitate deficit, seu quo tardior est: necesse
 est etiam, ut motus q non est surd velox non sit continuatu
 seu inderiventea fluens, nisi sensibiliter, seu quoad sensum non
 percipientem moratur qbus inderiventea. hinc solvitur 2°, quia
 etiam impulsus ab externis eos imperatius moratur habet insensibi-
 les, qbus curat de motu, et qbus sunt ei consensuales et proprio
 ratione; ideoq; non illud statim pariter faciunt, sicuti facit
 mora sensibilis, quia violenta est et ingens: unde sicut vacuata
 seu potius non adstant ad exposita continuitatem sensibilem,
 quia sensu percipi nequeunt, sicut obest vacuum ingens insensu-
 ally insensibilis motui non velocissimo non obstant, sed ei consen-
 sales sunt.

¶ Itaq; refert qd impulsi sui sit causa necessaria: hyc enim
 est generalis conditio causae necessariae successive operantis (saltem
 dum non attingit summum motum, aut imperationis naturalis possibilis)
 coherere moratur veluti respiciat, et conatum resumat; quem adus
 dum naturalium agentium est non debet esse conatum nisi paulatim
 et cum aliqua successione temporis: unde impetus q sumus non est solus
 causat motum non imperatium sensibiliter. ultimum deficit
 ratione obicit fere insolubilem in quibus dandi modo; agens tamen
 discontinue admittit moratur. Itaq; dum res ista voluitur plures
 moratur sunt in mi. circulo quam in ma.; qbus eo moratur resubstant
 inflexiones insensibiles in radijs rotae, ea parte qua excedunt cir-
 culum mi, seu qua accedunt ad circulum exterioriorum.

¶ Insensibilis
 inquam eegz vivare eiusq; moratur, et brevissimi moratur ad lineam
 rectam, qus ob id recta longe a sensibiliter est; et cominus sunt
 sensibilis, quo ma. fuerit in ea, utrumq; circulum distantia.

tunc enim dicitur quod inflexio l' undulatio partium partem cuius
radij, fieri potest minus obsecrabitis. nec obstat qd radij sint
erant ferri aut ferri; nullum enim est corpus ad ea duum et
possit incombibile affectu aut compari, tantumque mutare figu-
ram, etiam sine magno impetu l' impetu: qd ex natura de re faccione
et condensatione contra ratio constat, etiam patet ex vi elastica,
qua corpus durum dum ~~impetu~~ impingit in aliud resiliat exigua;
nam uniusque partes aliquatenus presse se se statim restitunt
in figuram debitam, atq' ita reflexionem causant corporis im-
pacti l' impingentis et videtur in mallo in incudem impingente.

Si ergo percussio l' impactio affectit insensibilis corpora durissima, nec
tamen dicitur aut discontinuat, qd nisi motus simile qd
prestat, qd inquit fieri equaliter quoad partes omnes? hoc
autem apte intelligitur si vi elastica et corporum elasticum
insensibilis de qua partem infra Deo dante tractabimus.
Alia facioni et forte apte modo respondet qd licet per unum
circuli ~~etiam~~ respondere per lineam rectam, non uno tantum
tantum puncto contactu, circuli ~~etiam~~ sed multis; et conflu-
tibus quo una est circuli exteriora, et consistat ex diebus in
continuis: nam si linee recte ducantur a singulis punctis circuli
externi ad centrum, necesse est ut earum ~~plures~~ plures eadem
in unam dum conveniunt, l' pariter perveniant ad circuli
interiorem.

Hinc fit ut radius recte qua parte attingit circuli
ma. possit, motu circuli mi., moveri ad nova puncta
(atq' dicitur qd per duo possunt linee eorundem) servando lineam
rectam, ac proinde nullam inflexionem patiendo. hoc facile per
pice si rectam rectam ex una extremitate in plano habeat fixam,
et ex alia manu circuli, seu motu orbis manu ipsa impellat; vide-
bit namq' rectam semper lineam rectam designare, nec et est
evidens parte superiora major acquirat spatium quam inferiora:
hoc autem est quia cum sint multo plura puncta in circulo
ma. quam in mi., si a quoque puncto ducantur linee, necesse est
ut ~~plures~~ plures linee in uno puncto circuli mi. eadem

Questio III

An duratio realiter distinguatur Ab existentia rei durantis?

Ducas atenta vocis proprietate est permanencia rei in esse. Unde rei in 1° instanti existentis, sicuti in esse nondum permanet, ita nondum proprie durat. Jam tamen esse obtinuit, et nomen durationis extendatur etiam ad 1^m instantis. atq; ita duratio generatim sumpta est ultima detrahenda rei ut coexistat tali tempori reali, si tale tempus detur, 1° tali tempore imaginario. ubi nomen temporis significatur etiam instantis. Hinc colligitur passio rem durare etiam si nullum detur tempus reale, nullusve motus; quem ad modum potest rei locari seu ubiari, etiam si nullus detur locus extrinsecus. itaq; alia est duratio intrinseca, videlicet ea, qua rei ipsa proprie et realiter durat. alia vero extrinseca, qua rei duratio exprimitur mutuatur et cognoscitur. Intrinseca dubium procedit.

Ducas ut sic dividitur

in eternitatem, eternum, et resum corruptibilem durationem. Eternitas definitur ex Boetio inter omnibiles vite tota simul, et perfecta presentia: vite scilicet essentialiter excludentis primum et finem, atq; etiam essentialiter immobilis. hoc autem solius Dei est; Deus namq; sic vitam possidet et tota simul presens est, nec aliquid est futurum aut perieritum: vita deas caetura singulis instantibus succedentibus de novo possidetur. eternum est duratio initium admitens et ex propria nata finem non habens; idcirco rei metaphysice in corruptibilis est mensuranda, et Angelus et Anima rationalis, proinde dicuntur eterna agade. post duratio reum corruptibilem est quae nata est initium admitit et finem, quae potest etiam vocari tempore extrinsecum, hanc durationem habent equus, lupus, grus, &

Assertio nra.

III

Quilibet rei intrinsece durat per suam existentiam
ab eo modo superaddito. assertio constat ex duobus quibus
habemus rationem non distingui a proprio fundamento,
nec omnino ab extrinsecis; nunc autem em basidea dicitur:
rei durat quatenus est in actu existentis; nam si durat
est huic aut alij ipse coexistere; sed hoc habet in proprio
coexistentiam: ergo. confirmatur, per id rei factiter durat pro
prie per se factiter, sicut in esse, seu per se ab existenti
de non erit: sed hoc habet factiter per existentiam ipsam,
cuius enim existentis, cum sit essentia, seu factiter defectu
existenti, per existentiam ipsam factiter excluditur, sicut
se habet per lucem: ergo. 2°: mente sedulo quod rei alio modo
inselligitur Petrum durare in existenti H. per existentiam
ipsius Petri et existenti, seu per existentiam coexistentiam
ergo.

Dicitur existentiam rei esse eius duracionem fundamentalem
non factiter; quia si rei factiter durat, eget sua superaddita, utique
potius huic ipse quam alteri coexistat. sed contra: ut rei huic ipse
durat solum requiritur esse intrinsece ex parte rei quod existat,
et extrinsece quod etiam hoc ipse existat, ut sic duo coexistent:
sed hoc dicitur sedulo quod modo superaddito: ergo. una est evidens
nra subiecta. prout rei existentia actuali prout coram non habet
ad ipse, sicut habet alij ipse cum se, solum per locum intrin
secum de nominato rei duracione, et ea sola et sic possit, non habet
vague: P^o actu existat pro ipse prioris ad signandum illum
duracione; cum sit illius causa saltem modis: at in tali ipse
habet totum id quod requiritur ut dicatur coexistenti eius ipse
panem existentem, sive ut durat: ergo

Solventur

Arguet 1°: P^o durat quatenus hodie existit: sed hodie
existere distinguitur ab ipse existentia: ergo. pro mi: Petrus existenti
contingit quod hodie existat: sed quod Petrus existenti contingit distingui
tur ab ipse existentia: ergo. contra una dicitur mi: hodie existere
secundum quod dicitur intrinsece obsequare re et nego; extrinsece

et decorato conce mi, qua die unione cepit consummari.
 duas itaq; Petri hodieana preser hujus existentiã quam dicit
 in rebo et in rebo, dicit etiam decorato rum actionem
 sui consecrativam, rum etiam diem hodieanum veluti mensuram
 existentiã existentiã illius; ideoq; solum conringenter comenit,
 P.º eo insenti qd hodie consecratur, et qd hodieano commensuratur die,
 qd qdem decorato se habet ad illius duracionem. Dicit: valet reexistens
 et non durare, et sic in hoc unione produca, et in mediatopreca,
 qua tunc non permaneret in esse: ergo.

2º: valet existens dies hodieanus

et P.º, quin P.º dicit hodie, si nimirum existat P.º existens et ca.
 ergo durare non consistit in existentiã Petri et opposit. ad P.º primo
 qd durare necessitas requiritur quicquid unum existens, respondet
 qd tunc casus res non durat qd hodie defectu decorato, non vero id
 existit ex defectu tunc etiam, quicquid tunc est, unione et ca. mata,
 p.º modo aliquo ad rem esse, duraret per hoc precise qd consecratur
 vobis, et aliud ad rem esse existens: ad P.º respondeo qd durare
 hodieana Petri non est qd durare in eo qd existit P.º et tunc dies,
 sed in eo qd existant simul, seu sibi mutuo coexistant: sicut
 qd P.º sit in loco A., non precise dicit existentiã Petri et illius
 loci sed dicit utrumq; simul et tunc, seu qd unum sit includens et
 aliud includendum, idemq; constat in unione mag. et p.º.

Ague 2º: stat
 duplex motum equaliter ⁱⁿ durabile, et in equaliter in duracione
 ad unitate qua duplex motus equaliter est, si in quibus realis ab ea
 qua est in equaliter: ergo probatur ma: motu velox leucam ex
 percurrit dimidia hora, dum motu tardum unam horam inu-
 nit in duca percurrenda: sed tunc casus utrumq; habet eandem
 unitatem motus, seu eandem existentiã in motu, et partem illius
 multitudine, et in equaliter duracionem: ergo. respondeo motum tardum
 et velox em equaliter esse in duracione intrinseca, quatenus utrumq;
 reperit ut partem motus, in equaliter in duracione extrinseca: quia
 motu velox ita partes reperit commotando minus tempus quam motu tardum,
 qd pluzquam ita motu tardum: ideoq; sicut dum motu tardum non commotet magis
 tempus quam velox, tamen si attendatur qd tardum cum eadem quant. motu
 sumpt. pluzquam motu tardum, pluz durat, non ut motu, seu ut utramq; unon
 intrinseca à motu.

igitur idem tempus ab utroq; unione in motu: quia
 ex eodem tempore commotati à unione tardum, non in sumptu in motu sed
 in motu: unde nunquam verificatur qd motu tardum pluz tempus

insumat aut plura ducet et rapit, sed solum quod unum tantum in se
 durat. Sint permissa cum pluribus alij similibus in se quiescit.
 hic autem exercitio duracionis non est in entitate motu et passiv,
 sed tantum in entitate mobilis. Dices: res creata non est sua
 duratio; quia solum illa est sua duratio: sed res creata est sua esse
 tenentia: ergo dicitur duracionem essentialiter metaphy-
 sic et a se; creaturam vero solum identice materialiter et physice,
 quatenus dum durat, non per aliud sed per suam entitatem
 ab alio occupat durat, modo quo esse actualis est sua existentia.

LIBER VI

De corpore naturali et mobili seu
 et substantia motui.

Capitulum I

De motu generatim sumpto
 ubi de actione et passione.

Motus definitur ab Aristotele actus entis in potentia prout in poten-
tia. Definitio hec communiter admittitur, quia tamen aliquam
 confusionem prestat ea explicatur. dicitur actus id est actio seu
 exercitium potentis, eo sensu et modo quo exercitium potentis
 active et passivus dicitur actus 2. Mov. unde motus non est
 simpliciter duratio, sed modata, accipitur ut via et tendentia ad terminum,
 seu ut acquirendo ab actu proprio nomine entis in potentia intelligitur mo-
 bile seu passivum, mobile enim ut dicitur est in potentia, quod ad actum
 reducitur requiritur nisi per motum. motus ergo est fieri passivum, seu actus
 taliter actuam mobile ut ipsum relinquat in potentia ad illam actionem
 actum, quem vis etiam imponit exercitium potentis active motum
 sic seu mobilis, quia non dicitur motum nisi movende ne passivum sine
 agente.

Quid autem significet pro ut in potentia pendet ex varia
 acceptione motus. Quibus motus 1° accipitur latissime pro qualibet
 operatione, quo sensu exit actu entis pro ut in potentia, id est pro ut
 tale ens transit de potentia passiva in actum; sive potentia hęc sit
 physica, qualem habet subrum jam productum et recipiat formam;
 sive sit logica, qualem habet res possibilis et actu existat. sub hac
 in propria et lata acceptione etiam casus dicitur motus accipitur 2°
 minus late pro educatione qualibet, sive successiva sit, sive instantanea,
 sive spiritualis, sive corporea, sive supponat subrum typum precedentem,
 sive non; quo sensu hęc pro ut in potentia significat qd subrum
 1° reducitur in actum de potentia passiva physico pro responsa
 tantum in se ipso priori; et contingit in 1^a educatione facta ex materia
 in eodem instanti producta.

Accipitur 3° magis proprie pro sola educa-
 tione cuiusmodi quę supponit subrum fragmentatum, talis quę
 subrum est qd proprie dicitur esse in potentia. quare hoc sensu
 motus exit actu entis pro ut in potentia, id est et transcurrit
 de potentia ad formam; motus ergo talis tunc est actu entis et
 illud idcirco relinquit in potentia ad alium actum nempe ad
 formam. hinc pro eodem accipi solet pro motus et mutatio, et etiam res
 mobilis et mutabilis; non tamen omnis mutatio est motus, sed
 sola illa quę actuat subrum faciens illud ab eis positive se habere;
 non vero mutatio amittiva seu privativa, ut accidit in corruptione
 facta, qualitate remissione, et quamvis immutatione; nam ista mu-
 tatione subrum positive non actuatur, sed actu privatur.

Deinde

adhuc accipitur 2° motus pro sola educatione successiva facta corporeę,
 cuius partes continua temporis successione sponuntur, et cum calor
 in manu continuis intenditur ab igne propinquo, licet quę movetur
 ab loco in locum. atq; ista explicatio definitionis exit, actu imper-
 fecus sic actuatur mobile, et illud relinquit in potentia et magis ac
 magis actuatur per continuum ejusdem actu incrementum, et namq;
 de tempore motus successivi, et quandiu est partem sit acquiritur, par-
 tem atq; ex eo superat sine intermissione acquirendum. Deniq;
 perfectione et in toto rigore accipitur pro sola educatione successiva facta
 corporeę contrarium habet entis qd continuis expellitur; et ista definitio
 eodem modo explicatur ac iniquata acceptione, cum hoc addo qd sit
 in potentia ad acquirendam novam formam, et attendendum contra
 nam.

Quibus accipitur 2^a et 3^a magis videtur ab Aristotele in
 sensu quod non sit ille actus qui dicitur motus per se
 a 1° 2° 3° Physicorum lib. 2° et 3°, ubi duo actus distinguitur,
 unum imperfectum qui est motus, et alium perfectum qui est
 motus: considerandum enim est (ait Aristoteles) quod antequam aliquid
moveatur, est in potentia ad duos actus, scilicet ad actum per-
fectum qui est motus, et ad actum imperfectum qui est motus.
 sicut aqua antequam incipiat calefaci est in potentia ad cale-
 fieri, et ad calidum esse: cum autem incipit calefaci, reducitur ad actum
imperfectum qui est motus; non tamen ad actum perfec-
tum, qui est motus, sed adhuc respectu illius remanet in
potentia. est igitur motus actus mobilis qui ulterius tendit
 seu actus potentis ad motum: aliud enim est moveri, aliud
 motum esse, aliud sanari, aliud sanatum esse.

Aristoteles 2^a et 3^a

accipit magnum etiam habent in Scholasticorum, ubi nomen motus
 extenditur ad omnem eductionem etiam super naturalem, et extrin-
 sicam, nominationem ad actum intelligendi et volendi. Atque tamen de
 his actibus non dicunt inrum et voluntatem per se actus
 suos et non per se perfecte actuari. respondet tamen potest quod
 est consensus definitio motus in 2° accipione licet non instricta,
 quia aliud est fieri, aliud factum esse voluntatis et intellectus.
 Atque hanc etiam notam tenent in instantibus, quod nunquam perfectus in
 instantibus, ut 1° reductio per subtractionem, et illuminationem subiecti
 ponitur tamen quod subiectum precedit per privatum saltem in
 signo priori, quod sufficit et verificatur definitio motus in 2^a accipi-
 one: ideo quod motus communiter ab omnibus dividitur in instantia
 unum et successivum tanquam in proprios motus.

Igitur in quibus

motus quinque reperiuntur. 1° movens seu id quod movet. 2°
mobile nempe id quod movetur seu per se subiectum motus. 3°
causa ad quem, quod est per se, novus status, seu nova perfectio ante
 motum acquirenda. 4° causa a quo seu id quod a mobili deservitur,
 sive positivum, sive negativum, sive pure negativum sicut
 supra varias accipiones motus; sic intellectus quem habuit
 Aristoteles in 1° instantibus sui creatis proprie non habet in unumque

Impar pmi rason sic appellari potest quia raso p^o pcedens.
 3° ipa dia rasonibus aduam ad quem, in quo p^o pcedens
 itat raso rasonis. exemplum: p^o ignis calefacit aquam movem
est ipm; movile est aqua; mau ad quem est calor; mau
aque est frigus; ipa aut em caloris acquisitio est motus
 p^o pcedens qu dicitur actu imperfectus, quia ultimam perfe
 ctionem non tribuit mo vibi.

Hic queri solet ad quos p^o pcedens denu
 p^o pcedens motus? comuniter dicitur iuxta H^ois. dari p^o pcedens
 ad quan^{tem} qual^{tem} et vbi hinc raso assignantur species motus
 rasonis ad quem, nempe motus accretionis, seu augmentas,
 quo acquiritur nova quan^{tas}; motus altera ronis, quo acquiritur
 nova qual^{tas}; et motus localis, quo acquiritur novum vbi.
 addi etiam solet p^o pcedens motus generationis, maxime
 si non sit generatio 1^a, sed regeneratio, inu^o ronis, qua acqui
 ritur sub^{stantia}, sed comuniter dicitur qd H^ois. in p^o pcedens
 loquitur de motu p^o pcedens accepto ut in 5^a acceptione, p^o pcedens
 dicitur motu p^o pcedens rasonis rasonem compositum sub^{stantia},
 versatusq^{ue} inter rasones contrarios p^o pcedens, inter quos dicitur
 aliqua latitudo succerrive p^o pcedens, l^o gradualis ut interca
 lidum et frigidum, l^o rasonis ut interca quan^{tem} p^o pcedens
 magnam, l^o rasonis ut interca loca distantia.

Queritur etiam id et de

quo motu p^o pcedens specificetur? Dico motu p^o pcedens specie
 p^o pcedens ad quem; l^o vbi vbi vbi vbi vbi dicitur, motu p^o pcedens
 inter se specie differant; nam motu p^o pcedens ad rasonem sicut
 volitio ad bonum, et p^o pcedens ad obum; hic autem ordo rasonis
 variatur ex p^o pcedens rasonis. nota tamen rasonem non esse p^o pcedens
 accipitur in esse rasonis, sed p^o pcedens rasonis, seu ut rasonem rasonem
 motum, in quo rasonem dicitur motum specificare: et p^o pcedens sic et
 dicit modum attingibilitatis, et etiam medium p^o pcedens attingitur.
 Hinc quia linea rasonis et circuli rasonis specie differunt, motu p^o pcedens
 etiam specie dicitur a circuli rasonis ex eo solum p^o pcedens p^o pcedens
 medium attingitur, quamvis rasonis idem sit rasonem. etiam in rasonis
 numerica p^o pcedens rasonis ab unitate mo rasonis, rasonis, et rasonis
 et ex quilibet rasonis motu numerice variatur

Motui opponitur quies: huius autem interdum accipitur nega-
 tive tantum, atque ita est mera carentia actioni, quam motui
 importat; ut cum aer non illuminatur, & visus a videndo
 cessat. interdum sumitur positive: atque ita est concessiva
 in acquirendo per motum sine ulteriori progressu, ut ducimus
 in definitione nade. hinc in motu instantaneos contingere
 potest ut quies non differat a motu nisi per se connota-
 tum negativum, seu dicitur in a quo; quatenus motui conne-
 dat privationem sive in instanti proxima precedente, quies vero
 seu concessiva connotat praesentiam et quod contra productum
 in motu locali. quies differat a motu quo ad negationem
 ultionis progressus et etiam quoad numerum partium
 in motu precedentium, quae quidem habet motui, non vero
 quies

Caput II. De Actione & Passione.

Actio sive productio in communi est causalitas propria
 causae efficientis, definiturque ultima pars de causis virtutis
 activa ut causet effectum. de hac opinus dum de causa efficienti;
 dividitur in causam et educationem: utriusque distinctio explicat
 inus dum de partium educatione. educationi correspondet passio, et
 etiam vocatur substantia, receptio, et causalitas propria causae ma-
 chae operantis: quod autem sit causae per modum causae materialis
 operantis, subhi substantiati, passio passiva, subhi passiva operantis
 (abhi visus idem significatur) ibidem explicatum est. actio distinctio
 sua in immanentem et transeuntem; 1^a aliquid efficit in se ipsum
 agens ita ut idem sit agens et subiectum ut eadem. 2^a aliquid
 efficit in subhi operante, et cum ignis calfacit aquam.

Quod actio
 distinctiva a virtute activa consistat ex dictis de causalitate
 causae efficientis; eadem autem ratio procedat, quod passio distinctiva
 a potentia passiva, ratio scilicet operationis non impletur.

quia salis potentia passiva potest existere sine salis passione, hinc salis passio nequeat existere sine salis potentia passiva. eadem ratio per se dici debet motum etiam distinguere a suo, a movere, et amovibili; nam cum motus non distinguitur ab actu et passione, ut statim dicemus, si illa ab eis distinguitur, passiva motus distinguitur ab illis: passiva enim existit movens seu agens, movibile etiam sive passivum, sive passiva sive effectus, quin existat motus.

Quest. I

Num actio et passio et motus
realiter ad invicem distinguantur?

De distinctione modalis reali procedit quæstio: nam actio, passio et motus non sunt res absolute sed modi, non ~~aliam~~ amplius quam modaliter distinguuntur potuerunt. Dubium tamen solum de actione educativa procedit: nam creatio non presupponit passio, nec illam intendit, cum non sit ex alio presupposito, sed absolute ex nihilo. dico igitur: passio actionem passivam et motum non incedit distinctione reali, sed ratione tantum. addetur: educatio se ipsa agens et essentialiter a se ipso presupposito, et facit etiam se ipsa suum productum a se ipso pendere, eademque et subeundanti affigi: sed hoc apud omnes sunt munera a passionis: ergo actio educativa realis est passio. ma. constat ex confectione educationis, quem dedimus supra, et ex eius definitione ad omnem supra, nempe productio vel ex presupposito subto.

Confirmatio:

Educatio essentialiter imbricit ordinem et respectum non solum ad genus sed etiam ad subrum presuppositum a quo: sed respectus hic ad subrum est passio: ergo pro ma. educatio suum redit pro ductum dependenter a subto presupposito: sed hoc requirit facere hunc respectu ad illud: ergo. 2o: passio a educatione, quævis alio modo procedit, procedit a subto passiva dependenter actualiter

sed dependentiā illa supra omnes est passiva passio: ergo. eandem
colleges qd actioeductiva ut talis non distinguitur a passivitate
per se implicitum et explicitum; nam passio pertinet ad positi-
onem educationis: atamen actio ut actio passiva, seu sub no-
mine actionis non solum expresse, sed passive per rationem distingui-
tur a passione; quia ^{ut actio} solum concipitur in illa respectu ad
causam activam, et ut passio ad passivam, aliter respectu ab altera
est prociudibilia.

Quare in actione realiter sumpta datur reflexio
pectu transcendentali, qd vocari possunt Ab, in, et ad: actio
enim recipit genus passivum ut ex quo inquit, num
reas ut adquem est. Ideo qd eadem entitas actionis dicitur actio
passiva passiva est ab agente, dicitur passio passiva est in passio
passiva, onus reas passiva est fluxus et tendentia ad eum
productum: subindeq; inter onus, actionem et passionem nulla
intercedit realis distinctio. demiq; videtur, actio et passio non
sunt modi resurgentes ex eo producta ut volunt resurgere, ergo.
passiva: illi modi resurgunt eum jam productum, et actu per-
tinent a causa activa et passiva: sed actio et passio nihil aliud
sunt quam operabilia utriusq; causae, et in hoc sensu procedit questio
ergo illi modi, resurgunt resurgentes actionem et passionem non
conclimunt.

Oponet 1°: actio, onus, et passio pertinet ad diversa
prenta: nam onus pertinet ad prentum sui sui, actio autem et
passio speciale prentum constituunt: sed qd ad diversa prenta perti-
nent, important duas essentias completas, constituunt qd duas genera
entis: ergo. appum hoc jam est in metaphysica solutum ex D.
thes doctrina, supra quam ut actio et passio pertineant ad diver-
sa prenta, sufficiat qd diverse modis prententur, qd idem accidit,
quia non possunt eodem modo accidit genere et poti, seu esse agenti et passivo.
hinc actio et passio important duas essentias completas non physice,
sed logice, seu in ordine ad prenta entem: ideo q d diverunt genere passi-
vis et metaphysice, quatenus actio passiva et passiva per se
onus est a passione cum qua eodem est entitas physica

Oppone 2°: actio et passio fundantur distinctae rationes, illae
 nempe passivitate, hae vero filiationis: ergo realiter distinguuntur
 necesse est; quia et eadem entitas distinctas rationes fundit, sufficit
 per se diversa passiva, ad eam commotam recipere; albedo enim
 fundat relationem similitudinis et relationem disjunctivam per
 hoc precipue quod distincta recipiat commotam. praeterquam quod, actio
 et passio non proprie fundant relationem passivitatis et filiationis
 ratione sui, sed tantum et commotae a subiecta genita et generante
 te, et dicitur in metaphysica

Quest. II.

An actio transiens recipiatur in agente
 imparo?

Si.

De actione immanente non est dubium quod in agente
 recipiatur, quatenus nec actio ista agenti inheret et agens est,
 sed et passiva passum. solum ergo procedit questio de transiente: hae
 autem proprie accidenti physicum materialiter specificati accipit subiectum
 existit in passionis, hinc dubitatur quod nam sit? ab omni si actio mani-
 ent passiva et reduplicative et actio inspicitur, solum dicit conce-
 tum ab se expressionem a passio, in quo sensu solum est accidenti legum
 et indemonstrando, non vero physicum, nec potest inherere transiens
 eam, nisi identice ratione passionis quam secum identificat. scilicet
 attestant actionem transientem in agente subiectum in passio esse
 recipi communiter a Terentiis, et apparetur theorie et me familiaris attestant
 eumque sit

Assertio IIIa

Si II

Actio transiens subiectiva in passio. assertio suadet huc est
 in theod. 1° parte quest. 18^a artic. 3° ad 1°, ubi hae habet. duplex est
 actio, una quae manet in materia et calfacere, et sic calere

alioque manet in agente ut intelligere, sentire, et velle: quoniam
hæc est differentia, quia scilicet actio non est perfectio agentis, quod movet, sed
ipsius motus: 2^a autem actio non est perfectio agentis. supra hæc
ergo exponendum est D. S. cum in alijs locis ait quod actio in est
agenti; item quod est quidam perfectio agentis, et in effectum aliquam
mutacionem: ibi enim loquitur partim de actione inmanente, quæ
inmanente mutatio est agentis casuali; partim de actione manente
in denominanda, prout scilicet dicitur de denominationem agentis;
hoc enim sensu est accidens loquæ diversum à passione, scilicet agentis
intelliget loquæ modo in prædicando.

Suadetur ratione actio manens non
manet in agente: ergo non recipitur in illo sed in passio ipsa aut:
actio manens transit ab agente in passum: ideo namque manens
dicitur: ergo confusa naturaliter si actio manens recipitur in agente,
confunderetur cum actione inmanente: sed hoc requirit dici: ergo pro
omni: si recipitur in agente manens in illo, sed tunc est inma
nentem seu in se manens: ergo, dicitur actionem inmanentem a man
ente distingui ergo multum effectum ad extra producat; ideo scilicet
manens maneat in agente, cum illa confundi requirit, quia aliquid
producat extra: sed contra: effectum ad extra producat etiam con
venit actioni partiali inmanenti; nam actio in se et voluntatis
Dei, est inmanens et ad extra operatur: ergo ex quo manens ad ha
beat non distinguitur ab inmanenti.

Dicitur 2^a actionem manentem
sunt in parte primo ordinari ad effectum ad extra producendum,
scilicet ad aliquid extra perficiendum; inmanentem vero secundario
et ex consuetudine primo ordinari ad agens perficiendum: unde
sunt distinctæ quoniam licet utraque in agente recipiatur. sed contra:
si actio manens primo ordinatur ad passum perficiendum,
erit ex se primo ordinata ad passum perficiendum: sed se non perficit sub
partiali nisi per receptionem in illo: ergo, omnia constat quia si primo
non est se primo ordinata ad passum, aliquid fundam^{us} dicitur quod sendit
primo ad illud perficiendum; tunc enim in passum ad perficiendum
agens et non passum. Deinde: subsum^{us} actionis manentis est
causa materialis illius: sed passum est illius causa materialis et non agens;
hoc enim est illius causa efficiens, cum educatur ab agente ex parte:
ergo.

Solvuntur aq̄ta.

Qu.

Agens: quodlibet per se recipitur in subro cui communicat suum effectum primarium, sed actio communicat agenti suum effectum primarium ergo per mi; effectus primarius actionis est constituere agentem, sed hunc effectum agentem communicat: ergo confirmatur: actio constituit agentem actualiter causans: sed constitutionem est in constituto: ergo ad agens distinguenda: cui communicat suum effectum primarium tanquam subro in quo dicitur substantiative conice; tanquam subro agens seu operative nego ma: actio autem non communicat effectum primarium agenti, seu non denominat agentem tanquam subro in quo est, et audit in abstracto respectu parietis; sed tanquam subro in quo est sine operatione; unde agens constituit actu causans per se operative ab illo, per in quo non exigit esse in illo, sed ab illo, per qd conpat ad confirmationem.

Replicabitur: nequit actio constituere

agens actualiter causans, quin illi univaria et inhaereat; nam per accidens talis exigit inhaerere subro qd constituit: ergo. 2. actio est actu 2. et modus agentis, sicut perfectio intrinseca; nam quae agendi potentiam intrinsece ad actum reducit ad actum; sed perfectio et modus agentis est in agente, et potentia intrinseca ad actum reduci nequit nisi per actualitatem intrinsecam: ergo. nego autem et implicitam proba. de per modali nam actio solum constituit agentem quatenus ab illo egreditur, itaq̄ solum illi inhaeret loq̄ et denominative, quatenus in tribuit denominationem actu operantis, sicut iuxta ad verum dicitur denominat suum productum per se est ad illud: subindeq̄ actio non exigit inhaerere subro qd constituit operative seu per se operantem ab illo.

Ad 2. respondet qd actio manens

dicitur modus agentis quatenus ab ea est essentialiter inseparabilis, tum operative, quia essentialiter habet ex se ab hoc agens, tum connexive, quia nullatenus potest eo non existente existere; non solum est modus intrinsecus, sed extrinsecus: actio etiam oritur ab intrinseca agentis, non qd prius existat palis in intrinseca agente, et in se cadet, aut ad alia ad agens sicut sagitta ad scopum; sed quia 1. existit in passio ero operativa et intrinseca univaria agentis.

hinc actio aliquo modo dicitur perferri, intransitive agens, qua
semper ab intransitive illius egrediente, seu potentiam intransivam
illius reducit ad actum, non per se per actualitatem intransivam,
hoc enim solum consentit potentie passivae, sed per actualitatem
ab intransive egredientem.

igitur actio transiens haec patet deo
minores, non indiget inhaere, imo contrarium, egrediente nunc
exigit, aliquid non agens, sed partem constituet; nam secundum con
ceptum in requirit non constituet partem, eademque parte secun
dum conceptum de necessitate constituit agens; ideoque actio consti
tuit et perficit agens, itaque illius modus solum exigit egredi ab
agente; quia illud saltem constituit, nempe agens. ad modum quo
eodem pecunia per gratiam a Deo illius constituit liberalem,
et per receptionem in pauperem hunc divitem redit, non autem
contra. constitutum itaque et denominatum solum esse
debet in constituto et denominato eo modo quo ab illo exigi
tur, et non aliter; ideoque actio in agente non intrinsece
sed tantum exigit esse egrediente.

Dicitur: agens intrinsece mutatur
per actionem; nam solius Dei est non mutari agendo: ergo
in se recipit actum suum. ergo autem. nam quod transiens
agit non mutatur intrinsece, sed tantum extrinsece per
actionem; agens enim ut movens et movetur, non res
moveri et mutari; solumque dicitur potest agens creatum intrin
sece mutari per seipsum, quatenus passivae a se debet vari
dispositionibus ad exercendum requiritur; hic autem non indi
get D. Dicitur II: actio et actus est physicum et accidens:
ergo aliquid subest inhaeret. non passivae. ergo. ergo autem. nam actio et actus,
cum pro se habet in seipsum a passione, solum est accidens
solum et indeterminatum, id est, solum exigit inhaere
ratione passivae quam se cum idem facit.

133

Caput. III.

De motu Locali.

Communiter Peripatetici de naturalium motibus, seu
motu in abstracto impresenti libere aliquam notitiam tra-
dunt, motum vero localem in particulari haud proferunt
silencio, ipsa curam explicant, ut et precipuas illius rationes
proferant. immo quidem, cum hoc sit physice generaliter
veri precipua, quae mechanicè recte potest appellari, quia ad
mechanicam pertinet, et ceteras naturae leges omnes motus exigat, et ceteris
omnibus physicis sit ens mobile, non mirum si reflexa
per tot gradus motuum scia, nullum pene physica praetermissa
fecerit; nam sese ipso dicit, si ignoratur motus, naturam quod
ignorari necesse est, cum hoc sit motus mutabilis et variabilis.
igitur aliquam rationem licet de motu notitiam dabo, quia ne
illud sufficit nec facultas, ut de motuum in particulari scia
sciamorem, ut per erat et profeceram instituiam.

De motu

localem, seu corpora localiter moveri, ita veritas experientia,
ut anemine potest dubitari, mihi omnino incredibile videtur,
quomodo ab ipse nosse philosophum de motu locale existens
sensu unquam dubitare; nam rationes quae à Cognitione in con-
trarium opponuntur, non eo, ut dicitur, sentunt, ut motus
inoprobabilitatem fiant, sed potius quasi solutionem esse
dat Cognitione eorum difficultatum adversus rem alioq omnino per-
peticam: haec efficaciter dicitur Diogenes surgente tantum
et ambulando. supposita igitur motus existentia, ita definitur
motus localis: transitus seu transitus mobilis à loco in locum
fluens continuato et successivo: unde una illius fluxum continuatum
et successivum motus conijunctatenus potest, nam si corpus quod
est substantia, à Deo reproducatur prout, quamvis sit locum motus

non est motus localis, quia deest continuatus fluxus

Motus

sed localis motus necessarius requirit, **C**uius motus a quo
sui locum eodem aut imaginarium q. relinquatur, tunc ad
quem seu locum q. acquiritur; effluxus etiam requiritur
sensibiliter non intermissus, seu ut ita ipsius motus in quo po-
sitive est motus, et tunc huius motus localis etiam ab istis
vult omnia q. in definitione continentur. motus igitur per
motum mutat locum fluxu continuato, secundum se totum,
at cum cursu movetur; secundum partes, ut cum rota circa
suum centrum immovibile movetur, ut cum rota in horo
logio stabili movetur; hoc enim motu singulis q. ad eam partes
rotae locum mutant ipsa consecratione, sed rotatores in suo partem
adequato permanent loco.

Motus alius est naturalis, q. fit iuxta epi-
geniam motus, ut motus dorsum in gravibus, alius volen-
tar, q. fit nullam vim conferentem partem, ut qu. lapis jacitur
rursus, tunc enim lapis patitur motum inferum, jacitur;
alius vocatur praeter naturalis, q. fit praeter epigeniam motus,
ut si lapis jacitur dorsum, tunc enim retro dicitur chappidit
est motus, regiam eam epigenet eque gravitas, et quod
thum ex eorum dicitur praeter naturalis. unguis etiam
vocatur innatus q. convenit motus eorum nata, ut lapidis
versus centrum, et tunc vero dicitur q. convenit projectilibus
per aliquam vim partem a eque eadem; dicitur namq. ~~motus~~
autem motus acquiritur in lapide semper et volentibus
aut praeter naturalis.

Motum localem a potentia motus exi non
est q. dubitet; dubitatur tamen quoniam illa sit. Philosophi
volunt omnem motum localem esse ab extrinseco, ita ut nihil mo-
uat seipsum; ideoq. dum lapis movetur dorsum dicitur lapidem
non ex sua natura dorsum moveri, sed a deo per praesentem aere, vel
etiam a motu subtili aere thum sapiente. alij a celo pellenso

per spiritum ab eo ~~invenitur~~ alij a terra more magneti attractendo,
 per vim attractivam, per effusiva emissa; alij a terra simul
 attractente, et a Celo pullente; alij denique ab alia causa remota extrin
 seci dum res corpora animata moventur ut more per gravitate,
 dicunt pariter motum illum non provenire a principio intrinseco, sed
 ab aliqua causa extrinseca, sicut horologia moventur a pondere.

Exemplis

admirant motum intrinsecum et innatum atomis, sed quan
 tum provenit a Deo movente secundum leges sibi cognitas ut su
 pra dictum est. Magnam visum res per ipsum intrinsecum actusum
 motus, seu vim motivam, tum in visceribus, tum in artibus cor
 poribus aperuerunt; sic tamen ut determinas sit ab alio corpore
 extrinseco per eum contactum; in hac sententia quavis motum deor
 sum in seipsum efficiunt, sed ad id sunt determinata immediati
 contactu sui cum terra per spiritus, sive suis aere effusos, sive
 terram a se exceptos, sive uniusque, quod idem spiritus dum sese
 mutuo overuntur pro parte etiam ad se fonderi trahunt secum,
 et hoc eodem modo explicat Magnam motum magneticum et
 antihypaticum, et Sympaticum ut supra diximus.

Dico: immediata

causa motus est ab intrinseca presentia motrice in matris nata
 litur. in visceribus constat, quorum motus ab ipsa anima effecti
 ve nascuntur: et certe nulla etiam motus viventium quam
 ad ipsa se moventur. de motu gravium deorum etiam constat ex
 definitione naty, supra quam nata est principium motus natalis.
 Item quia gravia ab aere eque indige premuntur, nec dum a
 parte superioris, sed etiam ab inferiori et laterali; cur ergo
 deorum determinate ad aere impelluntur? Deinde: etiam si
 nullus daretur aere super lapidem mollem, nec aliud corpus, ille
 tamen deorum caderet: non enim maneret suspensus in vacuo;
 patet etiam in machina Pneumatica, ubi in exhausto pene omnino
 aere, plumbi, et alia diversa corpora in sua lapidum mollem
 virgati celi a se decidunt.

Dico: si hec ita sint, nullum erit dicere
 motu viventium a non viventibus. ut pondus viventia non deum
 esse principium motus et quietis, sed esse principium motus et quietis

Luce
Cap. 21

visio operosior tendentem ad ~~offensam~~ ^{perfectiorem} perfectionem suam naturam.
hic plures existunt ab extrinseco et producant eorum puerum et
aut scriptura. hujus reas hec motus ab intrinseco velut
certum, in capite nec motus ab intrinseco, nec acquirit eandem
perfectiorem sibi inhærentem personarum. sed hec admodum defi-
ciant hanc sunt. difficile tamen explicatu est quomodo potentia
motus motum in mobile commoventur inducat, et qua ex causa
projectilia motum continent. projectilia vocantur quæ motum
suum non ex sua natura, sed aliqua et extrinseca, et hujusmodi
est. et hoc dividitur in

Inquires

Quæ sit projectilium, et motus
continuati causa?

Motus projectilium illius continuati pleuimus à Heo
requis ad describendum aeris elasticitati corpori mobili à seorsum
entia, et ut supra seorsum ostenduntur in locum elasticum à corpore
projecto. Ceterum ad legem naturæ occurrit quæ in eo statu,
in quo sunt, omnino perseverant, nisi ab extrinseca causa duntaxat
deantur. Alij ad aerem confugiunt ex impetu innato hinc inde
motus. Perigallici reas quatinus quandam impulsionem admittunt,
quæ vocatur impetus seu impetus, et impetus elasticus motus,
ad motum: quæ hęc est causa motus, non quidem effectiva, sed
causa, et ratione illius continuati motus, quia illa exigit
omnino ubi causet sibi motum suadentes.

Dis 1°: nec aeris recursus,
nec illius vis elastica est causa projectilium, nec illorum con-
tinuati motus. Suedetur: si projectilia moverentur à recursum
aeris velut tempus, recursum illius aeris utet prior quam motus
projectilium ex parte esset causa: sed hoc nequit dici: ergo. pro-
mi: recursum aeris in locum alioquin ex elasticum consequitur
ad motum lapidis; nam prior est delectio loci, quam recursum
ad eundem locum: ergo. nec similiter est causa continuati motus,

quia non minus resistet aer abrasior, quam vobit aer posterior: ergo equi ponderantibus viribus aeris anterioris et posterioris, lapis quiescit in medio. accidit qd in rota aut turbine eorum aucto nullus est aeris recessus. Deinde quia globus ligneus et ma. quam globus ferreus in mole abeat fortius explodi qd est factum.

Hec idem visetas

nica est causa sufficientis nam in machina Pneumatica evacuato aere corpora aliter moventur. Deinde: aca! a sagitta v. h. oretur ergo equali adrumum motu non celeriori ergo non potest sagittam attinge impellere. v. dicitur: fluidum qd eumf seu medium resistit motui projectilium, et eo magis resistit quo lenius est, et aqua magis resistit quam aer: ergo id causa continuati motu requiritur; aliq. in aqua facilius se moveretur, eod magis propa. fortius a sepe vobit. et cesse in caurore aere ma. est resistente magis adeo vis charica, quem in vacuo. et tamen q de re proportionaria scribere facimus globi impetum e bomba da explodi multum retundi a rapido aere, hinc id maxime cum non fluctuum exploditur: ergo.

Dico 2o: impetus a projectente rei projecte impellus

est motu continuati causa. constat ex dictis, quia cum nulla sit causa continens ea qz hunc motum in se pas, ea quae huc et conseruet, projectio necesse est, et causa illa sit rei projecte intima; eam impetum dicimus, q aut est velocitas a projectente impressa, ab ea virescuntur potest. quoadiu enim lapis est in manu proliente, velocitatem suam et motum a manu accipit; ubi lapidem manu decipiet, manet adhuc eadem sepe velocitas non abijro lapide projecta, sed a manu projectentis communicata. unde si alium lapidem offendat, ratione impetus conservati pluri mum ei deus motu communicat: hinc hanc vellem q data, cum in aeream vngit, et repone sistitur, hinc q stant v. pluviam cadunt, quia impellus nati impellus adhuc caride at.

Quatuor sua datur: Dum lapis in lapidem vngit motu lapidis impactu aliquam habet causam. non aliam motu impetum a projectente impressum; nam sub stia lapidis impactu, aut impellus intis

non est causa huius motus, alioquin cum sit causa excessiva,
semel applicata eundem effectum produceret: sed etiam applicata
ac immediata conjuncta albedini lapidi, cum non movet, et constat
experientia: ergo ea non est motus causa. nec insufficiens
corpis. albedinem semper exigeret, ergo aliquid distinctum a lapide
est quod oppugnat motum: sed hoc est impetus a projiciente impressus:
ergo. Item nota a maiori projicientis disjuncta diu adhuc movetur:
igitur hic motus aliquam habet causam: atque potentia motu
non est ipsa causa, cum movibili conjuncta non sit, immo potest
jam esse destructa: ergo impetus est causa motus exigentis.

Respondet

forte rat esse potentiam motualem esse applicari, cum motus incipit;
minime vero id opus esse, ut fiat non ipse quo motus durat: contra
naturam enim posita movibile cum sua ratione a Deo ad exigentiam
generalem naturae, qua quiescit in inguilibus in eodem statu conservari
oportet, donec nova in oppositum occurrat determinatio. Sed contra: con-
tra impetus non est causa exigentia conservacionis motus: aliunde nec
potentia motualem: ergo solum impetus impressus. nota constat, quia si
corpus projectum id exigeret, semper equaliter exigeret, quod est falsum;
cum videtur in contrarium demonstrantibus, motus plus una vice quam
alia durat.

Quod etiam probatur mihi: nam potentia motualem semper
equalem exigit motu conservacionem, quod est falsum; inaequalem;
cujus inaequalitatis causa aliquid absque dubio est corpori projecto impressum:
sed hoc id est impetus: ergo. ulterius: non existendo causa exigentia,
requirit existere exigentiam: sed multoties non existit potentia motualem,
et existit in movibili exigentia motus: ergo. videtur nota projecta
sensim tardiori motu movetur, donec tandem omnino motu deli-
nat, et expendentia desinit: ergo causa exigentia huius motus non
est semper equalis: sed sensim etiam desinit ac remittitur,
eodem modo quo ipse motus: sed nec desinit substantia movibilis, nec
potentia motualem, seu corpus ipsius impressum et in aliud corpus
emittitur: ergo alia est causa potentiae quae sensim remittitur, quae alia
requirit esse nisi impetus a projiciente impressus.

Quoniam hoc confirmatur ex his, quod diximus de agende operam
 re indidant, cujus sphaera hincisata est, quia ex aere et viis
 per medium diffusa paulatim debilitatur, et decrescit, donec tandem
 finiat; alioquin non esset unde probaretur hincisatio et finiam
 esse agentium sphaeram. at inquit: si impetus solum est causa exi-
 gitiva, quae est causa effectiva conservandi illum motum. dic. Deum
 illum conservare effectiva ad exigentiam illius in pedem impressi. rogas
 item: dum lapis projectus in alium impingit, quae est causa effectiva
 motus lapidis impacti? dic. tunc casu motum de novo non produci,
 sed tantum motum iam praeiudicatum a praesistente pro ductum, et
 partem communicari lapidi impacto a lapide projecto; quod quod
 etiam eundem de motu amittat quantum alteri communicat.

Dices

idem: cuius qualitas perit et aqua destruitur si non habet contra-
 rium? qualis namque entitatis non nisi a contrario destruitur,
 et frigore a calore. dic. Refrigere deum non alia ratione, minus
 motum in illa subto causae iam non potest, quia omnium motum
 iam produxit, quem et in illa subto efficere potest; praeter enim
 iam esset sine effectu, seu sine exigentia: et cum in natura nihil
 sit praeter, destruitur in eo casu qualitas praedicta per decisionem
 sui ob defectum finis: impetus namque quod 1° fuit pro ductus, tantum
 cepit finiam collectorem ubi casum sibi invicem succedentium,
 cum ut finis et determinat duras, pro inde ubi casibus evol-
 lutis, dicit satis vici.

Opones: folliculus aere inflatus inteream deci-
 dens, eadem pene vi revertit, qua inteream decidit, eoque danda sit
 vis elasticam in sua constitutione, quanta fuerat in compressione
 ex aere a corpore projecto densatus eadem vi se restituet, et
 retrosum per motum circulatorum subtem, ideam exque propeller
 poriet; habet enim hoc sibi propriam elasticam, et eo seatur
 vim suam exerant, ubi minus est resistens. respondeo non
 eandemque rationem includi, et pressi aeris in folliculo, qui liberum
 unde nihil necessum est, et in finem tantum partem vim omnem
 suam aere exerant, cum non sit potentia unius quam ab aere: nam
 cum in alio corpore deum aere includitur, elasticitate sua necessarii
 potest quod suum plumbum, e contra in libere aere non datus sat
 cui aere vim suam exerant tantum, seatur unam partem.

Dices: per impetum projiciendi tollitur equilibrium in se
aerem rariorum et densiorum: ego aer rariora sua elasticitate
non tantum se restituit in locum relictum, sed urget illud
corpus rariu, donec aer densior iterum recolligat rariorem
situentem. nego autem, quia etiam rariora quae tollat in equilibrium
aeris, tamen non possunt concipi quod illud equilibrium rariu tollant;
nam aer dilatatus non potest magis urgere corpus projectum, quam
aer ipse a corpore pressus fuit: sicq[ue] equatis utrimq[ue] viribus,
nullus erit cassis, cui corpus projectum alterari moveatur. dices:
per impetum non explicatur motus pendulorum. dic motus pendulorum
dum 1° decidit pendulum acquiritur impetum exigentem usq[ue]
collectionis ubi caesum; dum autem impeditur omni illa ubi ca
ones via directa esolvitur, acquirit novam determinationem seu
in aliam viam, sed dum solvat numerum omnium ubi ca
onum.

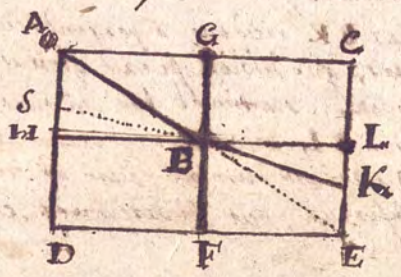
Quod ipse motus pendulorum non pro veniat ab aere et illi
visitate constat, quia in extracto aere sunt eque continue
oscillationes, ac in aperto aere; item quod non procedunt ab abstrac
tione funis, et alij opinantur, patet, quia funis und ferens est
ad quemcumq[ue] loci distentiam, et si abstraheret, distet eodem abstraheret.
Itaq[ue] motus pendulorum pro veniat ab impetu suo quasi
satis acquisito in 1° instanti sui motus, et raris illius aeris
naris excitat ubi caones, quibus firmis quiescit. pendula vocantur
corpora gravia et filo pendente, quae per continuas oscillationes
ascendunt et descendunt. decubunt arcus semi circuli ma
trones, equali tamen typo.

Motus reflexus seu reflexio corporum
provenit etiam ab impetu ipse acquisito, directio autem in praesentia
a corpore revertente in medio. reflexio corporis datur quae corpus
impingit in aliud in superat ab illo resistente: sic pila in
omnium injecta retro reflectitur et casu projectorem, in aliam
partem, prout fuerit impetui aut motui aspera, aut tenuis
superficies mixta, prout in murem pila incurreat. impetu
ipse motu impetui est in se motu causa, quatenus erigit de
terminatam orbem ubi caonum, quae eadem series hinc a corpore
ocillatense inmutatur, non omnino dum in deservit ut,

quoniam dicitur aliquo aspectu raris carnisati corporis impetu
 et impetente: quod dicitur eo patet quod in recidendo oritur rebelli
 tatem appetit, et aliquo longius protrahitur, et condat in jitaque
 eodem impetu in parietem impingens longius recedit quam
 lapsus.

Impetus etiam est causa motu refracti. refractio fit
 quod aliquo corpus mobile a via recta detorquetur in obliquam quia
 manet a medio raro indendum, et contra. Sic si globus aut
 lapis oblique projiciatur in aquam raris deturmadam ~~et me~~
 lam, stoniat linea recta, sed per aque resistenciam detorquetur
 in obliquam. hujus igitur motus causa est impetus, ista sola
 determinat, siu inflexio proveniat a corpore recedente in
 medio. aliqua tamen notatu digna circa refractionem motu adve
 tenda sunt. 1. cum corpus e medio raro, suo motu deturmadum incidit
 perpendiculariter indendum, nulla fit refractio, sed per eandem lineam
 incedit: ratio est, quia in hujus modi perpendiculari, nulla occurrit
 causa mobile deturmadum ad aliam lineam, ideoq eandem retrivit
 in medio denso quam habebat in raro.

2. in medio denso ^{corpus} tardius
 movetur quam in raro. nam medium densius, plus motu resistit,
 quam rarium, ideoq in illo plus de motu dependit mobile. ratio est,
 quia medium densius plus resistit divisioni; nam cum plures in eo
 sint omnes corporee partes, quibus cedere debent, et mobile mo
 veatur, plures sunt quae a mobili peti debent, a quibus proinde
 repugnat. 3. si corpus grave quod movetur e medio raro incidat
 per lineam obliquam in densum, refringitur eque motu a perpen
 diculari in ipso impetu in medium densum. explicatur. notan
 dum **H L D E D**: sit of **H L** superficies aque, quo con
 tigua est aeri sup ea incumbenti, sit of globus **A** quod move
 atur per rectam **A B** oblique in eadem in superficie aquae

Dico globum **A** statim ac ingrediens inquam non per
 progressum per eandem lineam rectam **ABE**, sed inflecti ac
 dirigi per **BK** recedendo scilicet a perpendiculari **BE** con-
 stat experientia. ras autem hujus phenomeni pendens dicitur hydro-
 statica, ad cuius intelligentiam aliqua supponenda sunt. 1° corpus
 grave intra aquam minus gravitate, quam in aere: si enim
 ipso pendens statim examinatus in aere, minus pondere esse re-
 putatur quam in aere: intra aquam enim cum in aere ipso deo
 equilibrabitur, quam in aere: ab immo enim pondere agere
 abiguntulum substituetur, et quasi sursum impelletur. suppono
 2° corpus quo gravius est ac solidius, minus sui motu descendit
 intra aquam: ob ma. enim soliditatem ac gravitatem presen-
 tium est ad aquae resistenciam per superandam, nisi sunt in aqua
 vias ad vitandam, ad ipsum elevandum aut substituenandum.

in aqua

Suppono 3°:

Corpus gravius ac solidius oblique in aquam datum mi. patitur
 motu refractionem, minusq. a via recta, qua descendat, deflectens
 quam corpus levius. patet experientia: si enim predicto modo projectum
 globus sive, parum admodum refractionis patitur, cum in aquam
 ingreditur; si vero ligneus fuerit, multo ma.; imo intra aquam immer-
 sus lineam curvam format, et paulo post ingressum suam altitudi-
 nem, id est ob rancem quam in precedenti suppositione diximus. his
 suppositis patet ras obquam corpus **A** cum ingreditur in aquam
 non per rectam **ABE** incedit, sed per lineam **BK** recedens a
 perpendiculari **BE**; et ea est, quia statim ac globus **A** statim
 in **B** aquam ingreditur, ab ea, qua potest, sursum pellitur ob
 rancem dictam.

Igitur ipse directionem per **BE** deserit, et ad aliam
 insequendam determinat, que proximior sit superficie **BL**, ipsius
 dicitur a perpendiculari **BE**, qualis est **BK**: movebitur igitur glo-
 bus intra aquam per **BK** recedens a perpendiculari predicta, et
 eo magis ab ea recedens, quo tenuior fuerit globus **A**: si enim ipse
 effice fuerit aqua levior, statim ab hac via sursum pellitur, et
 ad eandem superficiem **BL** reducitur, et statim efferentur; in
 eadem refractione accidit etiam luminis dum ab uno medio unius
 diversis densitas differat, hec diversimodis contingat in tuis

refractione, quia hoc in medio densiori refringitur versus
perpendiculararem, dum vero est densio tranfit in rarum, refringitur
à perpendiculari recedens. Videatur na. ltt. f. 100. tom. 3° lib. 2° p. 100
1002 to.

2° sicut dignum est, qd si corpus è medio densiori in rarum
separatur per lineam perpendiculararem, per eandem lineam incidet
obiq. refractione, quae tamen motus directus ducit per medium
rarium, quam duceret si per medium densius continuaretur, quae
in refractione in huius modi perpendiculari nulla occurrit causa
mole deterrimam ad aliam lineam. qd vero esse motus perducet
dum separatur per aera, patet, quia plus impeditur ab aqua,
q. plus resistit, quam ab aere, & minus resistit, at est evidens:
Nam si corpus è medio densiori in rarum per lineam obliquam
separatur, refringetur esse motus à perpendiculari in ipso
exercenti.

Colligimus hoc ex immediata dicta: nam in his visibilibus
quo corpus sursum factus recedens à superficie aquae, iam amplius
ab aqua non revahit: imò a propria gravitate continuo corpus se
primis. ergo eodem motu directio in aliam partem mutatua plus
à perpendiculari distans, id est in eadem figura si corpus E A B mo
vatur intra aquam per E B , cum per B ex aqua exit à propria
gravitate deorsum exierit, proinde non incidet per B A , sed
per B à perpendiculari recedens. in lumine etiam fit refractione
recursu radij à perpendiculari dum è medio densiori in rarum non
fit.

Numerantur diversae species motus localis

Motus localis dividitur 1° ratione inveniendi in quatuor species,
quae sunt pullio, tractio, vectio, et sestigio. pullio dicitur
cum movens sequitur mobile. tractio cum movens ante est,
ac movens, fure saltem mobile sequi cogit. tractio dicitur
cum movens subtrahit mobile ac secum abstat. sestigio cum
illud in partem circa aliquod punctum movetur.

Si videtur etiam motu recto hinc quam mobile percurrit,
 ita ut cum decurrit lineam rectam dicatur rectus, cum ex
 altitudinem circulares, cum obliquam obliquus, cum vero cur-
 vam curvus, cum spiralem spiralis &c. sic avis adveniens
 ad arboris arboris movetur motu obliquo. nam vasa dum
 ambulamus movetur motu horizontali aut horizontali parabolico.
 projecto fulgure ^{et fumo} pulvere (vulgo bomba) est parabolica,
 quia lineam parabolicam designat.

Motu circulares alius est con-
 versionis alius progressionis. motus conversionis est ille qui
 mobile circa proprium centrum revolvitur, ut videtur in rota
 fixa. motus vero circulares progressionis est ille qui mobile
 circa centrum peritum eorum quorum mobile circumferatur,
 ut cum equi per circum ambulare cogitur, dividitur etiam
 motus in simplicem et compositum. Simplex dicitur ille
 qui simplex hinc describitur, et qui simpliciter hinc describitur
 et exponitur. talis est motus rectus circulares &c. Compositus
 est qui hinc describitur, licet enim motus et absolute
 motus sit et simplex, hinc tamen sicut potest replicari,
 quia consideratur quasi et describitur motus compositus: talis est
 motus rotæ in curva, & ab equo factus, & ex recto et circulares
 compositus.

De precipuis motus localis affectioibus.

Tres sunt precipuis motus localis proprietas. 1. Directio
 motus, quæ quædem est motus directio eam unam partem
 unam alia ut verum dicitur. Directio vero autem est
 simplex l. composita: simplex est qui ex una sola causa, et
 ad unam tantum impressionem procedens, mobile dirigat ver-
 um unam tantum partem. Sic directio qua homo animam
 hinc verum dicitur metam dirigat est simplex. Directio
 motus composita est, qui provenit ex pluribus causis approp-
 quæ ad mobile secundum dirigendum locum loca directio.

Sic dum scapha ea una in aham fluminis transit oram,
duplicem directionem et impressionem recipit, camindua lineam
impedientem ex qbus angulus rectus formatur.

namq remigantium illam directe versus oram oppositam dirigit;
aque uas impressio eam deorsum dirigit versus profluentem;
scapha autem aliquantulum cedit usq impressioni, et per
medium incedere lineam obliquam format, et tunc datur deca
minas composita, et motus dicitur mixtus atamen cum mo
tum aucto, ne intelligat recte plures simul in eodem motu
dixitor esse motus; id enim est impossibile, cum eodem spori
momento, unica remum esse possit motus a loco in locum
manuigatio. motus itaq quem mixtum appellamus, simplex
idem est si linea per quam mobile incedit expectetur. dicitur
tamen mixtus, quia dum mobile a diversis motibus simul
per diversa lincas impellitur, mediam quasi soligent viam, per
illam excurrit, ut omnibus sicut per eorumderiam rursu obro
quetur.

Sic cum tramentia bellu. globus ceploditur, hic unqdem
motu factus, et oram lineam describit: sed tamen dup sunt positi
fir aut vias qbus raris faciendum est, una qz ab accento pul
vise, altera qz ab innata pra vitate oritur: illa in scopum dirigit,
huc deorsum vaget: adeo motu fit compositus et orizontali
seu paralelo, quo in scopum dirigitur, et perpendiculari deorsuon.
idem si in navi qz orizontali factus, ex sumo maldi globus
deorsum mdatu, globus ille motu composito agitur per lineam
diagonalem sic feretur, a mallum nunquam debeat, sed ad pedem
malli demum decidet: idem accidit si epele malle malar qz
suarum comiseris, quancumq celeritate au se atur maris;
atamen motus isti lineam parabolicam semper designant.

Secundo

motus proprius est qz velocitas, que iam supra manet expli
cata. dicitur autem absoluta dum consideratur velocitas unius
mobilis absq respectu ad aliud, respectu va uero sicqz ab ali comper
tura; mune uero solum est notandum qd si mobile per lineam
obliquam in planum decadat, que respectiva velocitas non mani u
randa est per longitudinem, aut per gradus eqqz hinc obliqua composita

perquam decurrant, sed mensurari debet per longitudinem
aut per gradus lineas perpendicularis ducts à puncto a quo mobile
incipit moveri ad platum usq; nam ex eorum longitudinibus in hōca
obliqua ad nihil descendit radii aut velocius moveri poterit
planum moveatur.

¶ **Quantitas motus** proprietas est quan^{ta}. cum enim
motus ^{SIT} ex eorum genere rerum que cautee aut minus possunt
et plus minusve suscipere dicuntur, ideo suam habet quan^{ta}. hęc
autem ex duplici potissimum capite sumi debet, ex materia, et
massa aut pondere ipsius corporis, et ex velocitate motus: quo enim
corpus magis est, hoc ipso ceteris paribus habet ma. motus quan^{ta}.
corpus quod alterius est duplum, si utrumq; eadem velocitate moveatur,
quod duplum est duplam ibidem motus quan^{ta} habebit; nam eius parte
dimidia tantum erit motus, quantum in toto mi. corpore. itaq; ceteris
paribus ma. est motus ille, quo ma. corpus moveatur, quam ille, quo
minus, et hoc modo dicitur motus magnus aut parvus, rarus subtili
aut mag.

¶ **Quantitas motus** magnitudo corporis quod ad presentem attinet, non
independenda est, quod nempe ma. extensionem seu dimensionem
habeat, mag. locum occupet; sed potius eiusdem densitas est et eadem
ta. licet enim duo corpora eandem habeant extensionem, illud
tamen ma. motum habet ratione mag., quod densius est quod
sub eadem dimensione plus continet mag. corporalis. hoc est, qui
quo plures sunt partes seu puncta, que moventur, eo plures etiam
eodem motu moventur, et unamq; suam partem accipit a mo
vente: sed in prefato corpore densiori plures sunt partes que mo
ventur, seu que motum habent, quam in alio minus denso, licet
equalis extensionis. ex eadem paribus in illo ex hoc capite ma. est
motus.

¶ **Quantitas motus** Summa etiam motus quan^{ta} ex velocitate, dicitur mag. motus ma.
ratione velocitatis; id est ceteris paribus ille motus dicitur ma.
quo mobile velocius cietur, seu quo idem spatium breviori percurat
tempore. unde si duo corpora equalia in pondere, in equali veloci
tate ciantur, adeo ut unum duplo velocius quam alterum movea
tur, quan^{ta} motus in velociori dupla futura est: nam in eam

habeat vim, qua globum in tra unius horum minorum usq ad
 2o pedu propiciat; ut eodem spore usq ad 3o pedu eum impellat,
 si motu seu potentia dupla tibi opus erit, et dupla quoq in velo
 citati corporae erit motus quam ^{tra}. sic igitur ut omni ponderis
 ma. velocitate congruari possent, et hoc modo motus dicitur mag
 ori aut parvi ratione velocitatis.

Itaq ut nos docet experientia, equ
 que est vim et potentiam duplicari, sive ut corpus ab eam distans
 eum eadem velocitate morietur, sive ut idem corpus eum distan
 ti velocitate citatur. ab amen ut ^{tra} respectiva motus dicitur
 tiatur, seu determinatur, dividenda est corporis velocitas in partes
 seu gradus equales. Dividenda etiam per libito corporis ma. seu massa
 in partes omnino equales ut in libito. multiplicatis ergo gradibus
 velocitatis per gradus seu partes corporis, ^{tra} vice versa, summa
 que erit ordinis multiplicatore, quam ^{tra} designat motus illius corporis.
 corporis ut velocitas sit quatuor graduum, massa vero trium,
 multiplicentur quatuor per tres, aut tres per quatuor, summa erit
 duodecim! quam ^{tra} ergo motus illius corporis erit duodecim graduum.

Similiter
 alius corporis velocitas sit duorum ut graduum, massa
 seu ma. sit quatuor, multiplicentur duo per quatuor, hoc con
 versio, et habebit ^{tra} igitur corpus hoc 8 tantum gradus habebit,
 id est ab alio in quatuor exceditur. igitur motus velocitatis equaliter
 omnibus mag partibus communicatur, quia eodem spore omnes
 ceperunt partes idem spatium percurrunt, et hoc ratione mag et
 partibus mag, sed multiplicatis gradibus ^{tra} correspondet quam ^{tra} motus.
 dum itaq duo corpora in equalia recipiunt sunt ratione mag et
 velocitatis, hoc est dum velocitas unius excedit eum proportiona
 ma. maam tantum qua ^{tra} ab alio exceditur, ita ut eundem veloc
 itatem habeat minus in gradibus velocitatis, quam majus habet
 in mag partibus, non in mag equalis est motus quantitas.

Habeat
 ut corpus minus quatuor velocitatis gradus, duosq mag. corpus
 vero ma. habeat duos velocitatis gradus et quatuor mag. duo
 ma corpora erunt in ratione reciproca, et equalitatem habebunt
 quam ^{tra} motus. ex hoc igitur dicitur universaliter (pari)

mecanica omnis et statica, quae circa rerum pondera versatur, omnino proficit: et illae explicantur et intelliguntur praevis effectus quae admirantur in aere, in ratibus, in rotis molaribus, in lanceis, alijsque machinis. Et hoc autem clarius percipiatur sciendum est in quavis machina dari centrum, distantias, et pondera, centrum punctum quodam est fixum et immovibile, seu fulcrum cui machina innititur, quae Hypomochlium vocant Mathematici, vulgo punto de apoyo.

Distans
seu radius est linea qua machina extenditur a puncto fixo seu fulcro usque ad extremis pondera sunt vires sive corpora, ita diversis machinis punctis applicata, et ad invicem compensantur, ob id ego machinas exhibebimus, et earum ope magna attollemus pondera, ea tamen lege, ut eadem proportione mi corporis velocitatem augetur, qua illius pondus minor est. Sic in ratibus (veanacule la romana) et magnum pondus attolli potest a mi, seu ab equipondio (outgoespilon) augetur velocitas corporis mi, ea parte (qua corpus ipsum minor est), ut si illud res sit quaedam non minus, quoadvisio longius a centro seu fulcro distet, quam pondus corporis ma, et tunc utrumque erit in equilibrio.

Atamen
si augetur paululum distantia mi corporis seu equipondij, tunc hoc abolet corpus ma, quia pondus minus velocius motu tunc fertur, quo enim plus a centro distat eo velocius movetur et eodem tempore ma. percurrit spatium. constat hoc in rotis adij, quorundam passus cogitavit via cum sequeat, pro pro quibus vel velocius movetur quam centro vicinior. id ergo quod pondera mi corporis in ma dist, in velocitate compensatur et hoc modo in ratibus magnum pondus a minori attolitur. id igitur commune est praevis radiis mechanicis et aequatio pondera sine inequilibrio, cum inter pondera et velocitates motuum est reciproca proportio, hoc est dum corpus mi. tunc erit in velocitate corpus ma, quantum ab illo procedit in pondere seu ma.

Ita in infimum visus potum caereae; qui enim
 in pondus longius a centro in muschi recedat, hoc ipso ma-
 spatium eodem percurret spore, magis circuli portionem des-
 cribet, magis adeo erit illius velocius aut potentia, quam illa
 centri momentum appellant. ex his ergo facile cognoscitur rectis
 energia et efficacitas ad sublevandum pondus: igitur in recta
 datur duplex pondus, unum quod dicitur resistens, et est illud quod
 movemur in se dicitur, aliud quod dicitur potentia, qualis est manus
 ad unam extremitatem applicata: h. autem fulcrum seu stygo-
 mochyion sit inter manum et pondus, erit rectis 1^{ae} speciei;
 si vero pondus sit inter manum et fulcrum rectis vocatur 2^{ae}
 speciei.

Scatera ergo est rectis 1^{ae} speciei, remus vero 2^{ae}, manus
 ergo ad unam remi extremitatem applicata est potentia; pondus
 est scapha qui defertur mediam interpositionem et fulcrum
 quod est aqua: nam aqua vice gerit fulcrum seu centrum motus
 quatenus ea ⁱⁿ virtute ut licet in remigando non nihil cedat,
 ei tamen passiva virtutibus. manus ergo tantum excedit non
 duplo scaphae, quantum plus ab aqua distat quam scapha, eandem
 velociter movetur: et licet remigantis pedes scaphae immittantur
 eodem vi qua potentia scapham movet, tamen manus vincit
 pondus scaphae quia plus distat a fulcra quam pedes remigantis
 hinc una parsentis movet et etiam sic explicari motus vertebrae
 molendini, sicut etiam motus aliarum machinarum quae
 solent pondus altum

De legibus motuum

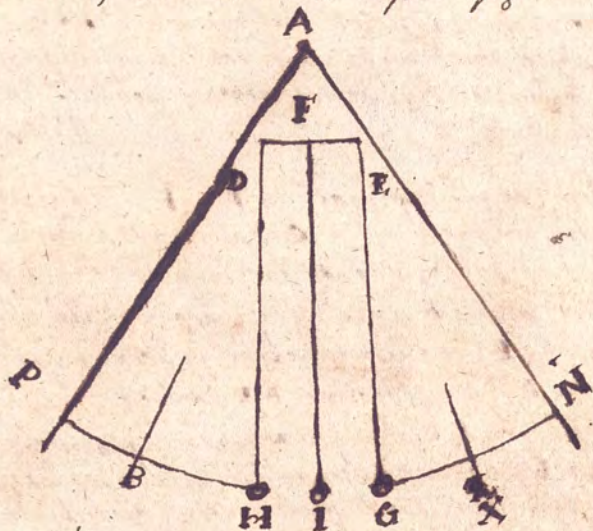
Leges motuum ab philosopho cartesiano magno
 separata videtur, supra hypophysicis retulimus: 1^{ae} est eandem
 rem in eodem statu in quo est omnino permansere, neque suum
 statum mutare nisi a causis extrinsecis. hae regulae deficiunt,
 quae quilibet rei creatae equoq; natu limitatione in efficiendi videtur

habet, et esse defendibile est, anima rationali celeritate quae nata
hinc uno mensuratur unde reclusa omni causa extrinseca defi-
ciat et mutabilitate sui corpora, constat etiam ex eo contrarium hinc
se a celeritate expressa. 2^a est, quod res quae movetur recto hinc
afertur, licet aliorum corporum occurrat sepe a recto itinere esse
desere compellatur, hoc verum est, hoc tamen esse non ab omni
satis vobis Dei est respondenda, ut videtur Castellanus, sed quia nata
simpliciter via et maxime compendiosa hinc graditur.

3^a quae ad
motum communicationem pertinet, multoplex est. 1° id statuit, eandem
esse omnino quam^{dem} quae fuit in omnibus originibus, hoc falsum esse
constat experientia, cum omnino quod hinc motum generatur presen-
tium a diversibus et diversis. 2° Quae hinc fuit corpora quae
multo modo spectari possunt, aut medium quod motum corporum nihil
adjuvat aut retardet. hoc falsum fingi ad arbitrium posse, ad hoc
nihil certi, nequidquam utile colligimus, ut expressum coram ea quae
in rebus nata occurrunt: nunquam enim hinc motum corpora
diversa ostendit, aut medium adeo fluidum, ut motum non
nihil retardet: nam quodcumque statuatur illud medium corporum,
necesse est quod partes anteriores motum retardent illum, si
deinde dum loco cedunt.

Etiam incertum est valde tantum vni corpori
motum decedere quantum alibi accedit, ut comit Castellanus
presumptionem conmaximam experientiam: nam si duo corpora equa
lia, et omni celeritate destituta, equali motu impulsiva hinc
occurrant, in ipse collidantur amplexus quae erant, quae omnino alibi
suum motum imperat. Statuit etiam Castellanus quod si cor-
pus mi in cursu in aliud mo. quod omnino qui exeat, multum ei
motum communicabit, sed retinet eum eadem motum quam. hoc
autem falsum est, nam corpus mole maximum a corpore
quantumvis parvo movetur, si quantum molei vni vni sunt
alibi molem, tantundem, Iacobi celestis motus, quo
corpus parvum agitur, superat omnia vni vni, et supra a
explicatum est. reliqua legi motum et iam eum experientia
conveniunt.

Omnes itaq; abstractis naly legibus, brevissime fiet exponamus
 oportet leges quae in collisione et percussione corporum ceantur, rebus
 da ut sunt constitutis: cumq; corpora quae sunt omnia, aut certe
 quae nobis sunt nota, flexibilitate aliqua donentur, neque ulla sint
 omni ex parte dura aut inflexibilia; illa in corporibus quae moventur
 distinctio est adhibenda, ut quaedam sint adeo molia et flexibilia
 ut pressa non recedant ut plumbum, argilla exsiccata &c. alia
 viam habeant elasticam qua partes eorum passim statim se re-
 stituant in pristinum statum. igitur D. Marriote ut leges om-
 nium in his corporibus, quae elastice sunt destituta, observaret,
 globulos ex argilla modice siccata exsiccata mollioribus seu quadranti
 sese circuli agerent, ita ut filis apertis prope contraria essent
 sibi mutuo paraleli, et videri est in sequenti figura.

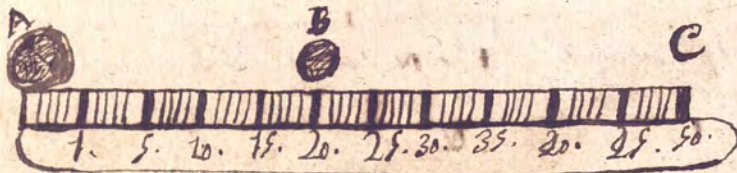
Prope machinam centuriam A in fila DEF sic globulos
 HIG rety endunt et fila sint sibi paralela; globulus vero Q
 ex H LX dimittitur, et in globulum I immovibilem incurrit
 aut duo globuli laterales ex P et N sibi dimittuntur. 1° ut
 si duo globuli aequales filis sic apertis, et unus ex eis totusque
 supponatur in I, cum altera ex N in eum impigeat, tunc impa-
 tus seu velocitas motus unus ex aequo distribuetur, et ambo glo-
 buli una, et in eadem parte progredientur, ad dividiam se hiet

altitudinem **B**: ex utroque enim globulo unum corpus mobile
 fitur, et idem motu viduo corpora equalia difusus, partem sui
 velocitatis dimidiam amittit.

2°: si duo globuli equaliter eadem velocitate
 seu ex eadem altitudine ex **N** et **P** descendentes, sibi mutuo
 occurrant in medio, tunc ambo post collisionem exiunt immo-
 viles. ratio est, quia quantum unus progreditur, tantum ab alio
 retrofluit, et contrariis determinationes sese mutuo elidunt. hoc
 autem quod experientia et manifestum in hypodermi castellanica
 obici nullatenus potest. idem accidit si globuli sint inaequaliter,
 quantum unus alterum in pondere superat, tantum ab eo velo-
 citate vincatur, ut si duplus sit quod ex **N** decidat duplo vero
 tardius movetur, altero quod ex **P** decidere ei occurrat, tunc post
 collisionem ambo manebunt immoviles. 3° idem etiam in velle
 statena absque machinis futurum est cum fit equilibrium quod
 pondere velocitas superat una corporis pondus.

2°: si globus in alium

immovilem et in **A** impingat et **A** in **B** post occursum in eandem
 partem eorum motu ut in **C** ferentur: sic tamen ut eo tardius
 simul progrediantur, quanto duo corpora simul sumpta una
 sunt solo corpore **A** prout motu. ponamus itaque globum **A** esse
 triplum globi **B**, et quatuor habeat velocitatis gradus; quo ipse
 ipse globus **A** solus spatium **AB** confecit, equali post occursum
 ipse, spatium **BC** in quarta parte quam spatium **AB** non
 cum globulo **B** percurset. idem enim manet motus, sed velocitas
 ob magis minutitatem quo in ipse motus distribuitur pariter: unde
 duo globuli simul sumpti sunt eandem velocitatis gradum sunt ha-
 bituri, cum quatuor essent in globo **A** ante collisionem.

globus
 mobilis
 B
 C
 E

5°. Duo corpora inaequalis elathei consistantia, et inaequali velocitate impare oppositas motu, sibi occurrant ut A in B: post occursum impare C ferantur, si quant^{tas} motus in corpore A sit ma.: tamen quant^{tas} residui motus post occursum erit differens motuum ante occursum: cum enim motus sint contrarii, in globis postea sibi equaliter ex ma. elidit, et sic utrobis cessabit post occursum, nisi excessus ma. motus superat in. ut res globus A triplicis globi B et globo A sint quatuor velocitatis gradus: quant^{tas} motus globi A erit duodecim graduum; nam ut supra dixerimus, cum velocitas motus vix multiplicet pondus et habeatur quant^{tas} motus alicuius corporis multiplicanda est illius visus aut pondus in velocitatem ipsam.

Ad Pondus
 globi A supponatur quatuor libraarum, illius velocitas sit quatuor graduum; hoc ergo in se invicem ducta, res minima in quatuor efficiunt duodecim. Jam corpus B sit unius librae, velocitas motus trium graduum; quant^{tas} visus motus illius erit et tria; nam unum in tria multiplicatum efficit tantum tria. post occursum ergo duorum corporum, globus B et idem nec gradus quant^{tas} motus gerat in globo A; id est deficient nec gradus motus quos habebat globus B, et alij nec a globo A, quia ex motu visus minores se motus elidunt. unde unum corpus simul sumpto post occursum quant^{tas} motus erit tantum novem partium.

6°:

si duo globi sint equaliter, sed inaequali velocitate in eadem parte moveantur, post occursum manebit eadem motus quant^{tas}: quia cum motus non sint oppositi, illi non se destruent; non tamen manebit eadem velocitas, sed similitudo erit unius simul sumpti velocitas: nam si velocitas globi A sit sex graduum, et velocitas globi B sit quatuor et ambo moveantur in C, post occursum movebuntur velocitate quing^{tuor} graduum; si namque duas velocitates simul sumptas, sex nempe et quatuor habebis decem; huiusmodi numeri pars dimidia erit communis unius simul sumpti velocitas, eadem unius corporis quant^{tas} motus nam duo corpora equaliter distribuatur

Si si corpora sint in equalia, et motus tempore A aequatur
 motui tempore B, post collisionem communis velocitatis restat C ma-
 gis dimidio aggregati ex utraque velocitate. nam si corpora essent
 equalia, communis velocitatis post collisionem esset aequalis dimidio
 aggregati, ut ante diximus; sed cum in equalia ponatur, et A sit
 ma, id sate minus retardabitur a corpore B, quam si equalis esset
 motus: contra edoniet si corpus A ponatur minus, et celerius
 moveatur; tunc animipulu retardabitur a corpore B ma, quam
 si eret equalis, cum motus communicetur pro ratione motus aut pon-
 deris, id est post collisionem omni eadem velocitate utat of h; sunt uere
 motuum leges in corporibus non elasticis

De vi et effectibus Elasticitatis.

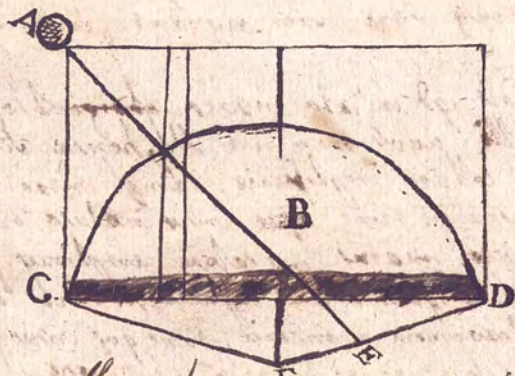
Primum itaq; id ostendamus, elasticum eadem vi sese
 restituere, qua pressum aut tensum fuit: vis namq; quae adhibita
 fuit ut arcum tendereque, facit ut postea sese restituat impariti
 num datum equalis vi. eademque est vis quaedam adducta
 arcum ipse flexitum, cum ea que flexione huic resistit: si deum
 eorundem flexitum, dum vis illa qua resistit, sit velut in equilibrio;
 sed si illa qua resistit, minorum est cum ea, qua statum natam
 recuperat: ergo elasticum quod eadem vi se restituit, qua postea
 natam aut pressum aut tensum fuit, qd utiq; experientia demon-
 stratur; nam globus elasticus e filo suspensus, qua vi in ebor-
 dam ex involutis aditum complendam circumdanda impingit,
 eadem se reditum: globus elasticus aut catybeus in in eadem loca-
 dent, ad eandem fere altitudinem ex qua delapsus est reflectitur

sequitur corpus elasticum vis flexi posse, nisi motus illius
 elasticus impeditur. sic arcus tendi non potest nisi manu restitua-
 tur; nam ille conatus est ad flexendum in unum, quia ⁱⁿ motum
 localem totum arcum impenditur: ^{ergo} elasticum dum suam non
 monnu partes exegit, sed in eam maxime, ubi minor

aut nulla est resistentia. sic corpus elasticum in cadendo
 corpora possitum vim suam in corpus, qd non adeo obstat, maxi-
 me effundit: qd si unum corpus sit ma. altera, id qd est gni.
 plus impressionis ab altero accipiet. sic arcus semel fume vim
 omnem suam sagittis impunit, nihil sese manus a qua retinetur.
 eadem est res in tormento bellico omnis enim sese impressio
 in globum plumbeum transmittitur, ac tanto fortius in unam
 partem agit, quanto magis ex altera resistitur.

Corpora elastica

quo cum modo impellantur, similiter inflectuntur, et eodem modo
 revertuntur, motus nempe recto per lineas perpendiculares, nec in
 figura delineata clarius apparuit. sit globus A. qd in chordam
 sensam C. D. incidat per lineam A. B.; hanc motu suo inflectet
 secundum lineam perpendicularem B. E. quae semper eadem est;
 non secundum lineam B. F. obliquam: fit enim motus factio,
 et linea C. D. minor ex parte, cum punctum B. adducitur in E.
 quam si produceretur in E. per lineam B. E. eadem esset
 si in alio quovis puncto chordae globus incidat, semper enim
 chordam inflectat, secundum lineam perpendicularem, non
 versus secundum obliquam, et per eandem lineam motus sua
 puncta illius chordae, dum illa se reducit.

Corporum reflexio plurimum, ut supra dixerimus, pendet ab
 elasticitate: certissimum semper a res vim elasticam acquiritur,
 et in eadem decidens aliter reflectitur, nisi aliud fecerit semper a res.

quem dicitur et elastici augmentum. hinc plumbum visis
reflectiva, et quicquam figuram non recipiat, sed quae semel
impulsa est eadem manet. unde quae fluctuantia corpora et sicut
blatus aere inflatus, figuram mutant, sed mox in eandem rede-
unt. atomen sicut figurata corpus durissimum et inflexibile
in aliud quod ^{idem} inflexibile impactum, non idcirco motui omni-
costringetur, sed resistit, et motum suum impedit contra-
ria iuxta naturae leges contineret: manens eoque impetu, motum
continuari necesse est. in mollioribus vero thesauribus dum
mobile incurrit, impetu in partes flexibiles et male cohaerentes
diffusus, aut extinguitur, aut in via circumfluens fluidum cum
suum exeat.

Igitur praeter extensionem elastici causas, de quibus in se-
ro satis Modiano decedant, aliae sunt ex corporum figuris, sicut
et in eadem ab inchoato fluido desumptis. primum enim cum duas
et elastica corpora eadem replerentur, sunt sonora, et percussa
membrana, et videtur partes habere flexibiles, et fibras pro eadem
vires, quo calore sese restituant. dum praeter aut inflexis fuerint
idem ad vim elasticam maxime conducit motum amplius et
coactio. sic lamina vitreae jam aliquantulum inflexis commo-
superficies, si panis calido dea gatur, magis curvabitur,
contra accidit si concavam superficiem aqua fevidata abluat,
aut panis calido dea gatur; tunc enim quae curvitas imminuetur,
eodem igitur partibus vim praeter augetur perit ampularem.

Idem
Iste hic accidit quod in fiala vitrea elongata longioris et
angustioris colli aquae meminit Stephonus Bozellus, quem
si aqua usque ad collum implebitur, eadem intra aquam fe-
vidam immergetur: tunc aqua intra intulsa non nihil de-
cendet, eodem vitrii meatus per calore ampliores facti sunt,
et vitrea fiala aliquantulum capaxior, sed ubi diutius fiala
intra aquam fevidam manserit, tunc quae intra erat densius
caldefacta, alius exeat. et hac potest efficere aliquando occurrere
effluens suppositio, quod de omni ingestione huiusmodi confecti

Ita vero qd in se molliora et dura corpora, a in se calidiora et frigidiora, hoc est diversimodum, et illis inflexis, fiat quidam mixtura partium transpositis, non ita in duris corporibus, quae ut elastica gaudent.

Sic ubi stamina glumbea in animum euasata, post istius concessa acetata, conserua et coactione densata, atq; in eo situ manet, eod. illius parti calidiora sunt et humida, ideo locum quiescent. unde glumbeum et stratum contraria filum molliora, non idem feruorem et cuprum, quae molles causa sunt diuisas: tunc etiam partes sunt flammores, et firmius sibi mutuo adherescunt. in duris vero corporibus et elasticis, et in vitro aut calybis lamina inflexa, partes suis locis non expelluntur, licet figuram suam, et statum non nihil mutant. uterque ad remota hanc requiritur medicinis partium rigiditas. hic instauri licet in calyce temperato seu aquae frigidae immesto; satis enim resipiscit est calybis temperati particulas retinere figuram quam prius agitas dederat.

Unde si ex duobus folijs calybis, et aquae calidae alterum igni admotione aqua frigida temperata, iam calidius evaderet, nec per idem praesens per qd folium alterum ducitur, subito poterit, ut a D. Lezault fuit observatum: calybis enim subito aquae frigidae temperatus non nihil intumescit; quia partes quae in ignis dilatatae, repente in frigore in figuram, quae tunc habent fixatae, et in eodem statu permanent, in quem si caloris adducti fuerant, hoc utiq; non accidit, cum calybis partium refrigeratur, nam partes hae facilius paulatim tunc condensatae pristino statui reduntur. tunc feruorem condensans et statim aquae immestum longius et durius et frigidius, quam si expectetur dum partes calore agitantur et tunc paulatim haeantur, acutum magis idonum consequantur.

Itaq; ut praecipiat quae sunt praecipuum motuum leges in corporum elasticorum collisione, p. per omnia ad aequalitatem ut res sequantur. ponamus itaq; duo corpora aequalia, et eisdem motis equali velocitate mota, sibi occurrere;

hanc sane eadem claritate resiliunt ut in ea machina casus
 supra meminimus, manifestum fiet; nam idem globus etiam
 sibi ex eadem altitudine demissi in medio sibi occurrant,
 de eadem eoque deciderant altitudinem reflectentur, quoniam
 vi globus in ipse cohsione comprimitur, eademque cathesio
 globum alterum impingit, et eo videri hic profectus est resp
 det. 2°. si corpus elasticum **hanc A** in aliud sibi equalit et
 quietum **B** recte impingat, pariteridem resiliet, sed omnem
 suum motum corpori ante introito communicabit.

Ratio huius effectus
 ea videtur esse quod motu directu globi **A**, ab altero cathesio
 in contrariam partem repellatur, et eodem vi qua immobidem
 globum **B** percussit: igitur globo **A** insunt duo decerni
 rationes conuexi, una que movetur versus **B**, altera, et equalit
 qua repellitur, idcirco ambo **M** determinationes sese mutua ob-
 dunt et destruant; et hinc globus **A** vim omnem suam glo-
 bo **B** communicat. Dices: nulla est ratio cur globus **A** omnem
 suum motum globo **B** communicet, nam si essent ambo eta-
 thesio distincti, in eadem partes cum dimidia veloitate
 moverentur, et supra diximus, respondes quod cathesio glo-
 bi **B** dimidiam illam velocitatem detrahit a globo **A**, que
 sola ei erat superstitis: nam globus **A** dimidiam velocitatem
 communicat globo **B**, si nullum in his globis abet cathesio um,
 cumq; alia dimidia velocitas sibi sumat cathesio um globi
B, omnis motus globo **B** communicatur. 3°: globi

A et **B** equalit, sed in equalit velocitate moti, ita ut globus
 velocitate **A D** et globus **B** velocitate **C D** sibi mutua occur-
 rant, post cohsionem velocitates suas permutabunt, adeo
 ut globus **A** rideat cum velocitate **C D**, et globus **B** cum
 velocitate **A D**: nam quo velo eius globus **B** movetur,
 hoc fortius in collisione repellit globum **A** et vice versa,
 idcirco velocitates suas non commutant. ~~Patet~~ si **M** globi
 motu in equalit moverentur in eadem parte, sicut et globus **A**
 movetur velocitate **D A**, et globus **B** velocitate **D C D**, post
 cohsionem in eadem partes perentur, sed velocitates permutabunt.

nam si globus A esset quietus, globus B omnem suum motum in eum transferret, et quiesceret: cum ipsius globus A moveatur, licet tardius, tantum desinat de quiete in partem globi B, quantum ipse habet motus.

Ratio est, quia sicut globus A si esset quietus, quietem suam cum motu globi B permisceret, sic ubi movetur, licet tardius, motum istidem suum cum motu globi B commutat. 5°: si inaequales sint globi et velocitates inaequales, sed tamen corporibus reciprocis, hoc est, si quantum globus A vig superat partem globum B, tantum velocitas globi B superat velocitatem globi A, et si A sit duplus B, et velocitas in B etiam sit dupla, pariter est fore ut ambo a percurione omnino resistant cum eadem motu quam habuerunt, et ratio probabile non permisceri velocitates, quia elasticorum eadem in repellit qua compressum fuit.

6: si globus in alios invicem sint contigui, incussat, omnes in suo loco manebunt praeter ultimum, quod eadem celestitate movebitur ac globus incussans. Haec autem ab Athetico est respondenda: cum enim globus incussans impingit in primum, statim quiescit, alteri primum motum communicat: primum autem praeter figuram suam non minuit movet, et ex volente fit de alio, non punctum contractus eron potest in hunc comprimi, et accedere ad centrum globi, quin puncta in eadem ab eodem centro paululum recedant, sicut globus in figuram ovalem bene conrabetur: globus quoque ille sic movet, statim motum suum transfert in globum alterum immediatum, et hic in alium, et sic usque ad ultimum, quod sicut est motus movetur. Si autem duo globi simul in plures alios incussant, praeter duo primi loca movebuntur eadem ratione.

Caput
De motu rerum gravium et levium ubi
deliberatis liquoribus

Primum motu deorsum: et ubi omnino teste experientia, sub spiraem tartari subiri ille residet; spiram tartari super factus spiritus vini; et hinc deorsum ~~constat~~ constantissime; et ubi agitata fiata, omnia comisceantur velut in antiquorum choro, sufficiat singulis sua illa gravitas, ma. impulsive, et in alij gradatim mi, ad propria, et prius loca, naturali ordine raptenda: idem ergo in alijs corporibus est censendum, que possunt, neasimiliter videtur qd omnia corpora sint gravia magis minusve iuxta molem magis parvis, ideoq; multa datura terivas abidusa, sed unum corpus accendit quia pellitur ab alio graviori.

Causam seu primum motum gravium esse ab intrinsecis constat experientia; qd enim theoz velunt agere sane motum suum mutua, merito ab Scoto rejecta, cum effectus ad causam, que sepe jam extinta est, referri non possit; licet namq; corpus grave suam suam, ipsam gravitatem, que forte nihil distinctam est, a genere parte acciperit, tamen motum ipsum in se efficit; aliq; nata gravis non esset primum motus: quoniam in rebus omnibus ab A. natz causa motuum prava indita fuerunt, qbus in suam, et omnivari perfectionem miscantur, et quem certum esse ceperat rerum vati eadem: nec qdem magis intus est difficile eua corpus grave in terram decidat, quam eua seors ipsi tam pertinaciter adherereat; eadem enim causa efficit qd ingens saxum a terra viodicelli possit, que corpora gravia deorsum trahit.

Itamen vero similiter videtur gravia corpora in seipsis non habere integram et adequatum sui motum primum, sed aliunde ad hunc motum determinari, nempe ab spirantibus seu effusis procedentibus a terra, vi veluti magnetica gaudentibus, et a partibus subtilioribus aeris, que etiam remanent in machina Pneumatica. nam si mente concipiamus totum hoc spatium mundo comproprium vacuum esse et omni corpore destitutum, prospecto solus in eo spatio possidus lapis quiesceret immotus; non enim suum, aut deorsum tenderet, cum destitutus esset contactu cum alijs corporibus, ubi accideret si constitueretur in spatio imaginario terra eorum Empyreum, ubi nec datura suum

ne dicatur ab eadem ratione.

Quin imo si dears globus
tunc aëre transferretur, lapis ex alto decidit, patam est capi
dem in eum locum ubi antea erat terra ferri non posset; nam
in illud spatij punctum nulla conigitur propensio in lapide; nec
ejdem tunc carus moscularia deorsus terram, quia cum illa nullus
habetet comencium: ego cum lapis motus deorsus terram
aliquid adest qd lapidem ad eum motum determinet; neque enim
lapis est agens liberum qd se ipsum determinare possit aut
cognoscere liberam adest tabest: igitur aliquid qd corporum
graviorum motum determinet, ideoq; licet gravia in se primum
sui motus habeant, hunc tamen motum excurrant aut deser
vintant effusus, qd terra duntaxat vii audit in feras
et magnitudi.

Dices: si motu gravium a terra determina
retur quo minus habent mag et sunt rariora facilius aëre
traherentur, qd est falsum: ego respondeo simotu gravi
um omnino aëre trahente, et ad se expulsi oriretur, quo
teriosa sunt facilius traherentur; atam enim cum gravia in se
primum intransivum sui motus habeant, quo spuesunt post
in corpore, hoc actio est vegetior; nam singulis partibus vigau
sent speciebus motus. illud tamen est ad reddendum gravia cor
poral hoc fortitan minus gravitate, quo longius a terra re
ingentur: hinc videt licet caeviones in aere manent pen
siles, et aves etiam maximis, in sublimi ad modum aere,
et longissime a terra remoto minus gravitant

De motu gravium accelerato.

Hunc tibi restat ut de motu gravium accelerato in
descensu, et retardato in ascensu aliquid dicamus, et qua pro
portione motus illi accelerati. 1° itaq; certum est graviam
tum eum in dea descendendum accelerare sic tamen et non
semper acceleret, sed cum ad certum tempus pervenerit mo
bitur aequabitur. 1° part est omnino manifesta; quo enim gravia

ex ma altitudine decidunt, hoc ipso ma. icum infleunt,
 si autem non accideret in eadem semper foret percussio. con-
 stat item ex fume pendula, quae tantum spatij in aere con-
 motiuntur, quantum in descensu confecerunt, quia in aere de-
 cendendum cum acquirunt impetum, quo suavitatem ad eandem
 pene altitudinem abollantur: et eadem eorum graue in sui descen-
 sus spatio lento admodum motu decidunt, si non accideretur,
 multum spatio impenderat in descensu.

Quasi aliter multis etiam
 constat moribus, et experimentis: cum enim corpus graue
 descendit, motus quem impetum ex ipse gravitate continuo acqui-
 ritur, sed simul auctus medijs resistentijs. et sicut novi velut
 itur et percussiones graue deorsum pellunt, ita per aerem semper
 magis resistit, nam illius partes. diuiciori quodam modo ob-
 stant, nec tam cito in circuitum moueri possunt, adeo motu
 dum subito resistunt. dum igitur resistentijs iam motum
 impetum equat, tunc motus auctus non potest, sed equalis
 permanet. motus igitur globi deorsum emissi partitim ab aere
 resistentijs retunditur, donec non ipsius gravitatis exequat;
 tunc enim motus corporis descendens conatus ad motum augen-
 dum equalis sunt viribus medijs resistentijs, adeo fit deinceps
 vniuersus conpensatio et motus equalis.

Hinc liquet cur graue ex aere
 in aquam decidens motum suum ratione inmiruat, eoque aqua
 magis resistat quam aere. sic motus graduum in aqua in principio
 eodem accideretur, sed brevi fit equalis ob maiorem medijs resisten-
 tiam, et igitur celeritas maxima, quam graue in aere decenden-
 dum potest acquirere, altera quam non auctetur; huc autem
 maxima celeritas mi. est in corpore leuiori, quia aere magis rei-
 sistit, hinc solvitur difficultas, quam in Galilaea sua proponit
 P^a Mersennus: plumbum enim se appetum deorsum in aqua
 quae in ascensu sua minuta secunda impenderat, quing in descensu
 inuulgisse, cum idem non accideret in globo ferreo a montanis de
 exphoro

Solvisse unquam quis una ut sagitta emittitur, quem
 descendendo possit ~~acquirere~~; emissa esse aliter inflexura,
 quam si eoque utroque abitudine decidere. item si corpora
 inter descendendum citius ad equalitatem perveniunt, quam una
 ex eadem una comparata: quia quo ma est superficies corporis pro
 mole sua, eo plus ei resistit aer, q. corporis graui superficiem
 ambit: corpora autem mi. maiore habet superficiem pro
 mole sua, quam ma. sicut namq. duo corpora, q. unum sit
 unius ~~laxi~~, alterum ~~B.~~; tunc casus superficies mi. erit. ad ma.
 superficiem ut unum ad quatuor.

Igitur corpus ma. facilius in
 aeris resistentiā, q. uia ex superficie quatuor pedum
 quam minus corpus superet resistentiā aeris ~~nam~~ ex super-
 ficie unius pedis; plus enim possunt ~~B.~~ aduersus quatuor, quem
 unum aduersus unum. hinc multa explicari possunt phenome-
 na: 1°. ea avert. eopositis alio lenti ad modum decidunt, ut
 hinc autem alio complicata; tunc enim plus resistit aer, q.
 ma. est corporis superficies, adeoq. ab aere sustineri posse. 2°.
 eius tamenta onera ~~plurimum~~ tam lente in aqua decidunt. 3°.
 cuius sagittae plumbi adduntur, tempore et rectior sit eorum
 motus, nam pars densior praerit, quia facilius aerem dividit.

2°
 cuius bombae dille minutor plumbi globulo non tanta vi, aut
 ad tantam distantiam explodant, quam globum majusculum
 in his enim omnibus ma. pro mole superficies, una istem aeris
 resistentiā invenit. his adde motum grauium multorum
 saepe pendeat, sic vas concavum aquae innatat; et hinc
 daret sunt eoparte inferiori angustiores et eodemq. parte
 rostratae. ignis est huiusmodi capite positum uia medijs
 ventis, 1°. q. eo qd. medium parte habeat ipsa connexas, et pre-
 rumpi facile non possit; hinc forse corpuscula solidiora,
 ut plumbis atomi aquae innatant, et in aere etiam qd. offu-
 cheant.

2° eo eo qd. medijs parte a corpore quasi sunt repellendae,
 adeo ut in obsequio eas movere necesse sit, et lo. cum a graui corpore
 obsequium occupent, ideoq. motus admodum subito retardant. 3°.

3° ex eo qd medium ipsum vehementiori motu agitetur sic
 fluvia aut grando motu aeris longius defertur et lapsi inter eundem
 motum exydris aqua sequitur. motus figura acceleratio ex
 eisdem pendet determinatur, ac graduum motus, nampe
 ab effluvijs procedentibus a terra, quorum affluxu, collisione
 est dum pluvies terrae appropinquatur grave, et a partibus sub
 sideribus aeris prominentibus, quae etiam remanent in machina
 pneumatica.

Ubi ita diyersaribus in hac materia ex utraque solutio
 non abstinemus, solum restat sciendum qd acceleratio motus
 graduum descendens fit sensibiliter secundum progressionem
 arithmeticam numerorum imparium ab unitate 1. 3. 5. 7. 9. 11.
 13. 15. &c. sicut sumptis continuis quilibet spaciatus in vicem
 equalibus, si 1° spacio grave unum pedem conficit, 2° spacio
 spacio tres pedes, 3° 5. 2. 7. conficiet, et sic deinceps per
 pedesam seriem; adeo ut spatia decursa a gravi corpore
 a trahente ut quadrata sporum qd ne minus peritos ostendat,
 facile applicari potest; numerum enim q in se se ducitur seu
 multiplicatur, abudificat numerum quem prioris numeri
 quadratum appellat.

38

Sic duo in se multiplicata quatuor,
 tria in se ducta novem efficiunt; quater namque itaqz erit quadratum
 binarii, et novemarius ternarii; et sic dicimus binarium esse
 radicem quaternarii et ternarium novemarii; sic quatuor sunt ra
 dice 16, nam quatuor in se ducta efficiunt 16. unde si corpus grave
 infra minutum secundum 1° unum pedem confecerit, secundo
 spacio tres pedes decurset, q cum 1° conjuncti efficiunt quatuor,
 et sic duobus minutis secundis quatuor pedes conficiendum, ideo q spa
 tium decursum intelligitur esse quadratum sporis, hoc est quatuor
 pedes quadratum duorum secundorum.

Sic 3° spacio quing pedes per
 cursum, q conjuncti cum quatuor jam decursis efficiunt novem,
 quadratum nempe ternarii, et sic deinceps, patet ut spm semper
 est radix spatij decursi. rem vero ita de patet non est huius modo,
 sed etiam ab ignis Geometricis comparantur. 1° solum ut me
 um et pro longum, cumq in parte 1. duorum adhibere

huic non perpendiculariter exacto, sed multum inclinato glo-
 bum imponere, et lentior esset descensus, et facilius observari
 posset: cum ita d' phus in d' acui studio ipsi descenderent, omnes
 pars comparato habuere, qd globus q' 1° impetualo v'g inna arteris
 pulsuum unam subij partem secuebat, secundo ipse tres par-
 tes, 3° arteris pulsuum quinq' partes, et ita diinceps peragraret.

Fune
 pendula eadem pariter ratione suas idum vibrationes: nam pendu-
 lum qd filo minus pedum, et paulo amplius suspenditur, inna a
 minimum secundum vibrationem solum, ^{habet} descensum et ascen-
 sum perficit quasi in plano inclinato: cum quadruplo est longius,
 hoc est duodecim pedum, non quadruplo ipse, et contingeret si equa-
 lis esset gravium materia, sed duplo tantum ipse, ductus nempe secun-
 dia vibrationem suam efficit: tam si pendulum sit novies longius, nam
 p' 27 pedum, inna via minima 2^a excursion suam describet, adeo
 ut spatia decussa ~~compleant~~ quadrata iporum: qd enim pendu-
 lum novies est longius triplo ipse perficitur, nam via in se
 ducta efficitur novem.

et r'ibi
 Corpus ignis grave, ut jam diximus, exro-
 ribus, ^{caulis} succedentibus percussoribus, cum subtilis aeris, tum
 effusiorum a terra procedentium, novum impetum, seu no-
 vum velocitatis gradum indolentem acquirit; et per longi-
 orem tubum globulos statim ipso percussu sacubantur, eod
 spirant ex ore emissum globulum iteratis ictibus sic deate-
 ret, et nota semper a cessatione exeat impetus: nec tamen
 statim perit q' primo impressi est, sed ex alijs et alijs q' suc-
 cedunt fit repetitio: non dissimili ratione corpus grasso a
 quiete discedens proprio pondere ea nititur velocitate, quam
 pulsationem acquirit; manet app'e semper eadem gravitas, que
 nunquam efficit, et accedentibus novis velocitatis gradibus
 sui motus incrementum sumit.

Terea itaq' dum grave descen-
 dit per innatum impetum, seu gravitatem, que semper orget,
 senim novos gradus velocitatis acquirit. nec dubitat qd gra-
 vitas sit causa necessaria, et paulatim istos gradus defuset
 et nam in ipso descensu initio velocitatem non ponat.

nam corpus grave propter est causa necessaria singulis
 instantibus agit quantum potest, hoc est singulis instantibus
 novas et eguales velocitates producit; in 3° namq[ue] tempore
 usq[ue] sem habet grave impetum quatuor graduum, q[ui] proinde
 quatuor velocitates gradus producit, q[ui]bus accedit quintus a
 gravitate tunc noviter productus quinq[ue] aut em cum
 quatuor ante productis efficiunt novem.

Ex his sequitur eadem p[ro]portione p[ro]jectorum motum
 mirari, qua graduum decensue acceleratur, nem gravitas ipsa tum
 quam cessat, donec impressum motum omnino substituerit
 p[ro]p[ri]e falsum est ma^{ter}. certis ab obliquis aut talibus impressi
 in mediocri distantia quarr in mirori.

Sequitur etiam corpora suorum p[ro]jecta in ascensu
 et decensu, cum per hincam obliquam discurrunt eandem
 oblineam figuram, q[ui] a Geometricis parabola vocatur
 ut demonstrat Salvastus cum in app[ar]atum aliqd[am] corpus
 daret, sic conum ipsum ita secet ut sectio sit p[ar]te
 darsenti parabela, tunc in vnaq[ue] coris secundo figuram
 habebit parabolicam.

De Gravitate ubi p[ri]ncipua Hydrosta- tica fundamenta exponuntur.

Gravitas est p[ri]ncipum motus deorsum; gravitas vero
 exercitium ipsius gravitatis, q[ui] q[ui]dem est virtus actus 2°
 et p[ri]ncipium est in terra actus p[ri]ncipum. in vnaq[ue]q[ue] corpore
 gravi centrum gravitatis est q[ui] gravitatis, et centrum magnitudi-
 dinis. centrum gravitatis est. Aliud punctum e equo

20
Si corpus suspendatur in quo vis sicut ac positione,
que partes manentur equilibrae, nec una quidem abscisi
ponderaret. Tale autem punctum necessarium est in omni
corpore gravi: ratio est, quia quicumque linga habent extre-
ma, habent etiam medium: ergo cum radij gravitatis, id
est linga ducti non secundum longitudinem, sed secundum
momenta gravitandi, habeant in corporis circumferentia
sua extrema; erit necessarium aliqđ ejusqđ medium secun-
dum momenta gravitandi.

Est igitur aliqđ ejusqđ parti-
culari punctum, ex quo si suspendatur, habeat ex utraque
latere momenta equalia; id est manserit in equilibrio,
licet longior se protrahat ex una parte linea secun-
dum longitudinem, de quo hic non agimus, quia ratio
non una pars aliam in magnitudine excedit, sed dividitur
ab illa in momentis gravitatis. In utraque possit erit
omnium dictarum linearum gravitatis centrum; qđ quidem
erit idem cum centro magnitudinis, si figura corpo-
ris sit regularis, ut globosa, cubica &c. et si pars
substantia corporis sit homogenea, et auri purissimi, sic
erit omnium globus omnium haberet centrum qđ simul
erit magnitudinis et gravitatis centrum.

Adhuc in alijs
corporibus, quae figuram habent irregularem, et sub-
stantia heterogenea, centrum gravitatis non semper con-
cidit cum centro magnitudinis, et passet si globum hunc
sumas, qđ ex una parte modum aliquem ^{insu-} figuram
habeat reliqua maiorem: tunc enim centrum gra-
vitate ejus non erit centrum figurae aut magnitudi-
nis. hunc collige quemlibet gravitatis radium, seu quam-
libet lineam incidentem per centrum gravitatis esse habere
rationem axis gravitatis, sic in bilance, cum aequantur
pondera et distantis, centrum gravitatis est in medio seu
in fugo hinc linea directionis, seu qđ motum reatum

gravium diriguntur circa lineam quae in centro gravitatis
ducitur ad centrum commune gravium.

Hinc omnes animas
seu sic incedunt ut linea directionis transeat per manus
aut pedes abutuntur, et sive stent, sive deambulent,
semper naturaliter observant ponderis directionem ad trans
centrum, ita ut linea directionis transeat per centrum
gravitatis corporum, sive ad commune centrum omnium gravium.
Itaque manifestum est corporis truncum semper ad
perpendicularum insidere, adeo ut cum stamus in pedibus
pedes cadat perpendicularum. Unde si homo pedem alterum
seorsim pariter emittat, pariterque illius lateris aut cutem
periret, alterum cui invidiam pedem terere non
possent, quantum vis robusta vi et fortitudine sit praeditus;
quia tunc linea directionis transeat per illum pedem,
ideoque si tereretur corpus ab idibus caderet.

Similiter cum sede
mus pectore et cruribus ad orizontem levantur erectis, sua
parte a terra non possumus, eoque centrum gravitatis pectoris
et quo coordinatum retrorsum sit positum longe a plantis
pedum; unde ab illi non possumus, nisi pedes terere ce
dant aut caput et pectus antorsum inclinetur, quod
sive ipse stans observabit. Itaque dum ambulamus per
ille quae stans invidiam solus sustinet et defert corpus;
quae lineas manifestatur, potius movetur a corpore tunc
quam vicissim, hinc tunc ipsius motus videlicet quo
dam modo est, depressum scilicet et similitudinem,
dum per stans in pedem alterum semper invidiam tunc
cum reclinat.

Item cum fallente vestigio cadimus, id in
pauca fit pariter motu, et si exigua: incipit enim motus
ille circularis in puncto aut invidiam, cumque circum
ferentia perperam sit in parte summa declivis, motus
ille est ad modum radus; unde capite aut pectore

ad partem oppositam calxvine transito, et linea dixo-
tionis immixta, rursus impedi facile potest. sic ceser-
tum bacchium ad partem oppositam lateri trahi, vinces-
dit videri adeo ut modicum bacchij pondus magis sequat
aut momentum passivandi, et corpori equi ponderet, et
in materia fieri supra dicimus, sic fune arbuti pro-
lopa hasta vibrantur, quam instar veltis modo dextra
sum, modo sinistra sum pro moveri.

Notandum est in
super nullam esse corporum inevitabilem rivu relati vana;
nam et supra dicimus corpora sua sponde sua sum
non operantur, sed a gravitate descendunt, et impellunt
sua, sic lignum aqua innatans una cum aqua gravitat,
nam illius pondus ariet, tamen si ab aqua repulsa gra-
vitate suam propestantia. hinc parte sui aliqua aqua
id immergitur, adeo et si duplo sit levius aqua, per se
dividia inna aquam descendat, cogit ab aqua ipsa undique
promatur, et sic illud permanet equitabilem: nam
in eadem modo, sive exensione, duplo amplius sunt aqua
per se quam lignum; itaque suum propestantia non possunt
aque partes a partibus que sunt in ligno.

Converso, si
corpus grave, et fusa sequatur, ut multo maius aqua, et re vera
est movet gravius, cuprum in aqua nonam et autum deci-
mam nonam sui ponderis partem amittit: adeo et si avarum
primum in aere, deinde in aqua fillo appendentis, nunc ex-
tante que est in aere et 3 pars sit detrahenda et fiat equi-
librium: quo plerum modo facile dignosces quantum unum
quod corpus sit aqua gravius. idem vocabitur lignum vi aliqua
ad perpendicularum in aquam demersus, hoc modo cum impetu
sua non extrahitur, quo longior est, et aqua est profundior;
nunc enim aqua a parte gravius eum vehementius repellit.

Eadem est ratio una in scypho immersus, et in man-
 aquam depressus, hoc ma. impetu sursum effertur, quo altius
 demergitur: quamquam aer q. in subeunte a aqua in scypho, al-
 tius congeritur, non videtur per sui clathrum scyphi
 motum promovet. Corpus e. proficiente aqua magis subitine
 sua, quam a stagnante; nam aqua celerius motu impetus
 corporis gravitatem pene inutilem efficit, ut in projectis ceram-
 mus. unde corpus aqua currenti facilius innatat; plures etiam
 aqua partes obstruunt, ne a graviori corpore extrudantur,
 cum corpus alijs, atq. alijs aqua partibus incumbat; atq. hinc
 veluti spigo aut natatoria immittitur.

Accedit etiam ma. corporis
 immatentis exordio. hinc supini natant facilius, cogitator
 dum latus pectore aquam palpat; q. q. angustiores sunt pectore,
 aut spirituum diutius non retinent, minus sunt ad natam-
 dum idonei: satis natantium alia quoque ratio ex eo ducitur,
 q. impetu in corpore natante procreatur gravitationem ipsam
 frangat; seu aqua explicatis in orbem brachij divi data, iquo
 eodem modo rone ut dicitur natore, seu fixata aqua tum
 brachia alterius vicibus cessim producantur et retrahuntur
 tua, seu utraque manu, eorum in dextera percutitur aqua,
 seu demum supini aqua ipsi pedibus immittantur.

Corpus aqua gra-
 vius, et metalli lamina inserendum aqua innatat, idq. in
 robe ferrea ut ceare est; nam licet lamella satis ha-
 beat visum, et aquam non nihil attollat, debitor tamen est
 quem ut sentiam aqua molem pro nudat. Utraque superficiem
 cum illa aqua exundatio ma. aliquantulum vim exigat;
 accedit etiam ad hoc aeris pressio, qui illam innidet exunda-
 onem. imo et alligata ferre aqua subitine non facile divi-
 ditur, et ob eandem rationem videmus aqua cum calyxbeam aut
 ferream aqua innatant.

Hinc etiam liquet — cum alius immergatur navis,
et aquam melius scindat, quo illius caena est acutior; dan-
tum enim navis aqua expellit et occupat, quantum ea ponderant
una cum his omnibus quae continentur, et aquam ubique equaliter
premat: quo vero acutior est caena, hoc min. circumferat aquam
retra agit, et expellit, faciendumq. eam secat, quam duntaxat
obruita, cum enim spatium immergatur plus aqua exaudiat.
acutior etiam et rostrata navis opposito aquae impetu magis
excipit et eodem eam obliquius impingant. Hinc vasa
peritibus subjecta sic apparent, et aqua magis ex obliquo
in eas incurrat, et factis pene impetu eas feriat.

Hinc ergo pra-
cipua hydrosstaticae phaenomena explicamus: 1.° enim
liquet cur Virescentes viri ad fundum maris possint
descendere, nisi pedibus aperto spondeae: certum enim est
Virescentem ab aqua ex omni parte quasi in equilibrio
substituenti: ideoq. quo altior est aqua, hoc magis Vires-
centem repellit: unde enim a circumfusis aqua la-
psumitur, ut et omnia corpora aquae immersa, quae ubi sunt
aqua graaviora subsident, quia equalis aquae mole ex-
citata immerso resistit; sed dum corpus aqua est levius, sa-
rum ab aqua abollitur, et hinc fit Aquae in aere aperta
erant in equilibrio, amittant equilibrium cum in aqua
apenduntur.

Sic ubi plumbum et cuprum in aere apen-
ta sunt in equilibrio, ab eo scidunt in aqua ponderata.
nam plumbum in aqua min. locum occupat, quam eundem
pondere cuprum, unde in terminari aquae mole librae, seu
minu ab ea submergetur; quare si in aqua apendamur, plum-
bum qd. in aere erat in equilibrio vincet cuprum. si vero cor-
pus sit aqua levius, sursum ab aqua sibi subiecta, cuius
magis est momentum, repellitur; nam corpus ut diximus
cum equali aquae mole premitur et librae, ideo si aqua sit cor-
poris graaviora illud sursum adigit; si vero levior sit contrarium
accidit.

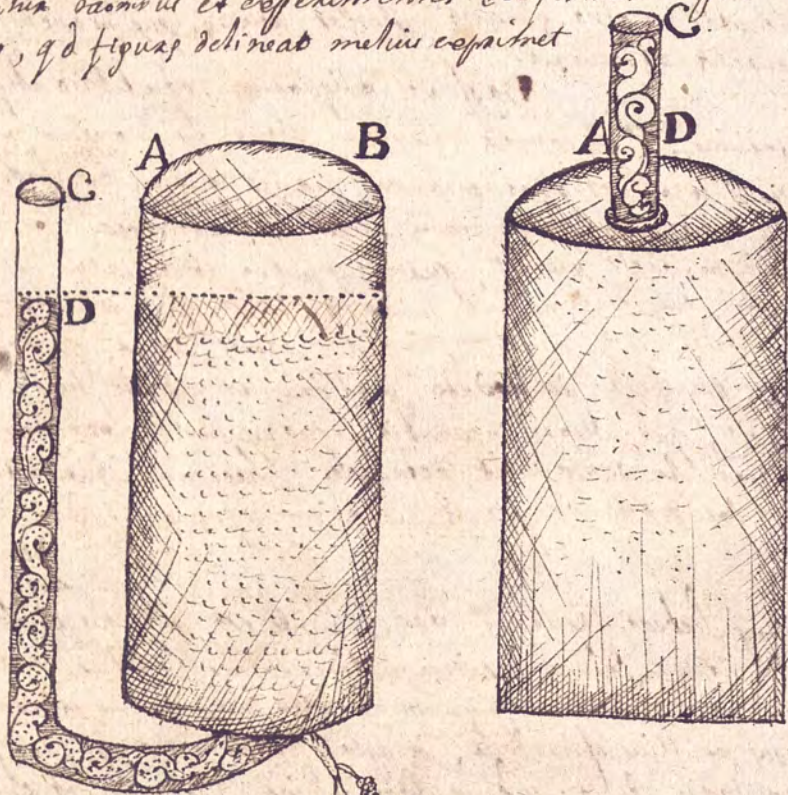
Sine situbam aqua plenam nullo pene negotio a fundo vasei ad extimam illius superficiesem attollitur, non quia aqua in suo loco sit equeat ponderis; cum idem in vase aut in dolo experiamur; sed quia equiponderat, situbz quam extrahimus, et sic situbz pondus intra aquam ab equali aqua pondere subtinetur. Jam si corpus alius idem sit cum aqua pondus, aqua immergatur, in quo potius fuerit loco ibi quiescet. Sic quies in media natant aqua, atq; pro libito l'emeant, l'paelipides decidunt, posse quia vericulas in alro geant plenas aere, quem excludunt l'augent ut libueat.

Itaq; et de liquorum equilibrio aliquid dicamus, 1° id comma receptam vulgo opinionem funda menti loco est statuendum, gravia quaque corpora in sui locis gravitate: nam aqua vase conclusa non magis fundum vasis premit, quam qui puteo continetur, aut aqua mari subjectam premit senaam. hinc qui infimam tubi aut doli erecti partem implet aqua, ab ea, quam subti net, premitur, et apud perforamen exieru hoc longius exiit, quo altiori incumbit aqua: q; aut em foramen digito l'obstruaculo septaverit occludere, hoc ma. adhibebit vires, quo foramen ma. fuerit, aut ma. aqua altitudo.

2°, quam cumq; habeat figuram vas perinde est ad aqua pondus, seu intra columnz sit equalis eadarius, et tubus, sive ex una parte latus sit quam ex alia: vis enim et pondus aqua ex illius asirudine, et aptati foraminis amplitudine l'ordinari debet. quod aplanum fiat figuram ab alijs s'curatam adhibere solet. sit tubus inflexus A.B.C.D. et orificium AB peratua centies ma. ipso tubi CD orificio. statum est 1° fore ut aqua in utraque tubo id eandem altitu dinem maneat superficem. 2° cum in tubo CD aqua non afunderis ut ea depressetur omne d'q; in altitudo.

si simul quæ est in patenti et lato tubo. **AB** ad certam
 unius digni altitudinem ascendet.

Haec est quia supra præcipuam
 mater et mechanicam legem, fit in magis tubi partem ipsius
 aquæ equilibrium, eod. in ea ascensum et descensum aquæ
 in magis tubo sit eadem aut potius recessiva præ portio, quæ
 est in ea unius tubi apertura. adeo ut quanto phæsi sunt
 aquæ præter in **AB**, quam in **DC**, tanto minus ascendat
 in ma. tubo **AB**, quam descendat in mi **CD**, orghu. illud
 sequitur rationibus et experimentis confirmatum parado
 xum, qd. figura delineat melius exprimit

Sit vas A D vndiq; perf. esse clausum, nisi qd eo puen-
 to D exeat turbus C D eynubhet ab vndidinis, atq; aqua
 plenum ypnatur, itaq; si tubum C D aqua ibidem imple-
 veris, hyc laseca et vstrum q; vasit fundum eadem pmet
 vi, resiva ipsam continuaretur usq; ad altitudinem C, vson
 timcato enim tam pnylo vase longe qdem ma. eret aqua
 molis, quam in tubo C D, sed ea quoq; orret in omi motu,
 aut ceate minus eret ad matam disposita, quem illa que in
 tubo C D continetur, idf vci pnce ad y tam aquy molis;
 nam si vas ampliareta usque ad C, aqua in eo condeuta
 paxum descenderet, vbi tantum aquy afunderetur, quantum
 capere potest tubus C D; atam en q^{do} vas non conti-
 nuetur, multum descendit a aqua, et sui motu magni
 tudine ~~secundum~~ yram compensato.

Hoc paxum latissime
 patet; nam vas aqua plenum est novum qdem genus
 machin, qd in vmmensum vires augere potest: aqua namq;
 tubo conclusa subtam indolio aut vase pmet aquam,
 pmissiof ista ypp^a contiguitatem et fluiditatem yprius aquy
 vasa per vram aquam difundit, atq; in vasis oclusi laseca a
 vnyperum facit; adeo vt si tubus vnus digiti latitudine pateat,
 et aquy in eo condeute vis sit vnus libras, hunc sane aquam
 subtam sic pmet, et in vasis laseca sic impinget, et pax
 quoy vasis digiti magnitudine equalis eam substituat
 pmissionem, quam vnus libras pondus in eam solam posset
 ef. cere, et si vas aliqua sui parte sit ~~subdit~~, quam vt
 beam impressionem pax queat, et qdem loco pax queat.

Quare
 si idem vas seu desium cui omi tubum apposti, alio pax
 vnus qdnt. contyso. maior pateat, idf foramine pondus
 feat centum librarum a commodes, hoc qdem pondus magno
 et amyo foramin impositum sursum attolletur ab aqua
 in tubo infusa et vstrum dit vnus libras pondere; qd
 atq; pax huius intelligetur, si loco pondere centum librarum

aperit foraminibus eisdem cum foramine amplitudine,
tunc enim aqua in tubo imposita se magis vasis equam
premet, et eam suam persona. tubum ascendere compellat
donec in orog. tubo aqua sit velut in equilibrio et ad libellam
composita, et supra ducimus de tubo inflexo, cuius una pars
alia sit amplior.

Primo colligimus id quod in alijs machinis
solenne est, hic quoque visum veniat, nempe ut spatium eadem
ratione augetur, qua vis. seu visus est multiplicata: nam
ubi aqua in tubo imposita unius digiti altitudine des-
cendit, pondus est centum librae, seu spatium aqua intra
una. tubum visus centum parte unius digiti alto si sua;
atque hoc est ut identidem divisiones communis omnium machi-
narum eas: non enim in visus in est, aut in, in mamentum
unius librae ponderi, et centum libras unius digiti visus spa-
tium attollat, quam sit in centum libras ut unam libram
per centum digitorum spatium elisent; iam facile enim
centum aqua librae unius digiti spatium proferunt confi-
cere, quam pondus unius librae centum spatium eodem
spatio percurrat.

2° hinc liquet, quod ubi visus aquae premen-
tis seu pondera eam inde esse habent rationem, quam foro-
minis aqua in vase undique occluso, tunc ea pondera
sunt in equilibrio constituta: nam ut ostensum est pon-
dus centum librarum magno foramini impositum ab
aqua, et pondere unius librae, quae in omni implet tubulum,
substituenda; at si volumus quo minus aqua per amplius
foramen exeat, vim equalem centum libris, incesse
est adhibere simul ostendimus liquorum momenta
aut visus ex altitudine ipsa estimari oportere: quo enim
altior est tubus, hoc aqua in eo contenta subram aquam
magis premit. atque hoc sunt veluti duo passus regendi
motus et visus, cum aqua ipsius et quorum, tum machi-
narum eo penduntur.

De aëris aërem gravitate, q̄ quoddam etiam
 liquidum est, aliqua supra noscimus; nunc autem
 pauca adscribemus. et 1° aërem in ea gravia corpora
 esse numerandum, hinc probat dicitur. qd ma. sit
 pondus folliculi inflati, quam si omni aëre sit desti-
 tutus, idq̄ experientia constat: at si aëre non gravis
 sed levis esset, quo magis inflatus folliculus, hoc
 minus haberet ponderis: aëre ergo suam gravitatem,
 suumq̄ pondus habet; est namq̄ corpus liquidum in aëre
 aqua, nec fere ab eis ~~ab eis~~ in aëre, quasi pisces in
 aqua submersus, statusq̄ scilicet liquidi ponderat.

Luzie

39
 Quia pars aëris suam habet gravitatem, quae fere
 est millesima eisdem modo aquae pars, ideo q̄ aëris
 massa eadem suum habet proportionem pondus; atq̄
 sicut aqua oceanum sensum sibi subdam praemit, eo-
 qdem magis, quo altior est, sic aëre sensus obis vacuum
 ferus eam praemit, hoc magis, quo molles aëris altior
 est, sicut fundum varis aqua eo facilius praemit, quo
 altius attollitur: hinc constat majus esse aëris pondus
 in montis radicibus, quam in eorum jugis, non ali-
 ter ac in ingenti tanq̄ aëre partes infimus magis
 comprimuntur quam superiores.

Itaq̄ sicut eadem tanq̄

molles, quae erat caeteris subra, in locum altior em-
 mantata, minus pressa sese explicat, et ma. occupat
 locum; sic idem ac aëre, q̄ nobis pro vicinis magis com-
 primuntur, si in altius proceat maris verticali rami
 feratua, se se in majus spatium explicabit, eodem
 modo ab incumbentis rami mole comprimatur: hoc
 eodem experim^{to} in Arcania peracto constat: nam
 folliculus aëre semiplenus et flaccidus in montem

Soa exagodat ab non mansuetudine, paulatim in
venit, donec in ipso reatice omnino dissenhu apere
act; sic in ea descendendum etiam paulatim detra
mitti donec in una motu parte, pristino statui
eret restitutus.

Ita autem huius effectus est, quia
aeris fere utlang sunt plicatiles particule, et pressu
faciles, sed tam in pressu sese restituent dum à vi
premente liberantur; ex qua quidem vi aeris elastica
perphuae explicantur effectus: quanda autem ^{resistit} vi
supra aliquatibus explicatum est; nunc vero solum
cum D. Perault id notare placet, à minimum aerem
elasticiu postitumum sua consistere, licet aliunde
non minor fortis in eodit partium et corporum
varietas, quam quae in terra et aqua oculis certius
constat. Atq; 1° excretioni aere, quae ab motu
phorum, seu vaporum regionem non attollitur, atq;
hic aere nec in aera nec solida quae corpora generat.

Alius
est aere longe subtilior et penetrans, quae cum excretioni
fere et calidum cum aera miscetur; à ingens est hu
ius peris pondus, atq; eo fortis firmam corporum
adhesionem, imò et vim elasticam ducit, incommen
surum quos spatium eum extendi, valde probabile est.
3° deniq; utaq; hic aere subtilis, ethere innasat, quae
illo proinde liquidior ac subtilior est. notandum est
etiam hoc aeris elasticum, non ut reliqua fere pau
latim inminuit et debilitari, sed idem semper et con
stanti permanere, est in seipso Pneumatici carere
est, quae post longum spore spatium eadem vi globulo
emittit, ac si recens aere immixtus fuisset.

Aeramen licet ut constat aë sit gravis, non
magis pondus illius, aut pressionem sensu percipimus,
quam pisces circumfusæ aquæ gravitatem sentiant, eo quod ea
ubique sit equalis. unde quantumvis aë incumbens nos
premet, id pondere sensu non percipimus: sicut vinum
tot in ima maris constitutum aquæ incumbentiæ pondus
non sentit, quia ibi est velut in equilibrio pressuræ et ubique
equaliter sustinetur; cum partes ipsius liquidi superiores
ab his sibi subjectis imitantur ab eisq; sustineantur.

Deind

ex dictis constat aerem nobis circumfusum facile
huc illucq; moveri, dum modo habeat locum in quem se se
recipiat: aerem si nullus ei locus relinquatur, sicut in loco
cedat; nam ab incumbentiæ aëris mole premitur, atq;
ex hunc loco cedat. Illius molis pondus vincendum est.
Hinc videtur quod aë gravius levi muscu impetu vinci
tue, multo citius ingentia pondera, et integram mundum,
quoniam imo et integram provinciam vi sua commoveat.

Quia

etiam quod aë ante se in sinu suo indolenter exci-
piat affluvia non ex cæli descendentiæ, dum precipue
ex subterraneis locis, et ex viventium corporibus eorum
ponitur, ita et aë jure ætherisq; flor corporum appelle-
tur, quia locus est innumerabilium corporum colorum
seminarium, que in analogis sibi et aëribus corporibus
hospitata varios producant effectus. An autem gravitas
in sit aëri ratione effluviolum, an vero ipsæ etiam aëris
particulis in se inspectis gravitas attribui possit difficul-
tas est quoad præsens parvi momenti, cum experiri
mentis constat aerem ipsum seorsum proximum prout
nunc est, et gravem et elasticum esse.

Ce hoc quidem lato admodum calama, pro-
ut vult feat in Penigatu comunie, brevi
tamen attenta dignitate mag, atacta sufi-
ciam et aliqualem eadem notitiam seram
stili habeat hactatu: in quo vobis nota
feci secundiora et per magri vult prisa,
cum modo conclusiones ex eis ceato et
dine et ratione deducatis. omniaq/
cedant in laudem Dei virginis
Marię Amen.

Hic posuimus aneam anno secundo
D. H. Jesuopti M DCC OIL. Philoso-
phie secundo sub auspicio L. P. M. Fratris
Michaelis de Soto preillustris tota
sede terrarum tam sanctitate, quam doctri-
na Abbatiali munere fungens D. D. M. L.
Mathias C. Muro, Rector et Cancellarius
hujus Regie et Pontificie Universi-
tatis Syrachensis.

Syracae

LIBER VII

Titius

De Mundo, Celo, et globis, et celestibus.

Tractatus iste facile in integrum assugetur volumin, si, ut par est, pro dignitate sua elucidaretur: sed quia temporis eriget angustia, alio sevi minerva Num peat ingam, ut plura subiciens ea tantum modo tradam, que apta pro precipuis sythens phenomenonis expli candis judicaverim: Monochis namq, ut censet no Crudi: Mabilon, aliquas & sphyra pmarina perutis, magnam tamen in his pasciori tyoris in sumere partem band laudabile aham.

Mundum ignea, quem ob ream omnium complectum, talim universum, ob eximium ornatum ac splendorem Cosmon Cenci appellat, unico veluti obitu conspicendum exhibeo: qd qdem ad cosmographiam, que de mundo universum accepto

pertrahat ab eodem attinet. verum tamen omnes
in hujus partes ad alias se respiciunt; sic ad Astro-
nomiam cognitio colorum, planetarum, Stellarum &c;
sic ad Geographiam. ubi utraque in universam dis-
cipplinam; hinc Descriptio particularis aequae ad hydro-
graphiam; hinc unius Descriptio ad chorographiam,
et demum unius civitatis aut loci Descriptio ad topogra-
phiam pertinere dicitur.

Itaque utrumque cum claris-
se procedam universi partes singillatim describam
et primo Caelum; quod quidem ex supra dictis constat
corruptibile esse saltem quoad partes sui partes; ex
perientia namque certum in sole et planetis variis
adesse maculas et faculas, praeterea, in aliquibus
Astris sua depressiva Atmosphaera, seu vaporum
ex hoc est procedentium coactiones ad aliquam
virescentiam ipsam distantiam; quod etiam corruptibile
intelligi solet. constat id ipsum ex Cometae
generacione; nam cometae omnes, quae centum abhinc
annis visi sunt, atque ab Astronomis peritissimis
observati, longe minorem parallaxin quam Luna
habuerunt; ex quo clare infertur Cometas supra Lu-
nam existere, unde si sunt novae stelle, et mul-
tis placet, in Caelo ab eodem generantur: quod autem
non sentiantur in Caelis adeo notabiles alteraciones
ac intervallae, futile est argumentum; si enim homo ex sa-
turanis terram aspiceret, ab eodem et innotabiliter
videretur.

Item vero similiter modo Caelum fluidum esse
saltem hydroaerum; nam Planetae ad vicem accedunt
in conjunctionibus, recedunt in oppositionibus, et unum
in modis combinantur: quin unus Mars, Venus et

Mercurius modo infra, modo supra solem videri
 sua, qd qdem cum soliditate Caelorum componitur,
 ni aliquem canaliculum confingat, qd caeli solarii
 soliditas interrumpatur. qd huc vasa similis et
 detur Cylindrum planetarum fluidum esse, pqa cumq; sy
 dea voluit pisces in aqua motu ordinati, uno eis
 ab A. naty indito divagare: alioqui Mass proximius
 non accederet terrae quam sol, cuius contrarium ostendit
 dicitur a P. Ricciolo ex observationibus medioris vltiq;
 astronomorum.

Iuxta hanc igitur opinionem caeli ter
 rarum numerum non excedunt, aliud nemp; aereum,
 sydereum alterum, alcerumq; empyreum, adqd
 se raptum esse asserit D. Paulus. licet autem
 omnia sydeata in eodem vastissimo Caelo sita sint,
 nihil tamen prohibet et hoc celum cogitare saltem
 in plures celos dividere, et facilius explicandi gra,
 celum lunae, ac solis, caelorumque planetarum, celum
 etiam fixarum distinguere; et hac via omnia
 planetarum ~~numera~~ ^{phenomena} optius expli-
 care, eorumq; motus clarius intelligantur.

I A vero
 qd caeli soliditatem paupugnant, sub Empyreo Decem
 decem esse celos asserunt; ita ut decimum immedi-
 ate sub empyreo caelozatum sit primum mobile,
 qd qdem omnes alios celos 22 horis ab ortu in occas-
 um se cum difeat; deinde in 2 sphaera succedit, quae
 ad 20 radiump; movetur et in una circuloone 36
 aut 40 annorum millia insumat; huncq; motum
 solis fixis communicat in qbus observatur; postea
 supra sphaeram reguli hanc primo motum seu

etiam fixarum, qd motu neptidionis moventur.
¶ Deniq; planetarum celi sui proprijs motibus
subsequuntur.

De stellis fixis

Stellæ fixæ propria fulgent lumine, non capta
neq; stellæ fixas dicimus, quæ eundem semper
insece ordinem seruant ac distantiam; planetæ
vero siue ætherea earentia nominantur, q loca sua
continnua mutant huc illucq; vagari videntur:
probatu ex eo qd fixarum lux sit vegetior vi videt
scintillans, planetarum vero lumen sit placidius ac
debilius, et non scintillans, sed tantum planetæ lucem
reperant reflexione debilitata. constat etiam quia
santa est stellarum a sole distantia, ut sol ex eorum
loco visus vix forte maior stellæ primi ordinis
appareat: non igitur lux fixarum adeo vegeta vi
videt scintillans in tam stupenda distantia ex
lucis solaris reflexione valet proficisci.

Dices: non
illi planetæ scintillant, ut Venus: et tamen hi pro
pria luce non fulgent, cum eadem vix phasces du
beat ac luna: ergo ex scintillatione apud non colli
ta stellæ propria fulgere luce. respondes ex scin
tillatione sola non plene probari stellæ propria luce
micare; sed ex eo etiam qd scintillatio in eis sit con
iuncta cum immensa a sole distantia: Venus
autem et Mercurius soli sunt viciniores, solunq;
videntur cum orizonti sunt propinqui, et forte

tunc aea exasior hanc fuit ~~contillationem~~. hinc
 etiam luna corpulentior aparet in oriente quam
 in Occidente cum tamen per orientem ascendens
 plus distet a nobis quam in Occidente nempe in
 tyrum terrarum semi diametrum, solung vapores
 et terra progredientes species lunae grandescere
 faciunt.

Numero stellarum quae absolute in celo
 reperiantur in assequabilis ab hominibus est, et
 soli deo cognitur, qui numerat multitudinem stel-
 larum et omnibus eis nomina vocat. nume-
 rus fixarum quae nudis oculis observantur dice-
 rus est apud A.A. nam Ptolemaeus et alij antiqui
 asserunt esse 1022; eorum a hominibus varie
 commode in tanta discreverunt, comprehen-
 derunt imaginibus 28, quae constellationes et
 asterismi dicuntur. 12 namque constituent Zodi-
 acum dicuntur illius signa: suntque Aries, Taurus,
 Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius,
 Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces.

Signa
 vero hemisphaerij borealis sunt 21 namque
 Ursa minor, Ursa major, quae septem habet lu-
 cidas stellas plaurimum dicunt, Draco, Lepus
 iheus, Bootes, Vultur, aut bovisferator,
 Corona borealis, Hercules, Lyra, Cygnus,
 Cassiopea, Perseus, Crichtrius seu auriga,
 serpentarius, Serpens, Tellus seu sagitta,
 Aquila, Vultur volans, Delphinus, Equiculus,
 Lepus, Andromeda, triangulum seu
 delatorum. hae sunt signa antiquitus in hoc
 hemisphaeris boreali detecta; at celeberrimus

Astronomus Ioannes Hevelius Atlas numerum
stellarum ab Asteribus repertum, adhuc 866
alias ipsemet observavit, illarum per q^{ta} speciem
de constellationibus nobis consignavit; quarum
12 in septentrionali, duo vero in meridionali
Emisphaerio globorum novissimum artificiatum
inveniuntur, et ita constellationes emisphaerij
borealis sunt 33.

Constellationes ipsae a Ioanne
Hevelio superadditae sunt: Triangulum minus,
Musa, Camelopardulus, Linceus sive tigris,
Leo minor, Canis venaticus, Monoceras,
Cervus, Scutum boreale, Arcus antinis,
Vulpecula cum ampere, Lacerta, & Stella signa
veteris Emisphaerij Australis ad Aetheribus insensa
sunt 15 scilicet, Catulus seu balanus, Orion,
Cauda fluvius, Atlas nilus, Lepus, Canis minor
seu canicula habent clarissimam stellam quae prope
seu ante canem vocatur, Canis major cum stella
omniumque in celo sunt clarissima et maxima,
quae Sirius dicitur, Apollonia, Creta cor
vus, Centaurus, Lupus seu fena, Ara seu turibulum,
Corona australis, Pterix australis; quae
supra superadduntur ab Hevelio, sunt q^{ta} Mithras,
et Serrans variis. praeter haec omnes constellationes
q^{ta} a recentiori Europae inveniuntur circa Polum
habeant ab et mundo habitis celeberrimo Astronomo
africam sunt observatae scilicet Phoenix, Hydra,
Dorado, Columba, Musca, Pterix rotans, Chamaleon,
Triangulum australe, Avis indica, Pavonis, Indus,
Eurus, Toucan, et Robor carolinum.

Stellas dicti astronomici conjunctiones, Praeter haec omnes
stellae in novissimis reperitur globis, nullis imaginibus

Hydra

comprehens, et ob hoc informes appellantur; in Egle autem
 sereno hyemis tempore, ubi tenebræ sunt profundiores
 innumera bilis conspicitur multitudo minutissimarum stella-
 rum que numerari nequeunt, et eade omnes generis
 virtute efugiunt, ideo hinc oculis plures respiciuntur
 stelle quamque ab H.A. sunt in ardentissimis comprehens.

fixarum
 magnitudo dupliciter considerari potest, apparente nempe,
 et physica seu vera: vnaq tamen est valde incerta, appa-
 rente quidem, quia difficillime observari potest, tum propter
 stellarum apparentem exilitatem, tum ob earundem scin-
 tillantiam; physica autem & vera, quia ejus determinatio
 ex majori videtur apparenti, & distantia fixarum a terra depen-
 det, que solum levi conjectura valet designari ideoq Ma-
 gnum magnitudinem non agoro. adverte solum qd ab H.A. no-
 mine stelle quas ad magnitudinem apparentem, in sex divi-
 duntur classes alij nempe dicuntur primæ magnitudinis
 seu dignitatis, alij secundæ, tertis & , alij vero nebularis
 appellantur.

De Planetis sive syderibus Errantibus.

Planets sydera errantia nuncupantur, quia non solum
 sicut fixæ motu diurno feruntur ab oriente in occiduum, sed
 etiam motu proprio et speciali ab occidente tendunt in orientem,
 quo fit ut eorum distantia sinus et dispositio ^{constantius} varietur,
 determinentur etiam a fixis Planetis quia videtur quod illi sunt
 viciniores, et ob id ope tellescopij insigniter grandescunt.
 ex his autem jovis et saturnus scellulis quibusdam rebus
 stipati videntur, que quidem satellites, comites, et
 laterones nominantur. Magnitudo autem Planetarum

Iahū est et Saturnus sit major terra viabus 91, Jupiter
 95, Mars equalis est terra, sol vero ma. terra viabus 166,
 Venus autem a terra exciditur viabus 113, Mercurius viabus
 119, Luna vero solum 39.

Planesq; omnes hisce caracteribus
 designarij consueverunt Saturnus Jupiter, Mars, Sol,
 Venus, Mercurius, Luna; septem isti Planesq; in seipsum faciunt cir-
 culationem sicut 22 ab ortu in occidum et omnibus est manifestum. Ita
 men praeter hunc motum quo motu si movitis reuertitur datur etiam
 alius motus uniuscuiusq; Planesq; peculiaris, quod supra Zodiaci polos ab occi-
 dentem ortum quosq; circūfertur. Porro Saturnus in seipsum circulationem
 perficit annis fere 30; Jupiter fere duodecim, Mars in radijs eorum annis;
 sol vero suum peculiarem motum absolvit per 12 signa Zodiaci
 sub ecliptica anno trojico seu natali dierum 365 horarum 5 minutarum
 fere 29; Venus et Mercurius eodem fere tempore reuertuntur a sole; Luna deniq;
 intra 29 dies, horas 3, minutos 23.

Itamem praeter reatos motus sunt
 etiam alij quibus Planesq; modo stevantur, modo versus terram deprimun-
 tur, in obliquo autem apogei sive a terra distantiores, in depre-
 sione vero perigei id est terra viciniores dicuntur. hunc autem pro-
 prium Planetarum motum in longitudine appellant Astronomi, qui
 nempe quotidie aliquantulum ab eadem fixa versus ortum reuertuntur
 et conseq. tardius quam fixa ad meridiam reuertuntur, sic actum
 proprium Planetarum motus in longitudinem duplicem habet anoma-
 liam seu irregularitatem; aliam nempe solutam seu absolutam
 et a sole independenter, aliam ligatam seu respectivam a sole depen-
 dentem; irregularitas soluta incipit a conjunctione apogea Planesq;
 cum sole ac in perigea finitur et converso, in conjunctionibus vero
 obliqua non anomalia absoluta.

Hinc Planesq; ab una ad aliam conjun-
 ctionem cum sole operantur in triplici statu, nempe directi, sta-
 tionarij et retrogradij. dicuntur directi cum ab ortu in ortum
 feruntur, suntq; directi prope conjunctionem cum sole; stationarij
 nominantur, cum eodem celi loco stare videntur; et retrogradij
 cum ab ortu in occidum versus se conjunguntur; suntq; retrogradij
 prope oppositionem, stationarij vero in distantissimis se conjungunt
 et oppositionem hypoteses vero ad hoc modum anomaliam acce-
 rendas diversae sunt, alij namq; id explicant esse epicycli. Epicyclus
 autem est circulus in sua circuli celi Planesq; in seipsum in quo Planesq;
 veluti gemma in anulo est in fixis in conjunctione alterentium et re-
 do qd ut percipiatis sequens suspendite schemma.

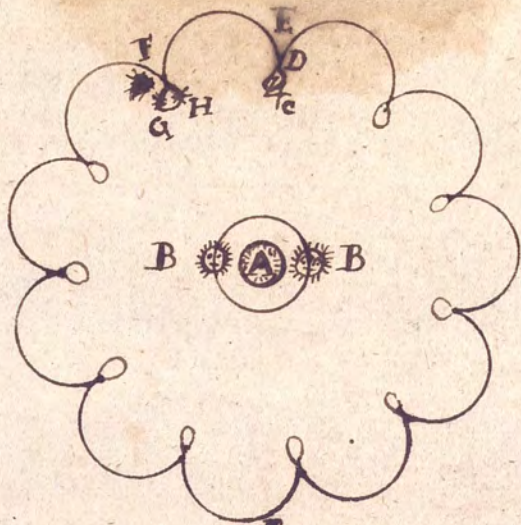
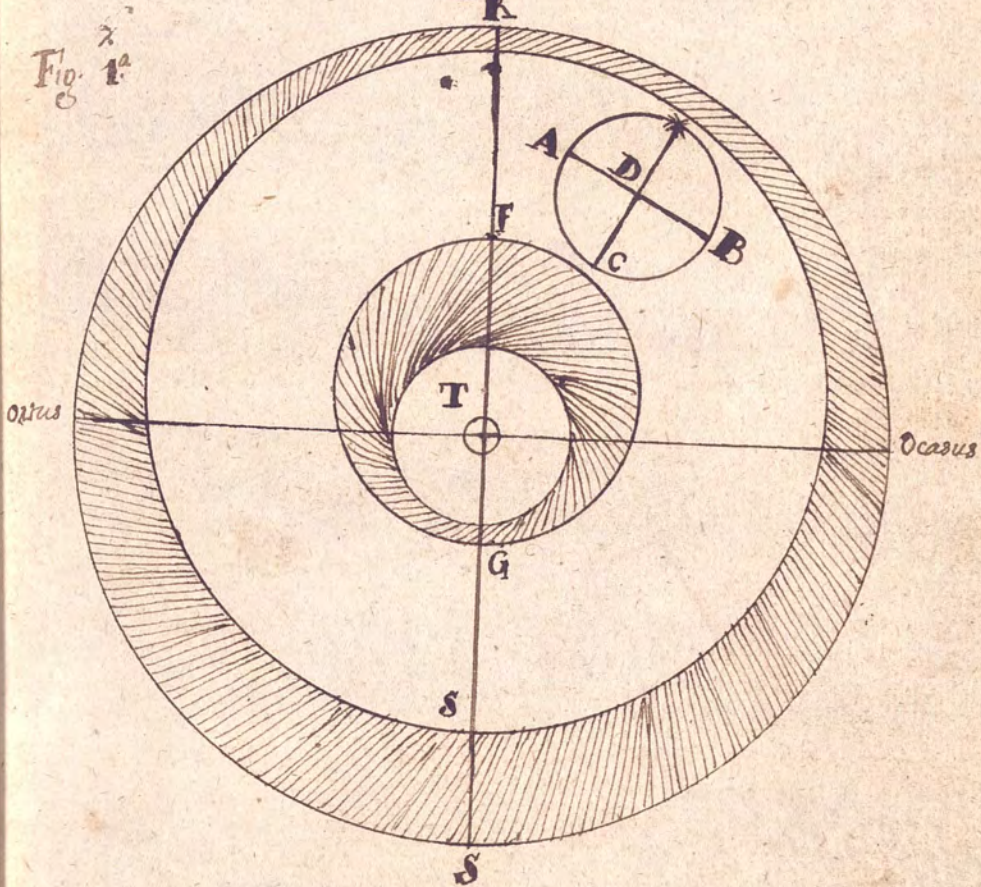

Fig. 1^a

1001

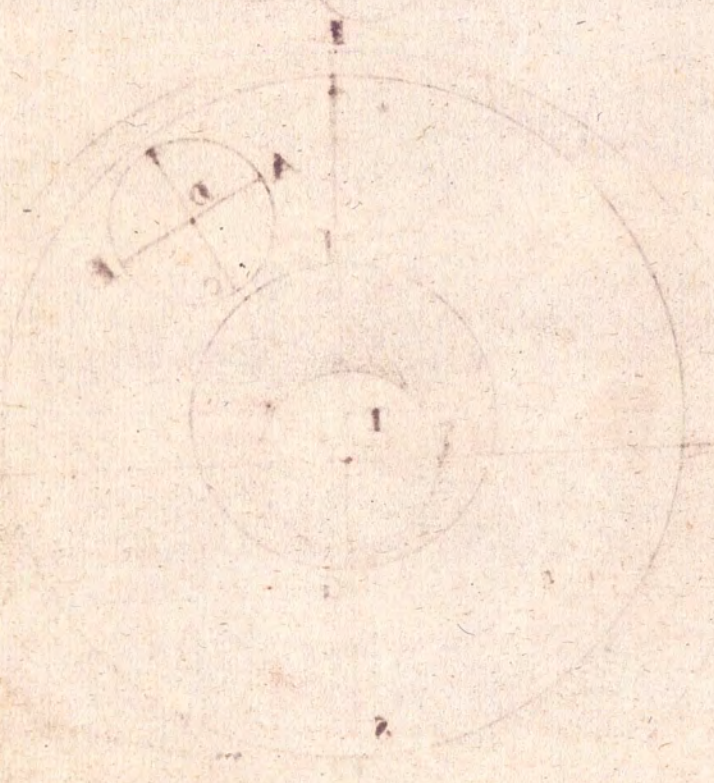

figura ipsa supra posita quum continet cuiuscumque
 Planete, in huiusmodi sphaera compositum, quarumque
 subnigrae sunt aut variegatae, ab una sui parte terras concent-
 ricas sunt, ab altera excentricae; superiora quidem concen-
 trica est per se superficiem convexam, et excentrica
 per se concavam; inferiora autem e converso. alba vero
 et in se unaquodque media terras excentrica est per se unaquodque
 per superficiem, omnisque ex parte equalis, ut alijs
 immota, facile ipsa moveatur, Planetamque simul cum
 suo epicyclo ab aeterni deferat in oratione hoc autem motu
 accidit quod cum Epicycli linea recta D.C. fuerit ad jun-
 ctum A.F. Planeta sit in apogeo, seu latere, id est
 a terra remotissimus: at dum continuato motu per-
 nit ad punctum G.S, est in perigeo, seu deorsum vicinior,
 dum descendit ab F ad G tendit ad perigeum, dum vero
 a G ad F tendit ad apogeeum.

Attamen dum ex centricus albus
 praedicto motu circumferatur, etiam Epicyclus ABCD circa
 proprium convolvitur centrum: quo fit ut cum Planeta
 motu epicycli per abscissam ejusdem orbis lateris op
 A aut B pergit, appareat ut quiescens, et tunc diutius sta-
 tionarius, dum vero per partem Epicycli superioris
 combatat accedat motum et diutius directus; et demum
 dum per inferioris redit epicycli partem, retrocedere ut
 detur et diutius retrogradus, juxta Tropicum vero
 systema etiam explicantur apogei et perigei Planetarum
 per circulos terras excentricos, quamvis non simplex sed
 unica sit uniuscujusque Planete orbita; Keplerus tamen
 a retrogradationes et stationes Planetarum explicet in hoc
 systemate, atque Planetas non moveri deorsum solum
 per circulum rectum sed spiralem ut videtur in 2. figura.

In qua sit
 terra A sitque BB circulus quem sol deservit per totum
 annum dum circa terram circumferatur, sit C superior,
 et cum per spiralem ascendit a C usque ad D, nobis videtur quiescere
 et diutius stationarius, dum vero transit a D ad E, move-
 tur directe, et diutius directus; dum ab E pergit ad G iterum
 est stationarius; et demum dum a G pergit ad H, videtur

re procedere et diem una transcurrere. et a rite explicit Ke-
 pleris ipse quoque in suo invenit circuitu planeta, ait pariter
 amplitudinem sphaerae cuiusque planetae propriae, unam sphaeram
 habere phusei & spaciae spiras, majores totius extentae quam
 alterae; et ita Iovis sphaerae ~~in~~ attribuit spiras, sphaerae vero
 saturni 23. aditque spiras Martis minores esse quam Iovis
 hanc minores quam sunt spiras saturni.

De Mundi Systematibus

Triplex circa mundi systema adstruere praecipue
 opinio 1^a est Ptolomei, mundum universum in duas di-
 vidit regiones, aetherae scilicet, et elementalem, quam illa
 circumdat. Sphaera autem seu coelestis pars aetherae in
 9 celos seu sphaeras concentricas dividitur, in quarum centro
 terra statuitur in modis quibus Alphonsi & sphaeram quae
 motu meridiano movetur, radii dantur, ad hunc supra iam relato;
 horum autem nomina et characteres, eorumque dispositio dabitur
 in 1^a figura in qua totum hoc systema conspicitur.

Cum observarent Mercurium nunquam a sole ultra 28
 gradus separari nec Venus ultra 48, et hoc quidem dum maxi-
 me a sole distarentur; itaque ut componerent Veneream &
 Mercuriatum jam supra iam infra solem videri; arbitrati sunt
 Planetas istos non circa terram sed insphaerantur circa solem
 moveri, unguis aliquo infra, aliquo supra solem versantur: quo
 fit videri quidem jam mi, jam majores; fit etiam Veneream
 plus a sole digredi quam Mercuriatum, quod in majori et a
 sole distantiore sphaera versetur, ideoque Mercuriatum raro
 sub aspectu cadit quia radijs solaribus opprimitur: et hoc con-
 munito in reliquis Ptolomei systema sequitur ut videri
 est in 2^a figura.

Secunda opinio est Nicolai copernici a quo
 systemate soli ac stellis fixis motum adimit, solibus stellis
 autem multiplici motu cuncta solis & stellarum phaenomena
 explicat. solem itaque in mundi centro in motum statuit,
 circa solem autem moveri Mercuriatum asserit hunc in
 circulo mensium spatium, similiterque Veneream sed in ma-
 jore circulo ferri asserit septem circula mensium cum dimidio
 requiritur detinetur, quam unum et 3 planetis ita supponit
 eamque circa solem per eclipticam moveri statuit. omnes

annum spatium per circulum in eundem predicto veneni et Mercurij circulos, quo eodem tempore motu ambonuo quatuor anni temporum vicissitudines explicat.

Postea hunc

autem motum alium quoque terrae concedit, quo 24 hora annu spatium in se ipsam circa proprium axem revolvitur ab occasu in ortum; quo eodem motu terrae noctes diesque, syderum quoque ortus et occasus explicat; quia cum terra ab occasu in ortum revolvitur, videtur eam incedentibus, ac praedictis motu versus ortum delata, sydera versus occiduum ferri videntur; sicut etiam nobis videtur esse in stivete, dum motu annuo terra in se solem et signum oppositum, Libram nempe, transit, circa terram autem tanquam centrum movetur Luna suam revolutionem in 29 diebus circiter concludens. Deinde circa solem movetur Mars per circulum omnes predictos intra se completentem, postea Jupiter, et demum Saturnus in majori omnibus circulo.

Sequitur de motu stellae

fixae, quae quati immobiles esse supponit in circulo ampliori omnes predictos completentem, ut canitur in 3^a figura. Casserius vero de recentioribus Astronomi, multa hunc assumat, cui adherent, adiecerunt; 1° eis placet supponit Planetas circa suum centrum gyrae, id est, nec dum soli, sed etiam aliis Planetis principi suus est vortex in quo circa se revolvitur. hunc Casserius in varios velut vortex totum hoc universum distribuit, ita ut tot sint magni vortex, quot stellae, et solena sit ex stellis, id est, sol centrum sui vortex occupat; intra magnum vortem huius mundi vortexem alij vortexes minoris motus inveniuntur; sicut una circa terram videtur et cum ea specularem motum hunc constituit sic pars de satellitibus vortex cum Jove, et satellites saturni cum saturno specularem etiam constitunt vortexem, et totum idem accidit in ceteris Planetis.

3^a principalem opinionem

est qua Tycho Brahe sequens systema dicitur ab astrologis esse propositum. Terram immobilem statuit in mundi centro, deinde hunc omnium motum circa illam agentem, sequitur

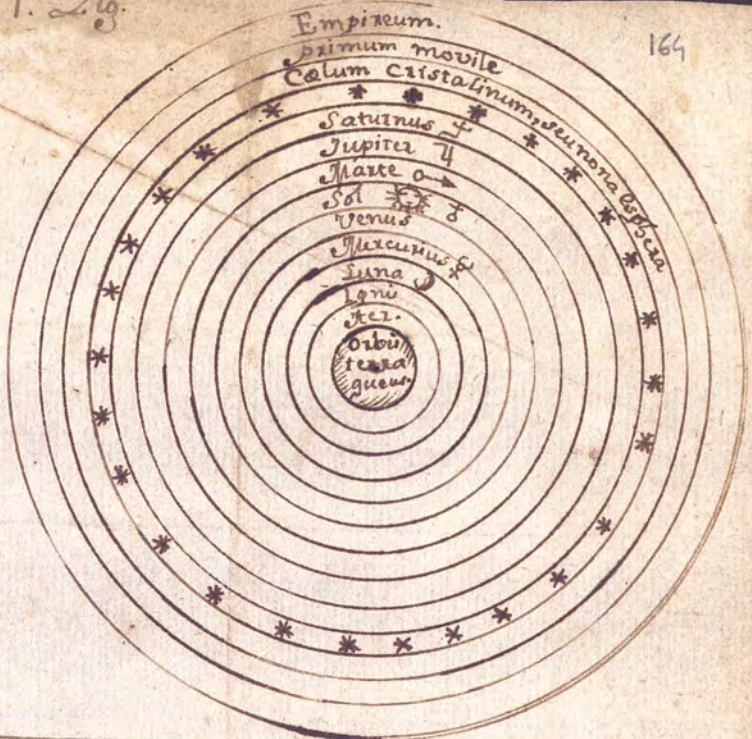
Sol q̄ in ungentē a terra distans locatur, cū ea deaam
 quart. annuum movetur; ceteri autem Planete, nempe Mer-
 curius, Venus, Mars, Jupiter, & Saturnus proprio suo motu
 per orbitas exierunt, quæ non terram, sed solem pro centro
 respiciunt: ita tamen et Mercurius suam circuloonem circa
 solem suum cū sidera mensium peragat spatio; Venus mensibus
 8; Mars duobus annis; Jupiter 12; et Saturnus 30: atamen
 cum præter hoc sol suam circuloonem per Zodiacum uno compleat
 anno; ipsos planetas etiam eodem spore circum agit. Deniq̄ sequi-
 tur firmamentum terræ, concentricum ut videtur in quodam
 figura.

Notandum tamen qd Mercurius & Venus cum parum
 distent a sole sui orbitæ terram intrare non concludunt; cetera
 ceteri Planete q̄ posse a sole distansioribus amplioribus moveri
 circulis; et sic optime intelligitur quomodo Mars jam prope solem
 jam distansior sit terræ, jamq̄ infra solem, jam supra ipsum
 appareat et aperiat vni fuit observatum horoscopio. nam
 orbita Martis per ipsum solem solis circulum aliqua sui parte
 transit et patet ex 2^a figura. notandum insuper qd Sectarii
 Ticonis 1^m etiam male admittunt, qd omnes tam mundi hypoti-
 nam suo motu 22 horarum spatio ab ortu in occasum de-
 ferat: Alii vero dicunt qd Luna, Sol, et firmamentum unoquem
 licet spaciâ versus occidentem motu circumferant, in equali tamen
 celeritate, et ita omnia Cælestium phænomena componunt.

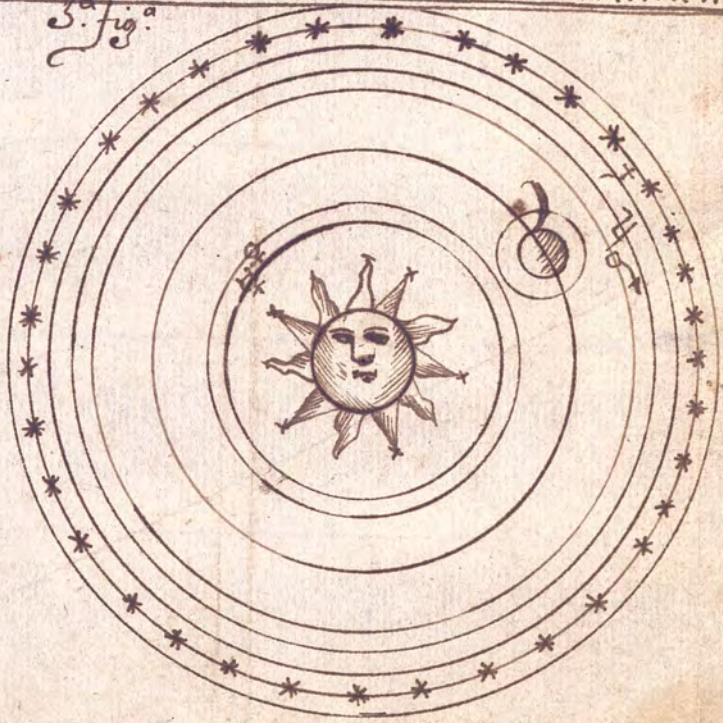
Conveniunt

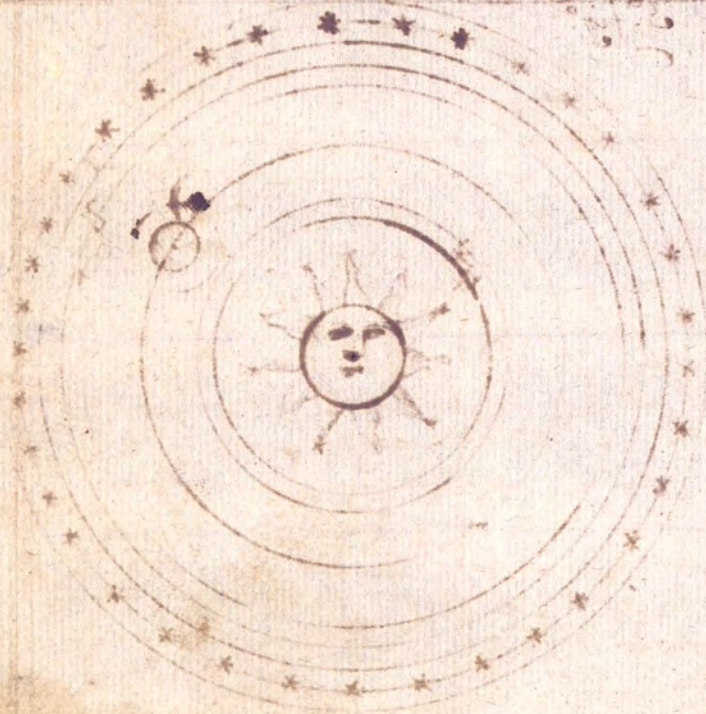
isaḡ Ticonis et Copernicani in eo qd Cælum sit fluidum, et
 deoq̄ in eo suorum naturaliter peragant circulos juxta leges eis
 a Divino Artifice statutam. Conveniunt etiam in deorsum su-
 mmas cælum; Copernicani namq̄ hunc nam vocant cælum
 centrum est sol 1^m vocant Cælum; omnes q̄ alij vocant 2^m
 componunt, ita ut aliqua stella fixa sit cælum centrum; 3^m demq̄
 est Empyreum. Ticonis vero Cœlestium, firmamē et cælum
 Planetarum assignant. et his cælo syzematibus systema
 Ticonis probabiliter et verosimiliter componenda censetur in
 eo qd factus explicatur omnia Cælestium phænomena, quæ in
 Copernicano obscure qd componuntur.

1. 2. fig. a

3. fig. a

De Sphæra Cœlesti.

165

Antequam sphæram explicemus quædam velut præam-
bula nobis sunt exponenda. ^{1^o} Illud est statuendum quod
ratione et experientia demonstratur, Sydera nempe Cœlum,
terramque rotundam esse aut sphæricam vel figuræ ellipticæ
hinc ostendit quod stellæ circa polum nobiscum ~~positæ~~ conspicuum
positæ nunquam orientantur & occidentant, atque magis à polo dis-
tant, eo circulo ampliores meridiano describunt: unde
et a septentrione ad austrum iter facient novæ stellæ
hinc cognoscuntur deprehenduntur, illudque præ-
terea notandum, terræ ad firmamentum ^{1^o} uno ad cœli rotari circulum
comparatam tanquam punctum se habere; nam diurnum
Cœlum conspectui nostro patet, atque per duodecim signis Zodi-
aci & supra horizontem attolluntur, &q; deprimuntur.

Quarta

vero sit terræ motus æquus milliarum illius diametris conti-
neat, definiti facile posset, si nobis liqueret, quantum
passat unum orbis terræ gradus. Et in hac re ^{1^o} omniam
sententias, novissime supra Academia Parisiensis experienti-
acuriosissimis acuriosius repetitis observationibus conspexit unum ^{2^o} exaper-
tissimum parisiensium; adeo ut terræ circumferentia sit 10270 ^{3^o} ^{4^o}
leucarum cum tribus leucis quadrantibus, posita leuca communis
2000 exaperdarum, aut 63000 Leucarum Hispanicarum. cum itaq;
non verè modo sed Cœlum diurnè sit figuræ sphæricæ, motus
suis in orbem agat, horum motuum rationes per globum motu
eiusdem introitum circuitus, satis aptè exponuntur,
idemq; circuitus ad sollicitudinem globum pertinet intelliguntur.

Hic præmissis globus seu sphæra est: corpus solidum una
superficie continens, in cuius medio punctum est axis
omnis hinc recte ductus ad extremam circumferentiam

sunt inter se omnino equaliter. centrum sphaerae est primum
 nunc predictum. diameter sphaerae est quilibet linea recta
 per eum centrum pertransiens & omni in sphaera superficie
 terminata. huius dimidium est semi diameter seu radius
 sphaerae. axis est linea supra quam sphaera aut convolvitur
 aut convolvitur conijungitur. Poli vero sunt huius axis extre-
 ma; alius autem dicitur Arcticeus & borealis consideranda
 omnibus, qui Arcticos Graeco id vocant dicitur, & diamo-
 borealis a vento borealis unde in suffraganti; alius vero di-
 citur polus Antarcticus seu arctico oppositus, & diamo-
 tus australis huius australis.

Circulus maximus seu maior est
 q. sphaeram in duas partes equaliter, seu in duas dividit emiphe-
 ricas, quod centrum idem est cum centro sphaerae; quod vero
 circuli quorum centrum a centro sphaerae diversum est,
 eam in duas partes inaequaliter dividunt dicuntur minores.
 circuli paralleli dicuntur q. in se esse undiq. equidistant. no-
 tandum vero circulum bifariam dividi, quod quatuor^{sem} partibus
 et quod quatuor: quod quatuor^{sem} dividitur in 360 partes omnino
 equaliter, quae gradus dicuntur; gradus autem subdividitur in 60
 & scripta seu minuta. quod quatuor vero gradus circulus in 24
 horas dividitur, hora in 60 minuta, minutum in 60 secun-
 da, secundum in 60 tertia et sic deinceps: unde ritus in
 quatuor^{sem} conversas quilibet horam 15 gradus continere spe-
 riet; nam 24 per 15 = 360 componunt; quilibet et q. gradum
 quatuor minutis quatuor correspondere videtur.

Item ritus
 et quatuor^{sem} in mensuras conversas geographicas gradus continet
 15 leucas hyperbolicas cum dimidia. his suppositis in sphaera
 celesti quamplurimum considerantur circuli, quatuor^{sem} damen sunt
 to: nempe 6 majores, quarum nominantur horizon, Meridi-
 anus, Aequinoctialis, & Chyrica, Colurus equinoctiorum,
 & Colurus solstitorum. et quatuor mi., nempe Tropicus
 Cancris, Tropicus capricornij, Circulus arcticus, &
 circulus antarcticus. nota vero predictos circulos

+

166

America sicuti, quae cum primo hinc
Americo vultis

Et haecenus explicata facilitate peragratis celestis sphaerae
 figuram conspicitis atamen quibus in ea circulos videtis
 insuper imaginamini sicut si vobis ex una tantum aspectu
 facie; Ideoq; digna a caetero usq; ad sagittarium concipi debent
 in opposito semi circulo ibi vobis non descripto. rursus in
 sphaerae centro contemplantur globum terraqueum, qui omnes
 circuli in sphaera descripti sic correspondant, ut non te
 cui ac in celesti sphaera inaeque quoq; designati apparen
 dantur. atamen ut globi artificialis intelligentia vobis sit
 nota, praeter dicta advertendum est qd globus alius est
 cum syderibus in eo contentis sub vero situ, ordine, &
 magnitudinis apparentis discrecione procedat; alius vero
 terram cum omnibus regionibus insulis, maribusque
 velut ad vivum representat.

Insuper quilibet globus sus
 pensus in circulo q; graeo ex duobus polis ex diametro
 sibi mutuo oppositis; dicitur autem circulus iste meridi
 anus mobilis, quia facile ad quemlibet eius circumplexi
 meridianum applicari potest. Dividitur autem in quatuor
 quadrantes quorum singuli habent 90 gradus; hi autem
 ab una parte numerantur abaequatore versus polos usq;
 90 = 90 usq; ad 90 ad ipsos polos; ex altera vero parte
 numerantur a polis usq; ut concurrant numeri 90 medio
 loco inter polos in circulo nempe aequinoctiali. Globorum
 qui una cum graeo meridiano in ligneo collo cathedra peda
 mento subsistentur quatuor columnarum circum hinc
 latorem cuius suprema superficies diversimoda est dis
 tributa.

Primo adem limbo interiori induos semicirculos,
 q; incipiunt & finiuntur a perpendiculari horizontis, per
 quas descendit graeus meridianus supra descriptus, adeo
 ut in meridie & repositione terminentur. quibus horum
 semicirculorum in 180 gradus dividitur, cum arvo

tamen numerorum incho; quippe una graduum nume-
 ras incipit in meridie, & versus septentrionem pro-
 gressa ubi terminatur; altera e contra a septentrione recedens
 in meridiem procedit; ideoque hi duo semicirculi, omnium
 circulorum more simul continent 360 gradus; quibus
 autem gradus mensa saltem dividitur in 60 secunda seu
 minuta, minutum in 60. 2^a &c.

Proxime ad hunc cir-
 culum alius subsequitur in 12 partes principales divi-
 sus juxta numerum & nomina 12 signorum Zodiaci,
 quorum characteres in parte superioris signi aponuntur, &
 unumquodque signum in 30 idem partes equales secura
 dicitur dividitur. huic 3° succedit alius idem circulus plu-
 ribus punctis notatus, divisus in 365 $\frac{1}{4}$ partes secun-
 dum numerum dierum anni communis, quibus adjoeruntur
 septem litterae hebdomadales. circulus iste loco calendae efemeridis
 fertur in loco solis inveniendo. atamen globi antiqui-
 tates unum tantum circulum datam pro stylo grego-
 riano exhibent omnibus annis inveniendum; in novissi-
 mis vero quatuor datus circuli aponuntur, id est illorum
 primus nempe interior inveniat 1° anno post bixex-
 tum, secundus 2°, 3°, 3° 4° vero cum suis litteris heb-
 domadaibus quarto anno seu j^o bixexto inveniat.

In
 plano horizonis orbis globi caelestis gradus efemeridi ante
 quartum anni proxime succedit area circuli tabularum ^{autem} zona
 cui ⁱⁿ bixextivum nomina 12 mensium anni. tandemque
 in exteriori ambitu expraemuntur nomina 32 ventorum.
 atamen in plano horizonis globi caelestis in predictis
 area loco representantur numerus quidam & litterae nume-
 rorum primus indicat annum, 2° horam ejusque partem
 mensis & diei, quod nempe accidit novi lunum super me-
 dianum illum per quo praecipue sunt facti globi

litteras majores ad junctas sunt dominicales annorum
ad scriptorum. Tandem in margine exteriori horizon
ni adscripta sunt nomina 12 mensium anni dicitur
autem signum iudei circuli horizon quasi terminator
visus, ad similitudinem veri horizonis quia pars
celi emissa dicitur a latente.

Circa abscissum
polarum Methicum nempe, parvulus meridiano graeco
afixus circuli pariter et eae conflatur, vulgo dicitur
cyculus horarius, superiori suo polo in 2. & 4. hora pro
tempore diei nocturni distribuitur; eodem modo collocatus
et hora 12. nocturna diurnaque parte meridiana
constat recipiat, hoc centrum jaceat in axe mundi;
hujus autem extremitati graeco applicatus index, quocirca
sua quoties globus convertitur in meridiano circa sub
polarum omnes circuli circa cyculi horarii partes per
ambulant, cuiuslibet horae potest applicari facili negotio
dum immobilis manet globus. Etiam puncto Zenith
annectitur per coelam axis graeco magnitudine quadran
tis circuli id est superioris sua extremitate; ubi facto
et inferiori polo in circuli circa centri omnibus
horizonis partibus rite queat applicari; divinus autem
est in 90 gradus numerandos ab horizonte sursum versus
Zenith, diciturque communiter circulus verticalis seu qua
drans abtunditia.

De Triplici Sphaera situ respectu terra

Orbis celestis seu ipsa sphaera sub triplici applicatur
situ potissime ab inchoa terra respectu horizonis; da
na enim sphaera recta, parabolica, et obliqua, sphaera
recta dicitur respectu illorum quae habitant sub equinoctiali

illamq[ue] habent p[ro] Aristo & vnaq[ue] mundi p[ro]ter
 ea est in horizonte: in huiusmodi caso sphaera positione
 corpora omnia caelestia, sol, Luna, Planes, fixae stellae
 vbiq[ue] diebus existunt, & exprimuntur; quia circuli
 quo non primi motus per consensionem diurnam mo
 tuentur, secundu[m] ab eorum horizonte ad angulos rectos;
 hinc die habent omni p[ar]te noctibus equales, omniaq[ue]
 supra tantum p[ar]te inveniuntur p[er]ueniendo supra ho
 rizontem q[ui] supra eum latendo: hoc autem solum acci
 dit habitantibus diacete sub e[qu]atore absq[ue] ulla latitudine

Sphaeram
 paratam illi habent quae ab eis p[ro]ter est p[ro] Aristo
 supra caput, ab eis vero p[ro]ter seu directe infra pedes,
 Equinoctialisq[ue] p[ro]ter horizonte; eorundemq[ue] dimidia colli p[ar]te
 perpetuo supra horizontem existit, alia vero dimidia
 infra eum est occulta: hinc stellae omnes in situ paratelo
 cum horizonte perpetuo incedunt, solumq[ue] vitium manet
 tantum illi quae sunt in medietate colli eis conspicua:
 unde ab eis tantum huiusmodi supra horizontem habent,
 & specabilem, alium infra & invisibilem; ideoq[ue] vnam
 diem, vnamq[ue] noctem per annum habent, quatum quibus
 6 mensibus constat; nam sol 3 insumit menses ab equi
 noctiali ad huiusmodi eis conspicuum, & alios 3. dum ab
 hoc ad Equinoctialem repetitur; isidemq[ue] eodem
 modo insumit alios 6, in p[er]ueniendo ad alterum huius
 modum, & in regressu ad Equinoctialem.

Stamen noctem
 caliginosam, & omnino obscuram solam habent per
 3 menses, quia per insensum vnam eum dimidio luce
 funpuntur caespulentia dum sol descendit, isidemq[ue]
 per dem p[ar]te p[ro]ter dum ascendit: solum enim huius
 omnino occultatur q[ui] sol 18 gradibus secundu[m] circulum
 vaticalem p[er]uenit est sub horizonte. hinc sphaera istius

accidit hinc inde latitudinem 90 graduum habentibus
 sub uno polo. per sphaeram obliquam intelligitur ratio
 celi constitutio, ut axis mundi nec rectus sit horizoni,
 nec parallelus, sed oblique inclinatus versus abscissionem
 horizonis lateris. omnia igitur caelestia corpora in hoc
 situ sphaerae obliquae & inaequalis ad horizonem habent
 ascensiones & descensiones; quia cum horizon secet
 oblique equinoctialem & tropicos, fit oblique ut tropici
 & secundum partes inaequales sitis supra & infra horizonem
 ex quo inaequalitas generentur diurnum & nocturnum.

De motu Solis Diurno & annuo

Primus Solis motus omnibus ratio conspicitur,
 quae non modo soli, sed etiam omnibus sideribus communis
 appellatur diurnus; quo tempore sol caetera caelestia corpora
 ab ortu in occasum singulis diebus sequitur: quo die
 namque videmus solem ex oriente & usque ad meridianum
 ascendere, inde ad occasum progredi, tandemque ad ortum
 iterum remeare, quae eadem revolutio integram constituit
 diem naturalem. sed tamen dies artificialis solum est tempus
 quo sol supra horizonem movetur, quem ad ortum
 & tempus quo infra horizonem decurrit appellatur noctem
 diem tamen naturalem seu integram solis revolutionem
 in duplicem arcum dividuntur astronomi, nocturnum
 videlicet & diurnum, seu diem & noctem artificialem,
 ita ut arcus utriusque inaequales sint pro diversis partibus orbis
 & climatum.

Veruntamen arcus istos (ut ait Mr. Casse-
 Calmet) in horis solim haberi non disjungebant,
 diem in quatuor partes, more scilicet, meridiem,

primam, & 2^m. vespertinam dividebant noctem diem
 in tres partes dividebant vespertinam medium noctis &
 vespertinam matutinam. in libris vero novi testamenti
 diei distributio fit in horas: porro horis illis quomodo
 equo conerent. *Epistola* pro divinis tamen anni mensibus
 productiores contractiones fuerunt.

Omniū primam
 ab ortu solis horam ducebant quae septem horis matutinis
 apud nos respondet in equinoctijs, ceterisq; anni me-
 sibus pro rata brevitate diuturnitateq; proportione, de
 noctem hanc brevitudinem & elevationem solis 33 gra-
 dum habet, ideoq; dies noctibus inaequales sicut & nos;
 partem horam numerabant, quam nos 9 in equinoctijs;
 6ta tempora in meridie cadebat, & sic de singulis. noctem
 etiam quatuor vigiliis distributebant more Romanorum,
 primam & 2^m. ab occasu usq; ad mediam noctem & ab hac
 usq; ad solis ortum dupl. eam etiam 3^{am} tempus & quartam.
 ab Anonimis autem circulus quereat & quo xidi dei cai-
 bit in 22 partes iguales dividitur quae cum quibus
 15 partibus consistat, diciturq; hora diei natare.

2^a peculi
 aries motus solis dicitur annuus, eundem quem sol
 absoluit pro vultu occasu in ortum per 12 signa Zodiaci
 per sub Ecliptica, quae medium Zodiaci tenet, in anno tropico
 seu natali dieum 365 horarum prope 6; quot dieq; unum
 parte conficit gradum. a die 21 Martii usq; ad 22 Junij
 hunc vultu per ambulat signa Aries, Tauri, & Geminiarum.
 usq; ad solstitium verivum a 22 Junij ad 23 septembris
 percurrit Cancerum, Leonem, & Virginem, ubi stat equino-
 ctium usq; ad equinoctium autumnale. hinc ad 22 Decem-
 beris percurrit signa Librae, & Corionis, & Sagittarii, quae tra-
 onem autumnalem eorum hinc usq; ad solstitium hyemale

Demij ab hac die usq ad 21 Martij hore hyemicon
fiet signa capricornij Aquarij & Piscium, donec re
beat ad Equinoctium usque in 1° Arie gradū.

Quod autem
signa Cancrī & capricornij dicantur solitaria, quati sol
vnde immo ne magis obscuraret statum non intelligen
dum demoueri esse per Eclipticam absolute, sed respectu decli
natis ab Equatore; passus enim Eclipticæ ab Equatore
ante & post vñtus Cancrī & capricornij, pene parallelj
sunt Equatori; adeo ut dum sol ubi hæc transit par
tes, parum aut nihil varient quam declinationem cog
nante concepitur quati in motu vñtus. nota etiam motum
solis annuum ab occasu in ortu per Eclipticam per se
obseruatum inaequalem apparere; nam ut est ab ortu
vñtus obscuratum in percutiendo semicirculum Eclipticæ
compositum a 1° gradu Arie usq ad 1° hore gradum
sol & orbem antipodum inuenit, quam in eadem
obseruatum semicirculum a 1° gradu hore usq ad 1° Arie
eri gradum, in quo minus inuenit hore.

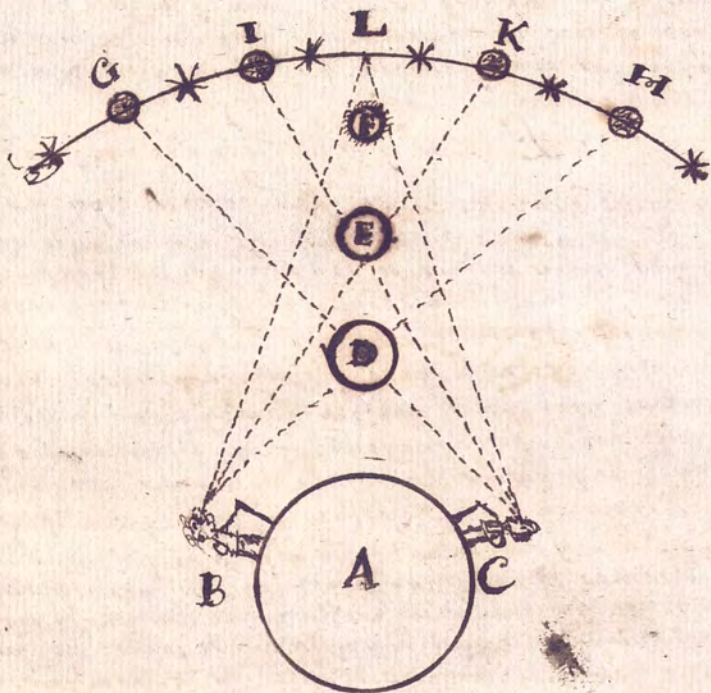
igitur in motu
annuo solis parum qd obseruatur est solem modo ad austrum
polum accedere, modo ab hoc ad oppositum mundi polum recedere;
nam die 22 Junij singulis annis experimus solem maxi
me ad austrum polum borealem accedere, & tunc circulum can
cri motu diurno describit; die vero 22 Decembris ad Polum
australem maxime declinat, & tunc tropicum Capricornij
describit; equaliter tamen ab Equatore versus polos discedit,
nempe gradibus 23 cum dimidio; necesse recedens qd inde solis
inde procedit qd Ecliptica recedat Equatorem oblique. 2° qd
obseruatur est solem motu annuo versus orbem moveri,
idq inde evidenter comprobatur qd nempe quotidie plu ab alijs
stella fixa ex his quæ sunt circa Zodiacum versus orbem elonge
rur

Meteoros es voz griega, y es lo mismo que sublime, y así los Meteoros se elevan en la región Sublime del ayre. Viento no es mas que un ayre movido mas ó menos recia mente agitado. la causa de st. viento son las exalaciones, que excita de la tierra. ya el sol, ya los fuegos subterranas. tambien suelen excitarse los vientos de las fermentaciones que en la tierra, ó atmosfera excitan varias y opuestas particulas mineales, que agitadas en reciproca lucha no pueden menos de mover el ayre. Las varias qualidades de los vientos provienen de los paises por donde pasan.

La nubes y la lluvia no es otra cosa que un vapor mas ó menos denso, y assi como el vapor muy azulado é impetuoso es viento, assi este mismo condensado y lento es la nube, y mas condensado es lluvia. por esso la lluvia suele aplacar el viento, y con el viento se suele quitar la lluvia. quando el vapor, en que consiste la nube, esta raro siendo mas ligero que el ayre, se mantiene sobre el; pero quando se condensa en agua ya no pudiendo se mantener cae ala tierra; y quando la lluvia cae del mar alto cae en gotas mayores, porque siempre cada gota va juntando mas y mas particulas, que hacen mayor su volumen. De aqui es que en el verano el fuis del ayre quava las gotas en granizo, y piedra, y en invierno en nieve, porque en invierno estan las nubes mas bajas, y así las gotillas son mas pequeñas y estan mas raras, y al quavarse queda entre ellas mucho ayre y nubes interpuestas, por lo qual baxa la nieve como espuma; pero en verano baxando demas alto las gotas, baxan ya en grueso volumen sin ayre interpuesto, y ocurriendo el mismo del ayre, que es la unica causa de la congelacion de el agua, las quava como las halla, esto es, mas grandes y compactas. la niebla, y la nube solo se distinguen en que la nube es una niebla en mas elevado lugar, y la niebla una nube mas baxa, por tener mas crassitud, y así segun es mas ó menos gruesa la nube se mantiene en mas ó menos elevado lugar, y se puede quavar en piedra la lluvia estando la nube baxa si al desprenderse estan ya las gotas grandes, y esto sucede quando la atmosfera esta mas densa, y puede sostener sobre si nube mas gruesa.

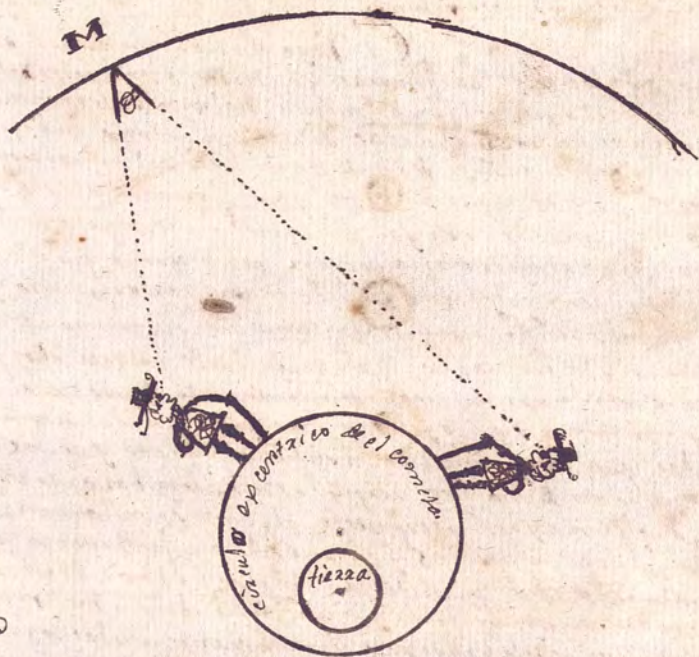
aun segun algunos son Meteoros de el ayre como la cometas por la experiencia que estan mucho mas altos y esto se demuestra el paratase.

La latitud es una gañega que significa diversidad de aspecto la qual solo compese a los astros que están inferiores, los quales miran desde diversas partes de la tierra se ven en muy diferentes puntos del Cielo; pero no conviene a los astros, que están sumamente distantes, que si siempre se ven en una parte desde qualquiera parte que se miran con esta figura siguiente

Sea **A** la tierra: **B** y **C** dos diversas partes de la tierra desde donde se mira la luna que es **D**. con lo que se mira desde **B**. la luna en el punto del cielo **H**. y el que se mira desde **C** la luna en **G**. las quales dos partes del cielo distan mucho entre si. miran tambien desde los mismos sitios **B** y **C**. al planeta **E**. el qual porque esta mas distante se vea en los puntos **I**. **K** pero como distan menos forman menor parallaxe. finalmente se mira la cometa **F**. el qual por estar tan sumamente distante desde qualquiera parte de la tierra que se mira si siempre se vea en una misma parte del cielo v.g. **L**. y aunq. mas se vea desde uno y otro sitio siempre se vea en el mismo punto como en **M**. la razón es porque toda la amplitud de la tierra se considera como un punto respecto de aquella grande elevacion. infiere se pues q. el cuerpo q. se mira para la parte alguna esta mas alto q. el que cada, y el q. está

menor mas alto q' el que cada mayor. y assi los cometas arian mas
 altos que el sol, porque el sol tiene alguna parte de e, y los cometas
 no la tienen, y esta se tiene por demonstracion mathematica.

Los cometas segun la opinion mas recibida se encienden
 dentro en el cielo, demarcias que encendidas dan luz, que dura
 tanto quanto dura la materia combustible: ay tambien opinion
 de que son estrellas que aparecen de tarde en tarde, y solo por poco tiem
 po a causa de que se mueven por un circulo muy excentrico a la tierra,
 de modo que quando estan apogeos o muy remotos por su mucha distancia
 no se registran; pero quando estan perigeos y nos vemos se manifiestan,
 y asi ni hizo comparacion de dos cometas y halla mucha diferen
 cia, que aunque sea uno mismo que dentro de cierto tiempo volvia a
 aparecer, por esto necesaria muchas y repetidas experientias; porque no es
 mucho que de tantos cometas uno ni otro aparezcan con las mismas
 circunstancias. Circulo excentrico es el que tiene distinto centro, y
 abraza dentro de si a otro circulo menor

Consta tambien esto physicamente pues quanto mas cerca, no son
 objetos mudos de diversas partes, tanto los axes opticos q' lineas visuales
 forman angulos mas obtusos, y tan a dar apartes mas distantes de la
 esfera. El cometa es un tenuisimo vapor que con el calor continuado de la
 noche quando ya se ha extinguido el calor, contra la luz en via del sol,

se condensa en gotas, y poco antes de salir el sol cae sobre las plantas, etc. en
nismo rocío mas unido y congelado por el ychamente frío del invierno
no se llama escarcha, y así este como la elada destruye y quemalor fru-
tas, si vale luego el sol, porque cada gota es como un espejo visorío por
su figura convexa, y así congrega en su foco varios rayos del sol, quema
la hierba o la flor endonde se halla cada gotita, y así se ve que las flores que
nacen acia la tierra no se hietan.

El Rayo y otros meteoros que se
son unas exhalaciones sulphureas, y nitrosas, o una polvosa natural
en cantidad en el ayre por el movimiento violento de las particulas, y q^{do}
estas materias nitrosas sulphureas se recogen en una nube, es como si
se metiesen en un cañon de donde en cantidad salen con esplendor
o claridad, y con estruendo orzueno, y si se dispersa materia mas con-
pudenta cae centella o rayo. adviendase que esta polvosa no es como
la que se reputa, sino al modo de una polvosa activissima, que sin otra abas-
cada fulminana por si sola como la mezcla del nitrato, nitro, y azufre,
o de fulminante. Esta polvosa tambien fulmina azia abaxo,
al contrario de la ordinaria, y así parece que la polvosa de los meteoros
se parece a esta, no se enciende de una vez solo el material de la nube,
porq^{do} no es todo en un systema, y solo se encienden aquellas
particulas, que han concebido la suficiente union y aglomeracion: estas
pueden fulminar de una vez porque estan con bastante union, y en
fuerza de algun ayre interpuesto al punto se inflamari, al contra-
rio de la polvosa amasada, y así se explican facilmente todos los
phenomenos de rayos, y centellas. El rayo no baxa rectam^{te} sino
cule baxando segun la debida inclinacion, que le dan las rafagas de el
viento, por eso cule rozegaa comunmente en las torres, arboles
o edificios: otros por descomposicion que gyzando en cuernia, y porq^{do}
el ayre se como una azia donde ay otros cuerpos eminentes, y
así la comunicacion de ayres espeluzosa en tiempo de tempesta
del, como tambien los sinos en donde corren rapidamente el vien-
to. Los materiales que baxan en cantidad son muy diferentes, que
unos paran la vagma sin ofenderla y deshacen la espada, otros con-
sumen el vino dexando deca en tierra; otros consumen en el azete
etc. enfin son vanos sutiles que dexando toda la armazon del cuerpo
formada deshacen toda sus ligaduras de modo que esta unido al
el cuerpo siendo solo ceniza y así al tocarlo se halla que es solo
polvo. Todo lo qual es falso y fabuloso que con el rayo chiga y se
y que unchan por el rayo es qualquiera que han caido de la
tierra sospechando que lo es por el tamaño color y figura, como
si en la tierra no huviera minas de todos figurar y colores. Los
meteoros de luz, o son fuegos fatuos, que alumbran y no queman
por estar muy enrarecida su materia, o son otras de otros nombres
o se hablan, o finalmente fuegos que salen de los cuerpos y sobre
allos se encienden, todo lo es lo es mas que una exhalacion subter-
ranea mas o menos espesa su fermentacion o por concurrencia
y movimiento se enciende.

De motu Lunę equę pharibus

Luna 1.º eodem motu diurno primi motus
sicut & terra gignit; hoc motu Luna non perficit circu-
larem 22 horis, sed insuper 3. diem horę quadrantibus
& paulo amplius retardatur, quia eandem ratione proprii
motus in oppositum vagetur. motus itaq; iste proprius Lunę
est ab occasu in ortum, quo per Zodiacum iuxta ordinem
signorum movetur; Luna namq; quotidie ab aliquo stella
fixa versus ortum elongatur per 13 gradus, minuta 10, &
35 secunda; quos ut perficiat indiget horarę minutis
29, & mens iste appellatur motus medius Lunę, ideoq; hoc
motu Luna integram circulationem perficit diebus 27
horis 3, minutis 23, secundis 3, circiter, quędam circula-
tio appellatur mensis lunaris periodicus, quia per dictos hęc
Luna integram periodum absolvit.

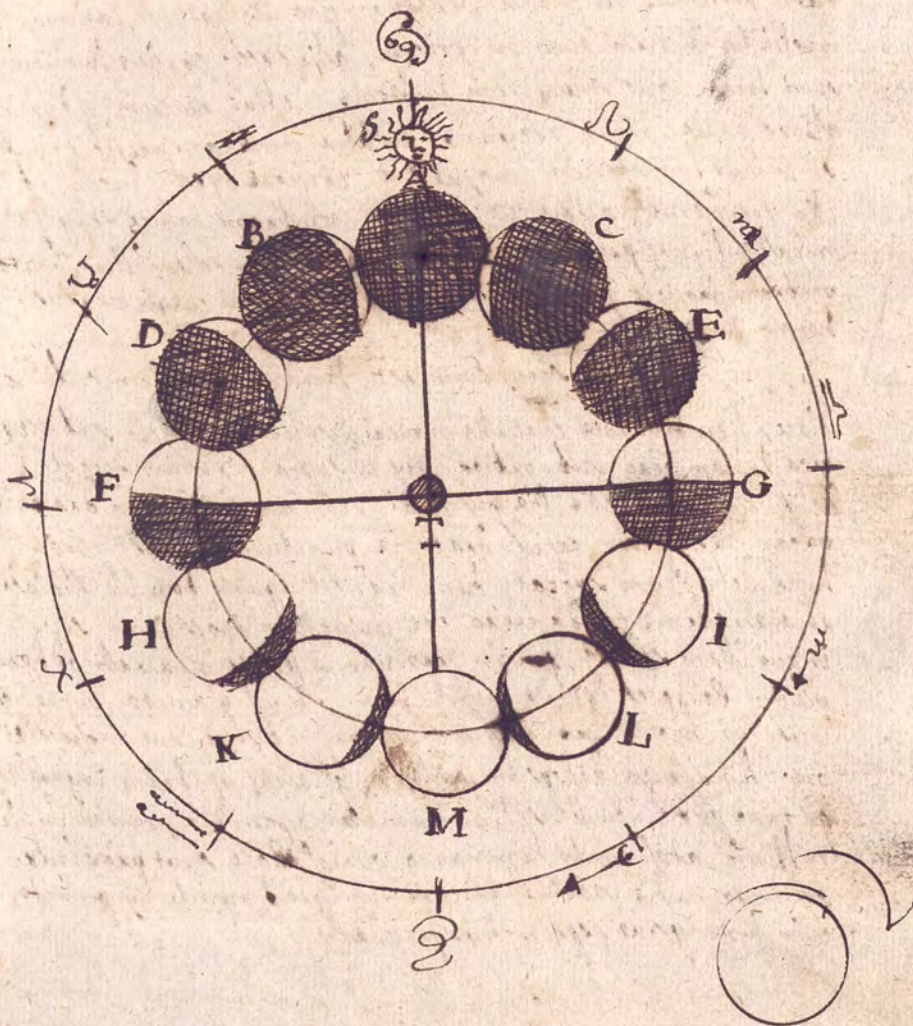
Ita tamen ratiōne ab una
conjunctione cum sole ad aliam appellatur mensis
dicitur condatur 29 diebus horis 12 minutis 29; cuius
ratio est, quia si sol & Luna in 1.º trichis gradu se con-
spiciant, dum Luna, confecta circulatione 27 diebus ad ip-
sum gradum redit, sol jam ab illo 23 gradibus discessit;
ideoq; ut Luna ipsi conjungatur duobus diebus & paulo amplius
indiget. notandum qd mensis iste regulatissimè appellatur
lunaris mensis, sicut & omnes luminaris conjunctio-
nes vocantur Anodus, conpensus, novilunium, sizigia, &
nomenia, nota item hunc hunc motum non esse per
Eclipticam, sed per alium circulum maximè ipsam
sectans in duobus punctis, quę ea argutum constituit gradu-
um 8; predicta autem sectionum puncta nodi lunares
& caput & cauda draconis appellantur, in eis conveniunt
Eclipses.

Phases quædam sunt appaitionis, cum q̄ luna unius
 mensis decursu orbitæ diversissime appareat, diuersæ sunt
 phases Lunæ quas ut explicem, sit in figura infra posita
 terra **T**, circulus autem **AEMG** sit orbita lunaris,
 per quam sub Zodiacis unius mensis spatio Luna motu pro-
 prio movetur. sit item Luna in **A** inter Solem **S** &
 oculum nostrum **T** interposita; cetero cum Luna lumen
 omne suum à sole mutuatur, quo emisphaerum illumi-
 natum sursum expectabit, & a latere erit a versum,
 quæ emisphaerum ad terram prætergens totum erit obcurum,
 & tunc celebratur sinodus conjunctio & novilunium, deinde
 cum motus hic Lunæ motu soli sit velocior, post unum
 aut alterum diem aperabit Luna vesperes in hori zone
 occidentali paulo post solis occasum demissime commu-
 tata ut in **B**, & dicitur prima phase Lunæ & Luna
 novæ.

Postea quarto die aut **S** videbitur ut in **D** lumi-
 ne augeat. hinc die circiter **S** cum jam à sole in super-
 quadrante seu 90 gradibus distet apparebit bisecta seu
 dichotoma ut in **F**, dimidia enim emisphaerij illuminati
 pars tunc est terras conspicua, & hæc est 1^a Lunæ quadra-
 tura. postea lumine jam amplius aucta apparebit gibosa
 ut in **H**. deinceps vero ad orbem gibam ut in **L**, ut fere plena
 conspicitur donec die circiter 12 aut 15 aperat in **M**
 soli contraposta, & tunc plena lumine ac rotunda
 phase videtur, quia totum emisphaerum illuminatum
 versus nos vadit, hæc die fit plenilunium ortusq̄
 sub Luna occidente sole, versus nocte terram illuminat.
 ubi videt orso hæc hinc partem Lunæ illuminatam semper
 ad occasum pergere, cetera vero à sole a seorsum orientem
 spectare.

Peracto tamen plenilunio incipit Luna decrescere
 & post solis occasum, quotidie seorsum hæc seorsum in hori zone
 ortivo epositur pars illuminata orientem, cetera vero ob-
 sensum recipiunt; & in **L** eadem gibam, similiterq̄ in **I**
 orbis lumine conspicitur ut in **G** autem dichotoma

seu dimidiata in Quadratura apparet; in E. tandem et
 C. coniculate observatur, coribus ad occidentem vergen-
 tibus, donec iterum in A. cum sole conjungatur. cum
 igitur luna humentum mutuet a sole, semper secundum
 emissivum aut sui partem dimidiatam ad solem vergentem
 illuminatur, ex diversis tamen ordinibus humanis si de
 respectu vestri accidit ita nobis tota pars illuminationem
 videatur, sed predictis diversis partibus apparet

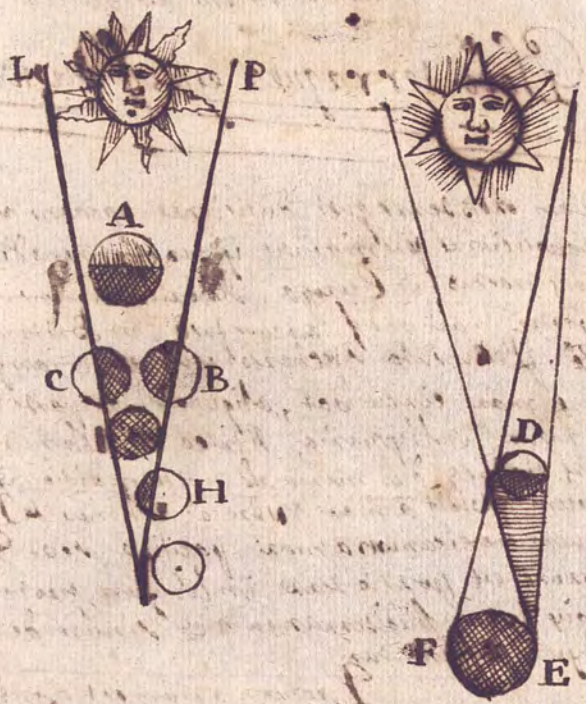

De Eclipsibus Solis & Lunae

Eclipsis graece idem latine est ac defensus sive obli-
quium; illa enim fulgentissima lumina deficere & quasi obliquum
pati videntur, cum suo lumine orbato a terra spectantur: quo-
ties enim luna orbe pleno in telluris umbram ingreditur, tunc
definita radij veluti obliquum passa cognoscitur: ac vicissim
sol cum lunaris corporis in defectu regitur, non sibi sed
nobis deficiens obscurari videtur. pro eclipsium tamen
intelligentia notandum ex optice, aliud esse corpus lumino-
sum lucem aut splendorem emittens, aliud opacum, quod ex
altera parte lucem recipiens ex alia umbram praesentit: unde
si corpus luminosum majus sit corpore opaco lucem ab
illo recipiens; accidit ut opacum umbram comae seu pyra-
midalis figurae praesentat; ut si solem illuminata
umbram praesentat figurae comae, quae comae seu cuspidis versus
lunam tendit.

Deinde sciendum est lunam & solem sub Zo-
diaco, licet diverse circulis moveantur; solem videlicet sub eclip-
tica, lunam vero sub orbita quae ut supra diximus vocatur
eclipticam in punctis illis, quae nodi sunt caput & cauda draconis
vocantur. primum caput draconis punctum illud est in quo
luna eclipticam secatur dum transit a parte boreali Zodiaci
ad australem; cauda vero est punctum oppositum sive
in quo illam secatur dum transit a parte australi ad bore-
alem. Eclipses igitur fiunt dum uterque planeta in punctis
versatur nodis, proinde aut in conjunctione aut in oppositi-
one. luna ergo eclipsis patitur quod solem umbram ingreditur,
quod tunc accidit, cum solis & lunae diametris oppositis, nempe in ple-
nissimum atque ambo luminaria unius modo sunt proxima:
sol vero nobis videtur deficere in ipso & oppositum puncto,
cum luna ipsius aspectu nos fraudat.

Traj in eclipsis lunari in terra solem & lunam in eclipsis
 in terra esse, & in terra lunam & in eclipsis solem & in terra
 id semper accidit in plenilunio. in eclipsis vero in terra oculor
 et solem in eclipsis luna, & eclipsis semper contingit in novis=
 lunis seu conjunctione. atamen non semper eveniunt eclippes
 in quovis mense, quia sope ab itinere solis luna deflectit, et
 ad boream, & ad austrum declinat, et tunc nec existunt
 in nodis, nec luna solem occultat, nec ab umbra solem obicu
 rat. non de vero corpore cuiuscumq; planetis dividi secundum
 latitudinem in 12 partes equales, quas digitos astronomi dicunt,
 ideo dici comuni vocabulo solent lunam aut solem eclipsiam q
 & aut 6 digitis di. vnde alius eclipsis dicitur totalis, alius
 partialis, alius cum mora, alius sine mora, qd ex ipis lat
 itudinet eor. totum hoc figuris onapit quam verbis explicatur

Una ergo deltypim solis. altesa lunc exhibet. sit ego
 oculus in **A** luna **B** aut **C** qui terrae umbram subeat; pri-
 vatur ergo lumine, & diutius illius defectus durabit, quo
 terrae vicinior sit caeteris partibus: nam in **B** amplius obtru-
 natur quam in **H**. ut in altesa oculus in **E** luna in **D**,
 hęc solem occultabit his q̄ in terra circa punctum **E** ver-
 santur; q̄ veras in **E** colunt solari lumine non fraudan-
 tur. hinc liquet lunam semper incipere obscurare parte
 sui orientali, idemq̄ emergere incipit ab umbra parte sui
 etiam orientali, ita ut ultima pars quae liberatur ab umbra
 sit occidentalis; mox enim sol ab **L** in **P**, & terrae
 umbra a **B** in **C**, liquet etiam cur deltypis obscuratio non
 quam fere toties accidat nec unquam tota terrarum orbi
 appareat; quia cum luna sit multo minor terra, inter omnium
 oculos & solem intercipi non potest; hinc sol obscurari
 incipit parte sui occidentali, quam longe parte luna suo velo
 citi ventu orbem motu latata solem atsequitur.

De Globo terraqueo ejusq̄ Divisione

Quinquam abis terraeque divisiones aponam opere praedictum
 dupi saorum expeditione promittetur. igitur continens dicitur
 ingens terrae finis naevus ut Europa, Americae. Innotuit et
 aliqua terrae portio mari undiq̄ circumfusa, ut Britania,
 Madagascar &c. Peninsula Ancheronensis est & rampantio
 terrae, quam sese mare circumdat, aliqua dicitur parte occulta,
 qua continentis umbra, ut Hypparia, Africa &c. Isthmus est
 angustus terrae naevus, duo maria ad invicem dividens, ut ille
 q̄ Mediterraneum dividit a mari rubro & Isthmus de Panama
 dividens signum mexicanum a mari pacifica, sive Delat
 sut, Peruviana est portio terrae in longum protensa,
 ut et Italia quae inter Mediterraneum et sinum de Venetij
 Icherum in longum extenditur.

Promontorium est mons excelsus
 raris in mare et in terra ipsam prominens qd̄ diam caput
 vulgo Cabo appellatur et dicitur, eo qd̄ sit reclusa.

Similiter etiam California nomine innotuit
 et hanc semel natum oporitur.

angulus quidam impediens mare, ut caput Bonispei in Africa
 & caput finis terras in Hypania &c. sinus, ut canaliculus g^o f^o
 est proallo quidam maris intra sursum excurrens; & g^o f^o
 sinus Moroccanus, Persicus &c. Sicutum, Hypanicus, Canaliculus
 est angulus maris nomen quo alterum mare ~~ab~~ cum alio
 comunicatur, ut sicutum Magabarricum, id est de Ma
 galasser et sicutum Eoditarum, ut canaliculus et ructus
 de Extrabaz et sicutum de calais &c. Canaliculus in ea
 dicitur a fano, quod angustior sit et in longum proteridatur
 ut canaliculus Britannicus. De quoque est profundum mare
 atesse dicitur. Sicuti potius dicitur est quod am maris
 naechis in quo fluiti reperitur in insula.

Hic ego promissis

Mundus dividitur in 5 Zonas aut fasces. 1^a est Zona
 torrida, quae in sea primum tropicum contrahitur, cuius me
 dium pertransit equator. 2^a est temperata arctica quae
 in sea tropicum canceri et circum tropicum arcticum
 comprehenditur. 3^a temperata antarctica quae in sea
 tropicum capricorni et tropicum circulum antarcticum
 comprehenditur. 4^a & 5^a frigida a circulis polaribus usque ad
 aequum et poles extenditur. 2^a & 3^a torridam et duplicem
 temperatam esse existimantur habitabiles: utrumque Zonas
 entia optima docendi. Nam per longinquas Hypanorum, Lu
 etiamque navigationes, etate demonstravit, non solum
 in ea variis gentibus habitari, omnigenasque fructibus et
 animalibus abundare, sed et ipsas Zonas frigidas multas
 in locis cuiusque incolae non desunt.

Alia est etiam

divisio ex diversitate, qua ex habitatore umbram projiciunt.
 usque habitantem Zonam torridam duplex in
 qua diversis anni temporibus umbram iam ad boream
 iam ad austrum projiciunt. torrida Zonarum sempe
 aequum heterosci nominantur quia crepusculorum
 solis umbram meridiana projiciunt. ita demum q

q. in Zona frigida deponit dicuntur Perisæi quia
cum ex omni latere a sole diversis diei horis illum ren-
tas, umbra spatio 24 horarum vertuntur in orbem,
æ quæque verum respiciunt.

Proone sinus duplex etiam
est in orbem difensa in terra; nempe Antipodes, Anti-
tophi, & Perisæi. Antipodes sunt qui habitant in
oppositis parallelis, & diversis eisdem meridiani semicir-
culis: id est q. ex diametro opponuntur, sive per æquatum
alter habet ut 12 gradus in meridione borealis, & alius
12 etiam latitudinis australis, in parte tamen opposita
eiusdem meridiani: hinc numerando parallelos & meri-
dianos in altero Emisphæro facile invenitur Anti-
pode in ipsa spheris, cum Antipodibus eundem ha-
berent horizontem facie tamen obversa: æquæ res sol
luna & stelle apud nos oriuntur, occidunt apud illos &
e contra: & dum nobis est meridies illis est mediænox,
disperunt ver in saonibus anni, quæ dum nos habe-
nt hiberem, illi habent hyemem & e contra.

Antophi
dicuntur q. habitant sub eodem semi meridiano, sed
indivertente parallelis, uno nempe quantum boreale
in quantum est australe, ideoq. in eodem Emisphæro
dependet equaliter quoad parallelos distant ab Equator.
his proinde communis est meridies & mediænox sed
saonibus anni oppositis habent horibus: qd qdem habitan-
tibus Zonas temperatas contingit. Perisæi deniq.
sunt q. sub eodem deponit parallelis & meridiano sed
indivertente meridiano semicirculis; pro indeq. hi habi-
tant eandem Zonam borealem ut, conveniuntq. in
saonibus anni, & dum abij est meridies, alter ha-
bent mediam noctem.

De usu Chartarum Geographicarum

Ut charta geographica vernacule Mapas, factus
perijiciat incipit aperiet a parisphæro unguis qdem

Radius Mundi superficies duplici circulo plano vobis est
 terra. diligens ergo phœdrii planis phœrij circulos contempla
 mini, Meridiano nempe paralelos, Equatorem, Tropicam,
 tropicos, & circulos Polares. ex Meridianis facile colli
 gere poteris longitudinem locorum, numerando nempe à 1°
 Meridiano vsq; ad locum datum quodlibet gradus longitudinis,
 qui eodem in Equatore sunt descripti, quot idem gradus
 Equatoris numerantur à 1° Meridiano vsq; ad locum eius
 longitudinem quæris, ut prædictus locus habet longitu
 dinem.

Latitudo autem dignoscitur ex paralelis, numerasq;
 incipit ab Equatore versus australem Polorum, diciturq;
 borealis, que versus Polum Arcticum declinat, appellatur
 vero latitudo australis, que versus Antarcticum polum dicitur.
 gradus autem latitudinis descripsi habes in globi circuli
 ferentia. Per reliquos circulos hæc difficile colliges viam
 explicata, nota vero qd in Chartis ingens non describitur
 Equator, gradus longitudinis invenimus in linea inferiori,
 Vetiã superioris dicitur chartam examinante. aliquam
 autem mensuram non hanc hic diam aponeat, facit,
 minima mensura, coinciditq; cum puncto ab acuto desi
 gnato calamo. digito, hypanica pulgata condat 12
 lineis. Per habet 12 digitos.

Cubitus autem uno pede gau
 det cum dimidio. Vna tribus condat pedibus, heparada
 vea nacle tonsa, & braza 6 condat pedibus. Datus
 communis 2 pedes habet cum dimidio; Geometricus vero
 5. Louca Gallica condat partibus vobis milibus 3000. Hy
 panica 3228. Germanica 4000. Italica 4000. Inde
 cum Romani aditus saum lapidem in columnas aut alte
 rius fides formam pbilitem agnoscent, hinc ad 2^m
 aut 3^m lapidem, idem est ac ad duplicem leucam Ital
 cam seu triplicem seu ad 2000 aut 3000 passuum.

Africa postmodum hunc gradum Meridiano ergo et
 simul indicem horarum horae 12. meridiei solus globum
 raudiu donec 3 gradus Leonis horizontem orientalem
 attingat hoc peracto reverses 10. indicem horarum moris
 hanc horam 1, et 13 minuta mane, quo ipse sol ista
 die videtur. Invenies 20. locum solis in horizonte, seu
 amplitudinem eius ortivam illa die esse 31 gradum et
 23 minuta ab oriente versus representationem mune-
 rando. vitium globi resoluta donec 3 gradus Leonis
 in horizonte occidentali ponatur, monstrabit inde
 horarius horam 1 vespertinam et 13 minuta; et ipse
 horizon monstrabit peridea 31 gradum, 23 minuta ampli-
 tudinis occidens, locum tempore in quo ea die occidit, mune-
 rando item versus representationem. sive 3 Leonis gradum
 applicaveris Meridiano loco, et in eo numeraveris distan-
 tiam diei solis huius ab Equatore invenies declinationem
 representationem quam eo die habet sol.

Aliter et exactius

cognoscitur ipse ortus locatus solis ipse p numeratione
 graduum Equatoris, q meridiamum penetraverunt ab
 eo ipso momento quo sol ortus adiret ipse quo sol
 meridiamum attingit, singulis 13 gradus pro una hora con-
 putando, et unum gradum pro 2 minutis ipso. hinc eodem
 modo facile conperies quoniam distans locum et hora dum
 videtur ortus meridies, aut occasus &c. eodem diem modo
 diem ortivam, et occiduum, declinationem, earumq amplitu-
 dinem. peridea per hoc problema bene perpensum conperies
 quoniam stelle cum die aut illis eclipticis gradibus orientibus,
 et occidant quoniam sint in vertice huius aut illius loci
 hora quae determinatur et alia bene multa quae per glo-
 bum facile demonstrantur.

Si scire in globo decesserit cupis quoniam
 sit alicuius civitatis latitudo et longitudo, vespertinis veste
 globum hanc hanc duos et meridiamum, cum ipse hanc
 hanc hanc in ea meridiamum aut horizonsem conpacta

fac stare immobilem. ~~ad~~ ac vide quis gradu equato
 peringat meridiamum & quoniam gradus meridiamum supra
 Romae sicq; deprehendat 26 gradum equatoris meridiano sub
 jici pro longi longitudine; & 22 gradum meridiamum numi
 rando ab equatore supra Romam stare ostendens eius
 borealem latitudinem: si autem 22 gradibus extollas globum
 boreum supra horizonem, & Romamq; adjungas meridiamum
 eius; videbis visu cuius abscissus civitatis et inquam pla
 gae videret regere longi, dum modicum verticaliter
 afficit puncto Zenith, eumq; rejicendo per civitatem quam
 quæris, videas in quo loco quadrans stringat horizonem.

Si in meridie
 inglobis seruari volueris Perigeos, Athyos & Antipodes;
 locum habitacionis tuæ adjunges meridiamum globumq; fixum
 quot exo gradibus locus tuus sine est ab equatore in boream
 totidem in meridiamum numeris ab equatore in austrum, & habi
 bis locum inueni Antipodum. tunc conuertes globum in
 orientem aut in occidentem, donec 48 gradibus equatoris
 pertransierit meridiamum, eumq; ut antea fac stare im
 mobilem, & erit locus Perigeorum, in ea meridiamum parte
 in qua prius habitas, habitacionis: Antipodum vero locum
 inuenies ab equatore ad austrum in loco in quo prius
 erant Athyos. si autem locum tuum habitacionis adjungas
 meridiamum, polo obliquè obliquè elevato, indicemq; horæ 12
 meridiamum opponas, conuertendo globum tibi demonstrabit
 index diurnam horarum cuius erit obliquè loci, quam
 etiam reperies numeranda 13 gradibus equatoris pro una
 hora.

Deniq; a seise dei desat fixum loco seise et vere
 sua in clivis effli. gâ. die 22 maj, cum abscissam
 et hora matutina 3 cum dimidia, hoc est 2 horis, 30
 minutis ante meridiem, Abscissam loca sub meri
 diano, & indicem horarium afflicta horæ 12, globumq;
 uertit in occidentem (quo cum sit apud meridiem in tot
 est ab Abscissam orientali) donec index per

permaneat horae 2 cum meridiana. tunc sumat globum
 & numerat lecturam sibi ipsi diei in meridiano ab
 equatore ad boream. que est quasi 21 graduum borealis
 longum ibi impingit globo sexagesimo, qd qdem incidit
 in latitudinem borealem graduum 21, & in longitudinem
 discedit ab antelodamo gradus 63 cum dimidio; & hic est
 locus cuius vester sol ad datum tempus directe incumbit
 & per hoc problema scis alia bene multa

LIBER VIII

Philosophicorum

De Deo agit Arist. in presenti quod creandi potentia,
 quamvis adducto careat, amorem. D^m ad deum mundum
 quod dicitur: contra illud in p^o creavit et celum & terra
 & alia intro in ordine veram fundam^o supposita
 quod dicitur: num per impossibilitatem Dei fieri possit ut mundus
 & qui fuerint ab eterno? & unum possibile Deo sit facere
 infinitum seu caligine matricum? Verum tamen quidam quod
 & potentia absoluta Dei non multum ad Philosophicum attinet
 vel de ad omnia affirmare respondeo. nam, Cur ab
 ultimo incipiam? si infirmitate creaturae sunt possibles eua
 Dⁱ ea simul facere non possent? quod nulli alio a con
 satio excludit episcopi. essentia ista regalam est
 nec dicat de haec impossibilitatem nam sicut episcopi
 potentia Dei sepa Dⁱ per p^o creationem, eua epha
 unum omnium peribulum simul?

Gen. c. 1.
 Isaig.

Quoad aliam etiam dicitur quia quod mundus et spiritus
ab eterno sint, nec possunt ex parte omnipotentis; cum
dicitur equus omnipotens sit ab eterno, ac in posse; nec ex parte
liberitatis dicitur; cum libere quod quod vellet ab eterno producat:
nec ex parte cogitatus; apparet ab eterno, ens est et creatum,
ideo non a se; nec cum absoluta necessitate erendi, cum solum
exigeret fieri ex non esse sui pro priori natu: nec ex parte
primordialis causae; eadem causam non requirit prioritatem,
durationis sed natu tantum: nec repugnat ex parte durationis
na, esse non esset per essentialiter, sed per participationem,
ideo non durationis, sed ab eterno: quae sensu ait D. Augustinus
quod licet angeli ab eterno fuerint non essent deum, aut
latroni cogitanti, quia isti facti essent a creati.

IIIIV

Quis autem
ita esset ab eterno, non per hoc quod ipsius partes simul ab
eterno haberet, sed quia nullum posset ad praesens inchoari
respectu cuius aliud non esset prius; ideo omnia inchoantia
significativa et distributive supponunt aliud prius. Probatur
tamen ab his se expedire questionibus iuxta doctrinam
in l. de potentia absoluta Dei questione explicitam iuxta
quam omnibus assensibus haec unica occurrere valet dis-
tinctione: non implicat contradictionem a Deo requirit fieri
duratio. si hoc demonstrative probetur conceditur. Ad idem
probabiliter ostenditur repugnans non esse. nam si contra
repugnans non sunt demonstrativa sed tantum proba-
biliter, ad minus recidat dubium de possibili esse rei, atque
hoc ipso rei veritati debet prudenter probabiliter.

Ceterum iuxta

Aliud in dubijs notior est conditio possidentis adest pro
nativa reflexa ratio et affirmativa tempore fieri a Deo
a parte omnipotentis in comprehensibilis et infinitis qui po-
tenter, et hoc ei possibile aeternum, cuius impossibilitas
non demonstratur, praesertim post tot miracula quae
se supra humanam captum posse probavit: manus
namque Domini non est alligata sed id vnicuique parandum

quod inmutabile possibile iudicaverit. unde affirmare alia
 probare non debet, quia sequens assertorem facit, et ex
 regulis juris Actori incumbit probare; Deus autem per
 eam negationem satis facit, quod dies et hora et age non con-
 vincit. eadē pro nihil iure dici potest impossibile, nisi in
 re probetur demonstrative: nec ides reduntur immutabiles ques-
 tiones impossibiles; quia saltem oportet examinare an appropria
 repugnantia demonstrativa sint; si autem non sint talia,
 assertio omnipotentis semper est ratio preponderans ad verum;
 nisi valeat remota a via cognitionis; tunc enim conde-
 cerna est suspendere iudicium. sed de his satis.

TRACTATUS

De ortu, et interitu

LIBER I.

De generatione, et corruptione
 Cap. I.

Capitulum de generatione
 Generatio si dicitur accipitur conuenit cum educatione,
 ad formam productam ex materia subiecta; de qua satis
 philosophica est dictum. dicitur autem in se habere viam
 et accidentalem, prout fuerit productionis huius subiecta,
 accidens: vnde tamen substantia est generatio proprie dicta
 illiusque definitio. sic: mutatio in totum, nullo
sensibile remanente, in subiecto eodem. id est transformatio
 unius compositi substantie in aliud; unde nomine subiecti
 intelligitur ens completum, quod quomodo totum mutatur
 in aliud sensibile per generationem, ut cum ex hydre
 fit cypris. non sic per destructionem, in qua hinc mutatur

accidit, ut cum ~~hinc~~ lignum refrigerato fecti fit calidum
sublimi, & exarsit. Idem. Definitio hanc in hinc
intelligenda est. degeneratone refulbari cognoscit, quam
tamper hanc procedit moa, generatio realis incommutabili
nitua productio subij expressio subij

tuus qui gene
adoms, seu ut quod, est totum compositum inesse totius;
hoc namq[ue] est qd principaliter intenditur eius convenit
proprie denominatio generati: nunc vero quo est sua compositi
tum constituere non tamen requiritur qd sua habeat temper
ere per generationem, ut sit illius pars quo, ut que compositi
tum vnde generari dicatur in parte ubi hinc; sed dicitur qd
per generationem active dicitur ponatur sua, informata sua; hinc
namq[ue] pars esse dependet a generatione quoad esse certam, hinc
absolute quoad esse non dependeat, ideoq[ue] hinc sua modis di
versis caliditas, dicitur generari, dum modo active uniat
sua mag. hinc Virgo Mater vero genuit sphera Domini,
quia hinc subiectiva filij ut determinans naturam humanam
requirit attrahere naturam creatam; bene tamen ut hinc
nunc hanc humanam, sic enim sicut valet hinc agere
& post sic etiam actionem creatam terminare potest

Cap. II

De Generatione Viventium

Generatio viventium quae propriae veniae sicut nomi
ne generationis, ita communiter ex D^{tho} definitur: origo
vivente a vivente, a paiso conjuncto intra intra
nati. ubi origo significat veram influxum prescin
dens ab eo qd sit causa ab eo non, ut ita comprehendat
generationem dicitur. Verbi a Dante hic autem influ
tum debet esse a vivente, qd sit generans. a paiso con
juncto, hoc est, quatenus in ipso generationis momento,
sit ingenito aliqua substantia immutata, quae sit sicut
intra, sicut generanti, & jam ingenito remaneat

sic in filio divino est eadem natura Patris, & in
humano una terris. hinc h. apud quos pullos ex altemis
avis excludunt, non sunt eorum Parentes, & ex hac
particula alij objectionibus occurrunt.

Denique in similitudine

nam natura tenet quod ex se si originis & ex intentione
unita generantis debet posse infundi in prolem corne
membra naturae maxima quae dicitur posse inseri superstita
distinguitur unde in distinctis generatur Liliae quidem
naturae cum Patre quia ibi possibile est convenientia
identitatis in natura: in creatis vero, cum sola possi
bile sit convenientia similitudinis ideo sola datur
& interditur convenientia in specie infima. Defectu
hujus h. non dicitur Patre vermium licet ex eisdem
humoribus generentur. hinc etiam Eva non dicitur
filia Adami, quia licet ex eisdem corpore facta fuerit cum
naturae similitudine, tamen non habuit similitudinem
nam ex vi originis aut modi procedendi, contra rigorem
Adae esse indifferens erat ut ex illa d. Evam Leonem
produceret. circa modum generationis vide quae diximus
libro 2. cap. 2. quod d. in 100.

Inquireret an actio qua

alteratur subitum & ultima dispositio ad
formam generantem distinguitur realiter a gene
ratione ipsa. Plurimae dicitur cum Cooperatio & conflu
entibus repant; abstrahit seorsum contra communis &
mentis nam cooperabilitas est symmetricalis & reciproca:
sed altera potest a generatione separari saltem distincte;
cum dicitur potest ista dispositio sine generatione, & con
venire; ego. 2. accidentia in instanti generationis po
tius dimanant efficienter a nova forma juxta dicitur d.
ego haec est causa efficiens productionis essentiae: sed non est
causa efficiens productionis sui ipsius itaque una productio non est alia

Demum: ab aere per se lo. respicit qualitatem, generat uero
substantiam: sed estis rursus in maxime distincti: ergo.

Dices:

ho generat hominem quatenus mater primo disponit ad
animam rationalem: sed illam per alteram materiam disponit: ergo.
respondeo, quia propter actionem alterandam alia datur actio,
qua ho animam rationalem pertingit, non quodammodo ad esse abis-
sibilem, sed quod ad esse omnibilem et magis cooperabilem; sic enim
sicut cooperatorem magis non superat, nec actionem excedit
humanam. Dices 2o: pra. in se ipsum dicitur resultare ex ul-
tima dispositione: ergo. respondeo resultantiam pra. ex ultima
dispositione solum significare istius cum illa conuersionem
natalem; et ista autem conuersione solum colligitur actio
natalem alterandam conuersionem generatua non uero ab
illa nondistingui. Et casus pra. ignis licet cum calore nata-
liter conuertatur, actionem tamen caloris alterandam ex-
cedit ut patet et.

Quaest. I

An in corruptione Compositi
fiat resolutio usque ad materiam
primam

Certum apud omnes est accidentia composita cum
pra. aliqua substantiali illius propria, simul cum illa peri-
re. dubium est solum procedit de accidentibus quae communia
dicuntur, neque se propria indote nec sunt per se propria
incedentia, nec per se cum pra. noua. Illud autem
in instanti in qua compositum substantiale existit, dicitur
ab aere generato simul cum pra. substantiali perire omnia
accidentia quae priora inhaerant composito, ita ut sola superent
materia 1a. et co. rursus uero de communibus feruntur ad eam sunt
accidentia remanere: in qua remanere. Illud autem commune certum
dubia illud est ab quo pra. substantia superentendum censet.
et ergo.

Assertio nra

SII

Pura accidentia quae erant in corrupto sepe ma-
nent in genito. experientia suadet haec assertio: nam in aceto
sulfuris qual. ^{2a} vin. superflua sunt, in igne ex sulphure
accensio remanent calor & odor aliaq. accidentia; qd. qdem
in alijs sulfuris contingit: ergo. 2° probatur ad honem; nam
supra adversarios hunc corrupto datur compositum novum
ex ma. & pa. cadaverica. sed ibi manent pura accidentia compo-
siti viventis, nempe eadem quan. ^{2a}, figura, organizatio,
color &c. ergo. dicunt thorae non remanere eadem numero
accidentia, sed species simillima, subindeq. sensus fallit, quos
alio non fidendum. sed esse sensus corrigere fas solum
est in obsequium fidei, in gratiam manifesti rationis, qd. non
venit in praesenti.

Verius: si adeo parum demeritis esset
fidendum, nulla vi premeamus ad affirmandum eodem
q. heri, hodie non illuminare, in eadem aula nosse, eodem
thorae alloqui &c. posset itaq. responderi omnia huc
esse solum precedentibus simillima: sed hoc est ab sua
dum ergo. Deinde: accidentia quae in cadavere videntur
nullam habent sui causam productivam: remanent ergo
quae ^{2a} in uterque. pas. ans. : calor, figura, color,
quan. ^{2a} &c. non producuntur a ma. prima & est ea
cum; non a pa. cadaverica, cui calor non consonat nec
determinatam epigit figuram; non demeritis a causa
ni inductiva, cum huc sepe sit funis, gladius, nix, &c.
quae requirunt producere quan. ^{2a}, calorem, figuram aut
colorem. ergo.

Dicunt thorae ma. non per commutationem
precedentium manere epigitatam ad accidentia simillima,
q. d. ma. producere ad epigitatam ma. ut ita dicitur

sed in 1to euz igneus color non rigillat, oniam ea
 bona ad colorem similitem? euz etiam accidentia homis
 fulmine tacti, & resoluti in cineres, non rigillat maam
 ad alia accidentia similia? Secunde: necdum maam amittens
 1^a accidentia commutat illa, sed etiam dum similia proce
 dentibus amittit: sed pro 1^m commutationem epigit alia pro
 cedentibus similia: ergo pro 2^a etiam dicam epigit, quod
 1° & 2° assimilantur: neque hoc unquam restitue
 tur in vermes & in pulverem, nec generatione maam alia
 habere possit accidentia nisi quae fuerint 1° similia, ergo
 si dicitur albedine nunquam habebit nigredinem &c.

Alia rone
 suadetur auentio: plura sunt accidentia quoad pro ultimo
 disponunt: sed hoc non peruenit aduenire pro: ergo
 pro omni si colora generare debet peruenit huiusmodi naturaliter
 epigeret paupquam destructionem sicut epigit destructio
 nem pro ligni & introductionem pro igni ad quam dis
 ponit: sed nullum agens naturaliter epigit destructionem
 sui ergo. 2° si peruenit dispositiones in instanti que
 rursus, maam tunc non habebit unde determinata
 ad recipiendam hanc partem potius etiam: ergo. confis
 mathe: accidentia que in instanti generantur maam
 disponunt. Nam maam habent pro subito in huiusmodi:
 ergo cum hoc maneat pariter illa manebunt. an pro
 batur, pro ne recipit nec est ratio pro recipiendi alioq
 daretur mutua causalitas in eodem genere cause si
 licet maam; dispositiones namq. reducuntur ad genus
 cause maam: ergo pro non est illarum subrum seu cau
 sa maam.

Solvuntur arōmā

Sue

Agnes 1° subiecto fundam^{to}, quod quod constructum erat
 ultio coaruit: sed compositum subiectale est veluti vas
 et fundam^{to} accidentium: ergo pro omni fundam^{to} accidentium
 est quod subrum: sed totum constructum est subrum accidentium;

sua ei passio est suum effectum patet et esse alium
 calidum &c. ergo. in 1° respectu occurrit hic admissio qd
 compositum est subrum & recipiunt accidentium, non sequi
 intentionem; nam hinc patet sua procedens, alia illius loco
 subordinata, illiusque sicut est in subordinando accidentia,
 illius non variatur subrum recipiunt accidentium patet;
 cum iam adit, acru, d'ans 1° esse sicut aduocato ipso
 cum ad dunc non patet ma' defectu existentiis, simul cum
 pa' deficientis, qua loco procedente sub'ituitur pa' adue
 niente existentiis.

Illi tamen & apparet concilia et aucto
 ad proba. distin. ma' est eorum subrum in hypo
 ma' ^{conu} eorum subrum determinatiore nego. & dicitur in ill
 subrum determinatiore conce, intentionis nego. a accidentia
 namque quam patet determinatiore composito, hinc
 ubi mag' indicata; ut patet in determinatiore ubi
 etiam ubi. &c. qui proque saluatur ubi ubi, tamet
 si dicitur in ubi latere recipis. proueniant. Sed:
 ma' pa' recipit eorum subrum inquam accidentem;
 qua pa' perficitur per ubi &c, quam pa' esse secundum
 quod ad determinatiore accidentia compositi, pa' recipiunt
 in ma' quam nota pa' ergo. et respondeo ma' pa' recipit
 recipere & recipere pa' subrum quam accidentia,
 prioritate dicitur & in determinatiore: ubi tamen prioritate
 de executione: oportet namq' et ma' pro pa' ad pa'
 dicitur per accidentia.

Rept. ubi pa' est eorum pa' inquam
 quam 2°: sed pa' confert mag' 1° esse, & accidentia 2°:
 ergo dicitur ma' pa' prioritate insonitatis & dignitatis
 conce: pa' in executionem nego' condat ex dicitur ad ubi
 inique: aduenit subro composito, seu subro 2°:
 non 1°: sed ma' est 1° subrum, & eorum compositum
 est 2°: ergo. respondeo ubi composito aduenit illud
 aduenit, qd resultat et prioritate compositi, siue
 et dicitur per se, & conant compositum;

secus vero qd perit minus vltime dispositionis ad partem
rec. scilicet id qd aduenit vni completo in toto recipitur
subto: sic vni vni aduenit vni plene constituto,
ut vni vni anima recipitur, licet autem accidentia parte
dant, pa semper dat. ^{1^m} esse quo conuincitur vni vni
S. 2. ens.

Argues 2°: si corruptio composita non perit ^{tas} quantum
sequitur 1° maiorem magis trahere vni quantitati quam
per substantiam, pro indeq; cum illa faceret magis vni qd est
falsum. sequitur 2°. nam huiusmodi esse eadem, cum
non recipiat in quantum ^{dem}. sequitur desiq; aliquid sensibile
remanere in corruptione contra definitionem generationis
ad 1^m respondes. maiorem magis trahere, id est magis per
maioris vni quantum quam per substantiam, non tamen
magis esse ad constituendum vni; nam aptitudo huius
tuz expressit quidem generis aduocacione aduocacione
intraq; argum, nam anima rationalis magis per ma
nentis vni cum presentia intellectiva, cumq; conuincitur
fuit vni per accidens supra aduocacionis, quam cum
vni cum qua conuincitur vni per se.

Ad 2° dic. qd et
pa huiusmodi dicatur essentia non requiritur qd sit subum
quam, sed sufficit qd habeat in se partes, que per quantum ^{dem}
in maiore recipiam extendantur in toto et in parte. sicut
solus in albedine, que eodem modo dicatur essentia
quippe pa ligni et per se alia similis solum est quarta
condensare et medietate, seu ratione magis quantum aqua et non
fractura dependet, et cui vni vni, taliter qd singule
partes per singulis magis partibus coherant ad vni vni
dic. sensum definitionis esse non remanere aliquid sen
sibile et subum idem, sumpto et diximus composito
per subto qd verificatur, quia non remanet idem subum
compositum nempe subumale op huiusmodi, id est subum senti
bile iam est aliud et inuenit res ab definitionis nullo
remanenti remanente et subto eodem.

conclusio autem loquitur non de existentia, sed de productione
ultimae dispositionis; nam causa materialis, quod quid sit & existit
forma, requirit saltem 1^m suam productionem antequam cau-
set suam: ergo forma non est causa productionis illius.

Sic praecipue
occupatur quidam thesaurus solutio & simul occurrit
tunc alij quas thesaurus aperant accedentes proportionem ad
ultimam dispositionem per inselliptam suam receptam
in materia secundum gradum generalem, & diam quoad
quidam specificam, hinc fieri; & per ultimam dispo-
sitionem causari ut in factis esse, & et connaturaliter obij-
cent in materia occurrunt inquam in dandis rationem
proportionalis; nam ut forma sit causa efficiens debet intelligi
quod praecedens & connaturaliter suae causae adhuc supra
thesaurus: ergo praesupponit in rebus ultimam dispositionem
jam productam, quae est una ex causis per in genere cau-
sa materialis: ergo illud requirit esse efficiens causa.

Uterque:

forma sive quoad quidam sive quoad genera, sive infini-
ta, sive quomodo habet & dicitur educitur ex materia ultimo disposita:
ergo ultima dispositio ad illam prior sic praecedat. pro ante. :
forma educitur ex materia ad illam per alia determinata: sed dicitur
minuta per ultimam dispositionem; alio modo materia esset indi-
ferens ad quamlibet aliam: ergo 2°: forma prior resolutione
accipitur intelligitur ut posens causare in genere causae
efficientis: sed prior sic praesupponit ultimam dispositionem:
ergo pro ante. forma prior sicut connaturaliter recepta in materia
ergo pro ante. forma prior sic est agens connaturaliter ope-
rationum: sed ut tale sit debet esse connaturaliter in materia,
sive in actu suo connaturali: ergo.

Si dicas aliud esse signum
causae materialis, aliud est causae efficientis signum, non satis
facies: nam signum causae materialis praesupponit sub existentia
causam effectivam sui a qua productiva: sed signum hoc

non supponit formam existentem; alioq. pra. existeret sine sua causa materiali, & independens ab illa esset agens con-
 natale: ergo pra. in nullo signo potest esse vera causa effi-
 ciens sui caloris materialis. Ut veritas: ultima dispositio sequit
 terminare effectivam priusquam existat eius causa efficiens,
 et est evidens: sed terminat effectivam sui priusquam
 existat pra. ad quam disponit; alioq. frustranea esset dispo-
 sitio: ergo pra. in nullo signo est causa efficiens ultimi dis-
 positionis ad illam.

Solvuntur argumenta.
 III

Argumento 1: calor ut & est ultima dispositio ad formam ignis: sed calor hic praefertur effectivae a pra. ignis nate ex
 initio ergo. pra. mi: calor hic est pra. praesens ignis generati:
 ergo. concessa ma. nego mi. ad pra. dist. in. ans.; est
 praesens in igne in quo pra. pra. et ad illam disponit
 nego ans.; in incidentibus sequentibus per modum caloris
 rationis concess. ans. et nego concess. igitur calor ut & solum
 dicitur praesens emanans a pra. ignis generati quatenus in
 tibus sequentibus ab illa ex ipso et conservatur; in quo
 tantum sensu d. h. a. admittit quamdam praerogativam
 ex parte pra. respectu dispositionum; non quod quaedam
 sit sui effectus seu specificative, sed tantum quatenus praesens
 unum et melius se habent ex concordia pra., quo sensu
 sunt varientium; non dispositio praeparans.

Itaque sint vna:

tantae generationis calor solum potest dici praesens praesens ignis
 generati titulo convenienti in quarto modo, eius natalis
 praesens, non vero titulo emanantis; nam pra. illo hunc ema-
 nare requirit a pra. quam pra. et ad quam disponit, sed po-
 tuit superioribus pra. ductus ab agente extrinseco nunc
 ab igne generante: nec tamen rigorose appellari valet
 praesens adhuc titulo convenienti in rigore in quo

ad formam disponit, sicut sic enim dicitur preparatio
et dispositio: quia tamen essentialiter est accidens tali spe-
cialiter subiectum, unde pro toto instanti generationis
dicitur proprietate per convenientiam non veras per una
naturam aut resultantiam a se quam parit.

Hinc dum
D. Thomas ait quod calor qui fuit dispositio ad formam ignis
est effectus profluens a se ignis iam praesentis. intelligi
generantis. similiter dum ait quod per calorem dispositiva
maior ad suscipiendam formam ignis, quae per se adveniens
calor non cessat, sed remanet quasi eadem effectus talis
suo sensus est quod calor a se generata dependat in con-
servari, non vero quoad 1° esse; sicut sic enim est
ante formam, quae adveniens non cessat, sed ab ea conservatur
valde. sed dicitur: frigida est ultima dispositio ad formam
aqua; sed aqua calida frigida recipit. illamque de
suo producit: ergo. de frigida recipit recuperatam non est
dispositionem ad formam aquae quam superat, sed tamen
tunc, quo eadem melius se habeat, aqua semper habet
frigida quasi in actu 1°.

Ad 2°: potest et dispositio pro-
cedere formam in genere causa maiore, et ad illam in actum
se subsequi: tunc ergo vas probatur. pro ante corruptio
vniuersae procedit tanquam dispositio ad generationem albe-
minis: sed aliunde a generatione effectus procedit; cum
generatio vniuersae corruptio adveniens: ergo. confirmatur:
ultima dispositio producitur post formam; praeter enim est huius
primariae, et dispositio secundaria: ergo. ad aquam vel:
spondeo corruptionem intelligi propriam ad generationem
ut talem; adveniens namque ultima dispositione ad no-
vam formam, et suspendit concurrens quo 1° conservabat;
unde corruptio non pro venit effectus a generatione;
sed generatio vniuersae corruptio adveniens conuenit
tamquam et in compatibiliter. ad confirmationem dicit quod tunc
non potest secundaria respectu adveniens, quia post illud
pro dicitur, sed quia pro illud et in illius formam intenditur
et fiat quod in praesenti accidit.

De Alteratione

Alteratio definitur solut. motus seu mutatio ad qual.^{sem}
 ubi per se quod^{sem} distinguuntur a generatione substanti,
 et ab augmentatione seu accretione quam^{is} tamen part
 ne habe duntaxat pro quavis accidentali mutatione videlicet
 subrum abesse^{is} tunc autem duntaxat pro motu ad qual.^{sem}
 contrarium habentem, A cum subrum transit de calido
 in frigidum, & de ariditate in humiditate. quod ensu
 ad huc. definitur motus ad qual.^{sem} sensibilem habentem
 latitudinem cum contrarietate. de hac, loquimur in
 presentia, qui eodem sumo potest ex sensivo, pro ut recipit
 significat augmentum qual.^{is} in novis subri partibus
 continuis. intensive, pro ut innuit augmentum qual.^{is}
 in eadem parte subri. duntaxat tamen quomodo qual.^{is}
 infactis esse fiat, insensa, seu in quo dicit insensio seu
 unitatis. pro quo sit.

Quest. vna

An Qualitatis intensio fiat per
 additionem gradus ad gradum?

Si

Prima in hac re dicitur quod nonnulli Aristoteles
 duntaxat intensioem explicat per una expellitionem
 contrarij, ita ut calor vj fiat intensio, per hoc qd plus
 frigiditatis expellat. respicitur tamen; quia gra immutandi
 in quo infunditur, penitus expellit peccatum & rem in parte
 insensiva: ergo. V. : quia si frigus a calore pautat in pelli
 tua, seu non totum duntaxat: ergo jam habet partes ex quibus
 eque coalescerat intensio; ideo qd semper manet dubium per
 id illi parte expellenda. Vt est de Durandi, qd cum
 patet censet in intensioe de vni partem qual.^{sem}

Et aliam perfectionem subti advenire sed contra:
quia gra non destruitur nisi per originale peccatum. ad
dum intenditur gra nullum adest peccatum ergo.

Deinde;
quia in remissione non destruitur 1° qual. ^{2^{as}} et alia ut per
fectior genera sua; alioq. nix generaret calorem dum
remittit calorem aquae: ergo nec in insensatione. Vltima;
quia sentia usa negat ipsam insensationem; nam insendi
cet augeri, et perfici qual. ^{2^{as}} prohibetur in eadem parte
subti: sed non augeri aut perfici quod est medio. Vltima;
ergo. Deniq. supra. Tamen. gra et virtutes augentur
in nobis vere et realiter: sed tunc fiunt insensae: ergo.
3^a est opinio Aristoteli accedentium qual. ^{2^{as}} quia insen
ditur non augeri secundum entitatem suam, sed insensationem
fieri per maiorem radicem qual. ^{2^{as}} in eadem parte subti;
quatenus semper profundius penetrat eis spiritus in eis act.
Quae deing. dependit in remissionem fieri per aditionem
novae partium qual. in eadem parte subti ita scilicet
& de virtutibus et partibus eius.

Assertio nostra

§ 11

In senso fit per aditionem novae qual. ^{2^{as}} per calidum
seu per aditionem gradus ad gradum in eadem parte subti.
Ita claritas gra in presenti calorem summo in 8° duntaxat
partes determinatas dividunt, seu in 8° gradus sicut
Aristoteli circumferentiam maximum dividunt in 360 gradus;
ideoq. calor ut 8° est summus, et calor ut unum est minimus.
Suaque essentia: dum calor insensibilis, subrum fit
magis calidum: sed ita requirit fieri nisi per aditionem
caloris: ergo. pro mi: requirit subrum redi magis calidum
mi a maiore calore; sicut enim ad absolute calidum recessu
mus est calor, ita maiore calor ad magis calidum, iuxta illud;
sicut schabul et ad S., ita magis ad magis. confiamatur

calor insensuus est ma. remissa: sed requirit esse ma abiq
additione caloris, calidus patet: exp.

Dices calorem insensu
per hoc qd addatur ma. radiceo & indicoe vno qual. quidem.
sed in 1.º cum advenit nova vno seu radiceo, I. desinit per se
dentem, cum illa conjungitur? A. 1.º dices, incidit in sententia
Ducandi: & eisdem impugnabatur agit. Ma. per rationem
qd sum ducet remissione caloris in aqua. V. 2.º admi
rit in radiceo & vno additionem gradus ad gradum,
quam in qual. temperare fugit; admittit pariter contra
thoras in eodem subro. duo accidentia quidem ducunt
deinde impugnatur radiceo & vno nec est calor
nec pars caloris: ergo in linea caloris nihil addit: esse
hinc redat calorem magis radiceo, magis vno, non redet ma.

Uterque: calor insensuus est perfectior
remisso: sed nec vno nec radiceo est perfectior
caloris: ergo. Deinde: calor insensuus perfectius calefacit subrum:
sed non calefacit per vno, quod ut quid conditio de genit:
ergo per ma. calorem. Deniq: vno quod in informatio est
ultima determinatio per ut subrum acriet: ergo ita strictis
sine vno ut non relinquit in pa. in differentiam aliquam
a ma. vno determinandam; aliq. esset & non esset
ultima determinatio. sed dices calorem magis radiceo
per hoc quod commode exprimece actionem insensivam.
sed contra: quia subrum videtur absolute calidum non per
puram commotionem actionis calefacit, sed per calorem
ab actione productum. ita ergo potest per actionem insensivam,
quod vno realis aliquem nam habere debet.

Roboratur
auctio & impugnatur solutio: qual. dum insensivum vere
auctus, verumq. accipit augmentum sui; tum quia insensio
idem sonat ac augmentatio qual. in eadem parte subri;
tum quia in insensivum ex in hoc iusto certum id est
ex Ariston. sectione 6^a, canone 32 definiens

honorem iustificatum per opera secundum D^m facta, vera
meriti augmentum g^o: sed nulla res augetur nisi per
accessionem nove partis: ergo confirmatur: iusto triidem
sententia Canonis & per sacram^{ta} nove legis data gra
semper et omnibus rite suscipientibus: et tam vere data
honi iusto gra per penitentia^m Sacram^{ta} quam peccatori atriho:
sed peccatori atriho datur absoluta qual^{itas} et non precise
modu^m q^odam a gra distinctus: ergo et honi iusto.

Solvuntur arg^{ta}

III

Alia^m Moderni asserunt qual^{itates} sem
plures ep^u partes successive ac gradatim colunt in eodem
subro, ita ut singul^e in singulis sint partibus subri vicinis
esse cum ap^u ista omnino negat qual^{itates} insensibilem, eamq^{ue}
cum qual^{itates} extensione confundit; et hoc autem nullus du
bitat qd considerat in additione novarum partium qual^{itates}
in novis ep^u subri partibus continuis. quod honem ergo quam
de qual^{itates} insensibile Moderni id^e excipiant, post longam
deputationem omnino intactam relinquunt, solum q^o un
perdunt in eo qd a nemine negatur: semper namq^{ue} manet
dubium quo modo in eodem subro indivisibili qual^{itates} insen
datur, maneat q^o a mi, ad ma. perfectiorem, v^o q^o habi
tuale in anima.

Hic ergo reliquis arguet v^o et D^m de sepe
docense, qd insensibile non fit per additionem s^{ed} ad s^{ed}am, v^o
charitatis ad charitatem; sed per ma^m ejusdem s^{ed} radicalem
quatenus scilicet qual^{itates} magis subro inest, et indiget, majis
in eo esse incipit: ergo. respondes D^m deam dum negat ad
dissensionem s^{ed} ad s^{ed}am, loquitur de s^{ed}is v^o et in suo esse com
pletis; non est de s^{ed}is coordinatis ad integrandam unam
s^{ed}am completam, ma. autem radicalis ejusdem s^{ed} in passu
D^m sonat qd non solum novam s^{ed} s^{ed} habit^u unionem
perfectiorem, sed auctum^{um} ejusdem s^{ed} q^o ad essentiam,

Secundum unitatem activam: unde 2^a 2° quod 2^a actus 2 ad 3 docet qd nihil est aliud qual^{sem} augeri secundum essentiam, quam eam magis radicari in subto, nempe quia accidens esse est inherere

Sed ut clarius appareat veritas integrum accepit D^o thom^o summum. ad 3° dicendum qd qdam dicuntur charitatem non augeri secundum suam essentiam, sed solum secundum radicacionem in subto, secundum fervorem: sed hi propriam vocem ignoraverunt: cum enim accidens sit, augeri esse est inherere, unde nihil aliud est quam secundum essentiam augeri, quam eam magis inheret subto qd est eam magis radicari in subto sicut haec dicit ipsa essentia: ut videtur ordinata ad actum: unde idem est ipsam augeri secundum essentiam, et ipsam habere efficaciam ad producendum fervorem: de hoc dicitur actum. Tunc ut vides non est sensus de inherere sive inherere in actu 2°, sed de inherere in actu 1°.

Quod est quia essentia accidentis perfecti, quale est qual^{tas}, non consistit in inherencia in actu 2°, cum ab ea realiter separari possit, ut patet in Eucharistia. loquimur ergo S^o D^o de inherere & radicari in actu 1°, sive inherencia, qd est ipsissima qual^{tas} essentia, & sensus est qd qual^{tas} essentia, quae per esse radicale consistit, augetur, seu qd non solum augetur inherencia actualis, et voluntate thom^o agitur ut qd verum est realiter augetur ipsius qual^{tas} per hoc qd magis in subto esse incipiat. Dubium vero in officulo 28 negat incarnationem fieri per additionem gradus ad gradum; sed non negat qd gradus sint a nobis designabiles, nec alio qd novi adveniunt gradus.

Auges 2° ratione: essentia consistunt in indivisibili, sunt enim sicut numeri, qd ex eorum unitate variorum dactantur: ergo per unitatem loci spatialis si aliquid adderetur, proinde nullam adveniret additionem. respondet essentia consistunt in indivisibili,

non quoad inseparabilem physicam sed tantum quoad
 ipsam essentialiter per definitionem expressam: id est conceptu
 esse calor eque verificatur de uno, ac de pluribus caloris
 gradibus. unde ad hunc novum gradum pure inseparabilem est
 in ordine ad hunc essentialiter conceptum calor, quomodo
 aliunde eveniret, sit per ordinem ad conceptum calor
 et duo reduplicati de, dicitur autem augmentum hoc
 inseparabile, quia non efficit et calor magis verificet nomen
 et definitivum caloris et sic; nam calor in se habet non est
 magis calor, et hoc non magis proprie illi convenire
 nomen caloris, et tantum dicitur una, id est, unctus.

Argues 3°

+ 2
 28

si gradus sunt homogenei ejusdem rationis, et hysce quibus
 et si diversi? non 1° quia duo accidentia sola non eadem in se
 requirunt in eodem subto conjungi. non item 2°, quia
 tunc non resultabit ex illis una qualitas. sicut negat abbe
 de ore et dulcedine: ergo. aequo oculari potest quod vis ad hunc
 expressis: duo enim, videlicet sola numeras de se invicem si ad
 in eam sunt coordinata, ad unum quod tale inseparabilem
 proprie possunt in eodem subto conjungi; nec ideo unum
 erit aliud, quia accidentia non individuantur a subto nisi
 tantum quoad ordinem, et in Metaphysica dicitur: a de se
 heterogeneitate respondet quod ex abbedine et dulcedine
 nequit resultare una qualitas, quia magis dicitur per
 complexa; non sic gradus caloris, qui ad unum calorem
 complexum constituentium eo ordinem sunt.

Capitulum quoniam

sunt multiplicandi entitates diversae ab necessitate a di
 intensione, et perfectionem non indigemus recessu ad gradum
 heterogeneitatem, et dicitur: si gradus sunt homogenei sunt
 calidum et L. alios quatuor gradus caloris producere in
 in alio subto jam collido et L, illud sic et hinc de
 ponere ad promissa: hoc repugnat: ergo.

nego ma; nam omne agit ~~ad~~ ^{non in} agens agit subditivum,
 idcirco nec calidum ut \mathcal{E} potest agere in aliud sibi jam
 simile, nec in aliud magis insensibile, nec quod est passum
 sibi dissimile, quod finis agentium ex natura institutum est ad
 similitudinem sibi passum.

Replicabitur: et gradus sunt homogenei
 calor et \mathcal{E} perfectior non est \mathcal{E} caloris gradibus in distin-
 ctis subiectis experientis, sed calidum ut unum potest \mathcal{E} gradus non
 solum producere in distinctis subiectis: ergo \mathcal{E} producere calidum
 ut \mathcal{E} . omnia vero nego. ~~consequenter enim deficeret finis~~
 insensibilis assimilandi sibi passum; atamen dum calor et
 unum producit in distinctis subiectis unum gradum non facit
 speciem sibi similem: insensibile; ergo \mathcal{E} subiecta, singula vicin-
 tibus unum applicata passum non calido, dum singula
 intendunt assimilare sibi passum, singula in eo produ-
 cunt unum caloris gradum, ac proinde producerent
 calidum ut \mathcal{E} . nego coheret; nam illa agentia si atempora-
 rent ad insensibilem in productione unius tantum gradus
 sicut se atemporaant duo generis eque applicati ut alium
 3° producerent, et tunc quia est causa totalis totaliter
 causa, non vult totaliter effectus.

Insuper: gradus illi
 prout existunt in \mathcal{E} subiectis non sunt minus perfecti,
 quam si coirent in eodem individuo subiecto: sed si coirent
 illa, possent producere calorem ut \mathcal{E} : ergo hic in ma-
 quoad essentiam absolutam caloris concedi; quoad actus talem
 nego. quo viatus unita fortior quod quidem prologium
 si aliquem locum habet precipue in unione que con-
 tentus gradus ad intensiorem constituendam. Id est quod
 tunc casus salvatur finis naturae assimilandi nempe
 sibi passum, si in eodem subiecto sint \mathcal{E} gradus. sed
 inquit: si gradus sunt homogenei: si gradus proprii in
 diversis in subiectum calidum ut \mathcal{E} , debet effectus

omnes caloris gradus & nullam, cum sit ^{non} prior ratio et
 unum preterit expellat. respondet unum tantum caloris
 gradum in expelli, quod ille sit, quod determinare ad causam
 non expectat, sicut ad illam attinet, quoniam numero
 effectus sit nunc producendus a causa quae illius continet
 in potentia

Cap. ultimum.

De Augmentatione, & Nutritione
ubi de Reactione.

Augmentatio definitur motus a mi ad magis,
 diminutio q̄ contra motus a ma ad minus, ubi magis
 & minus sumuntur in se gradibus, nota vero conceptus
 augmentatio salvati, dum modo nova pars ad aliam
 quantitate esse accidenti danturidem amittatur aliunde, ut
 cadit in sene, in quo tamen datur augmentatio, quoniam
 tum est esse. idem ordine invocato intelligitur dimi-
 nutio. augmentatio & diminutio dicitur substantia
 propterea fieri crescere & decrescere sub nam compositi; ap-
 pellaturq̄ accidentalis, & propterea nomine accrescio & de-
crecio propterea auget aut minuit quant. triplex datur
 species augmentatio substantia; alia simplex, cum nem-
 pe non producatur nova pars, sed solum unius et con-
 tinuatur cum precedenti, ut cum aqua ad mixtura aqua.

Alia
 dicitur generatio ^{accrescio} ~~generatio~~ cum nova pars subtrahit
 animi productura ut cum ignis crescit comburendo
 lignum. alia demq̄ appellatur nutritio quae solis vivum
 fibris proprie convenit, definiturq̄ actio per se
tendens ad incrementum substantiae viventis,

acque viâ huc ori nra. ab his tubus difert accretio sine
 augmento quan. ^{na} abiq; novam actionem examinatam
 ad accens. nutritio etiam difert ab augmento in ani-
 matorum quæ aggenetas dicitur; tum quia ~~non~~ nutritio
 parte requirit ^{interruptionem} & commixtionem motus
 mag; aggenetas vero vni vq; eadem existit parte hiet
 nova mda parte sit contigua, ideoq; solum exigit iuxta
 positionem; tunc et precipue quia nutritio dicitur essentialem
 respectum ad virtutem viventis ut salis, & ad incrementum
 ejusdem, et ob hoc dicitur actio vitalis & immoventis.

Ad hunc ergo
 ad Anatomicos optimè & instrumentis nutritiois de quibus
 didicimus est Antiquos imò & Modernos, certum est esse
 Alimum nutritiois actum præcise saltem tres alimen-
 concessiones; quarum 1ª formativa chylus, 2ª sanguis,
 3ª inducitur Alima proximèq; dispositio, carnis, ossis,
 aut nervi &c. quibus nutritio, requiritur Alimus nutritiois
 actus, q. est. Viru mag; animas, et vntis cum viventi.
 facultas tamen nutritiois comprehendit quinque facultates
 sive solo munere, sive realiter distinguantur, applan-
 tur atrahens, concoquens, retinens, expurgans,
 et demiq; stans aut atrans cui reliquis famulantur.
 omne istæ facultates etiam inveniuntur in plantis,
 quæ per radices alimenta sugunt, suaq; habent rivas
 sacula, Venulas, aliosq; ductus plurimos ad hoc des-
 tinatos ministerium.

Centum item est ^{et} continua certissima
 experientia hominem in alterando alimentum, etiamq;
 congruentissimum aliquid natrii temperamenti, ac vigoris
 amittite atq; adeo refracti. hinc hoc veluti proprium capitur;
agens agens & regitibus q. q. etiam in agentibus

in aëre prædicta vigore seorsum tenet: nam & iam si
 aqua ignem extinguat, & incalecēt tamen, & magna
 seorsum in vapores abit. similiter ignis quam vis
 vigens sit repletur, quatenus aliquam rois densam
 in quovis ad invicem combustibili ceamitur demum in hęc
 sibus mixtis q̄ mutua singulorum actione seorsum
 tur eorumq̄ sacramonia & aduersas multorum cono-
 rio reperiuntur.

LIBER II

De elementis eorumq̄ qualitibus, et mixtionibus

Non semel de qual. ^{tu} in particulari pertractare pro-
 misi: sed hoc ē ~~traxi~~ scabde ignis? o labile insans!
 nec omni appu nec equis sufficit, et pro vobis, sari iam
 promissis. Neumtamen quantum lat sit, ad aliqualem
 qual. ^{tu} notitiam sagrim hec dare non dubitabo. Lip vna
 ut ab elementis incipiam, quatuor sunt mundi sublimaria
 elementa, scilicet terra, aqua, aë, & ignis: elementum
 autem commune ex his definitur; id ex quo ¹ inchoat
seorsum fit mixtum & inq̄d ultimo resoluitur. cuius
 attendo definitionis proprio sensu requirunt quatuor illa pro-
 prie & rigore dici elementa iuxta illos & Leucippe hęc
 q̄ sunt elementa solum actu inchoat in mixto quoad
 omnia, quoad partem vero non actu & formaliter, sed solum
 virtute.

Respondent tamen isti illa quatuor ob id appellari
 elementa vulgaria, quę proinde tantum insunt mixtis
 virtute seu potentia, cum quatenus in mixto quovis inest
 temperamentum p̄mixtum qual. ^{tu} quę sunt virtutes

et potest deinde dicitur Aromentorum; tum maxime quia
 pa subtiliati cuiusq; mixti virtutes quatuor elementorum
 participat, quatenus exigit qual^{ter} eorum proprias hęc tem
 peras: dicunt etiam mixtum quilibet in quatuor elemen
 ta et si minus proprie resolvi; quatenus ex eo per operationem
 chymicam exsolvuntur corpora quaedam his elementis esse
 constituta, nempe spiritus inflammabilis, fumus aeris, humor
 aquosus, & cinis terreus, qui tamen corpora antea non consti
 tuebant mixtum, sed tunc de novo generantur iuvamine pri
 marum qual^{itum}.

In hac doctrina ut vides nomine semel quatuor
 praedicta dicuntur elementa quae res ex eis composita
 mixtum vel in ea res solvitur. Modicam vero videro dif
 ferentiam rursus volunt quatuor illa esse elementa, quae
 conveniunt in corpore sua simplicia, & non componantur
 ex materia & pa subtiliati, sed ex eorum mixtura substantia, tanquam
 ex materia. congenerant mixtum quilibet, in eadem
 virtute resolvi, atamen quatenus quatuor illa elementa
 sunt propriae compositae ex materia & pa, nihil pariter
 in sensu peripatetico. dicunt esse & rursus elementa, ex
 quibus mixta componuntur, & in quibus illa resolvantur;
 quo sensu appellantur simplicia quatenus ex aliorum non
 resultant compositione.

Dico 1° elementa simplicia seu quoad
 proprias partes in mixto contineri: nempe quoad materiam
 et partes essentielles, quoad partes vero non sunt nisi partes
 integrantes, aut quae sunt partes ad partem partem
 partem mixti, sicut virtutes de se sub ordinatis: hoc quidem mult
 difficilius constat apertis, quae videtur, tum ignis, tum
 aquam de se pluribus exsolvit mixto, tum per alambicum
 tum per operationem chymicam, tum sola confractione.
 sed ignis: erunt ergo quinq; pa substantiales vel mixto.
 annuo utiq; si namq; partes substantiales carnis, vel de se
 virtutes subordinatas & administratas concedi, potior
 iure, subordinatio concedenda videtur partem elementibus

2
cum
collyria, unguentum. quo in venditibus
multis elementis.

respectu mixto^{sum}; cum nata sit ab elementis incipiat et unde
propal diatua ad mixta.

Dicitur adhuc ignem tunc vocatum
et huius mixti partes, ut sane suffocandum ab aqua et
terrea, et sic unum tantum predominans elementum
remanebit in mixto. sed in istis elementa sunt indicem
intransmutabilia, si ut pura inspiciantur, et necesse
erat, ut esset in *lib. mus. seipso* Tomo I. dicitur 12,
et *Waggon* in *Philosophia* Cap. 13. *proff.* 2: viderunt
quem proserit unum licet predominans alia in se transmu-
tare. nec adeo sibi mutuo sunt inferna elementa, ut ad
terram vis decedant; alios mixtibilitia non essent. in
mixto namque partes eque elementis cum alterius parti-
bus sunt mutuo permixtae, finemque languidiores eorum
alio ab his obtundunt; ut videtur in vinoleo vitrioli, et sale
tartari simul permixtis; nam visus liquor omnem ferociam
et acrimoniam erudit, et ex uno fit compositum pene
insipidum.

Igitur elementa in mixto licet partes ad sint,
tamen quasi lethargo oppressa deliterunt; sed virtutes
vinculis sunt egressa, vires suas manifeste produunt, et
videtur vinoleo vitrioli et sale tartari. Et certe si adest
partes in mixto ita ignis vis et porandi facultas, magis
calor, et tamen cum frigore fedelatur subra adversa
vires; quod mixtum quod eque elementa ad invicem,
si videtur et qualitates suas temperari sinant? quinimo
si elementa ab omnibus mixtibilitia appellatur, et mixto
dicitur omixtibilem alteratorum unio, quomodoque verum
tenent, si in mixto mixtibilitia non in sunt? certe quae
pericula nec conjungi possunt nec alterari nec mutari,
sed magis purgant calorem et frigus, quam ignis et aqua,
et conjungi sinant.

Dico 2°. Elementa si ut pura quoson
sua in se mutuo non transmutantur, bene vero et sunt
vires subra. assentum hoc potius efficione ipet quam
probatione; quomodo enim ex aqua aliud intelligitur

generari elementum, cum aqua quantumvis in vapores
 exennata semper suam condenset essentiam, et vaporis
 particule in aëmbrei capitulo collecte iterum in aquam
 sensibilibiter redeant? Atamen cum aqua, dum sit in
 vaporis abist, non appareat sensibilibiter aqua, sed potius jam
 sit opacabilis; ideo dicitur in aërem transmutari: non
 quia purum elementum in aliud idem purum con-
 versatur, sed quia ad oculos et sensus jam apparet aë,
 non aqua, usq; dum ope frigoris vaporis particule conden-
 sate iterum sensibilibiter in aquam redeant, ut accidit in
 pluvia: hinc ignem dicimus extintum esse dum per
 calorem aut hucem non amplius se prodit.

De igne

Hunc autem
 de elem en ris sigillatim, qualiter of vntase parciantua
 parimz qualitate pestratandum. Ignis ignis vntase
 elementa perfectioribus videtur, qd ex qui actus vntase
 vntase ratio liquet; ignis autem omnia vntase sumptuosa
 consistit in particulis sphericis minutissimis motu rapi-
 ditimo agitatis. nota vero in hoc sicut et in ceteris elementis,
 feminis et insensibilibus particulis nos loqui, quz multis
 jam constant atomis; non de atomis ipsis, loquimur
 certi potest statui. Ignis ergo captivus dicitur generari
 corporibus, quia dum illo permittitur motu particule
 eque vis corporis agitatur, ipsa confusione sphericis rotan-
 tur et sic ultimo disponuntur ad formam substantialem ignis,
 quam tunc generat ignis adonore, qd unguis corpore
 omnino continetur.

Itaq; cum particule eque vis corpore
 varie dividi possunt, ideo ad figuram sphericam motu ignis
 rapidissimo haud difficile reduci possunt. Atamen quia ab
 eque vis corpore particule, ut Amianti, strictam coherentiam
 et concatenationem habent, quamvis ab ignis vi possit vinci,
 ideo non ignem vntase nequeunt. Ignis ergo corpuscula summa
 celestitate volventes, atq; in omnes partes sibrantur,

ex quo videtur motus ille vibratores, & quasi remittitur, &
in ipso certius igne. Sicut etiam in igne & incredibilia
cellasas ignis; quae ignis illa corpuscula non sponte
velocitatem acquirunt, sed totam vim quam habent
possunt maximam velocitatem in sui motu praesentem nam
ciscuntur; ideoq; nisi serrenis corporibus essent alligata,
in puncto fere horis morerentur, & acie in luce quae forte
ignis purus est.

Hinc commode dilucideq; omnia ignis efflu-
cantia phenomena; cui nempe ex silice nigritas ignis; hoc
namq; ideo est, quia in lapide & posse mixto existunt ignea
corpuscula, maxime in silice, in quo ignis praedominat, &
illius ratione ignis libere profluunt, & a partibus quibus detine-
bantur excluduntur, ignemq; foetidum generant in corpo-
ribus nigro sulphureis. sic etiam explicatur cur corpuscula
nigra sulphurea adeo violenter inflammantur; nam
cum sulphur sit rariorem inter se poro magis hanc
copiam corpusculorum igneorum, quae a nitro sic ex parte
rigida retinentur efficacius & fortius irruunt in corpora
inmediata. & huc est ratio, cur pulvis pyraeus tam prompte
& violenter inflammatur.

Hinc etiam constat, cur castro
vix flammam accipiat, liquorum vero quavis, seu aliud
corpus in hanc aëriam tam facile inflammatur. hoc forte
accidit quia humide & volatiles liquorum partes dum aduolant,
non solum illius rebus clausura recedunt ignis corpus-
cula, & solidiora dissolvunt particulas, quo facilius ignis
& aer subeant; sed etiam cum impetu ex inferioribus rebus
fortibus partes volatiles erumpant, quo eodem fit & citius
et vehementius ignem dividantur. In carbonibus vero
ignea corpuscula cum crassioribus elementis pugnant,
& ob id inflammam non accipiunt; nisi denique aer cum impetu
insumptis ignis partibus exagitet & deroget.

similiter aqua & cineres non inflammantur, quia coe
 fuscula ignea in se eque partes minimas non in se hu
 duntur, sed sunt admodum dispersa, atrumquam in unum
 conjunguntur.

Copulatus etiam sublimas chymica; corpus
 cula namq ignea dum advolant secum attollunt partes
 magis sublimabilis, postea qd altius corpora occurrunt
 collisione ignea corpuscula sequeantur, deponunt qd illam
 maam; sicut accidit in vapore res cendense, q hoc modo in
 pluram convertitur. exponitur item cum corpora solida
 ita ut in ea calorem concipiant; quia ignis in se eque
 minutissimos poros dependentes ob eorum obliquitatem &
 raritatem, simulq ob magnam partium solidarum raris
 simeam, qd in parvis non accidit corporibus ob contrariam
 rarissem. demq constat cur aqua calcem accendat; nam aqua
 humefactans partes calcis earum molliat rarissem, sic
 aditum aperit & rarefacit ignea corpuscula, que calcinatio
 remanentia lapide & aquy partes secum in vapores
 attollant.

De aere quod gravitate & elasticitate pluram De aere
 in physica ledimus; nunc autem de quo nata & mixtionis
 est partium pauca dicemus. & 1. qd omniibus inconfuso est
 aedem fluidum & spirabilem esse; Alius in se eque terram
 cum celo velut comencia sua exaeceae huminis esse volu
 tum; corporum meatu subiac, aethum vitam foveae; earum
 & caliginorum terry globo circumfissum multis vaporibus
 esse permixtum, eumq omnium fere corporum exhalat
 tiones & spiritus recipere; ideoq non ubiqd ubiqd raris
 est, sed alibi purior, alibi crassior, interdum gra
 vior est aut levior, atq salubrior existit, interdum
 pestilentior.

Aer ignis fere velut ex filis in se eque tang con
 rat; sic qd optime explicatur vis eque elastica; nam hae
 fila ab incumbente aeris mole comprimuntur

et ubi gravi hoc ponderat, aut alia operatione solu-
ta sunt, tunc ut longi filamenta sese explicant, reman-
da esse plura persuadent experimenta ex quibus non pauca
supradidimus: circa aeris qualitate sentio, quod calor, fagus,
humiditas, et visciditas aeri eque convertuntur, sed ex accidenti,
non posse et in summo gradu nisi forte fluiditas, quia
aer non proprius, sed aetheris vis continetur. humiditas
autem aeri non consentit in summo et sentit aether; nam
aer vicus potius videtur quam humidus, cum corpori-
bus non adhaereat aut ea madefaciat, sed potius exiit,
quatenus humoris particulas diripat.

Similiter frigidus
est potius quam calidus, licet multis Peripeteticis
adhuc videatur, et cuius elementa binas tribuant qualitates,
quarum altera summa et inversa, altera in partem summi-
verum ~~sed~~ forte si alia plurima ex interu ni indole
oriuntur, quae rebus quorundam affigit ipsi consonant
proportionem. atamen cum aetheris infirmitas frigore sit
frigidissima, et in media regione temperata frigore abunde,
de summa autem nihil nobis contrariet possit; palam
est aera si quem habent calorem, hinc l'alumine
solis reflexo, vel ignis exhalationibus mutuari: cum destricta
omni exteriori causa frigidus sit, certum est nata sua
potius frigidum quam calidum esse.

De Aqua

Aqua elementarum
comune vehiculum est, et cum his non adeo perspicui
se adheret, quin caloris vi cito dissolvatur, hinc in destil-
latione et corporum resolutione aqua plerumque cito exhalat
tunc quibus autem particulis consistit aqua difficile est
ampliare, cum circa id Physici insere dixerint. verum
similium tamen est aquae particulas oblongas esse sive, et
flexibiles, demumque et hinc, aliasque alijs incombentibus
more Amygdalarum. sic namque omnia aquae problemata

satis apte existerent; facile apte fluunt, & a subtili
aere aut ethere continenter agitantur, id est coactius, quo
sunt tenuiores. hinc spiritus vini nunquam caesit in
glaciem, eoque illius particulae adeo tenues sunt, ut sepe
ob ethere praesentia versu moveantur.

Hinc liquet cur aqua
in vapores facilius existeret, quam olei liquores, &
cum ferro aut alijs corporibus non adeo tenaciter
adhaeret. nam ea, quae consistunt, filamento mediocri calore
evolvuntur; rami, vero & intricatae olei particulae
non ita facile se se expediunt, sed aptius infiguntur,
& in seae implicantur fere ut abstruuntur rami. hinc
aqua particulae quia simpliciores in declivi corpore facile
fluunt, quia diam sunt liquae, seu tenes & lubricae,
ideoq; corpori cui insunt etiam levigant. hinc ubi vas
aqua vel alio liquore aquoso & bene maceratum impletum
hinc effunditur, in guttulas separatas decidit, cum
oleum & pinguis humor filatim decidat, eoq; partes habeat
flexibiles, & sibi mutuo inflexas.

Hinc constat 1.º cur aqua
vis cum oleo misceri possit, eoq; partes olei sint remotiones,
quam ut facile ab aqua minutim dividantur. 2.º cur aqua vis
comparati quae cum ram facile distat; nam plures aquae
partes, quae sibi mutuo incumbunt, vis vltimam viam spthum
admirant, ideoq; aeris partem magis resistunt. aqua sem
corporibus asperis, seu quae partibus inaequalibus gaudent
adhaerent: sic aqua sordet ablut, dum meatus subit,
& sordet cum exsistitur secum vehit; idq; commodius
fit ubi lentia ma, & sapone corpus abluendum prepara
tur: nam sordet plerumq; pingues lentae maes facilius
adhaerent & hinc aqua visa cum viscosa ma sordet
quoq; equat. hinc hinc ad id aptior est ob lentorem
noniam cum salis acumonia & si penetrante conjunctum.

Circa affectionem & qualitate^{des} aquae ^{que} frigida aqua frigida esse
& humidam; nam corpora que sunt laetiora, eadem sunt
& frigidiora; sic humida est, cum madefaciat & suis vis
non contrahatur. quae tamen solum solum solum solum solum
humida? ceterum quando fluida est, impense frigida non
est; congelata namque frigidior fit, & tunc eius partes rigent,
idem venenum fore activum si sume esse frigida, proinde
impure exhibi requirit: accidit quod aqua non extinguit ignem
quia frigida, cum etiam id cavens faciat, est autem aqua
impure humidam, eoque humectet & madefaciat, haec iuxta
definitionem Aristotelis. aqua humidior aqua sit; atamen ista
affinitio non humida sed fluida aut liquida congruere
videtur ut infra dicemus.

Aquam tenues spiritus facile
dividunt, & cum sale aschistivine conjungitur, salis in
busa vix eum dimitit; Iquia aqua plura caliditas, fibras salis
spicula involvunt, & quia ista in se subvolvunt, & denique
quia plerumque salis corpuscula in aqua includuntur, & aqua
spicula tunc aqua corpora mixta permeat, quorum mi
nus firmata est cohaesio, itaque solvit, atque ex eis velut quaedam
ramenta & minutias detrahens, hoc magis facilius, quo
aqua est calidior, & mixta sunt laxiora. salis idem exsol
vit, pinnas, ut loquuntur, longa infusione & collectio
ne chetis aqua tamen elementum purum nunquam in se
videtur, cum plura etiam cito putrescat, & varia generat
alta, & in aqua fontium & fluviorum tanta est sa
porum diversitas, quod in corporis simplex non cadit.

De terra

in resolutione ex nemum remanet nec auras diffu
tas, sed sua fixitate immotum permanet, terram so
lemus appellare. & quomodo difficile ^{partem} perire impossibile
sit, terram alibi. Elementum purum insensibile, terram
tamen appellamus id quod interius vulgari, & fixis corpori
bus, nempe lapidibus, metallis, & in omnibus
que in ignis operantur, magis abundat.

Cuius autem figurae sunt resque intrinseque particulae di-
 versae non possunt; sed unum constat earum esse ad modum
 fixas et solidas; nam cum ignis vi in auras diffusi
 non possit, cumque dum res fixas et solidas a terra
 magna, et parte ducantur, hinc colligitur quae fixas
 esse debet, nulla adeo partium cohaesio, et etiam hinc
 quae pondus magis quam ex aqua et alijs elementis profi-
 cisci.

Terra ergo mixtibilium est velut vas et fundam^{rum},
 itaque in mixto diffuente humore sicut, actiosa
 praesens, quae si sola esset, inde multas vires impeteret,
 temperat et recedit; fitque quae nimium volatilis sunt,
 cohaesiva fixa, ac rebus una cum sale firmitatem et con-
 sistentiam tribuit; idque maxime ubi cum sale; vel diuturno,
 et aciori calore coniungitur, cum enim multa parte vi
 ad invicem dwelli possunt, sic lapides et metalla diuisione
 perseverant; et satis est verisimile, sic terram et saltem
 in his dominans, ut sal in metallis, terra in lapidibus
 primas obtineat. unde cum haec duo praesens minutim conesta
 simul uniantur, et ab alijs fugacioribus elementis soluta
 sunt, ut in laterum coactione et unificatione certissimas,
 hinc corpora efficiunt, quae ab omni corruptione pene sunt
 tutae.

Itamen terra viscum aqua alijsque praesens potest acu-
 tate misceri. hinc sepe aditum ad coactionem praesens facit;
 potius enim est, et male compacta efficit corpora, adeo
 ut reliqua elementa facile discedant. unde Chymici
 terram et aquam esse praecipua accedunt corruptionis
 praesens, eoque laxiorem multam coactionem efficiunt. terra
 etiam ipse superdita, aqua vero, quae cum ut admo-
 dum volatilis et fugax, vinculum unionis sua fuga
 rivas, et volatilia elementa parvis partibus discedant.
 hinc quae aquosiora sunt et magis composita per facile
 consumuntur. et contra accidit in lateribus et vasibus
 ferribus, quae in corrupta manent, licet vi speculati

ad est in Academia Regia inna nuntium huius
leant, eoque tale abundant.

Hic queri solet an elementa
singula proprias habent regiones seu sedes? Aristotelici
collocant sphaeram ignis sub concava superficie celi tunc, sub
igne aerem, sub aere aquam, & in primo loco terram. huc
tamen coloco qd attribuit ad ignem solide impugnatum a
noo Lt. mo seijoo tomo 2 disc. 12; qd autem flama sua
sum & impyramidia perat figuram ex aere oritur aetio
ne; sic fumus tendit sursum, & viaga demerso in aquam
nititur ascendere, nec tamen sphaeram aliquam quaerunt.
unde nulla datus ignis sphaera nisi forte sit sol qd purissi
mus ignis est, huc resas missa non componit: ignis autem
missa constituentem conservat nata, tum in locis subterra
neis, tum diam super terram, ubi quotidie certissime alio
cotinuo novum ignem statim producit.

Item ad qual. remanet,
inter quas illi vocantur 12. quae alias non sponunt, sed supra
numera a ceteris, quae idcirco 2. appellant. qual. 1. dicitur
tunc calor, frigus, humiditas, & siccitas; ex quorum varia
combinatione & mixture mediate tummedae omnes dicuntur
ceterae, quae inter numerantur colores, saporis, odores, duri
tes diam, mollietas, rigiditas, flexibilitas, & ritigis quas
races appellat, & a nobis ex Arist. sunt inconvulsionibus
somatum numerat. quatuor scilicet qual. ad arbitrium inter
elementa sic pariter Aristotelici & ceteri dicuntur unam
habuerit qual. in summo, aliam infra sumum; ita igni
tribuitur calor in summo & siccitas infra sumum; aere humi
ditas & calor, aere frigiditas & humiditas, terrae siccitas
& frigiditas ita ut 1. in summo, 2. infra sumum conservantur

Hic
tamen qual. distributio magis ex inuicem, quam ex eorum,
ut dicitur, natura nata, nec dicitur aliquid addere censui, nec
narratum esse valde dissimilatum ex propriis eorum qual.
calor sic definitur ab Arist. qual. congregare homoge
nea & discrepantia heterogenea ex parte supra confirmare

concedunt. In roboribus definitionem prefatam, quia calor
in duobus omnibus et redolentibus chymicis virtutibus parti-
cularibus in se conjungit, & ad omnia talia se committit ut aquae
non desinat, ab omni descriptio hinc ex effectu deducta est, nec
semper constanti, nec solius caloris partibus: calor namque
etiam congregat diversas genera, ut patet in liquidatione metallorum,
et in sanguine, in quo in caloris hincas genera permixta
manent.

Similiter alia causa praeter calorem congregat
homogenea, nam in alembico aperi pallois congregantur
partes similitares aquae; similiter per frigoris congregantur
partes homogeneae sanguinis, et ab heterogeneis separan-
tur, dum emittit sanguis aerem expulsum frigido, prefata
ergo caloris descriptio in congrua est, sed fortasse inseriri
non potest clarior caloris conceptus, quam quae vulgato coarctat
prohibet normam appropriatam eadem et naturam sensum de
queto. hic ergo relictis caloris natura mathematica consistit
in motu expansivo caloris et perturbato seu vibratorio
partium insensibilium cuiusvis corporis; nam igneum
motu rapidissimo intra corporis pora se invicem, et
1^a actione corpora calefaciunt, hinc qui separant partes,
inter se communicant motum quoad partem disponunt sua
ignis.

Calor ignis et ignis mathematica summi admodum differunt
vere magis et minus. motum autem esse expansivum constat
ex feridit liquoribus, et ex spiritu vini quae in thermometeris
distatibus haurum illum esse penetrabilem, motum,
et calorem ex flamma ignis, et feridit etiam liquoribus fit mani-
festum, et denique calorem nihil esse mathematica praeter ignem
rationem colligitur ex hoc experimento: si hincum albuum, ut
sudarium, igni admodum, et bene calefactum, statim in locum
obscuro inferas, nunc illud de vase et vnguentum motu
caloris praemas, mille dabit igni scintillas. in multitudine
ignorum corporum experientia praemas in caliditate
corporibus, qui graviores sunt post calcinationem, et equam
caliditate non priorum, qui in eorum includuntur pora.

Hinc:

si hincaculum ductum igne pergeset, sensibiliter auctum
ponderis. sic ductum daectus caliditate vive auctum 22 grami

diacema argenti 6 granis, quia uideat eam signatur caly
bi argenti 6 granis: Plumbium demum argenti multo
gratia. hoc ita esse constat experientia facta in Liguria Italia
demum Parisiensi, quod etiam de experimentum fuisse uisum
Ingeniosem Boyle, causa caloris 1° est ignis. 2° corpus
cuius uariis figurata ad motum appa. 3° fermentatio, et accidit
in omni et igne madido. 4° attractio corporum dum con
plicantur tunc sint mollia. 5° episcas corporum eorum
ignorum quod ipse corpus omni contententur. demum motus
acidorum et alkaliorum, et hinc per se est causa caloris
in corporibus animatis, et tunc calor a partium dissona
procedit sub triplici magis persuasione motu.

Hinc facile conphi
cantur omnia caloris problemata. et 1° constat eam aqua
etiam motu rapidissimo agitata sensibiliter non incallescere;
quia nempe aquae partes cum parua in se gaudent cohaesione
parum aut nihil motu manus resistunt, sed hinc incallescere
possent aqua si inter partes quae in se adhaerent cohaerent quae
quod motu perturbata et propter caloris eas moueant. etiam
leues eam calor aliqua induat. et lutum, alia emollia et
ceram, et alia liqua et metalla. rari est quod per calorem
mouentur et diuisantur in partes in quantum diuisari
valent. induantur ergo lutum et ceram, quia uaporata
humor et posse non habent firmam cum partibus tenent
cohaesionem.

Item, in eadem tenacior est humoris resque
cum eorum partibus, per inde non expelluntur a calore,
sed si eadem magis simul cum partibus mixti et inde
omni emollitio. in metalla vero nullus adest humor,
et abunde partes sunt tenues, et pluribus ueribus concili
nata; et cum illa calor leuare non possit, metalla liqua
quatenus per ignem cohaerent partes solidi motu concili
tissimo, et in se tunc mouentur, easumque resque soluit,
proinde in ignem uoluntur ab eis physica omni in quo
est fluiditas, seu liquiditas: motu uero cessante iterum
indurantur in metalla et solida reduntur, quia diuisa sunt
cohaerentia partes eorum eademque ante conciliantur
resque.

Frigus ab his. definitur: qualis congregare homo-
genea simul et heterogenea. quae decaque vis videtur ac pro-
 uident iniqua omnibus subiacet; frigusq; clarius propter
 inuolucrum nomine, quam illa definitione. frigus ergo sicut
 calor patiens est ac uisus / absolutum; maas ita uisus
 consistit in quiete opposita motui in quo erat calor. unde
 quo partibus earum frigus causa inefficax sunt ad mo-
 tum, ea ad frigus accipi apte reduntur, disponunt q; ad
 partem accidentalem quatenus corporis poro intercludunt
 et constipant. hinc quoq; eam habent partium & creatum
 leuissimam ut corporis uai partium in sensibilibus mo-
 tum & inhibeant, & resascent, ea dicuntur frigida seu
 frigoris, ~~et~~ et fortiam sunt corporecula uai q; angu-
 lae reflexa ut hepa edrica & oculo sedida.

Hinc saler dicuntur
 corpora frigoris, quia partes habent sic frigiditas,
 ut cum uisus corporis partibus intercludunt, eorumq;
 poro et ornatu constipant, unde etiam dicuntur ad omni-
 yentes. saler ergo eodem modo ac omni & glacies frigus
 intercludunt liquoribus permovent. constat experimento
 Boyli q; delae aq; comunis accumpit libras, in quo eodem
 cum exstiterit unam libram salis amoniaci, cuiuslibet
 fiatam imposuit, tantumq; frigoris experatut fuit in uero,
 ut manu non indueret media hyeme 1ta frigoris subrum
 cui tanquam pro praesentia in huius posuit nec est aer neque
 aqua, sed habens eodem, q; fortiam nihil aliud est
 quam nitrum, corpusq; in frigiditate per hunc habitum
 tanquam effusum subnalem in ea traueat.

Constat hoc
 ex artificiosa liquorum congregare; nix enim & glacies cum
 sale alut nitro, aut alumine permixta, & uari circumfusa
 aquam vase consensam in glaciem conuertit, etiam media estate
 aut prope ignem, idemq; acida in alijs liquoribus: quae glaciem arti-
 ficiale congelat etiam in Machina Pneumatica post exhaustum

aerem perfectum, qd intra estus subter ab illa
niva & salis mixtura protuberans intelligi requirit & hinc
constat aerem non esse in frigoris subter, cum non fi-
ciatur per dicta congelat aeris intersectu. sic enim intelli-
gitur cur frigus sepe in quibusdam locis diu a Poli nemo
tionibus longe acies sit quam in his que sunt Poli ipsius
viciniora: sic frigus in Ukraina que est Polonia
Provincia est acerrimum, cum tam in eadem fere sit
que altitudo Poli, que in Scandinavia.

Unde in boreali Mos-
covia hyeres est acerrima, cum eadem pone sit ejus
latitudo, que in scotia. Sic pariter in Civitate Nepia
Sinarum ad 22 gradum latitudinis sita, qualis est
Roma, ingens fluvius circa mensem Novembrem intra
vnum pene diem caesit in glaciem, que non solvitur
 nisi post exhaustos 2 menses, & ita firma est ut
per se ferat currus. qd adem harenis vadibus
quos aqua paribus omnem mollem referunt ad iument, ab-
sque tribuendum. hinc etiam veris sepe adeo frigidi
in certis terris depressionibus repant, in alijs non item, que
omnibus evadent veris plurimum frigidi. imo diatribus
pluribus secum detrahe.

Locis itaq; facile frigoris experian-
tia problemata: cuius nemp; columna græca, aut maximo
& etiam velopetum si madefacta exponantur glaci, dis-
rumpantur, id namq; accidit quia cum nivum intra poros
immediatus aqua, eam rarefacit, illiusq; partes varias
recipim ab alijs concretas & conjungit, quo fit ut a poris
aqua conductu dilatetur in varias bullulas, & visua has-
tea solida & quæ corpora disrumpat. etiam jasei cur hinc
res prius congelat in parte superiori & laterali & poro
numquam in centro & fundo, quia nemp; ex illa parte
cui proximius est aera essentius, facilior est actio & commo-
tio hinc nemp; abundat aera, qd eam aquam in glaciem
concreverit, obstruendosq; poros hinc nemp; intersectum, ut nemp;
non facile ad partes inferiores perveniat.

Aqua congelata, ut identidem monuimus, dilatatur,
 & hinc fit ut multa frigoris vi corrumpantur, alia con-
 seruentur: interdum enim frigoris partium deperda aut ita
 immutat, ut vis resinis possint, dum scilicet aqueosq[ue]
 partes dilatantur, deorsumq[ue] volent fibras & solidiores parti-
 culas: in his esse idem fere audit, qd in contusis fructibus:
 in firmis sigillim sunt velut conuersiones in his corporibus,
 dum aquosius partibus congelatis & exorsis, alijs com-
 primuntur aut lacessant, ac succus alimenticius suis
 tubulis & cellulis excluditur: sic in Russia & alijs
 regionibus vbi frigus riget acutus, sepe aures & nasus
 & alijs partes velut gangrena infecte vi frigoris decidunt;
 nec aliud est huic malo magis operatum remedium,
 quam si partes illas frigida aqua perfusa, nunc in calidiori
 loco obducantur.

Sic enim partium meatibus aperta,
 sanguis & spiritus vitales in eas partes illabuntur: quem
 admodum ova congelata aqua frigida immersa in prae-
 sum statum plerumq[ue] restituntur, contra vero evenit
 si ea ad ignem praesens propere admoveat, nunc enim nisi
 prae ca & pere corrupta manent. sic Baechlerus refert
 Regem Angliae Iacobum cum juvenis in Damia beret,
 cumq[ue] nati & auxilium extrema vi frigoris perire necesse
 essent, nives, & conatibus eorum glacerant, adhibuit
 qui partes illas a gangrena defenderet. qd autem frigus
 partium conseruatum & ordinem pervertat, id notius est
 quam ut probare indigeat. sic frigus in toto corpore sibi
 dum colorem efficit, eosq[ue] sanguinis circules inhibet, vnde
 apertu sanguinis manus praesens innumescunt.

Hinc
 etiam fit ut in Polonia & alijs frigidioribus locis
 mares sepe ita congelentur; ut nisi caute & calidissima
 tim calore soluantur & laxentur, fragiles hiant & edi-
 ficis inutiles; eosq[ue] frigoris vi eorum diuturnantur
 fibris: quare in his locis domorum vasa frigoris vi diuina
 admodum crepant. sed & dum rapide huiusmodi

et edificij sunt spiritus adhibiti, cito fatiscunt, eod. vlt
in hybris, sic in lapidibus humores congelati sunt
partium, videlicet et condensationem pervertat. sicut etiam
corpora sepe a putredine vindicat, dum partem frigidam
motum trahit, qui partes procedentes corruptionem promo-
vent; ideo quod materia corpora nunc obducta diu in corrupta
consecratur.

Humiditas ab his definitur ^{qua} ^{qua} ~~qua~~ ~~qua~~
per difficile proprio, facile vero alienis vis, continetur.
et contra sicca facile proprio, difficile alienis de-
minatur. Celestem ut edijit sensibus ~~negotium~~ est,
humiditas eo dicitur quod madefaciat. et humectat;
ideo quod corpora quibus adhaeret et colligit, quia partes humi de cuius
facile adhaerent corpori: unde si humiditas sit oleosa
difficilius detrahenda quia tenacius adhaeret: dicunt tamen Philo-
sophi fluiditatem pro humiditate debere philosophice in du-
functione intelligi, sed certe hoc opposita parte, humida
philosophice dicitur debere; quoniam vis humi, dicitur non sicca
satis, sed firmata et durities erit opposita: si autem sicca
etiam sumatur pro firmata, quomodo flama dicitur
sicca? ergo in sensu philosophi. de fluiditate negant philosophi
finis.

Terminus humiditas uno ex sensu non est qualis abis
lusa, nec accidere ab omni substantia, distinctum: sed est substantia
corpora madefaciens, quae cum aqua, sive aqua, sive quaequam
aliquid. sicca vero nihil aliud est quam tunc substantia, quae
sicut et caesura. unde hinc omne humidum est fluidum, non
tamen est contra; nam fluidum dicitur pars quam humidum,
et constat in flama, fumo, et in metallis liquefactis, quae
liquida et fluida, sed non humida dicitur, cum longum
madefaciat, sed nec humiditas est accidens physicum, sed
proprie consistit in partium exiguitate, fragilitate, et tunc
admodum expedita in motu ipso: itaque et motus sit
in omnem loci directionem, et facilis illa ad motum procedit
ex figura partium, atque ex eo quod nullo, non nisi levis et fa-
cile est ubi non in visum partes copulenter.

Sic pulvis esse tenuissimus liquorum species probent
 ut faling granulae atam en partes corporis fluidi tenui
 oris sunt pro qua via pulveae, ex quo fit qd representent unum
 quoad sensus corpus continuum, qd philosophice saltediscit, hinc
 hinc partem partes invicem non copulenter, sed incon
 tinuis versentur motu hinc corpus fluidum magna faci
 litate dividitur; partes enim vanae & inde eam unato motu
 agitant, divisioni non obstant, & loco facile cedunt: cum
 alijs alijs non sint cohaerens nullo negotio separantur, &
 quaque versum impelluntur, unde aqua partes & cohae
 rentes foras aliud non sunt partes sales in latomus pene
 divisos, ob id spiritus vini in aere sua dum projectus, si
 exquisitè sit rectificatus, & purissimus evanescit antequam
 decidat.

Hinc metallorum fusio videtur aliud videtur esse,
 quam partem comminutio: unde fluida defini possunt
 que proprio viis esse cohaerent, aut si materiae quae tactu
 facile cedunt: corporis fluidi particulae partium quibus
 esse videntur: non qd omnes sint globosae, sed partem sunt
 cylindricae, partem sphaericae, partem comae, aut alias
 naete sim figurae ex his cohaerent: tanta quippe est
 in fluidis varietas, ut partes quae constant unum et
 quidem figuram esse non possint: qd autem aqua a seorsu
 liquoris contactu cum eo statim unatur, si non sit
 viscosus, & qd absens guttae proxima in una guttam
 confluat, non proferit ex partem figuram uniformem,
 sed idcirco est, quia cum in puncto contactus nulla esset
 aere pressio in eam partem guttae projectiva à vicium
 fusio aere equaliter versue alias partes eam praemoveat,
 et ob id liquore guttae a vicium fusio aere infusam
 rotundam abire cogitur.

Fiammas & duriores, estis que de flu
 iditate h'ca sunt, facile colliguntur. dura esse seu fiamma
 sunt, que suis viis facile continentur: id autem ex eo evenit
 qd eorum partes omnino quiescant, et supra immediate
 tangant; unde corpora suis locis contenta non effluunt, sed
 cum pars una pellitur, reliqua omnes tunc induruerunt,

Cujus contrarium in fluidis accidit. Durum est am ipso
materia molli: corpus autem dicitur molle esse propter
facile cedat in digitis, et cetera. unde idem non est solus
das et durities; nam soliditas adit. Serius ma. obtraculum
divisioni, ideoq. solidum precipue sponitur fabili et ruptili.
atamen cum in ea acid entia, sint resque rigida seu modi sub-
stia, sponunt quam optime alia corpora a se esse magis
minu dura, mollia, adha, fragilia &c.

Itaq. soliditas una condis-
tit ad partes minime, ita complicitura et conuertantur,
ut difficile divelli possint: id autem ex eo patet quod spon-
da in se invicem sunt in minima copia, adeoq. aditus imperetu
dura agenti et partes dividere et separare possit. hoc autem
dicitur ex eo quod partes componi esse sint harmoniae et vicinas,
et quia plures adsum rursus q. partes complicitur componis;
et sepe etiam concurrunt exclusio corporum colorum, quae motu
sua partes dissociabunt, et accidit in metallis liqua factis,
quae exhalatig ignis corpus calidum dura reduntur et solida-
tione atq. durum facile potest quampi et pangi. et accidit
in lapide et in vitro: et contra accidit in auro et adamanti,
quae idcirco potius dicuntur solida quam dura.

Ex solidis
componitur alia fundi possunt et liquantur et metalla, alia
estrema ut lapides preciosi, quae multatig gemmas dissol-
vi possunt alioquin liquoris di: das est quia in lapidibus
preciosis partes strictius reuertuntur, et forasam carent
sane liquorem necessarios. similiter ex duris componitur
quae dem funduntur, et vitrum et glacies, quaedam non ita
pides communes: Cuiusmodi 2^{is} similibus conuertant parti-
bus; patet hoc, quia si vitrum in puluerem usq. dividatur,
pulvis iste per ignem liquidus potest fieri potest, qua
tenus magis ac magis eius dividuntur partes, et quaequa
venum in se invicem in quo erat liquiditas: hoc autem in
lapide et gleba non accidit. durum aliam et molle optime
explicantur per vacuata nam molia facile cedunt in se,
quia multa habent vacuata quae per componi partes reflexa
dum pressioni cedunt.

Itaque liquida et fluida non dicuntur mollia,
quia non cedunt in se invicem sed in se invicem. Quae le specie

quidam est mollitiei, & oppositus rigiditati quae species
est quantitatis ductilibus est ut est uti quo corpus non est
enim sine passione, alio dante in auro, & arseno quae
hominem et la possunt duci; id est dicitur in nobilitate et
mollitate hoc autem omnia et in parte et in parte
ad modum tenues, et multas partibus concatenatis. hinc plures
adsumt partes quae in longitudinem, etiam in latitudinem duci
possunt, et cum tenues sunt, id est corpora valde attenuari
possunt, et cum aliqua plures sunt partes, fit ut quae
minima hinc ab alijs soluta, cum aliqua saltem rotatur
et copulata, sicut accidit dum plures hami resolvuntur.

Densitas
et raras explicata jam manent in physica ubi etiam legantur
et levius dicitur est aspectum et leve sed leve, quod respectivum est
quia absolute omne corpus est aspectum quatenus longitudo leve
aperit, microscopi enim ope in quo vis corpore quodammodo
hinc predominare partes in quibus dat experimenta. transparentes
diaphanum seu conspiciuntur consistit in eo quod undique habeat
partes rectas per quas radij transmittantur hinc, aspectum
autem e contra. Atamen cum enervis corpora inveniunt vacuata,
nullum est trajectum et si attenuata, aliquaque diaphanum,
non rotatur, in vacuata sunt ad modum obliqua et contracta
ut in auro; similitudo nullum corpus ita est abstruso diaphanum,
et si plura respiciuntur, aspectum non rotatur, respicitur in vitis,
ex parte non est et lucere.

Atamen omnes hinc afectiones
ab alijs praecipue ab omni substantia distincta non procedunt;
quod etiam sit humidum aut sicca fluida aut solida, mollia aut
dura, aspera aut levis, opaca aut transparentia. id est non in
aerem dicitur quaedam praecipue praecipue dicitur. sic aqua modo est
dura dum in glacem conuertitur modo liquida. sic adamas
ex parte sit levis id est opaca in aere aut solium opacum hinc;
vitam contractum et diaphanum sit opacum et sic in reliquis.
plures autem qualitates per se cum ipsam ab alijs
qualitatibus, si vis, etiam posere explicare, praecipue dicitur motu
simul abque effluum substantiam requirant. nam multo affertur
posset qualitates, reperta et aere quae cum motu non sit in se
sed de his satis. itaque dico sensus, quae beneficia
pena viam aperient ad Aristotelicos confutandos, in
vix definitionibus praecipue accessimus; in congrua
gloriam et reperta dicitur.

TRACTATUS

De Anima.

Explicatur Cap. 1 quid sit vita, quid Anima.

Cum anima definiat per ordinem ad vitam
per se esse operante quod videtur, quod vita sit. Vita autem
est motus spiritus motu a se ipso immutabile de motu
per illum, et vivens quod se ipsum seu immutabile, movet.
Vbi motus dicitur ad spiritum, exordiumque ad operationem
instantaneam et intelligere velle dicitur. Notio hęc ab eodem
convenit omni viventi, sed non ali; nam corpus grave
dum tendit in centrum, res et movet, sicut etiam sub
terra ignis aut aqua, talia quę via dum suas in se ipsas ducit
proprietates, quę tamen vivenda non ducit. Hęc accedit
motus reventutionis ad ut et altera procedens, quę est
inmanens et ab immutabile, vnde etiam consensus
et ratiocinationis, sicut etiam motus illi quos Peripatetici
ad motum referunt vocant.

Propter hęc predictas definitiones
aliquid adendum placet in Philosopho videtur: ab hęc ergo
de ratione viventi esse quod ab hęc rationem connotabilem esse
non ponit immutabile, seu quod motus vitalis supponit
connotabilem rationem. Sicut patet quia motus ad vitam connotabilem
operantem communis est omnibus, hęc etiam non
viventi, patet inde quod non supponit rationem vitalem nisi aliquid
non commune super ad ad. Unde vivens creatum sic po
terit esse definitis quod ab hęc rationem connotabilem movet
se movet per operationem ex sua specie immutabilem
quę ab hęc convenit omni viventi et est motus et
de hęc etiam viventi; quę inanimata vel non se movet
patet pro acquisitione aut recuperatione rationem connotabilem,
non se movet per operationem et conceptum suo immutabilem

Movent namq[ue] se inanimata motu locali, q[uo]dem
 ut in se et p[ro]p[ri]a non est vitalis, quia scilicet nec
 est immanens ex eo quod in se p[ro]p[ri]o: nam motus manus
 de se non difert specie ab actione transeunte, qua
 ab alio h[ab]et, vel a manu sinistra e[st] motus p[ro]p[ri]o
 formis movens: ideoq[ue] motus ille sub specie nec vitalis
 nec immanens est. Nam motus localis, ut p[ro]gressiones
 in viventibus solum est vitalis appetitive, p[ro]p[ri]o
 ac denominative; similiter vegetantium motus, q[ui] ad nutu-
 tionem conducunt vitales h[ab]entive d[icitur] e[st], quatenus
 oriuntur ab anima per eos p[ro]p[ri]a et d[icitur] p[ro]p[ri]o
 ad utrumq[ue] nutritionis actum. ^{nec obsidat q[uo]d} non animus
 ab anima ut d[icitur]; nam huius etiam ut d[icitur] convenient
 non solum vivere p[ro]p[ri]a in actu 2°, sed etiam p[ro]p[ri]a
 necessaria ad id vivendum cum ab anima ut d[icitur]
 aliter d[icitur] q[uo]d ut p[ro]p[ri]o transiens p[ro]p[ri]a ut d[icitur] non
 est.

Hae doctrinae concluduntur a ratione utiq[ue] motu inani
 motorum de se supra et explicatur motu v[est]ri in actu 2°,
 q[ui] est: motus ex sua specie immanens habitus sube[st] d[icitur]
re sub qua operari d[icitur] se actu ac vita naturalem ac
perpetuam d[icitur] aminationem ab experientia. Dico: appene-
 ras ipse non est actus vitalis: et tamen est v[est]ri et
 tum connatalem, et est immanens non minus quam
 nutritio plantae: ergo respondes q[uo]d appene-
 ras continua producat ac sibi continuative unitio-
 nem p[ro]p[ri]am ipse p[ro]p[ri]o, non est vitalis, quia non est immanens
 ex conceptu specifico; cum d[icitur] actus specie non difert
 ab actione transeunte, qua p[ro]p[ri]o eadem non p[ro]p[ri]o
 eademq[ue] v[est]ri ab alio q[ui]e produci; ideoq[ue] appene-
 ras non est ac nutritio plantae.

Primum vitale seu

vivum in creatis dividitur in intellectivum sensitivum
 & vegetativum. intellectivum est q[uo]d se movet per cognitionem
 immortalem; et hoc convenit homini & angelo. sensitivum
 q[uo]d se movet per materiam utriusq[ue] perceptionem, et brutum;

Et demum vegetativum per nutritionem. et his autem duo
 membra identificantur in brutis, via vero in homine. Quod
 hec est adequata, quia hinc communiter numeratur a Philo-
 sophis vivens loco motuum, et contradictorium ab horologii
 et chronometricis, qui vivo motum habent, hinc aliquatenus
 se contrahant et dicitur: tamen locus motuum
 includitur insensitivum, solumque assumitur ut signum
 quodammodo pro his animalibus, qui graduntur, et ab horologiis
 et chronometricis distinguuntur.

Anima definitur ex his. actus
primus corpori physici organici potentia vitam ha-
berentis. dicitur actus 1° esse primum substantialem digno-
 cas. corporis organici tenet corpus physicum, cuius am-
 pla est actus, ab esse organici esse instructum ad vite fun-
 ctiones necessarias, aptas et ordinatas ad operationes vite;
 quod magis explicatur per aliam aditum potentia vitam ha-
berentis. atamen per corpus organicum intelliguntur
 velle vitam 1° cum praesens componatur. apud alios autem
 duplex est actus; alij namque corpus organicum dicuntur
 vitam 1° cum organizatione accidentali; alij vero corpus
 organicum praesens sumunt compositum substantialem com-
 pletum per animam ipsam, taliter ut sensus definitio
 sit actus 1° quo constituitur corpus radicaliter organi-
 cum, potentia habens vitam in actu 2°, ac si diceretur
 huius est actus huius, id est quo huius constituitur.

In quo ex his sensu quidam va est et essentialis, cum
 confirmat ordinem ad proprium ordine subitum, sed per
 maximum effectum factum, quod demum ordinem constituit metaphy-
 sicam essentiali animi. Atamen in sua essentia
 eo nobis displicet, quo prout illam compositionem primum
 iterum ab anima insensibilem esse, cum eam unum speciem
 physicam vivens constituit, quod demum ut organum rationem
 per substantialem a Descartesius dicitur stabilem, ut in
 physica dixerimus. contra ergo ad ibi dicitur

nos per corpus organicum intelligimus maam consti-
 tutam per varias partes subiales carnis, ossis, nervi &
 ex parte omnibus integratur unum corpus organicum,
 id quod ad maam est subiectum ab anima aetivandum,
 quod partem illam solum est vivens partem integratam
 sicut ibi explicat. nec tamen impedit 3^m definitionis
 sensum.

Anima in comuni dividitur in vegetativam, sensi-
 tivam & intellectivam, ita tamen ut in hunc eadem si-
 quul anima sit intellectiva, sensitiva, & vegetativa, & in
 parte sensitiva simul & vegetativa. Dubitatur tamen an
 ratione anima ita secum identifice vim sensitivam,
 & vegetativam, & partem sit sensitiva, & vegetativa,
 sedum eminentes? Dico esse partem: quia ratione animae
 propriae convenit. Definitio animae sensitivae, & vegetativae;
 cum anima sit primum sentiendi & vegetandi in genere
 causae partem, id est constituens sensibilem: ergo nec sufficit
 ad anima ut eminentes sensitiva, sicut dicitur emi-
 nenter sol, & sol ab his. eminentes ignis; alioquin
 hoc non esset partem sensitivum, nec conveniret partem
 per rationem cum parte, sicut non convenit sol partem
 cum igne in sensu hunc.

Quest. I

Quanam partes corporis
 informantur ab Anima seu
 animantur?

S. I

Omnes exponunt partes principales ab anima infor-
 mant, et cor, secus, caput &c. & sicut omnes animant
 de nervis, artibus, arteriis, musculis, carne &c. de partibus
 vero operamentis, sudore, melle, lacrymis et saliva
 frequenter negant, solum quod restat dubium de sanguine,
 lacte, aliisque partibus fluidis huius corporis; diamque de
 dentibus, unguibus, et capillis. adhaec de dentibus certum

videtur cum eadem virtute, ac omnia nota sit sensus
 propria unde propria nutrantur. Similiter unguis & capilli,
 tum per eandem rationem, tum quia omnia hęc in artibus
 perinde habent ac in arboribus frondes & folia quę
 dubio procul vivunt. nec obstat quod dentes & ungues decidant,
 et unguis & capilli recedant undique: nam & ungues prope
 et folia arborum decidunt, et ibi undique pullant, et
 ergo.

Assertio nra

S II.

Sanguis non informatur ab anima. id est in se
 de quo vis corporis humore. suadetur ratione: sanguis me-
 dia nutritione convertitur in substantiam alibi: ergo propria
 pro anima, per nutritionem subinduitur corporis alibi p[er]
 sed est anima: ab hac ergo ante nutritionem non infor-
 matur. ne dicas duplicem esse sanguinem, album perfectum
 superfluum de coctum, & album animatum, album super-
 fecum & inanimatum & instrumentale dicitur: non inquam
 dicas, quia supra ad sensum hęc etiam expectato san-
 guine nutritur: ergo redit ad eum. dices in nutritione
 ex sanguine dari conversionem substantialem, quę sit nan-
 tione non de se informatur, sed de se informatur
 cipara secundum gradum vegetativum ad eandem partem
 secundum gradum sensitivum.

sed

Atamen si responsio dicitur
 animam realiter unam sanguinem secundum unum
 dum taxat gradum, non secundum omnes, implicatio
 est; quia cum omnes identificentur in hominis anima,
 idem realiter unum est non unum. si autem dicitur
 animam, hęc totam unam & sanguinem, ibi non expli-
 care nisi gradum vegetativum; contra est: ergo vine
 nondum vera nutritio, cum non adquiratur pro, sed
 solium explicetur eadem quę sanguinem in hęc. si dicas
 unum ex per nutritionem adquiri, dum in aliquo alicui
 si non explicat in ea anima vim sensitivam,

et postea illam explicat. 2°: conversio subiectiva, quam
admittit responsio nullatenus verificatur; quia non datur
manens et subiecta in subiectam, huc expellitur trans aquo,
sed manet idem.

Suadetur 2° assentio: sanguis non continui
atque cum ceteris partibus humi componis: ergo non in
formatur anima rationali. pro ana; sanguis ferre et
refertur, et continua circulatione movetur: sed qd continui
movetur cum parte immota continuari requit ut parte
parte: ergo. nec recurrens ad fibras quasdam per quas
sanguis cum seculo continuetur: nam omnia hasum fi
brarum solida est, ideoq; requit cum fluido sanguine con
tinuari. adde qd fibres istae, siquis sunt, communes sunt
vniq; sanguini perfecto et imperfecto, ideoq; utraq; an
nabitur qd adversarij volunt. dicta de sanguine pari
ter intellige de succo alimentitio, q in plantis est loco
sanguinis; idemq; intellige de alijs humoribus humi con
ponis.

Solventur argta. SIII

Inquest^o: sanguis est vera pars corporis humi,
qd illius integritatem pertinet: ergo. pro. ana: verbum
Iovinum accipit sanguinem: sed solum accipit que
ad integritatem pertinent nati humi: ergo. ad argum dictum.
ana: est vera pars organica et pertinet ad integritatem
primariam reyo; in organica et pertinet ad integritatem
secundariam conee ana et reyo cord. • Prima namq;
non debet informare quavis corporis partes, sed solum
organicas, quibus solis potentiam tribuit operandi, vitali
ta. Verbum autem integritatem accipit et naturam, non solum
integritate primaria, sed etiam secundaria, seu omnimode
integritatem; ut fieret nobis per omnia similes in naturibus;

et specialiter voluit assumere sanguinem, quem spon-
des et in prebium nos redemptoris.

Repl. cabis: sanguis

pertinet ad integritatem primariam: ergo pars ans: quia
non minus necessarius est ad hominis vitam, quam ossa
et carnes; cum sine sanguine nequeat conservari hō;
ergo. Q. quia separabilis aliis, sine sanguine tota
integritas nati huius absolute & S.: unde ex in assumpti-
onis huius parte non sequitur sanguinem à verbo
assumptum fuisse. ad 1^m resp. ans. et probatur cond;
nam concubitus Dei, et aca separabilis est. S. necessarius
ad hominis vitam, quin tamen sit pars eius; idem scilicet
potest de alimento. eodem ex arysto inferitur sangui-
nem esse partem primariationem manu et pede, cum
sine his conservari possit hō, non vero sine sanguine

Ad 2:

dic. qd. prescindendo à sanguine salvata tota nati-
vitas huius integritas absolute, hoc est sine adito; non autem
absolute, id est secundum omnem modum integritatis.
sanguis enim non constituit 1^m integritatem. ut ait Thoma
3^a parte quest. 31 artic. 5° ad 1^m docens qd. ossa et car-
nes sunt accidentales corporis partes, ex quibus constituitur
integritas corporis; hoc autem ibi negat de sanguine,
ubi ita concludit: et ideo non debuit corpus Christi formari
de carne et ossibus Virginis sed de sanguine quoniam
est actu pars sed potentia tantum. et hoc patet ex his
integritatem Mariæ non minus videtur sacravit. ab
omnibus quia ex P. P. et Ecclesie consensu constat
Verbum natam humanam omnimode integram assumptum
etc, ideo ex vi assumptionis nati sic integre sequitur
gram assumptum fuisse sanguinem, q. ad omnimodam
integritatem pertinet.

Et arystum manifestam habet in
tantam in sanguine minus perfecte; quem in na-
talem dicunt phras ex adu. arysto; et tamen

conerat assumptum fuisse à verbo: ergo. omnium mo-
 est, quia quidam in corpore hunc dunt, qui hinc partes
 illis primariis non sint, quia in organice, tamen quia
 necessarii sunt ad fomentum et sustentationem operatum,
 et nata sua sub ordinantur Animi, pendentque in eis
 esse à partibus animatis, adeo ut separatis cito coram
 partibus, idcirco merentur etiam nomen partium in corpore
 aliis, ad eumque pertinet interpretatam secundariam, cuius
 modi sunt sanguis et reliqui humores; non eas sunt
 partes primariis quia et ipse inorganice non habent coe-
 sionem ad animam et actum 1° corporis organici.

Insuper:

ergo si verbum sanguinem inanimem assumpserit usum
 erat dicere Deus est inanimis, sicut dicitur D^s est ho-
 mo. cons. nam hinc verbum assumpserit manam 1°, non
 ideo dici possunt D^s est pes, aut est manus, nec dicitur D^s est
 sanguis hinc sanguis animatus. omnium 1° est, quia
 et nota Dr. Eximius non datur communicatio idiomatum
 cum parte integrati hinc nati, ideo q^o partes non de parte,
 sed de tota nata comuni theologiae stylo proferuntur.
 dum autem dicitur verbum carofactum subiecta esse
 pro tota nata hunc.

§ Insuper 2°: Sanguis tribuitur ahi in 1°
 animae in instanti: sed in danti in instanti requirit corpus
 nutriti: ergo non ut partialimentum, sed ut pars prin-
 cipalis tribuitur. confirmatur: potest restitueretorem
 nullus est nutriti loci: et tamen sanguis manebit
 in corpore: ergo idem. ad aq^{um} respondet sanguinem
 hunc datum esse necdum ad nutritionem, sed etiam ad con-
 natum sustentationem et temperiem hanc corporis: ex hoc
 ergo hinc, et interpretatis omnimode datur in 1° anima-
 tionis instanti, et restituendus est corporibus in restitue-
 tione quamvis non amplius nutriti endis, et etiam res-
 tituenda est organizatio, quae parte instituta erat ad vepe-
 tandum; perinde restituitur est potentia augmentativa

et nutritiva, hinc ratione status aciditatis exerceant
requerant.

Atque ultimo: unguis capilli et alia quae ab
anima informari dicimus, corporis videntur excre-
menta et superflua: sed ratio ab anima non informan-
tur ergo. ad daptum respondet omnia illa esse vitia
ad ornatum et sepulchrum, sicut sicut arborum folia,
et in brutis praecipue ad defensionem: vitia quoque funditionem
aliquam obcurrunt dum se nutriunt. vocantur autem
excrementa, quia nutriuntur ex impusione succo, qui
respectu illius quo reliquum corpus alitur excremen-
tium est; et tamen proprium et convenientis horum
alimentum partium, sicut id quod sufficit Domino propri-
um dicitur alimentum carborum: superflua autem pro-
prie dici nequeunt, quia verbum nihil absumpt super-
fluum.

Quaest. II

An omnis Anima mortalis sit divisibilis?

Si.

Constans est mortali partem animae divisibilem
esse; nam ramus ab iussu partem animae deum de
se, cum sibi plantatur, radices mittit et seorsum exi-
git; ut experientia docet. de anima sensitiva brutorum
imperfectorum, qui annulosa circumstantur, eoque in annulos
sive partes directas videntur in ingulsi, eorum modo sunt
colubae, lacerae, vermiculi, etiam constat divisibili-
tatem nam parte separata a reliquo corpore vitam diu
vivunt; respicit ramos, et si quid dicitur signa doloris
refugiens exit, aut se contrahens, quod quidem proveniat
necquid a solis spirantibus vitibus, qui in parte mortua
esse dicuntur; nec a vita quae in alia vermiculi parte
residet, ut est evidens: provenit ergo ab illa parte ani-
mae quae in parte directa condenda est, proinde anima
divisibilis.

Dubitatur tamen de Anima sensitiva alium per
 ferorum, qui salia dicuntur, quia exquisitam et heretice
 nam organizationem exigunt ad vitam conservandam, ita ut
 directa in partes statim moriantur, in his ergo divisi-
 bilis Animæ eadem probari nequit, sed solum potest rati-
 onem suadentem: licet namque ex actuali divisione optime inferatur
 divisibilitas; non ideo ex non divisione inferri possunt in-
 divisibilitas, si aliunde ratio persuadeat eam indivisibilem
 esse; unde 1° probabile adhuc restat dubium circa 2^m
 in quo frequenter Thomæ animam indivisibilem in alibus
 perfectis ponunt. contraria vero sententia communis est tam
 inter Aristotelem quam Modernos. ut ego.

Assertio nova.

Omnia malis anima divisibilis & integraliter com-
 posita ^{est} suadetur ratione efficaci: dum leo nutritur nova
 parte Animæ leoninæ educitur ex nova magis parte quæ per
 nutritionem acquiritur: ergo leonis Anima consistit partibus.
 pro ens: nova illa magis pars vere est causa malis &
 subrum educationis, & subsistentiæ respectu animæ leoninæ
 quæ ab illa ut tali dependet: sed non est causa malis aut
 subrum educationis respectu animæ præexistentis: ergo ma-
 lis patet quia si illa nova magis pars non est subrum a quo
 dependet anima leonis, cum aliunde ab hac influere
 tur ut est certum, tunc erit in loco ubi non est eius subrum
 seu subsistentia a quo dependet, proinde existet
 alibi sine subro, quod intelligi nequit.

Suadetur ulterius:

substantia malis & corporea parte independente a quan-
 tate habet partes distinctas licet non extensas, ut nobiscum in
 his partibus sentiant Thomæ exceptis carnalibus com-
 positionibus: sed anima brutorum perfectorum est sub-
 stantia malis & corporea; cum sit pars a ratione

expugnans ex tendi per quam ^{dem}, per illamq; afficiis ergo. hinc
 hinc quoad presentem incongrua procedere videntur, neque
 explicare possunt contra Modianos quare pro leonia
 dicatur substantia mentalis & corporea extensa, saltem ad-
 jective, quin habeat in se partes per quas partibus coram
 pondetur quam ^{res} quam radiceat et exigit. quin imo imper-
 ceptibile est qd leonia anima sit tota in toto ut tota
 in qualibet parte, ac si esse spiritualis sicut hominiani
 ma.

Solvuntur arguta

§ III

Arguetur 1°: partes bruti perfecti separatae non vivunt,
 et est certum, ergo brutum perfectum constat animam
 indivisibilem. probatur cons. 1°: quia certat ex ipso suo quare
 probatur in brutis imperfectis anima divisibilis. 2°: quia
 divisibilitate separari debet ubi nullum illius indicium
 apert; et contra videtur multipliciter partium unam
 que in partibus bruti divisio conservari requiritur confirmari
 substantiam animi leonini partem esse et indivisibilem: ergo
 et ipsa anima pro. ans: substantiam illius est corpus orga-
 nicum et tale: sed hoc est manifeste indivisibile; cum requiritur
 necesse indifficem partem, quatenusque libet habeat organa
 ad vitam requisita: ergo. 2°: anima leonia non equa-
 liter se habet ad totum et partes, nec indifferenter illas
 recipit; atque potest in qualibet conservari: ergo
 recipit substantiam indivisibilem modo indivisibilem.

Argutum ins
 ratum in laccata, que si a capite in caudam recta divida-
 tur non amplius vivit: ergo constat animam versus latere
 dixerim indivisibilem. item in folio arboris, et in pomis, qd ab
 arbore separatum et in partem rectum non amplius vegetat.
 unde nego cons. ad 1^m proba. constat illam non esse rectam,
 quia hec non probemus divisibilitatem ab experientia, probamus
 tamen ratione urgentissima et universaliori, quam in ana-
 lyse habemus. qd autem partes bruti perfecti separari nequeant

conservata vita, sicut accidit in imperfecto, provenit ex ma
connexione a e dependentia partium inseparabile: sic partem
non potest reducere in pulverem minutissimum, perit tamen
partem, quin ex hoc aliusque inferatur indivisibilitatis.

Ad 2^m

hic sufficiens adesse indivisibilitatis indicium, tum in natu
ra nutritio brutorum, tum etiam in explicata concyris
subtilis matris & corporis; quae quidem sine partium multi
plicitate multiplicari requirunt. ad confirmat. classida
nae qua distinctio; est indivisibile indivisibilitate con
nexionis & partium dependentis mutus conce.; indivisibili
tate excludente distinctionem partium unitarum rursus an
e cons. qua distinctione cetera conuunt; nam eodem modo
etiam est indivisibile pomum & folium carboris, qd vi
etiam minimum natale plantae. Et an auctore qd huius leonis
anima non respiciat indifferenter totum & partes, ita ut
in quavis conservari possit, solum probat eam consistere
partibus inseparabile & invicem dependentibus, pro
indeq; deficit efficiente unione et accidit in exemplis adductis

Argues 2°

Quae ubicumq; partibus signa doloris edit, & toto corpore
commoetur; dumq; oculis percipit obnum nocivum, statim
pede determinat ad fugiendum: eae eadem indivisibilis anima
est in toto & in quacumq; parte. 2° dicendum videtur qd anima
in cerebello, si non est eadem ipsa in oculis, imaginatur obnum
qd oculi vident, obnum nempe non visum a se, ergo. argum
manifeste instans in alio imperfectis, et est parvum;
qd qd ego in his discipulis pariter tibi dictum habet respondeo
tamen partes anime huius qdam inseparabile commercium habere
sympathiam aut subordinationem ipse bonum totius ad
qd constituendum ordinantur: unde simul ac sensus extra
tunc obnum aliquid percipit, speciem illius ad sensum instans
inter se sibi citissime transmittit per nervos sensus
in eodem corpore distributos.

Sensu autem indolens sive phantasia indolem
 obli discernens, proxius appetitum movet ut aversetur
 obrium noxium, et prosequetur innoxium: appetitus
 autem essentia corporalis partes et potentias movet seu de-
 terminat, tum per impulsione[m] spirituum vitalium,
 tum per naturam sibi attributam partium subordinatarum.
 sic optime explicantur, qui magis obijciuntur. quod vero
 pars animi, in cerebro consistens imaginatur obrium non
 visum a se, sed a parte oculari, nihil habet absurda
 haec, dum modo utraque pars constituat integritatem unius
 animi, et mutuo se servant; species autem obli per nervo
 continuo propagatur ab oculis ad cerebrum, ubi retinetur
 etiam visione cessante; unde nihil mirum quod supra
 indolem obli datum determinetur ad operandum. per
 quod patet ad 2^m, et ad alia quae his similia obijci solent

Caput II

De Anima sensitiva et eiusque potentiss.

Anima sensitiva, ut ex dictis constat est 1^m sentien-
 di principium; potentia autem apta ad sentiendum videtur, sicut
 sua sensus: ex quibus alij insensum sunt de quibus infra, alij
 esse videntur videlicet visus, auditus, gustus, odoratus, et tactus
 obrium. sensus autem in communi est sensibile singu-
lare, praeiens, localiter existens, et debite approximatum.
 suorum autem habet organa sensus quaeque; organo-
 rum tamen a curata descriptione magis ad Medicos quam
 ad Philosophos pertinere videtur, et circa ea id plurimum dicitur
 primum apud Anatomicos et Physicos Modernos: unde
 in praesenti tantum ea quae magis utiliora videbuntur hae-
 c videri attingemus

De visu.

206

Multa circa visus organum speculatione digna occurrunt.
 ac 1° oculus palpebris tanquam velis obducitur, quarum
 superior saepe micat, ut humorae suo globum oculi
 elevet dem per fundat; varij palpebrae munitur glan-
 dulis, ex quibus una in interiori oculi angulo sita dicitur
 lacrymalis; oculi globus 6 constat musculis,
 quorum 1° in oculi ipsius vertice constitutus cum attollit,
 diciturque supercus; 2° cum depressit, & appellatur humilis;
 3° quae est bitorius oculum ad interioram aduect angulum;
 hunc oppositus in contrariam partem aduect, & dicitur
 indigitorius; duo reliqui oblique oculum circum ducunt
 vocanturque amatoij.

Internaculi fabrica consistit tribus
 membranis & videri humoribus. membrana omnium
 durissima, quae est dura mater, papirago, densa est & ad
 modum firma & opaca; eaq; parte posteriori Sele
 cornea, seu dura dicitur, parte vero anteriori cornea
 vocatur, illaq; oculum sub orbita alligat. 2° oculi mem-
 brana ex nervi optici pia mater dicitur ducit originem,
 parte sui posteriore Choroides, anterior vero Thea nomi-
 natur, eaq; cum sit perforata, foramen illud pupillae nomen
 accepit (atq; pupillam vocant humorae crystallinum).
 dicitur autem pia mater seu pia membra tunica illa sub
 illa quae mater cerebri substantiam immediatam ambit; alia
 vero tunica huius superinducta, quae vitream & aerea
 vitatam recingit, dura mater seu dura membra nominatur.

3^a
 oculi tunica externa omnia e medullari nervi substantia
 procedit, diciturque retina, seu reticularis, quia instar retis
 multae venis & arteriis condensa est. hae in oculi fundo
 inter eas canales humorem aut species per pupillam tra-
 jectas excipit; unde circa humoris crystallini limbum
 desinit, eaq; cum interioris iudis ora conuertitur,
 hinc iudis eant partium condensum instarem apper-
 dispositionem, quae sensus circa pupillae foramen varij
 virtus aperit coloribus, unde eas q; diversos excipit colores

et ex parte cernitur, illaq[ue] formatua ex vbiis. ad hanc
iandem deaminantua fibrille quaedam a retina profecta,
quae procerius citiazes apertari solent, alij t[ame]n alias mem-
branas addunt, Adnotam nempe quae oculum cum orbita
connectit; Haec namque humorem aqueum salinum cingit, et
vitream quae vitreum ne diffuset continet.

3. Ibidem sunt
oculi humores, aqueus crystallinus et vitreus. aqueus
residet intra corneam et crystallinum; vitreus oculi
posteriora occupat in dea retinam vitream et crystallinum;
quod fit ut posteriori parte sit convexus, anteriori
vero concavus, ut nempe ea cavitate crystallinum
excipiat; est autem humor iste copiosior aqueo eoq[ue]
viscosior. Crystallinum t[ame]n in fundo oculi locatus
in fentis partem sic est elaboratus, ut radij per pupillam
relinet. conchavis obscuro premeat cui vitreum convexum
apparet adae, subeuntes, in eo impingantur, ita ut obli-
vimaginem in fundo oculi tanquam in opposito pariete deli-
neetur; ac ne diffuset tenui membranula, quae aenea vo-
catur involvitur. omnes humores sunt pellucidi et omnis
coloris experses, praesque crystallinus, quod alio excedit
in consistencia.

Cornu autem t[er]mi. crystallini convexi-
tate ortus defectus oculorum, quem Myopes et Laesbite pa-
tientia dicuntur. Laesbite quod obvia remotione clare, vicina
vero confuse percipiunt; Myopes e contra quae clare vident
nimis propinqua et obscure remotione. Laesbite ergo
crystallinum habent magis expansum quam deest seu
non satis convexum; unde cum species obli non satis
in eo videntur, ideo cum ad retinam pervenerint in partem
obli desingunt imaginem; obidq[ue] necesse est quod oblium sit
remotius, ut ita radij app[er]e videntur dum incidunt in
crystallinum. e contra Myopum defectus ita in eo quod
crystallinum habeant nimis convexum, ideoq[ue] nimis
vnt radii obli priusquam ad retinam perveniant; in qua
proinde confusam desingunt imaginem, ni oblium sit nimis
approximatum.

Oculi praeterea sic sunt dispositi, ut duobus nervis, q oblici dicuntur e cerebro pendeat; q qdem nervi oculum ducunt ab ipso cerebro, paululumq propaebri coeunt; & iterum hinc separati alter ad dextrum, alter ad sinistro oculum pervenit. dicuntur oblici & visoriaj, quia per eos ad oculos deferuntur spiritus albi ad visionem necessarii, simulq per eodem ab oculis ad cerebrum transmittuntur species oborum. Jam quaeritur 1° quoniam ex partibus hucusq enumeratis sit proprium visoriae organum? dico pro retina standum, quia in ea colliguntur & sistunt specierum visualium radij, q totos humores, crystallinum & vitreum ut posse diaphano penetrant; retina autem satis habet opacitatis ut progressum specierum terminet, sicuti terminat carta papyracea licet aliquatenus pelucida.

Constat

etiam experia, nam si foramin cubiculi peritus obscuri apertus lens vitrea, radij tandem subeuntes in opposita carta deingunt eadem obli figuram & colorem, quasi viderentur pucillis. idem accidit si fenestras foramin adaptetur oculus artificialis, quomodo oblici forant ex duplici vitro & carta vitreo loco retinae posita; itemq si appertur similis oculus vituli recens occisus ex quo vngis patet qd specierum radij in vbes foramen incidentes, & in crystallinum iusta leges Dioblicae refracti & collecti, ad retinam apte terminantur prout opus est ad claram distinctamq visionem obli, seu ad obli efigiem in retinam delineandam, in qua proinde fit obli visio.

+ foramant

Quaeritur 2° cur gemini oculi

geminatum non aspiciant oblium cum tamen obli imago in vngis deingatur retina? respondes id non accidere ex eo qd species in nervorum oblicorum concursu inna cerebrum uniantur; nam cum alterum oculum dijeto paululum attollimus, tunc res ex adverso posita duplex apparet, nec tamen nervi oblici tunc disjunctuntur; accidit

ergo quia imago obli tunc in eadem retina parsetur
magis non desingitur oculo. Unde res una in eodemq[ue]
situ ab unoq[ue] oculo conspicitur, cum nempe ~~magis~~ axis
virtualis in punctum oculum penetret, in eodemq[ue] obli
punctum dirigatur, in eademq[ue] retina parsetur
et una imago obli

Obrium visus est lumen & color; lux autem
ab illis. definitur actus per se percipiendi et percipivum est.
quod autem sit color in presenti solet disputari. Sui res solida
laseretibus esse qual^{is} accidentalem rebus inhaerentem.
in hac tamen difficultate cum Moderis censo colorem
nihil aliud esse praeter lucem et varie modificatam, et hinc
et color fundamentalis seu in actu 1° sit ipsa corporis su
perficie varie figurata et disposita, color vero palidus et
in actu 2° sit lumen modificatum a corpore opaco supra
D^{ic} h^{oc} definitionem 2° de Animalibus lib. 12. color nihil aliud
est quam lux quaedam quam modo obscurata ex admixtione
corporis opaci. ideoq[ue] colorum natura in varie hinc reflexione
aut refractione posita est.

Patet hoc quia lucidi corporis
radij cum impetuerint ad oculos perveniunt, tunc sui
per se claram desingunt imaginem, sed ubi varie reflexi aut
refracti ad oculos redeunt, tunc ab eis retinam afficiunt
quam si recti pervenissent, diversitasq[ue] adeo colorum impre
siones creant; nam radij velut sui originis obli non am
plius suum fontem, sed corpus ex quo reflectuntur exhibent,
et tunc non radij sed species visibiles appellantur dum ad
oculos perveniunt. patet hoc in viridis et rubis coloribus,
et quidem quidem omnino nati sunt, licet fugaces et pene
momentanei, cum visum eodem modo afficiant ac co
lora permanentes; coloris autem natura in eo posita est
ut videatur, aut saltem ut videri possit: sed isti colores
in luce varie modificata abudantia consurgunt: ergo.

Dices:
dispersa lux bequit eundem colorem efficere: sed obrium
alburna dispersa luce perfusum eandem refert albedinem: ergo

repondo abbedinem mutari si ma. aut m. luce per
 fusa, ita ut mi. luce r. mi. ab a appareat; quin imo
 per se mutata luce seu illius refractione in alium tran
 sit colorem, et patet in nube quae jam candida, jam caerulea,
 jam rubra, jam flava appareat et videatur, non quidem ab
 uno, sed ab omnibus ex eadem parte illam aspicientibus,
 tales colores ut reales aspectu reflectuntur. sed inquit:
 ex luce deficiente, pariter omnia deficiet color. an non vix
 nec facile conmaximum probabis in illi denubris positus ab h^o
 videris obta colorata; colores ergo abeunt, redeunt q
 ad lucis adventum supra illud rebus q jam color redit vult
tu niteris syderis.

Atamen cum lux infinita pene modis
 repingi et umbris mixta valeat, hinc duo exi diu
 colores ex quae variorum subsant modifiaone. ad am en solum
 album et nigrum sunt colores ex neutre oppositi, alij vero
 non adeo in se sunt diu miles, quam vis etiam dicuntur
 primitivi ruber, viridis, et caeruleus; exeri vero dicuntur
 mixti seu ex primitivis compositi. Color autem albus
 in eo stat qd plurimum lucis radij a corpore redibant,
 sic enim nulli sunt veluti, et opacitate lux in eundem per
 spectur. nigrum vero stat in eo qd radij veluti ebiban
 tue et ababeantur a corpore. id autem ex eo oritur
 qd album superficem habet varijs velut convexis corpus
 culis reflexam, quae fortius lumen reflectunt; e contra
 corpus nigrum corpusculis concavis abunde, in quorum
 cavitatibus radij defiruntur lucis.

De Auditu

Auditus organum duabus partibus constat, altera
 interna, externa altera. auris externa in varijs flexus
 convoluta desinit in eam cavitatem quae concha solidatur,
 eod limacia conchileam referat. hae autem per varijs flexus
 et ampachis in specum anteriorem desinit, cujus foramen
 prima membrana, quam tympanum vocant, obducitur. tym
 panum autem ab externis in quavis ampachis illy sping

+
 Conchlea
 Concha

tutum prebent. est etiam in meatu auditivo cano quidam glandulosa, quæ in ea cutem et cartilagine medullæ est ex qua ceum in decem tuis, quo etiam contra animal cuta quidam munitur tympanum. membranam tympani sequitur immediate cobitas amfractuosa, inæqualis, plurimè of cavitatibus condita, ex quibus angusta specus formata, quæ cum illi cavitatibus comunicans corpus spongiosum in hunc continet

Ex prædicta cavitate seu specu duo deducuntur canales, quorum alter aqueductus appellatur, et in palatum aperitur, alter vero aperitur in riuo procerus mamillaris. demum alia est etiam auris pars quæ la-beynus appellatur, eoque sit valde amfractuosa. in tympano auris auditionem fieri, communiter asseritur, ac potissimum in eisdem membrana, in qua præter dicta apertura chorda quidam tenuis, quæ multum adjuvat ad auditionem. obitum auditus est sonus, quæ non est qualitas physica, sed consistit in motu quodam aeris tremulo et vibrato, et æquæ condita. sonus autem seu aeris tremor in orbem seu circumulum diffunditur, velut dum lapis in aqua incidens format circumulum ad omnes versus diffusum.

De Olfatu

Hæc ad id deserviunt ut odores suis foraminibus colligant, Morg' ad olfactus organum referant. organum autem olfactus alij consistunt in processibus mammillaribus cerebri; sunt autem processus mammillares quidam anterioris partis cerebri protuberantibus alij vero cum illis id ipsum indeni membrana, quæ inferioris amfractus narium succingit, potissimum existimant, quibus magis accendum censeo; quia hinc in cerebri quod est sensus communis sedes, sed in experientis præcipuus olfactus organum consistit debet, et hinc olfactus est odor, quæ est effluuium corpusculorum emissum à corpore odorifero, quæ eodem corpore cuta ad dictam per se mentis membranam, eamdemque viam modo purgant et commovent, in quo stat odorum diversitas.

De Gustatu

Quis sedem habet in lingua: est autem linguarum cutis adam fibris innervata inductus, qui summa aetate atata deponuntur et flechi in omnes partes possit. Cutis extrema autem illius membranae aut quasi cutem, cui subta est glutinosa quaedam substantia varijs foraminibus intra reticuli periclia, et etiam alia membrana aut corpus nervorum et papillare; et in his papillis nervis que sumam huius superficiem exasperant, precipuum gustatus organum est constitutum. papillae autem papillae subta sunt nisi funiculi ex intima huius membrana, qui reticuli et glutinose substantiae, praedictae, hancdem glutinosam substantiam per dicta foramina penetrant, et in huius extremam superficiem oblongis capillis proferuntur. Sapor autem consistit in alibus corporibus saporis varie afficientibus dictas papillas.

De tactu

Tactus ad vitam animae maxime et necessarius deservit et corporum, que circumjecta sunt, impressiones excipiat: modificationes namque corporum, ut calorem, frigus, duritiam, fluiditatem, et alias affectiones, de quibus iam supra diximus, tactu iudice habemus exploratas; ac certius explorat iudicium, quam ex alijs sensibus, de quorum fide cum dubitamus, tactum et fiduciam exploratorem habere solemus. cum autem precipuum tactus organum sit cutis extrema et illius structura per pauca dicamus. tactus organum in cute ipsa positum est, cum ea sit tota fere nervosa, in certis corporibus autem inson et cuticulam insurrectis, quae in Malpighii papillas nervosae appellat, potissime collocatur.

Cutis igitur ex nervorum, arteriarum et venarum ramulis magna ex parte est contexta; in eamque vasa excretoria seu lymphatica ex infimtis pene glandulis oriunda derivant, per que sudor et haecula erumpunt. sub cute autem ut in intra reticuli varijs foraminibus periclia, praedictae existunt Malpighii,

nervorum papillarum capita quae in cute ipsa altas
 habent radices, et supra cutem reticulatam assurgunt,
 ita ut de maxima extrema cuticula intus appareat papilla-
 rum papillarum capita; atque ut ipsi quod emittunt hoc
 est principium tactus organum, et huius papillae quaedam
 supra, sunt praecipua gustus instrumenta: nec dubium
 est quin haec papillae sint nasorum et tendinum quaedam
 papillae, cum sensus omnis et motus a nervis
 et fibris tendinum oriatur.

Nec idem mirum si nervi in
 fibrillas pernumerabiles abeant, cum idem fere in
 plantis contingat: nam fibrillae in radice in ramos
 folia et fructus tam numerose exarsunt, et pene
 incredibile videntur tantam fibrillarum copiam a radice
 ipso prodire potuisse. id etiam ex eo patet cumque consi-
 dere possumus, quod cutis, et etiam ipsa consumpti pars
 extrema non modo glutinosa, sed etiam infibrata innume-
 ras directa et per reticulatam aperit, fere et arborum
 folia, quorum caro a parte fuit ab animalis cutis externa
 hinc facile intelliguntur. praecipui ipsius tactus species: inter
 quos dolor et vdupas primas tenet. dolor ortus per
 percussione fibrillarum, quae ex his papillis hinc inde diffusis
 cutis deperituram efficiunt. Igitur plus satis ven-
 duntur, aut a se invicem eodem tractantur, Igitur
 etiam duntaxat: vdupas vero datur dum spiritus
 placide et aequaliter diffusi nulli obice retardantur.

De sen-
 sibus internis nonnulla in loco sedimus, nec obium sup-
 nit et in eis plus immoremur: nuncque solum adendum est
 praeter sensus ibi rotatos alium esse quod sensuatur seu ap-
 tus sensibus appellatur, diciturque in bonum aut malum per sen-
 sus apprehensum; diciturque etiam fomes peccati de quo ita loqui-
 tur Apostolus: sensus autem legem in membris meis ruperit
 quendam legem mentis meae. quae obium per modum pro se
 cutiora est bonum sensibile et delectabile; et per modum
 fugae malum nocivum et vitabile. diciturque in concupis.

abiles et irascibiles: 1° est inclinatio in bonum facile acquiribile, & fuga a malo facile vitabile. 2° vero in obitum adiuuandum. unde primi sex sunt passionnes, nempe amor, odium, desiderium de bono absentis, gaudium de presenti fuga a malo absentis, et tristitia de presenti. irascibiles quinq; sunt passionnes; tres nempe boni, difficile acquiribile, desperatio boni apprehensi et in acquiribile, audacia, timor mali in evitabile, et ira.

Cap. III

De Anima rationali

Utrum Anima rationalis spirituales sit, indivisibilis, & immortalis?

S. Iulius:

Quod anima rationalis spirituales sit sive immaterialis et incorporea ex scriptis huius etate colligitur, et ex scripturis sacris scripturis locis, etiam ex Ecclesie declaratione, nam Concilium Lateranense sub Innocentio III in capitulo primis de summa trinitate de Deo sic ait: ab initio temporis unamq; de nihilo condidit creaturam, spirituales et corporales, angelicam videlicet et mundanam, et deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore condantem: eadem veritas de more natura philosophice et ex observationibus in huius mundi, cuius actus corporalia super volat, attinguntq; obta ponitur spirituales huius mundi et angelos, 1° quia aperiunt ab hisq; abstrahunt rationes communes, utq; ad ipsammet entis rationem communemq; dem rationis corporeis et in corporeis: ergo.

2°: quia potentia intellectiva, non veluti potentia corporea longo exercitio et etate attingitur, sed potius unus habitandi gradus exordior et acutior; nam mens, et ratio, et consilium proque in sensibus est. demora natura idem est libertate et dominio voluntatis

hunc: nam 1° liberum arbitrium, cum in omni sub-
stia classe spirituali nempe in D^o et Angelis reperiatua,
nulli rei convenit manifeste corporee, et patet in brutis
calidioribus; omnia quippe unius speciei uniformiter ope-
rantur. 2°: ratione liberata anima humana corpori domi-
natur, eius inclinationi resistit, passiones compescit, vo-
luptates respuit, modum condemnit &c.: at anima que
sic dominatur corpori nequit esse corporea, cum plane oblen-
dat se esse corpore superioraem: ergo.

Dices: humana mens pro
statu unionis non nisi personam sensuum accipit esse
vires obnoxium, nec potest regulariter intelligere sine passio-
nibus et leon comitante actu phantasie: at in de provocat qd
rationis vni difenatur in passio, deficiat qd in passio amon-
itus et de expletis: ergo. respondet qd licet hac de causa mens
in operando dicatur inchoatim pendere ab organo corpo-
reo tamen inmediate et effective ab eo non pendit; sed su-
pra sensuum spheram exaltatur, nam effertur ab his
de obis iudicat, quam sensus nunciat; corrigit item
sensuum erroes, quin vni progreditur ad cognoscenda
plura sensibus impercepta, ut quiditates rerum et 1° prija.
et qdem si a corpore separata pens inmediate cognoscit
obta.

Quod anima rationis sit indivisibilis veritas est,
si non ex parte definita, esse fidei proxima, esse dicitur
ac dependit ab omnibus catholicis; praeuntibus Ecclesie
1° 2°. certum vram est animam non consistere ex actu
et potentia, cum sit substantia incompleta ad informandum cor-
pus ordinata; nam qd anima rationalis venerit pra corpore
ab Ecclesia definitum est. Item certum est eam non com-
poni inessentialiter ex partibus, cum sit substantia spiritualis
de cuius ratione est indivisibilitas; alioquin posset una pars
animae ab alia separari, ideo qd si ab homine subito separa-
tur pars animae ab eis a manu usq, illa pars animae cum
non maneat in manu iam mortua, inq Caelum peteret; et si
ho illy posseta in lethali peccato vitam finiret, esset pars
animae descendens ad infernum, qd nullo absurdius

Deniq; qđ anima rationalis sit, immortalitas incon-
 cursa et veritas catholica, totiusq; vniuersi christianis funda-
 mentum. et qđ hoc non pro ueniat solum ex indebito bene-
 ficio Dei volentis animam, sancti si mortalem ex se per-
 petuo conservare; sed ex eo qđ anima nata sua sit immor-
 tala, etiam tenebant veritas catholica, et ait D. Eximius.
 Summa autem immortalitas hinc non pro indebita nobilitate
 essentiali, quo sensu D. solus habet immortalitatem,
 ait Apollonius 1° ad timotheum. 6° nam omnis car-
 nalis potest a Deo ambulari per substructionem influxus
 conservativi: sed pro incapacitate corruptionis, ac desitionis
 proserientis ab vltio apente natali, atq; etiam a Deo, si
 iuxta verum naturas pro cadere velit.

Hęc veritas demonstrata
 sua philosophice: lumine natali constat hinc vniuerso
 tanquam Reipublice bene constitute puelle sumum Prin-
 cipem et Moderatorem, qđ sit S. virtutis remunerator,
 et vobis vindex: at si hō dum moesta funditus
 insensat virtus sua mercede fraudabitur et iusti qđ in hac
 vita sepius flagellatur erunt, infeliciose inuenerit: explu-
 mine natali cognoscimus adiam esse vitam in qua hinc
 erg digna virtutis retributio sit operanda. hęc res valde com-
 mendatur a s^o L. P. et quidem cum iustis sepius in
 flagellatur ab eo quom flagellat omnem quem recipit,
 nulla est et providentia, sed misera conditio virtutis iuxta
 illud Apoll^o: si in hac vita tantum operantes sumus,
misereabitiones sumus omnibus hominibus.

Dicit Augustinus
 in libro 1°

Demonstratur ex
 apertis qđ ius quantitate et summi boni: neque enim
 dubium est quin D. hominibus hoc felicitatis desiderium
 inuenerit, qđ inutile aut vanum esse non potest; nec
 frustra rursam sciendi et veritatis cognoscendi cupidi-
 tatem in nobis accendit, ac rerum omnium captiuam
 animum dedit; sed apertis ista innata explorari non
 potest donec hō virtutis corporis solutus fuerit: ergo.

demone magis denique subiecta spiritualis eadem est
et in materialibus; nam quod non dependet a materia, quod simplex
est, neque ullum esse habet conuersionis principium,
cui nihil est conuersionis, neque passus habet in quibus
aliquid possit, id sane naturaliter est in conuersionibile, neque
indiget alio ut personetur nisi sola Dei conseruatione;
sed anima rationalis est subiecta spiritualis: ergo et
in materialibus.

Hic quaeritur, an nunc potentia animae ab illa
realiter distinguatur? negativè respondeo: quia anima
non influat immediate in actum amoris, nec mediate nec
immediate determinabit ad amorem pro omissione amoris
aut: sed si non determinat non amat libere et impetabiliter:
ergo. ma patet, quia anima nunc easdem nihil potest
ut eius sequatur amorem pro odio; nam solum radicet
potentiam voluntariam, quae eadem radice non potest in
ferentiam ad amorem pro odio, nec alterum pro altero inferat.
Vnde non amat libere quod non ita dominatur amanti
ut ipsum prohibere suspendere possit aut impedire: sed
anima immediate non influens nequit prohibere suspen-
dere aut impedire amorem; cum nihil faciat nisi radi-
care potentiam voluntariam, quam eadem necesse radicet:
ergo. vide quae diximus de subiecta immediate operativa.

Quaest. II

An intellectus egeat speciebus
impressis ad intelligendum?

SI

Dari inueni agentem ex his conuenit quae in logica
diximus. an autem realiter distinguatur a passibili
est par ut momenti, nec quae sit multiplicare entitates,
cum velle ad id rati non operetur, idem spiritus in his dicitur
tunc agens quatenus laborat speciem impressam, et
cum praeter se mouere statuerit, non velle omnino in
hærens exierit, ideo dici solet non cognoscitur us

qd qd em solum in consensu reduplicatio verum ad sum-
 mum exit: unde in his agens potentia spiritualis est
 apta ad faciendam speciem impressam, seu intelligibilem.
 huc autem qualitas est intentionalis secundum & determinans
 intum ut in cognitionem prosumptat obli, et de hac pro-
 cedat questio an necessaria ad intelligendum sit secus. regant
 Moderari cum Durando, affirmat vero sentia tenu-
 nis cum qua sit.

Assertio nra
 III

In his agit ad intelligendum speciebus impressis
 videtur ratione: cognitio facit et veluti parit in se simi-
 litudinem. palem obli ergo effectus debet oriri a virtute
 proportionante similitudinem eiusmodi. sed huc via via
 requirit esse virtuta et sola potentia intellectiva: ergo super-
 addi debet species, qui velut semen obli similitudinem
 illius referat in cognitionem. pro subdum. in his esse
 non continet paliter, nec virtualiter et eminenter simi-
 litudinem intentionalem rerum sensibilium: alioq. erit
 eminenter saltem similitudo rebus omnibus: ergo. confusio
 si virtuta potentia intellectiva est virtus adequata cogni-
 tionis, et similitudinis obli, non erit expectanda obli-
 tatio per se per speciem: ergo poterit pro libitu cogno-
 cere qd libet oblium etiam non existens nec representatum,
 qd est falsum.

Dices ad omne id sufficere phantasma, qd
 intuitum immediate determinare poterit - ad hoc oblium pro alio
 cognoscendum; cum illud immediate concurrere poterit et hinc si-
 militudinis, talis quovis modo: nam sicut ad similitudinem
 phantasmatis facit intuitum speciem impressam, qui sit obli
 similitudo, cur immediate facere non poterit speciem ex pres-
 sam seu verbum mentis? sed contra: nam licet per phan-
 tasma poterit determinari intuitus veluti dispositus et determinatus

egret adhuc alio quo de se non movetur. Intra sece et phantasia et
phantasia, ad producendam obiecti similitudinem. pro aut: si
intra sece in se non habet quasi seminalem obiecti
similitudinem non poterit illam producere; alioq, effectus
non proportionaretur cum causa: sed phantasia non movetur
intra sece in se, sed extra: ergo.

Veritas: effectus intra
est spiritualis: sed ad effectum spirituale non sufficit
causa materialis: ergo phantasia phantasmata eget intra specie
impressa, quae spiritualis est. nec convincit phantasia solutio:
quia ad speciem impressam non concurrit phantasia effectus
se, sed solum ut exemplar, ut infra videbimus; intra tamen
sufficiens habet virtutem ad producendam speciem im-
pressam, quae tantum virtualiter et in actu 1° est simi-
litudo obiecti, non vero phantasia. adde qd intellectus seu verbi
productio est naturalis partus intra, quo quoniam in cognitionem
veritatis generationis verbi divini; hoc autem non accidit
in productione speciei impressae. accedit qd intra sponte im-
manens operans, extra se non intelligit, ac proinde
debet determinari et adjuvari in sece ab intelligibili
saltem per sui similitudinem seu speciem

Solvuntur arota

III

Argues 1°. admisis speciebus impressis, phantasia simul
intra cognoscit; nam species simul in intra existens et sponte
causa necessaria illum moverent ad phantasia extra cognoscendam.
sed hoc est contra experientiam: ergo. nego ma. nam corruptio
intra et phantasia in operando, quando in corpore vivit
concedit etiam quoad utrum species materialis sentit et intel-
lectus, adeo ^{intra} in intra existens species, quin simul in
memoria materialis evigilet alia illi coram pendens; quae si forte
corrupta sit, ea ipso cognoscendam speciem intellectualem phan-
tae et phantasia, donec anima appareat a corpore. cogit
et si plures adint species in intra, ea tantum cognoscit extra,
quae pro illo hunc referentur in phantasia.

Atramem specias specierum in memoria aut phan-
 tasia, oritur: ab humore predominanti, ab afinitate et
 connexione specierum insensu, tunc in ordine ad obta, tunc
 ipa ordinem et modum quo acquiris fuerunt: hinc ex adventu
 nos, speciei evigilare solent species aliis circa idem obta,
 etiam illis quo ordinata cum illa fuerunt acquiris. dices
 enunt ergo in intus species commensuratum nemp albice
 nigri: conce. cons; quia licet ipa illis opponantur physice,
 non tamen intelligibiles, cum inter species nulla detur
 commensuras, et in ipsa phantasia experitur. dices item: volem
 tas non eget specie imminuta: expo tuc intus. nro cons; quia
 voluntas non facit similitudinem palem obta sicut intus,
 et intelligendo fit omnia

Quart. III.

Qualiter Phantasma cum intus
 agente ad productionem speciei
 concurrat

Communiter dicitur intus agentem a materialitate

species depurare phantasia, in eas ad instar lucis intellectu-
 alis irradiando, et sic ad intus possint pervenire: hoc autem
 non va intelligi velle in idem entitative phantasma ve
 Intiquadam tuc per visum ad intus transcat, et hoc modo
 fiat species intus spiritualis: q. enim fieri potest ut ma-
 de fiat spirituale? aut quo modo intus denudabit species
 materialis a materialitate, nisi tollendo materiam, qd est ut ipa
 species imedio tollere? intus ergo phantasma illustrat,
 et a materialitate depurat, producendo aliam speciem spi-
 ritualem phantasmam in esse representativo similem; at
 non ut eam producat a phantasmate concurrente dependet,
 quo autem modo concurrat et scitatur, sit

Assertio n^a.

§ II.

Phantasma non concurrens effective nec principia-
liter nec instrumentalis cum intuitu agente ad productio-
nem speciei, sed solum in genere causae exemplaris extrinsec-
quoad 1^m partem suadet: causa efectiva sive principialis nec
instrumentalis abet esse in eodem ordine cum effectu producente:
sed phantasma, ut potest quod male non est in eodem ordine cum
specie spirituali: ergo. dicit elevari ab intuitu. contra: ut ab
intuitu intellectus, necessarium est quod aliquid ab eo derivaretur in
phantasma: ergo ex se est causa improprie et a
vera virtus oritur ab intuitu subindifferente est solum cau-
sa efficiens 2°: ut intuitus elevaret phantasma, ab aliquo
debet & determinari: ergo ab alio phantasmate de quo
idem manebit dubium, sed ab eodem quod imperceptibile est.

Suadet
quoad 2^m partem: illud est causa exemplaris ad cuius simi-
litudinem agens producit effectum: sed ab intuitu agens produ-
cit speciem immortalem ad phantasmatis similitudinem;
ergo. quod autem phantasma determinet solum extrinse-
ce patet, quia non in intuitu, sed in phantasia residet. dicit
cum Confusis: causa exemplaris solum habet locum
respectu cognitionis, & ex illius attentione operantis: sed
intuitus agens cognoscitivus non est: ergo. Respondio ma. esse
veram de causa exemplari proprie & proprie tali; phantas-
ma vero tunc dicitur causa exemplaris, ad quam quodam
sufficit imperfecta et quasi virtualis cognitio, qualem habet
intuitus agens: huius namque operatio intellectualis est & aliquo
modo cognoscitiva, licet non absolute; quia cognitio abso-
lute talis sumitur pro intellectione & completa verbi produ-
ctione.

Solvuntur aequa.

Argues 1°: causa determinans aliam ad effectum
produendum etiam effective producit: sed phantasma a
determinat intuitum ad hanc speciem produendam:
ergo. Respondes phantasma aliam in aere intuitum agens

extrinsece et obriue, non uero intrinsece et efectiue: nam phantasma potest inferioris ordinis nullam uirtutem tribuit intrinsece et efectiue producat, sed se habet ut esset phantasma ad cuius similitudinem intrinsece uirtute propria producit speciem intelligibilem. replicabis: phantasma determinat efectiue: expo. pro. ans.: intrinsece agens non per se sed per phantasma se continet speciem; cum intrinsece non sit obriue patitur similitudo, sit uero phantasma: sed causa se continens efectiue efectiua: expo. argum. probat non intrinsece sed phantasma esse causam principalis proinde non facit thes. 2.

Respon-

do speciem intelligibilem seu impressam solum esse uirtutem effectiuam obriue similitudinem, non patitur et in se uidebitur: unde intrinsece agens sufficienter se continet illam, superita extrinsece determinatione phantasmatum; alioquin nullatenus intrinsece ad illam concurreret, quod nec aduersarij uolunt. igitur intrinsece agens est causa destinata a natura ad producendam obriue similitudinem, non ad exemplarem, quia ad hanc exigit intrinsece secundum a semine, sed solum uirtutem et quasi seminalem, superita determinatione phantasmatum; alioquin hoc semine spirituale nullam haberet proportionem sui causam productiuam.

Theses 2.:

res corporea sufficienter eleuari, potest ad effectum suum per naturam, et eleuatur aqua baptisatam ad producendam gram, et igitur ad animas cruciatas: expo. et res magis ad producendam speciem spirituales: respondeo eleuatio illas fieri per uirtutem miraculorum et supernam, nunc autem dubium de uirtute procedit naturali; nec negamus phantasma miraculose ab eo posse eleuari ad productionem speciei, dicimus tamen ab intrinsece agere nequaquam eleuari propter rationem in attentionem datam. dicitur: Theses 2. dicitur autem phantasma concurrere et instrumentum. respondeo loqui de instrumento late sumpto, quo sensu quid quid ad productionem speciei concurrat obriue dicitur instrumentum, sicuti tenues externi dicuntur organa seu instrumenta anime etiam ad operationes spirituales.

Quæst. IV.

An species impressa sit factis obli simili-
tudo, qualis est ad intellectum con-
currat?

Dico 1°: species impressa solum est similitudo obli
virtualis et efectiva; id est non alia ratione dicitur represen-
tatio similitudo intentionalis obli, nisi quia est virtus efectiva
representativa factis, nempe verbi, nec ideo nomen species
tribuendum est potentis, sed quia constituit representationis efecti-
vo; quia nomen illud peculiariter denotat virtutem que ab
obli dicitur originem, et potentiam complet in se potentia
representare hoc obli per illo. Sic non omnis causa con-
currere ad productionem vegetum vocatur semen aliq
nomen hoc tribueretur etiam sibi aut lung. species ta-
men dicitur intentionalis, quia ~~trans~~ ad lineam intentionalem
nec dum spectat cognitio et representatio factis, sed etiam
virtualis, que tota per intellectum et verbum est in-
tuita.

Assentio sic explicata suadetur ex analogia sem-
inis, quod non factis sed tantum virtualiter assimila-
tum factis: ergo cum species dicatur semen obli, idem de
illa erit dicendum. suadetur 2°, quia si esset factis
obli similitudo confunderetur cum specie expressa,
seu verbo mentis, et valde superflua rediretur expressio;
nam si per speciem impressam habet iam in his pa-
tem obli similitudinem, absque ulteriori actu suum
in his obtineret finem, quod in huiusmodi similitudine
consistit: ergo. vegetus: habens factis similitudinem
non est in potentia ad similitudinem factis: sed in his
habens speciem impressam est in potentia ad factis
similitudinem, nempe ad verbum mentis: ergo.

Dico 2°:
species impressa concurrat efective ad intellectum.
suadetur ratione: in his media specie impressa tanquam
semine verbum intentionaliter generat: intellectio
namq communiter dicitur generas intentionalis:

sed semen active concurrit ad generationem probris: ergo.
 confirmatur: species impressa est pro completum in tum
 ut verbum producat: sed probris sic concurrit effective.
 ergo. pro mi: in his probris sic facile representationem pro
 lem et in actu 2°: sed hoc habet per speciem impressam
 quod ut representas virtualiter et in actu 1°: ergo. 2°: spe
 cies impressa prestat concursum quem probris obtum
 si ad esset: sed obtum concurrens effective; nam sum pro
 pro realis causetur illud proloquium ex obro et potentia
parius notia: ergo cum species sit ea virtualiter quod
 probris obis expectatur, effective concurrit.

Solvuntur arguta

III

Inque 1^a con ma 1° attentionem: in his specie
 impressa secundatur, patitur est verbo similis, cum
 illud intentionaliter generet: non paret: ergo per speciem
 impressam. pro ma: si in his probris sic non esset
 verbo patitur similis, generatio verbi non foret nisi
 multitudinem natur: ergo. nego ma. ad proba deum ans:
 si non erat patitur nec virtualiter similis concu;
 si precise patitur nego ans. et conc. nam sufficit simi
 litudo virtualiter inter causam et effectum: alioq. nulla
 daretur causa equivoca nec esset qd productio verbi
 dicatur generatio; nam ad veram generationem iuxta ad
 necessarios sufficit similitudo virtualiter; terra q. p. p. cum
 dani d. d. a semine in esse vegetabilis et generet
 vegetabile, quam ^{vis} semina supra ipsos non nisi virtu
 aliter habeant vitam vegetativam.

Cogitandum quatenus

ad generationem naturalem mixtam non sufficiat
 causa equivoca, si effectus ea sit nobilior et perfectior
 et in physica dignior; atamen ad intentionalem generatio
 nem non requiritur causa univoca neque eiusdem speciei;
 alioq. species impressa erit causa vegetabilis, cum sola illa
 potest esse eiusdem speciei cum verbo; sed tamen erit pro

constituentem in se in specie determinata in qua acci-
mletur verbo, proindeq; ex specie et in se fiat unum
per se & s. ; Verbumq; ex se quodammodo infir-
cum generante, jura diei potest in se generis seu factus
qd eodem diei requit. itaq; ad insensibilem generatio-
nem sufficit qd causa virtualiter assimilata generans
& sic verificatur qd generatio est in omnibus in se nati-
pate in se.

Dices: species ex proprio conceptu est magis
obli, hujus character, pictura, & similitudinem: sed non in
hac denotant similitudinem formalem: ergo: respondeo predicta
nomina dum species impressis attribuntur accipienda esse in
sensu virtuali, et cum in sensu communi radius hujus
vocatur calidus, ardens, & igneus, id est in se causa
& virtualis; & hoc pacto loquor habet nomen seminis
quo qd em specialiter significatur species impressa: dices
sem: species fit ad similitudinem phantasmatis sed
phantasma est factum obli similitudo: ergo. distinctio
fit ad similitudinem propterea correspondet semini concu;
ad similitudinem omnimode seu univocae, nego; ratio
autem ut dicitur solum est virtualiter simile, nec amplius
reigit et fecundat ad productionem proli.

Argues 2°. in 2°.

aliter dicitur: qd vitale non est requit ad vitalem actio-
nem specifice concurrere: sed species impressa vitalis non
est: ergo requit specifice intellectivam, proindeq; nec ver-
bum mentis: respondeo ad actionem vitalem posse con-
currere particulariter particularitate carens, proinde non vitale;
sic dicitur qd sol producit visum sub ratione corporis,
& habens intellectualis producit actus scie sub ratione
particulari rationalis actus: sic particularis species concu-
rit ad intellectivam, propterea huc est productio similitu-
dinis facti obli. Dices: species impressa assimilatur
phantasmatis: sed hoc non concurrunt ad eam specifice,
ergo die speciem impressam se habere per modum proli
intentionalis generantis, de qua ratione est concurrere
specifice ad productionem proli; atamen productio speciei
impressae a nemine dicitur generari.

Institutio V.

An intellectio realiter distinguatur a verbo mentis?

Affertio nra

In intellectio realis distinguitur a verbo mentis: suadet hanc ratione: intellectio realis distinguitur ab ipso verbo: sed nunc intellectio realis est verbum mentis: ergo. patet mihi, dum absente obiecto. Illud in se contemplatur, intelligit ipsum in virtute imagine aut verbo: sed id in quo obiectum contemplatur est tunc contemplatio. seu intellectio: ergo. confirmatur: dum in se cogit non est obiectum absens, illi est presentia in aliquo esse intelligibili: sed hoc esse est verbum mentis, utrum obiectum generat obiectum: ergo verbum est obiectum contemplationis. sed intellectio realis distinguitur ab ipso obiecto: ergo. hanc doctrinam confirmat Magnus Hugo. lib. 13 de trinitate sic agens: verbum nram simile est in hoc enigmate verbo Dei quod in am sic et hoc de nra nascitur scia, quoniam ad modum et illud de scia patris natum est. sed quod nascitur de nra scia ab ea distinguitur: ergo

Solvuntur arguta
SII

Opones: verbum est actualis obiecti manifestatio: sed nihil latius est intellectio; cum idem sit obiectum intelligere ac ipsum in se manifestare: ergo. distinctio nra: manifestatio patris et obiecta conel.; causalitas et effectus a verbo nra, et sic distinctio nra. contra. intelligere namque non est patris obiectum manifestare, sed obiecti manifestationem efficere, et percipere, quod ad id patris et obiecta manifestatio. tunc est intellectio. respiciat in: in se specie impressa secundarius est representatio obiecti in actu 1°: sed per intellectum non in actu 1° ad 2°: ergo intellectio est representatio in actu 2°. distinctio nra: de actu 1° ad 2° causalitatem conel. mi

patet ergo mi et in eod. sensu const. nam solum ipse
est expressa que intellectui obicitur. Nunc quod dicitur
dicitur patet & determinatur obiectum representans, & per hanc
tantum transit & actu 1.º ad 2.º patet & determinatur
representandi.

Insuper: species impressa potest quam optime
esse dicitur cognitivis, obiectum quod in se presentat: ergo non
requiritur species alia ab intellectu distincta. nego autem;
nam species impressa recte est obiectum determinatum patet
nec de qua est obiectum representans. Illud coram intellectu presentat, sed
solum se habet ut virtus seu semen perficiens intellectum ex
parte actus 1.º, & ad determinandum ad unum generatum.
dicitur: in se intelligendo habet res ad se: sed obiectum naturaliter
per se habet: ergo. distinctio ma: habet actus conceptus; factus est
representative recte; per verbum alterum representativum
naturaliter obiectum, & illud in se tanquam in speculo con-
templatur in verbo. dicitur idem: conceptus rei est similis modo
ipse seu verbum mentis: sed conceptus nihil est aliud quam
intellectus: ergo. distinctio ma: conceptus obiecti & determinatur
conceptus; causaliter & effectivus nego.

Tota solutio dicitur
sumitur ex ista, nam 2.º corinthios cap. 11 sic ait:
voluntas intellecta in nobis nec est ipsa res que intelligitur,
neque est ipsa substantia in se, sed est quidam similitudo con-
cepta ad in se & rei intellecta, quam vocat ex superioribus supra
dicant. & quod 8.º de potentia artic. 1.º ait: intellectus conceptus
verum rei in se format, & rem intellectam cognoscit: dicitur
autem ab actione in se, quia predicta conceptus connotatur
et hanc actionem. hec autem conceptus in nobis proprie verbum
dicitur: hoc enim est quod verbo ex superioribus supra dicitur: huius
modi conceptus conceptus quod alio exponitur & aliud representat;
videtur quod est ab ipso per se actum: est vero similitudo
rei intellecte. non clare videtur verbum esse conceptus
rem obiectam, cum sola illa sit hanc actionem in se. ut
dicitur etiam verbum ex superioribus supra dicitur significare rem in
intellectum seu esse similitudinem ordinis ad intellectum
ipsam et voluit dicitur.

Inquirer an intus dicere cognoeat singulari?
 negativè respondes: nam male ut dicitur dicitur spectat ad
 sensum, ob id vero dicitur intus perinde à malitate.
 hoc autem non ita intelligendum est, et intus non intelligat
 male; alioq. nec intelligeret maam sed ita et species intus
 ybilis ob id sine maali individuali et sensibili reperiret,
 seu maam ipsam solum quoad essentia hæc in comuni obje
 cto. unde intus solum cognoeat singularia indirecte et per
 reflectionem et conversionem ad phantasmatam, quatenus
 nempe in specie impressa representantur non quem dicitur
 sed indirecte, pro ut originem scilicet à phantasmate, et sic
 cognoendo phantasmatam cognoat pariter singularia.

Eiam inquiri de memoria, an sit ab intus didicta? sed iuxta
 maam determinari memoria spiritus maali solum patitur di
 quibus ab intus, quia nihil est aliud quam intus ipse et reprens
 cogitationem præhabitam. solet dicitur quædã ead verba eodem
 ordine qd didicimus reperamus? hoc accidit, quia vni spe
 citatum. plurimum dependet ab ordine quo fuerunt acquisita,
 et supra explicatum. demum quæritur an sit in brutis me
 moria didicta? affirmativa resolutio constat epictetis, et
 ipsa comprobatur experientia, licet contrarium Arist. & Muscio
 tenent.

De Voluntate

Voluntas sublimiorum præstat maam quæ quæ
 apud philosophos dicitur. Definimusq. rationis ineli
 bradit bonum per intum apprehensum. et in hoc difert ab
 appetitu sensitivo. bonum itaq. per intum cognitum est ob id
 voluntatis, æque iam in physica tractatu de Causis egimus.
 in quo vero consistat voluntatis libertas explicat. Thoma
 1° 2° quæst. 11. articulo 1° ad 2^m hæc verba: radix liber
 tatis est voluntas, sicut subrum; sed sicut cause est
 ræo. ex hoc enim voluntas liberæ potest ad diversa ferri;
quia ræo potest habere diversas conceptiones boni; et idco.

Philosophi disputant liberum arbitrium ad utrumque
liberum & ratione iudicium, quoniam ratio sit causa libertatis

utinam ista nobis esset ratio libertatis causa. Sed ^{et non} omnes qui ad hoc conducunt, proponunt salutem. Sic enim studium suum per utile facit, solum de Deo mens cogitaret. ma. sed ut ad hoc profectus hinc nos modeste
operam vobis facere, quorum animos iam rerum sa-
larum studiis peragere video, quos scopulos vitare, quemq[ue]
finem in studiis praefigere debeatis in hac nra dicam
conclusionione laborem. cavenda est ipsius hinc vana
curiositas, inde languida mentis agitas: nam si animo
cumoridati taciturni lassantur pena, verendum ne
preceps ruat; si vero otio torquet, anima languescet,
& hevesabitur, q[uo]d hoc animum erit et siccum, pigrosq[ue]
rerum quadrum de sideria sublato locutionis oleo.

Finis
vero cum in unquam disciplina principem locum tenat,
prima studiorum cura esse debet, ut studiorum suorum
genuinum finem et scopum agnoscant, atq[ue] perspicuum
habeant. Et quoniam non recudares Philosophos (verba
sunt nri sapientissimi D Joannis Mabillon) non
suavis quies huius aut inanis glorie cupidus, sed reli-
quos quosdam informare appredimus huiusmodi eis
studiorum suorum finem proponimus, libere quo innantes
procedunt, imo exortitioni subter sunt eorum conatus.
si via fructuosa, et religiose studiis dare operam, studet
ad pietatem ad actionem, ad honorem rationes. Ita ut sint
ibi in animo descripti fines nunquam ex mente re-
oculis excidant; alioquin deficiat, cum se profectus
exercitias.

Sunt namque (ait Nestor. Perseus Be-
nardus Lam. 36 in cantica) quos volunt ex fine
tantum et sciam; et turpis curiositas est. et sunt
quos volunt ex fine, et sciantur ipsi; et turpis vanitas est.

et sunt sem q scire volunt et sciam suam ven-
daant, verbi causa pro pecunia, pro honoribus: et his
pro questus est. sed sunt quoque q scire volunt et
edificent; et charitas est. et item q scire volunt et
edificentur; et prudentia est. horum omnium soluti;
mi duo non inveniuntur in abusione scis, qffe q ad
hoc volunt intelligere et bene faciant.

Magis et fructuose

et religiose studeas, non ad inanem gloriam, aut eu-
 rionitatem, aut aliquid simile; sed tantum ad edifica-
 tionem tuam, et proximi, studium est tibi querendum.
 et ut hoc adipiscaris stude ad pietatem; quia ppe pietatem,
 id est ut Deo procerus adhaeremus; reliquimus reculum.
 ad actionem; quia ad pias mentis agitationes, et actiones
 sacras maxime iuvant sacre lectiones; ex his namq
 intrus illustratur, movetur voluntas, memoria reparatur.
 sic itaq libri utendum est, et eorum subsidio pietas
 fovetur, et rebus scis, non inanibus occupetur animus,
 atq ut ad actionem magis idoneus redatur: cuius qffe
 animi lectio est, quam si non subinde ipsi supedites:
 sequa et languens ad omnia erit, nec ipsa divina
 officia sapient, si animus piamum lectionum usu non
 fuerit recreatus.

Deniq ad huius ratione studendum:
 quia et si jam dicta commoda ex ipis non redundarent
 studiis, et hoc unum ad ea nos animare deberet, qd
 Deo huius concessi rationes redere nobis oporteat:
 unde et otiositas; que iam inimica est animi, vide-
 tur, studis et lectioni operam tribuamus sponte.
 ad hos qffines ex directo professioni nre scopo
 instituta sunt studia; itaq libros litteras q omnes
 eo fine debemus scire, et sciamus qd agere debemus,
 et ut quotidie de virtute in virtutem progrediens et
 deamus Deum Deorum in Dion. maneat ergo alla

mente repositum & hoc sit omnibus vobis presua-
sum, totum esse debere reliquorum repositum
ac studium, de dirigenda cupiditate, & de charitate
acquiranda

Quia charitas est vinculum pacis hoc est pas-
simum merum ut diligatis invicem; nam ut pro
partem eam vobis precam ex ungue condito
vos hodieana die, ad omnes vos diligam invice-
ribus Jesu xpi, spontamq; voluntatem meam,
Iam dudum notam feci vobis, in prodeumq;
rerum demorantibus eventus. nulla a ego vobis
vos sit scissura, sursum nullum; sed
potius in charitate mutua semper his
& vobis manentes subagide ut perbo-
na opera eandem viam voluntatem
& dilectionem faciat; sic enim
abundantia vobis habet vobis
intra hunc in gloriam regnum
in quo & vitam, & spem,
vobis D. Michielis pacis
& charitati conjungat
in ungue, nunc ego pro
collatis domis vobis
gras agentes,
in sub sp. vobis
omnes benedi-
cite pro om-
ni
betur.

Laus honor & gloria in secula seculorum
Amen.

Anno D. MDCCLII. Diebus Idus Decem-
bris. feria sexta
infra hebdomadam
secundam Adventus
728.

~~Index~~ Index Summarum sive Logg parva

Institutiones Dialecticae, sive Logg parva *pagina* 01
 Libera 1^a cap. 1° de t^oo *ibid.*
 cap. 2° de t^oorum Divisione *02*
 De t^ois inter se comparatis cap. 3 *ibid.*
 cap. 4 de t^ois proprietatibus *03*
 cap. 5 de signis *04*
 cap. 6 de nomine, verbo & oratione *ibid.*
 cap. 7 de modo sciendi *ibid.*
 cap. 8 de Definitione *06*
 cap. 9 de Divisione *ibid.*

Libera 2^a Summarum

Cap. 1° de propositione *7*
 Cap. 2 de proprietatib^{us} propositionis *ibid.*
 De oppositione *ibid.*
 Reliqua vide in fine summarum ubi est index.

Disputationes Dialecticae seu Logg magne. 13
 tract. 1. de proemialib^{us} Logg. *ibid.*
 Quast. 1^a An Logg sit s. sicut sub quo minus *ibid.*
 Quast. 2^a An habim^{us} locum, et oratio realis h^{ab}et. 18
 Corollarium precedentis Quastionis *21*
 23 An Logg sit s. ara *22*
 24 An Logg sit s. in int^{er} *25*
 25 An Logg sit s. sua primo speculative, 1^a pratica. *26*
 vel s. in int^{er}.
 26 An Logg sit s. necessaria ad alia *31*
 sua adprehendas

Tract. 2. de ente rationis. 37

Articulus 1. de accidentibus entis rationis. — 39

Articulus 2. de doctrinalibus in quo entis rationis dicitur 41

Articulus 3. de denominationibus extrinsecis rebus sive, id est, rationibus 42

Articulus 4. de entis rationis cognoscendo, et officio 46

Articulus 5. de ratione solum intrinsece officio entis rationis — 47

Tract. 3. de obiecto legis

Articulus 1. quodnam sit obiectum adequatum legis. Obiectum natura multiplex
per divisionem assignatur 49

In quo articulo de partibus dicitur obiectum legis primarium 52

Articulus 2. de obiectum primarium adequatum legis dicitur modus
sciendi per se, id est, de ratione, tanquam simul obiectum 53

Articulus 3. an artificium per se sit unum reale veritate
indivisibile ab actibus 60

Articulus 4. an artificium obiectum reale sit de ratione 62

Corollarium precedentium 65

Tract. 4. de Unitate

Articulus 1. Unitas dicitur proprie de re naturae universalis 66

Articulus 2. Unitas non a parte rei habet unitatem proprie. In rebus
communibus solummodo 67

Articulus 3. Unitas non a parte rei alicuius habet unitatem
omnino solummodo. In quibus articulis dicitur de unitate per se numero
etiam 70

Articulus 4. Unitas sit subtractiva immediate unius 72

Articulus 5. Unitas per se actus intrinsece per se unum legis, et in se 72

In quo articulo consideratur per se unitas per se legis, et in se 76

Trō 6^a An dicitur dicitio facti ex natura rei infra gradum metaph. 76

Trō 7^a An infra gradum metaph. dicitur precisio dicitio. 81

Tract 5 de Predicabilibus seu universaliibus in partibus 82

Capit 1° exponuntur aliqua de predicabilibus in omnibus ibid.

Dubiosa quaedam de genere dicitio restituentur. 85

Trō 1^a Quodnam sit definitio facti in definitione generis 86

Trō 2^a An genus predicatur de suis inferioribus dicitio. ut patet. 88

Cap 2° de speciei & predicabilibus (et ratio dicitio.) 89

Trō 1^a an species et subiecta sit facti predicabilibus. 91

Trō An nra cuiuslibet respondent individua possit corrigi 93

speciei universales 94

Cap 3° de individuis. 95

Cap 2° de dicitio

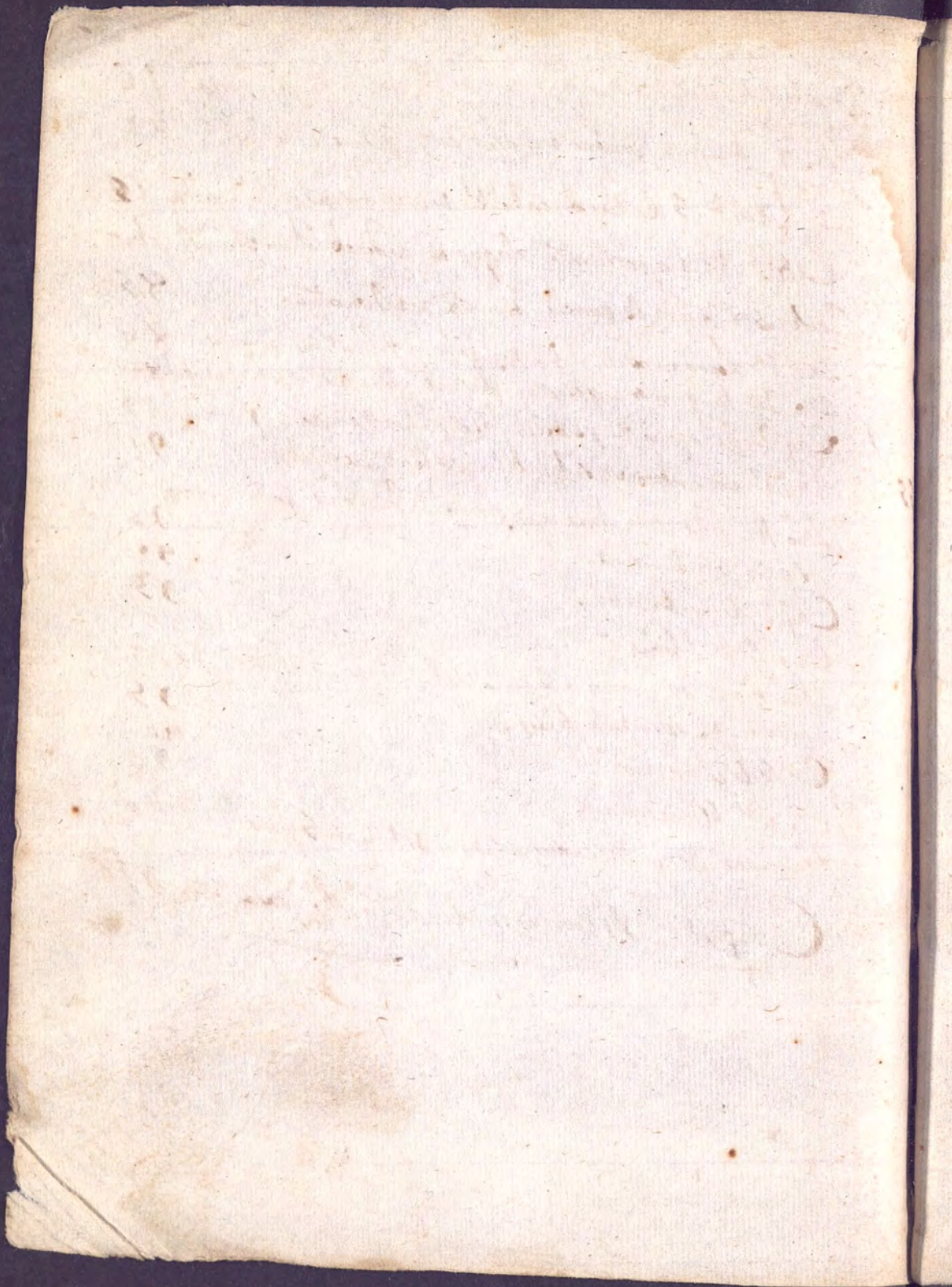
Trō An genus et dicitio subalterna includantur
in conceptu essentiali dicitio in fine 95

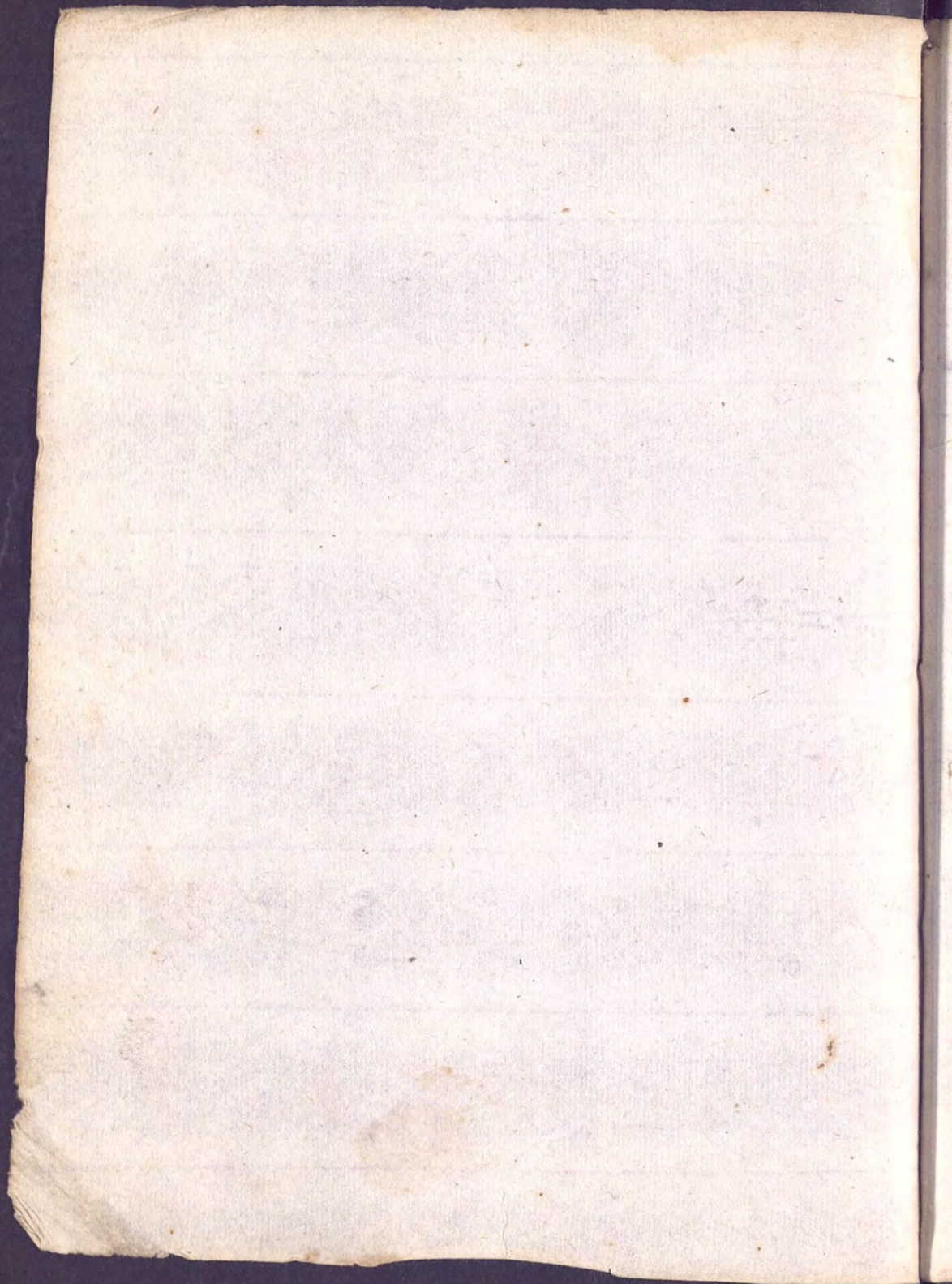
Cap 5° de Proprio. 96

Cap 6° De accidentibus 97

Inquires respectu cuius accidentis dicitio sit 97

Caput ultimum de actuali dicitio 97

Date	Description	Debit	Credit
11		11	
12		11	
13		11	
14		11	
15		11	
16		11	
17		11	
18		11	
19		11	
20		11	

hora ante Me ridiem	Gradus hora 12 in Zenit	minuta	hora post Meridies
11	11	59	1
10	22	39	2
9	38	23	3
8	53	55	4
7	71	21	5
6	90	00	6
5	108	39	7
4	126	05	8

Hi sunt gradus qui sumendi sunt pro quavis
 hora in Horologio seu Quadranti horizontali inci-
 pienda à Zenith Quadrantis, & distributis hora-
 rum deceret omnibus habentibus sphaeram in eli-
 natam seu decenter extra Equinoctialem & polo-
 posita vero in linea Meridiana quadrantis que est
 perpendicularis in Zenith, & gradus quadrantis
 exigitur angulus à centro quadrantis ad Zenith
 usq; q; qdem angulus debet habere eandem lati-
 tudinem ac locus cui adaptatur quadrans, ferunt
 aut lignum vulgo stemon qd in quadrante horam
 signat, constat 24 gradibus latitudines cum dimi-
 diis incipit ergo à Zenith usq; ad primum usq;
 gradum angulum quadrantis.

Annotationes ad aliquarum rerum pertinentium ad
philosophiam rationem ad eamque pertinet. Et Magnam

Phora
capit.
n. 136.

mens humana observatione defectus, et cautius hoc dicitur
rationem suam sequitur regulari, et hunc eruditiora facta
acquirit. Veram rationem habet
quae vere dicitur, est ars, nec putet
illi esse defectus, quod cum sit philosophiam, et eam vocare
artem, artes enim ipsae praesentibus liberalibus cum eam nomi-
nius studium habeant quam praesentem, continentur. Quae vero
philosophia praesentibus, et quidem ad sapientiam spectat, dicitur
optimum in requasione agendi modum, quae praesentibus in arte
et mens igitur est sapientia, est quod bene novit optimum atque
certissimum rationandi modum, quae praesentibus agere est, ipsa
vera et vera quia cum praesentibus, quaeque est et vera, et ipsa
sua et prope quia cum non praesentibus mechanice et eodem modo, et
dicitur cum praesentibus.

cap 3
n. 13.

Et quod dicitur oritur non va est putandum (omni ad eamum metaphisice)
nec est sicut et dicitur quod est forte rursus aut rursus et
aut quod est simile hinc inde inculcatur, sed quem ad modum
in philo. contra cap 3 n. 13. sicut gradus generici et dicitur
etiam simul visus tales habent eorum affectionem, quae
praesentibus sunt individua, quae id genus. Et dicitur, quod est
inerti et quia genus et dicitur, nempe est hinc praesentibus
potam etiam, eorum praesentibus tales affectionem, id est necessarium, non
praesentibus, sed etiam necessarium sunt eorum, quod vocatur esse praesentibus
suo omnium, quia causa rationalitatis, et est hinc in se, et hinc
dicitur emanare.

Systema Logum ac P. Magnar, & ut de ipso aperius Phila
 sophia ratiōnis placet ad mentes ipsius applicandam; ceterum
 quia fere perennare, & mox fere in uoluntate, ordinem regularem
 sequitur, aliquid tantum aponere. Logo regimantificatio eius
 regulari inuenit, & quasi medetur, ^{ne} inuis operantibus
 error subrepat, nam licet inuis ex se capta sit. & recte apprehendat
 ad, hoc agendum aut vis rudiis & inuoluntatis, quippe Logo perficit
 qd. notari deest, deat autem adest artificij, non minus quam fauor
 in arboris, ut sit pars eadem & inuoluntatis & inuoluntatis eadem
 methodum, ac nos, hae sola deficiat, qd. ponit Inferiam qd. ut
 cum qualitate essentiali, qualitas enim non solum substantia
 abus conuenit, sed etiam illis artibus, quae in se sunt substantis,
 inuoluntatis & essentialiter consideratis, & dicitur in inuoluntatis
 cas omnia proportionaliter de inuoluntatis ad Philosophia
 omni operantibus; ad uoluntatis tamen qd. datus duplex demonstrat
 alia certitudine subli. in ea conuenit qd. mane inuoluntatis
adhaeret ei Logo iudicat. alia obli. posita numerum in vi
& pondere rationum fatis inuoluntatis ad adhaerentem
taliter. fatis in adhaerentem iam posita inuoluntatis. eadem
 uia autem pos. subli. magis inuoluntatis posita magis inuoluntatis
 adhaerentem adhaerentem obli. quatenus obli. illud uoluntatis aut claris
 xim praesentent sup. uoluntatis uoluntatis. uoluntatis autem uoluntatis
 iugit magis inuoluntatis sed conuenit in inuoluntatis quatenus
 conuenit in conuenit & adhaerentem conuenit cura obli.
 huius premis ad amplum Philosophia eadem inuoluntatis per actionem
 uoluntatis diuagam qd. inuoluntatis praesentent deuis auxilio ac di.
 par, ac Benedicenti uoluntatis qd. uoluntatis.

10

Systema metaphysicum, seu Philosophia^a entis

1 Philosophia entis ab ipso appellatur Metaphysica, in qua expo-
nit ea quae ad recurrenda metaphysica natae gradum faciunt, in ipsa enim
ad oculum patet quod verum physicum, quod logicum, quod intentionale,
quod imaginarium, quod modum experientiae concipiendi, naturam, quod modum
evadendi verum primum loco aspicit axiomata seventis, seu efata
quosdam generalia ipso primum intuitu ab eo ostentiori intuitu actu
di solius humanae naturae rectore nata; quae semet ipsa clarum
impercepta evidentiam sui, nec non etiam visu primum atten-
sum exigentia; exspecto autem huiusmodi axiomatum exponere
ipsum Magnam Philosophiam habet in primo metaphysicae eiusdem
hujus, huiusmodi omni placet ipse postulata referre: nullus
datur progressus in infinitum, sive in casu in sive in formalit
tribus adventis aliterum quod quod de facto realiter existit
et singulariter

Primum
concreto entis: Tao affirmativa fundatur in ipsa recessiva una omni causa
2 Affirmativa; nata ita per omnem significat et invenit eodem
in ente, ex hoc ergo infert quod sic de habere quam essentiam
sicut creatura quam, et hinc datur intuitu fundam. et
ab in habet quam rationem entis communem, quae appet non minus
appetit ad plura quam absolut evadit tas abs metate: in actu
natione autem natura fit in entis defensio et in actu per hanc
ent acipit unitatem intentionalem non solum expressam
sed etiam implicitam ad hoc enim in una intus abs tractione;
unde omne haec ent possit ab in habet, necessario sequitur ut omni
omni ab in habet idem sonat, ac esse considerant liber
in cognitione abs ulla defensio licet ab in habet identificata sup
illis et sic ipsum et caus essentia, hoc non est, illud quod
et esse et non esse, nec similiter vident, cum ab in habet e ca
ny et quod defini esse continere et identificari re
fac hinc has rationes.

De attributis entis intellige per se omnia. et per exhibui, ad
 monitū lectoris num. 1°, similiter de eam possibilibus, examinata
 euentuū ad de propositionum veritate.

De diuisione autem entis in substantiam et accidentem non pauca valde
 vitiā fecit, in longum sunt, quia substantia sumatur pro quod dicitur
 seu essentia cuiuslibet rei, accidentem eas pro eo quod est ex ma
 non omnibus laudens abest. pro eo quod semper dicitur in seipsum lapsi
 radialem, lacustalem, hoc enim contempsi non modico abhorret,
 sentit enim omnia esse accidentia lapsa, nam quodlibet habet suam
 conformitatem cuius exemplari proprio, et idingue vasa esse
 substantia.

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

